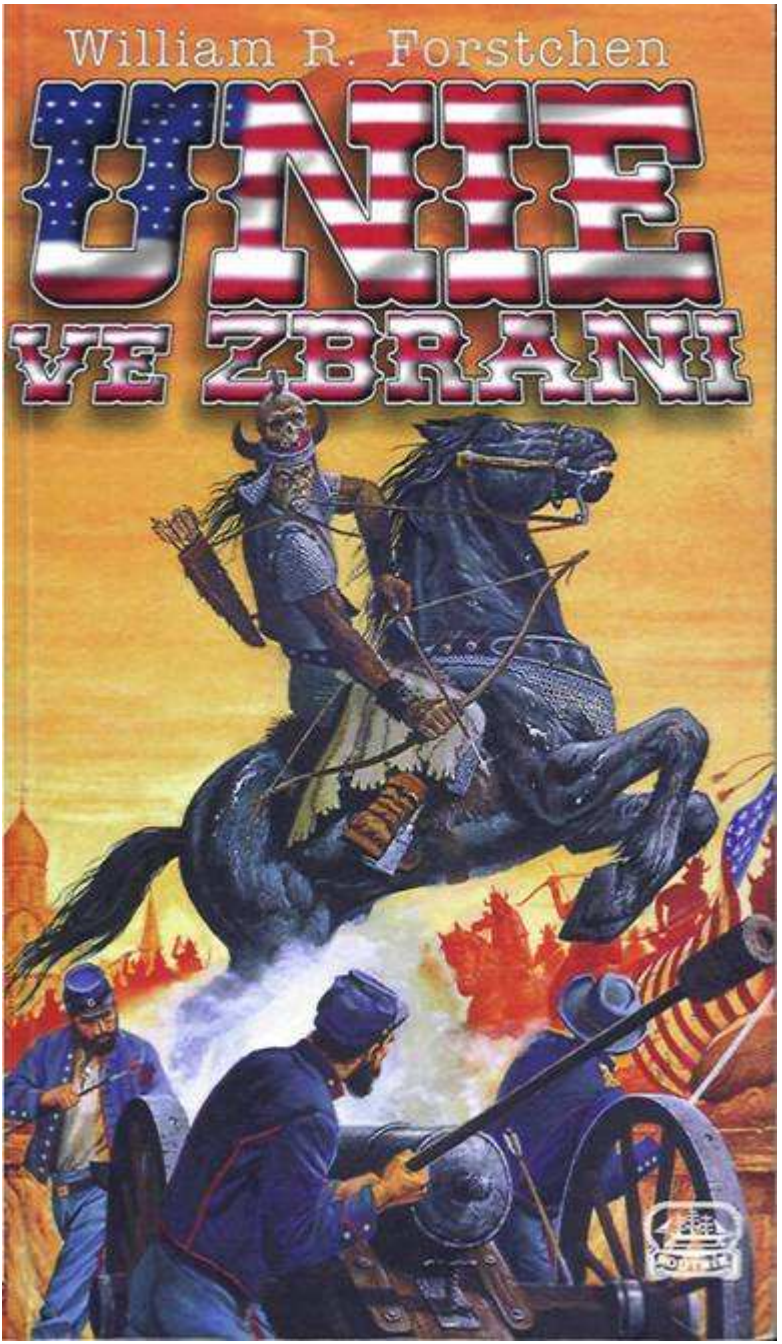
William R. Forstchen

UNIE VE ZBRANI

William R. Forstchen

****

Když plukovník Andrew Keane z armády Unie vede své vojáky v modrých kabátech na palubu dopravní Lodi, nemá tušení, že místem jejich přistání nebude ani Sever, ani Jih, ale jiný svět, kde lidé nejsou svobodní. Bouře Keanův pluk vrhne do časoprostorového zakřivení a loď ztroskotá na cizí planetě, kde vládnou mimozemšťané, pro něž jsou všichni lidé jen dobytek, chovaný pro jídlo.

Hostina byla skvělá. Muzta qar qarth pomalu projížděl kolem porážecích jam, kam podle rituálu naházeli rozlámané lidské kosti, lebky na jednu hromadu, žebra na druhou, kosti z rukou a nohou na třetí.

Ale zase tu byla nemoc před nimi, vybila polovinu populace vesnice, než dorazili první harcovníci a výběrčí vybírající maso. Čtvrtina dobytka byla ještě slabá a znetvořená, tudíž k jídlu nevhodná.

K nakrmení hordy bylo třeba patnácti set kusů dobytka na den, spolu s dalšími potravinami. Když snědli dva z deseti kusů, přesunuli se Tugarové dál. Teď však, aby se nakrmili, museli vzít každého zdravého člověka, ať už se hodil na chov nebo ne, mladého starého, a dát mu na krk symbolické jho.

Muzta se vytrhl ze zamyšlení a podíval se na lidskou vesnici pod kopcem, odkud se večerním vzduchem neslo lamentování posledních několika přeživších.

Jejich bolest jím nepohnula, stejně jako křik zvířete pod nožem nepohne někým, kdo musí jíst. Věděl ale, co za sebou zanechají, až ráno sbalí jurty.

poděkování

Zvlášť děkuji panu Johnu Keanovi, praprasynovci Andrewa Lawrence Keana a předsedovi Historického spolku 35. mainského, který mi před víc než deseti lety jako první vyprávěl zajímavý příběh z historie tohoto slavného pluku. Díky jeho neúnavné pomoci jsem se dokázal spojit s mnoha potomky příslušníků pluku a prozkoumat rozmanité dokumenty vážící se k jeho proslulé historii, což mi při psaní tohoto příběhu nesmírně pomohlo. Pro cestovatele, který by měl zájem, stojí pomník Pětatřicátého v malé vísce Keane ve státě Maine, kousek cesty po pobřeží od Freeportu v Maine. Je to prostý objekt, tak typicky pro Maine. Na bronzové desce jsou jména šesti set třinácti mužů, kteří se vydali na onu osudnou plavbu, a nad deskou je socha unionistického vojáka hledícího na moře. Hodné štěstí při hledání!

Malá knižní řada Poutník č. 19

William R. Forstchen se narodil v New Jersey v roce 1950 a nyní bydlí ve West Lafayette v Indianě. Vystudoval u benediktinských mnichů a absolvoval Rider College v Lawrenceville v New Jersey. Deset let učil dějepis a vedl workshopy tvůrčího psaní v Maine. V roce 1989 se vrátil na Purdue University, kde získal doktorát z evropského dějepisu. V roce 1990 zde dokončoval doktorandské studium se zaměřením na americké vojenské dějiny 19. století.

Jeho první kniha, Ledový prorok, byla vydána v roce 1983 a od té doby napsal devět dalších. Napsal také spoustu krátkých povídek, psal literaturu pro mladé dospělé, vědecké články a dělal dopisovatele, včetně poslední publikace vydané s Chicago Tribune.

Vždycky rád cestoval a navštívil Rusko a značnou část Evropy. Naposledy se v Mexiku díval na zatmění slunce.

Zajímá se také o potápění, jízdu na kole, cestování vlakem, hrací stroje, klasickou hudbu a jako vojín 20. mainského dobrovolného pluku se účastní rekonstrukcí historických bitev.

Nakladatelství Klub Julese Vernea připravuje ze světa W. R. Forstchena Ztracený regiment -35. mainský pluk další knihu

William R. Forstchen : Unie navěky

VĚNOVÁNÍ

Kathy a Carlu Livollenovým, kteří si svou knihu zasloužili už tak dávno. Christine Pooleové zvlášť děkuji za pomoc a úžasné přátelství. A nakonec i takové sentimentální věnování - všem těm mainským chlapcům, protože konec konců to byli většinou jenom kluci, kteří před víc než stoletím položili svoje životy za záchranu Unie a za ukončení metly otrokářství. Kéž nikdy nezapomeneme na jejich sny o téhle zemi, i když dosáhneme ke hvězdám.

William R. Forstchen: Rally Cry
Copyright © 1990 William R. Forstchen
Translation © 2001 Dana Krejčová
Illustrations © 2001 Milan Fibiger
Publisher © Klub Julese Vernea Praha 2001
ISBN 80-85892-17-0

kapitola první

2. ledna 1865

City Point, Virginie (hlavní středisko pro zásobování a lodní přepravu, podporující unionistické vojsko obléhající Petersburg a Richmond)

I přes půlnoční bouřku bylo slyšet dunění dělostřelby. Andrew Lawrence Keane se otočil v sedle a podíval se za sebe, jako by vzdálené záblesky byly písní sirén, lákající ho, aby se vrátil do toho ohnivého kotle.

„Už to není náš boj, plukovníku."

„Je to divný pocit, být pryč, Hansi," řekl Andrew tiše a stále se ohlížel, díval se, jak vybuchující náboje ozařují siluetu Petersburgu.

„Zvláštní, odjíždět, co? Já jsem teda zatraceně rád," prohlásil rázně Hans. „V zákopech před tím vodporným městem rebelů jsme strávili posledních šest měsíců. Bude dobrý protáhnout si nohy a chvíli se koukat na něco jinýho, i když to znamená, že budem muset použít jednu z těch kocábek, abychom se tam dostali."

Vytáhl balíček tabáku, ukousl konec a nabídl tabák plukovníkovi.

Andrew se usmál a mávl rukou, nabídku odmítl. Dva roky mu Hans nabízel žvanec a on ho dva roky odmítal. Odvrátil zrak od palby a podíval se na svého vrchního seržanta. Muž měl snědý obličej, jako ošlehané plátno, ustaraný a hubený, a prošedivělý vous. Hluboké vrásky kolem očí mu vyryla léta strávená na prérii, kdy se díval do mihotavého žáru či na zasněženou pustinu. Památkou na jeho jedenadvacetiletou službu v armádě byla jizva na líci po komančském šípu. Nebyla to jeho jediná jizva, a jak seržant kráčel po Andrewové boku, bylo poznat, že lehce kulhá - dárek od rebelského odstřelovače před Cold Harborem.

Podíval se na svého přítele, připomněl si chvíli, kdy mu tabák nabídl poprvé, a usmál se, i když ho ta vzpomínka stále ještě uváděla do rozpaků.

U Antietamu spolu bojovali poprvé. On byl jen zelený a vyděšený poručík a vrchní seržant Hans Schuder byl jediným veteránem u nově zverbovaného

35. mainského. S pěti tisíci muži z prvního sboru toho srpnového rána ve dvaašedesátém překročili čtyřicetiakrové pole a podupali zralou kukuřici. Od té doby stačilo prostě říct „Pole“ a každý veterán na straně Unie i Konfederace věděl, co je tím míněno. Když překročili to pole, vstoupili do bran pekla.

Rebelové na ně zaútočili ze tří stran. Jednu chvíli bylo všude ticho. Andrew si dokonce vzpomínal na křik ptáků, které vyplašili, když opouštěli pole a vrazili do lesa za ním. V té chvíli ranní klid smetl oheň a kouř a pronikavý řev, jak se na ně vrhlo deset tisíc rebelů.

Andrew stál jako přimražený, kapitán velící jeho setnině na něj ječel rozkazy. Vzápětí ležel kapitán na zemi a nevidoucíma očima vzhlížel k Andrewovi. Pod ním se tvořila kaluž krve a mozkové hmoty.

Andrew dokázal myslet jen na to, jak se dostat za nejbližší strom, aby si ho nenašla další taková kulka. Zatraceně, křičel na něj jeho zděšený rozum, jsi přece profesor dějepisu! Co k čertu děláš tady?

A pak za ním zašeptal ten tichý, chraplavý hlas.

„Synku, nedal by sis kousek?“

Za ním stál starý Hans a podával mu paklík žvýkacího tabáku. Andrewovi sahal stěží k rameni, měl jen pět a půl stopy, což kontrastovalo se štíhlým, téměř křehkým, šest stop a pár palců vysokým Andrewem. Andrew si Hanse doposud pamatoval jako obra, jenž se nad ním vysoko tyčí a chladné šedé oči upírá do jeho.

„Poručíku, pluk je rozstřílenej na maděru a stahuje se. Myslím, že byste odsud měl kluky odvíst.“ Mluvil, jako by radil mládenci, kterého na okamžik zmátla pravidla divné nové hry.

A v té chvíli Andrew vykročil po stezce k tomu stát se vojákem, protože když se na něj upíraly ty oči, nic jiného mu ani nezbývalo.

Večer pak za Andrewem přišel plukovník Estes a povýšil ho na kapitána za to, že v poli prokázal chladnokrevnou odvahu. Muži jeho setniny ho poplácávali po zádech a říkali o něm, že je nebojácný chlapík, který umí velet. Andrew věděl, že Estes měl před bitvou pochybnosti, dokonce otevřeně remcal, že má pod svým velením učitele s brejličkami a nosem v knížkách. Té noci ale Andrew poznal, že byl konečně přijat.

Zvláštní na tom podle Andrewa bylo, že si nevzpomínal, co vlastně udělal. Pamatoval si jen, jak se Hans celý den držel po jeho boku, jen tam stál, díval se a občas poradil.

„Synku, jen jsem tě uviděl,“ řekl mu Hans toho večera, „hned jsem poznal, že z tebe bude voják, jenom se musíš naučit, jak na to. V tyhle válce si povedeš dobře, jestli se dřív nenecháš zabít.“

To bylo naposledy, co ho Hans oslovil „synku“. Od té doby byl kapitán Andrew Lawrence Keane a Hans to říkal s pýchou, jako by ho sám nějak vytvořil.

Po Fredricksburgu to byl už major Keane a Hans, který věděl, jak funguje armáda, ho prostřednictvím tisíce anekdot a příběhů trpělivě učil, jak být důstojníkem, který umí velet.

A pak přišel Gettysburg.

Odpoledne prvního dne stáli pod žhavým červencovým sluncem, vzduchem se nesla vůně sena, po němž šlapali, zatímco čekali na bouři blížící se od západu.

Bylo to, jako by se k nim hnal oceán šedých uniforem, dvacet tisíc rebelů se vyřítilo z McPhersonova hřebene a jejich příchod ohlašoval sbor padesáti kanónů.

Tady Andrew skutečně zakusil zvláštní, vzrušující radost. Kolem nich s práskáním létaly rudé záblesky přinášející smrt a celá dlouhá tenká modrá linie čekala jako kamenná stěna, aby rozdrtila blížící se příval.

Konfederační dělostřelci se rychle zastříleli a pluk ohlušil tucet hromových výbuchů. Vzápětí už plukovníka Estese nebylo a Andrew zůstal sám jako velitel celého Pětatřicátého.

Řada zakolísala, protože muži viděli svého milovaného plukovníka padnout.

Tentokrát mu však Hans nemusel našeptávat. Andrew vytáhl šavli, postavil se před své muže a otočil se k nyní již svému pluku.

„To dřív zamrzne peklo, než by oni dostali tenhle kopec,“ zařval a jeho muži na nepřítele vykřičeli svůj vzdor.

Bouře dorazila k nim a oni vydrželi a z padesáti kroků si vyměňovali salvu za salvu.

Celé to horké pekelné odpoledne vydrželi, dvojitá řada se na slunci a v plamenech rozpouštěla, zůstávaly jen roztroušené hloučky mužů, kteří odmítali ustoupit. Andrewovi se hruď dmula pýchou, až z toho slzel, když přecházel podél linie, povzbudivě křičel a občas se zastavil, zvedl ze země

mušketu, která někomu vypadla z ruky, a vystřelil a Hans se nesl vedle něj a za celou dobu neřekl ani ň.

Přišla však jedna ochromující chvíle, když se k Hansovi obrátil pro útěchu. Došel na levou stranu, aby se podíval, jestli jim 80. newyorský stále hlídá bok, a na okamžik se zastavil u setniny A.

Jeho mladší bratr Johnnie k pluku přišel teprve před týdnem. Chtěl chlapce poslat na nějakou bezpečnou práci v týlu, ale pýcha mu zabránila někomu nadržovat.

Ta zatracená hloupá pýcha.

John, tedy to, co z něj zbylo, ležel pod starým javorem.

Andrew hleděl na křehké, rozbité tělo a pak se podíval na Hanse. Starý seržant však mlčel a tvářil se zachmuřeně, jako by mu říkal, že teď není čas na truchlení. Andrew si klekl, políbil svého jediného bratra, poslepu se zvedl a vrátil se do boje.

Nakonec divize ustoupila a ve chvilce se celé vojsko vracelo do bezpečí v kopcích na druhé straně Gettysburgu.

Jeho pluk ale neustoupil. Někdo musel zpomalit postup rebelů, aby ostatním získal čas, a Andrew věděl, že jeho povinností je - budeli to třeba, obětovat svůj oddíl.

Krok za krokem, ustupovali co nejpomaleji, vystřelili salvu, ustoupili o tucet kroků a vypálili znovu. Rebelové je na bocích předběhli, ale nemohli provést konečný útok, dokud nebude odstraněna tato poslední překážka. Jenže Pětatřicátý odmítal povolit.

Stáhli se až k městu a zahradili ulice a ten čas nakonec získali. Dvě třetiny jeho mužů padly, zaplatily vysokou cenu za drahocenných patnáct minut, které mohly rozhodnout, kdo nakonec zvítězí.

Andrew zvedl šavli a chystal se vydat rozkaz stáhnout se na hřbitov na kopci, když k němu přilétlo oslepující světlo. Poslední, nač si od Gettysburgu vzpomínal, bylo, jak padá do velké něžné tmy, kterou považoval za nadcházející smrt.

Jakoby z velké dálky uslyšel hlas a vytrhl se ze zasnění.

„Říkal jste něco, seržante?“

„Jenom jsem se ptal, jestli vás bolí ta rána, pane,“ zopakoval Hans a ustaraně se na něj díval.

„Ne,ato vůbec ne, Hansi, vůbec ne,“ a jak mluvil, uvědomil si, že si mimoděk mne pahýl levé ruky.

Hans se na něj chvíli díval jako matka pozorující své zraněné dítě. Cosi si pro sebe zabručel a vyplivl proud tabákové močky. Jeli mlčky, dokud nedojeli na nízký kopec. Před nimi se rozkládal vojenský sklad a kotviště City Point.

„Támhle je ten člun, pane.“ Hans ukázal dolů, kde bylo v přístavu zakotveno jediné plavidlo.

„Já tydle zatracený krámy nikdá neměl rád,“ vrčel Hans.

„Kdys jsem sem pšišel fe čtyšiačtyšicátym, myslel jsem, se pojdu.“

Jak mluvil, vrátil se mu náznak německého přízvuku.

Andrew to vždycky považoval za paradoxní. Hans zběhl z pruského vojska, aby unikl krutosti, a první, co udělal, když se dostal do Států, bylo, že se zapsal do bojů na prérii.

„35. mainský!“ volal kdosi ve stínech. „Je tohle Pětatřicátý?“

„Tady,“ štěkl Hans a z přístaviště se k nim přiblížil hřmotný muž.

„Jdete pozdě - už jsme sakra prošvihli příliv!“

Hans se nad námořníkovým tónem naježil.

„A kdo k čertu jste vy?“ vyjel seržant.

Tmavá postava v šeru loupla okem po seržantovi a bez dalšího slova se otočila.

„Kde k čertu je ten chlapík Keane?“

Andrew natáhl ruku, aby Hanse zarazil.

„Hledáte mě,“ řekl Andrew tiše a navedl koně tak, že se téměř otřel o hromotluka a přinutil ho couvnout.

„A s kým mám tu čest hovořit?“ pokračoval pomalu mírným tónem, o němž Hans věděl, že je klamný, protože Andrew předtím, než vybuchl, obvykle mluvil téměř pokorně tiše.

„Lodní kapitán Tobiáš Cromwell z transportní lodě Ogunquit. Zatraceně, plukovníku, měli jste tu být včera ráno. Zbytek flotily vyplul včera odpoledne. Všichni ostatní už jsou na palubě a čekají na váš oddíl, abychom odsud hergot mohli vypadnout!“

„Zpozdili jsme se,“ odpověděl Andrew a stále se ovládal.

„Zdá se, že rebelové měli naplánovanou menší zábavu na rozloučenou a můj brigádní generál nás musel zdržet v záloze, dokud večírek neskončí.“

„Zatraceně špatný plánování, říkám já.“ vybuchl Tobiáš.

„Teď dostaňte ty svý chlapy na palubu, ať odsud mužem vypadnout. Ani trochu se mi nelíbí, že moje loď vyplouvá jako poslední. A pamatujte si, plukovníku - na palubě my lodi se vy a vaši muži zodpovídáte mně.“

Bez čekání na odpověď se kapitán otočil na patě a vyrazil zpátky do přístavu, přičemž na každého, kdo mu stál v cestě, řval kletby.

„No, ať se propadnu,“ zavrčel Hans tiše.

„Doufejme, že ne.“ Andrew sesedl a nařídil Hansovi, aby dohlédl na naloďování mužstva.

„No, ať se propadnu...“ Ta představa jím otřásla. Tahle nejasná předtucha nad ním visela už od Gettysburgu.

Strávil tři měsíce, jako vyloupnuté z noční můry, ve špitále, roztříštěnou paži mu amputovali a trápily ho strachem vyvolávané sny, že si s ním osud pohrává, žene ho vlna, proti níž již nedokáže plavat. Noci byly plné křiku umírajících, plné uštvaných očí chlapců, kteří toho viděli příliš, a nejasných tváří mrtvých, kteří na něj hleděli ze stínů vzdálené země. Nejhorší však byl ten sen, z něhož se stále budil s křikem, zmítaje se v propocených pokrývkách.

Tři měsíce se léčil, alespoň navenek. Přes děsivé předtuchy se mu zrychlil tep při představě, že se má do toho šílenství vrátit. S jeho zraněním a medailí Kongresu za statečnost, kterou mu na polštář připíchl sám Lincoln, se mohl vrátit do Maine do čestné výslužby. On se místo toho vrhl zpátky na frontu, jako by se hnal do objetí milenky.

Miloval tu zuřivost a pompu, sílu, kterou mu válka vlévala do žil, i když se ho zároveň snažila zabít. Když v dálce zaduněl hrom a ze silnice zavolal rachot mušket, srdce se mu znovu prudce rozbušilo a opět ho naplnila divoká, všepohlcující radost. Nějak ho přenesla jinam, strhla ho a způsobila, že zapomněl, kdo je, zapomněl na svůj předchozí život, a odnesla vzpomínky na ženu, která ho ranila.

Jak by se mohl vrátit na poklidnou Bowdoin College, teď, když se napil z kalichu plného krve?

A tak se vrátil jako velitel Pětatřicátého. Nyní to byl neúplný pluk, přesto

ho tvořili muži cítící jakousi zvrácenou pýchu na to, kolik jich nechal zabít.

Byl to pluk, který provedl Divočinou a nakonec do vypálených zákopů před Petersburgem. A celou tu dobu mu hlas z nočních můr našeptával, že jsou všichni zatraceni. Že boj bude pokračovat, dokud nebudou všichni mrtví. Mrtví na jeho rozkaz, až zůstane jen on sám se zakrvácenou šavlí v ruce.

A Bůh mu pomáhej, on to miloval. Protože tady se hubený, brýlatý, útlý a křehký mužíček s téměř zničeným tělem cítil skutečně naživu.

Deštěm a stíny se řadili jeho chlapci, osmnácti až dvacetiletí chlapci s očima starců, nastupovali na loď, která je odveze na jiné bojiště někde u pobřeží Severní Karolíny. Na bojiště, které zatím nemá jméno, kde bude muset poslat do ohně další chlapce, jako byl John. Chlapce, které začal mít rád. Jejich snědé, usměvavé tváře neustále nahrazovaly nové obličeje, a přesto byly pořád stejné. Dívali se na něj a jen na něj, protože on byl konec konců hrdina od Gettysburgu.

Andrew zabočil s koněm ke krajnici, mlčky tam seděl a díval se, jak kolem pochodují jeho muži a nastupují na loď, plující za cílem, který jim osud uchystal.

* * *

„Hele, Hawthorne, loď.“

Vincent Hawthorne zvedl oči ze zad muže před sebou a ve stínu uviděl svého velitele a loď, jež na ně čekala.

„Rád bych věděl, kolik nás zatracenej Keane zabije tentokrát.“

„No tak, Hinsene, není zas tak špatný.“ opáčil Vincent.

„Všichni důstojníci jsou parchanti.“ prskl Jim Hinsen.

„Koukni na to, co nám udělal u Gettysburgu a v Divočině, když už jsme u toho - nacpal nás přímo doprostřed boje, to ten všivák udělal.“

„Drž hubu, ty skrčku, ty prašivá uřvaná babo!“ vyštěkl vysokým ostrým hlasem seržant Barry, který se objevil za nimi. „Vy dva jste tam ani nebyli! Jste jenom bažanti, pitomí odvedenci a záložáci, tak neříkejte „my“, když mluvíte o tomhle pluku, dokud se nepodíváte do světa a to právo si nevysloužíte.“

„Já proti němu neřek ani slovo,“ namítl Vincent mírně.

„No, radši jsem to neslyšel,“ zavrčel Barry, „a kdybych byl tebou, tak bych

se tady od Hinsena držel dál.“

Bez dalšího slova se Barry protlačil dopředu, aby pomáhal rozmístit mužstvo po lodi.

„Parchanti, všichni jsou parchanti,“ mručel Hinsen tak tiše, že ho téměř nebylo slyšet.

Vincent zahanbeně neodpověděl. Byla pravda, že byl nováček a k pluku přišel teprve před měsícem. Jak by ale mohl vysvětlit, že jako kvaker se připojil teprve po dlouhém vnitřním morálním boji, špatnost zabíjení versus potřeba ukončit otroctví. A kromě toho nemohl nic udělat s tím, že mu je teprve sedmnáct, tudíž musel spáchat hřích a zalhat o svém věku, aby se mohl nechat odvést.

Úkosem se podíval na Hinsena, který stále potichu nadával. Přestal ho poslouchat a v duchu poděkoval Bohu, že dvacetimílový pochod konečně skončil a on přežil, aniž by se zostudil tím, že by se na poslední míli, kdy si myslel, že ho to zabije, zhroutil vyčerpáním.

* * *

„Někteří z nich nejsou zrovna nadšení.“

Andrew kývl, když se k němu připojil Emil Weiss, plukovní lékař. Andrew se podíval dolů na doktorovu holou lebku, neboť ruměný obličej ověnčený rozevlátým bílým plnovousem, obvykle rozsvícený poněkud větším množstvím medicinální brandy, shora téměř neviděl.

Andrew seskočil z koně, předal ho svému sluhovi a ten Mercuryho odvedl, aby ho mohli naložit.

„Kdyby si nestěžovali, začal bych si dělat starosti,“ utrousil Andrew filozoficky. „Jsem jenom rád, že Hans neslyšel tu malou výměnu, ke které se připletl Barry, protože pak by nastalo peklo.“

„Máma Hans, kvokající nad svými zabijáckými kuřátky,“ hihňal se Weiss.

„Všechny lékařské věci jsou v pořádku?“ zeptal se Andrew.

„Nikdy jich není dost,“ zabručel Weiss. „Zatraceně, synku, nikdy není dost obvazů a nikdy zřejmě nemůžu dostat odpovídající množství toho vápenného roztoku.“

Weiss k pluku přišel krátce před Gettysburgem, za což byl Andrew vděčný. Přes to, co ostatní lékaři vykládali o „bláznivém židovském doktorovi“ od Pětatřicátého, Andrew a ostatní muži se jím zaklínali, což byla vzácnost ve

vojsku, kde nejčastěji sloužili zpola vyučení vesničtí doktoři a řezníci.

Weiss studoval v Budapešti a nepřetržitě vykládal o nějakém neznámém doktorovi jménem Simmelweiss, který tehdy ve čtyřicátých letech přišel s něčím, co nazýval dezinfekce. Andrew vyslechl několik hovorů, které Emil vedl, přičemž kolegové doktoři si hnis pochvalovali a tvrdili, že infekce je prostě součástí zranění. Emil pokaždé řval, že jsou středověcí řezníci a že infekci se dá předejít, budou li nástroje a obvazy vyvařovat a mezi operacemi si budou mýt ruce ve vápenné vodě.

Ať už doktor znal a používal cokoliv, muži Pětatřicátého zjistili, že mají téměř dvojnásobnou šanci přežít zranění oproti mužům z ostatních pluků.

Andrew se znovu dotkl svého pahýlu. K Weissovi cítil věrnost založenou na velmi osobní zkušenosti. Od Gettysburgu se Weisse už ani nesnažil zarazit, aby mu neříkal „synku“. Ostatně Weiss byl dvakrát starší než on a vlastně tak oslovoval každého muže u pluku, včetně obávaného Hanse, dokonce i když měl starý pán svou typickou špatnou náladu.

„Poslední muži jsou na palubě, pane,“ hlásil Hans, jenž se připojil k oběma důstojníkům stojícím na konci mola.

„Co hemoroidy, vrchní seržante?“ zeptal se Weiss, jako by se vyptával na nejvážnější zranění.

Hans obratně vyplivl proud tabákové močky a jen těsné minul starého doktora.

„Možná vám tady náš dobrý plukovník měl nařídit operaci - mohl bvch vám to vyřezat za chviličku.“

„Se vší úctou - jděte k čertu, pane,“ zavrčel Hans.

Poprvé po mnoha dnech Andrew zvrátil hlavu dozadu a rozesmál se nad rozpaky svého seržanta a přítele.

„No, pánové, neměli bychom se nalodit? Myslím, že bude lepší, když našeho dobrého kapitána nenecháme déle čekat.“

Když vycházel po lávce za posledními vojáky, Andrew se nijak netěšil na soužití s nepříjemným lodním kapitánem, a kromě toho tu byl i další problém, protože jako Hans, i on silně trpěl mořskou nemocí a při pouhém pomyšlení na ni se otřásl.

„Plukovníku Keane?“

Na palubě parníku na něj čekal mladý námořní důstojník.

Když mu námořník zasalutoval, Andrew kývl v odpověď.

„Jmenuji se Bullfinch, pane. Kapitán Cromwell vás a vaše důstojníky očekává v důstojnické jídelně. Myslím, pane, že vaši ostatní důstojníci jsou již tam.“

„Nuže, pánové, nesmíme nechat kapitána čekat,“ řekl Andrew klidně a následoval mladého podporučíka na záď.

„Á, takže náš dobrý plukovník se konečně rozhodl, že se k nám připojí,“ bručel Cromwell, když Bullfinch dovedl trojici do úzkého prostoru důstojnické jídelny.

Andrew se rozhlédl po místnosti. Velitelé setnin zde byli všichni, ale jeho zástupce, plukovní ubytovatel a zbytek štábních důstojníků scházeli.

„Váš štáb už odjel s generálem Terrym.“

Andrew poznal zbývající muže ze 44. newyorského pluku lehkého dělostřelectva a kývl na pozdrav majoru O'Donaldovi, jejich hromotluckému veliteli s ryšavým vousem, který s hranou vážností pozvedl jeho směrem sklenku s vínem.

„Už jsou namol,“ šeptl Weiss.

Pověst Čtyřiačtyřicátého byla dobře známá. Muži byli naverbováni v okrese Five Points v New Yorku a byli považováni za jedny z největších pijanů a rváčů v armádě. Omlouvalo je pouze to, že bez ohledu na to, jak se rvali mezi sebou a s každým, kdo se k nim zatoulal, byli desetkrát tvrdší na rebely.

„Tohle zkrátím. Musím ještě dohlédnout na zbytek našeho opožděného nákladu,“ prohlásil Cromwell a vyčítavě se podíval na Andrewa, který jeho pohled klidné opětoval. Tenhle člověk si zřejmě hodlal dát tu práci a znepřátelit si ho.

„Na palubě téhle lodi velím já a vy budete poslouchat. Vaši muži se nám budou držet z cesty. Pokud se vyskytnou problémy mezi nimi a mými muži, vyřídím to já.“

„Pětatřicátý se o své lidi postará,“ poznamenal Andrew tiše.

„Jo, mládenče, a to samý platí o Čtyřiačtyřicátým,“ připojil se O'Donald.

Tobiáš se podíval z jednoho velitele na druhého.

„Řád stanoví-“

„Já řád znám, kapitáne,“ přerušil ho Andrew hlasem tak tichým, že ho na druhém konci místnosti téměř neslyšeli.

„Ale já vám svoje pravomoce nepředám. Uznávám vaše právo řídit tuto loď. Nehodlám se vám do toho plést, ale stejně tak nedovolím, abyste se mi pletl do velení. Pokud vznikne problém mezi vašimi a mými muži, oba se na něj podíváme podle vojenského práva.“

„Jak už jsem říkal,“ vyjel O'Donald, obešel stůl a postavil se Andrewovi po boku.

Tobiáš se díval z jednoho na druhého a uvědomoval si nepříliš dobře potlačované úsměvy ostatních pěších i dělostřeleckých důstojníků, kteří, na rozdíl od Tobiáše, věděli, co by se mohlo stát, když někdo jejich velitele rozčilí.

Tobiáš chtěl něco říct, ale odmlčel se.

„Pokud vznikne problém,“ řekl nakonec, „tak to bude vaše věc, protože já hodlám dát vaše výroky do svého hlášení.“

„Rozhodně tak učiňte,“ vyhlásil Andrew. „Musíme se samozřejmě řídit příslušnými postupy. Což ovšem udělám také.“

Rozhostilo se mrazivé ticho, které se táhlo zdánlivě celé hodiny, ale ve skutečnosti trvalo jen pár vteřin.

„No, hlavně když si navzájem rozumíme,“ prohlásil Tobiáš a náhle se tvářil přátelsky.

„Než vypluli, generál Terry vám tu nechal psané rozkazy, o kterých tuším víte.“

Andrew jenom kývl.

„Na palubě této lodi je ošetřovatelka od Křesťanského zdravotního výboru. Ujela jí loď, která odplula dřív,“ a jak mluvil, opovržlivě se ušklíbl. „Nemám rád na palubě ženské - znamenají jenom potíže. Ubytoval jsem ji ve své kajutě a bude tam stát stráž. Myslím, že se shodneme, že do její kajuty nemá přístup jak mužstvo, tak důstojníci.“

„Určitě se můžeme spolehnout na všechny tady, že dohlédnou na vhodné chování,“ odpověděl Andrew ostře, „stejně jako se budou jistě slušné chovat i vaši muži.“

Tobiáš na Andrewa upřel studený pohled.

„Takže vyplujeme do hodiny,“ pokračoval Tobiáš. „Počasí je dobré, takže bychom měli do zítra do večera proplout Jamesovou řekou do zátoky Chesapeake. Na Atlantiku to bude dalších čtyřiadvacet hodin na setkání u Beaufortu v Severní Karolíně a odtamtud budeme pokračovat na naše kotviště u Fort Fisher.

Jak víte, muži 24. armádního se už cvičí ve vyloďovacích operacích a tam, kde vyložíme vaše lidi, zaberou pláže a přístaviště. Dál už to není moje starost.“

„A na tohle se všichni moc těšíme,“ ucedil O'Donald.

„Ano, tím jsem si jistý,“ opáčil Tobiáš ledově.

Bez dalšího slova se kapitán otočil a odešel z jídelny.

Jeho důstojníci se vydali za ním.

„No, mládenci,“ zasmál se O'Donald, když se dveře s prásknutím zavřely, „řekl bych, že je čas na další rundu,“ a kolem vysokého rusovlasého dělostřelce se s nadšeným řevem shromáždili jeho důstojníci i pár Andrewových mužů.

Andrew odešel do protějšího rohu, sundal si gumovou pláštěnku a natáhl se na úzkou pohovku. Opřel se a i přes okolní vřavu brzy usnul.

* * *

Zablesklo se, pak znovu a ještě jednou. Zvláštní ale bylo, že okolo něj sice vyletovaly bílé obláčky způsobené výbuchy, jinak však panovalo naprosté ticho.

Všude se válela oblaka kouře, takže nebylo nic vidět, zakryla ho jako mlha valící se od moře. V mlze se objevil stín, který postupně nabral tvar.

„Johnnie!“ vykřikl a utíkal bílou mlhou.

„Andrewe, já se bojím,“ zaslechl a jeho bratr se dostal až k němu, oči vykulené strachem, ruce natažené, jako když malý chlapec hledá útěchu.

Andrew nedokázal odpovědět. Vzal bratra za ruku a vydal se směrem, odkud John přišel. Skrze svou ruku (zvláštní, byla to levá ruka) cítil, jak se John třese.

Sirný kouř se rozdělil a před sebou viděl krví zalité pole, které se táhlo ke vzdálenému obzoru, pokryté kobercem mrtvých. Modře a šedě oděná těla ležela promísená, kam až oko dohlédlo.

„Andrewe, já se bojím,“ zašeptal jeho bratr.

„Já vím, chlapče. Já vím.“

„Zařiď, ať můžu domů za mámou,“ teď to byl hlas malého kluka.

Andrew cítil, jak se chvěje sám, a když se postavil za bratra a položil mu ruce na ramena, pole bylo zvláštně rozmazané.

Postrčil chlapce dopředu.

Jako by klouzal po zledovatělém svahu, Johnnie sklouzl na krvavé pole, i když se zoufale snažil vydrápat zpátky.

„Andrewe!“

Z těla se začala loupat modrá uniforma a maso jako by roztálo, jako led mizející pod červencovým sluncem.

A pak se ohlédl. Teď to ale byla jenom kostra a, milosrdný Bože, kostra, která stále měla oči.

„Andrewe, já chci domů!“ křičela holá lebka, a pak kostra upadla, kosti se rozpadly mezi tisíce nafouknutých těl, které se teď otočily jako jedno a na něj se upřelo deset tisíc očí. „Johnnie!“

„Je to v pořádku, v pořádku.“

„Johnnie, pro Boha! Johnnie!“ Andrew se prudce posadil a začal znovu vnímat místnost kolem sebe.

„Johne,“ zašeptal, když se k němu natáhly něžné ruce a jemně ho kolébaly.

„Je to v pořádku, plukovníku.“ Plukovníku. Někdo byl u něj, žena. Ve chvilce se mu vrátilo železné sebeovládání.

Upřel oči přímo před sebe, vstal a ruce, které ho podpíraly, se odtáhly.

„Jenom zlý sen, to je všechno,“ zašeptala.

Obrátil se a podíval se na ženu vedle sebe. Upírala na něj tmavozelené oči. Byla asi v jeho věku, kolem třicítky, měla světlou pleť a vysedlé lícní kosti. Vlasy měla sčesané pod čepec sestry zdravotního výboru, ale do čela jí spadal pramínek příjemné rudozlaté barvy.

Postavila se vedle něj, sahala mu těsně k rameni.

„Procházela jsem se po palubě a měla jsem dojem, že tu někdo křičí, tak jsem sem zašla a našla vás,“ šeptala téměř omluvně.

„To nic nebylo,“ řekl Andrew tichým, nepřítomným hlasem.

„Ovšem.“ Konejšivě ho poplácala po ruce. „Nemusíte se omlouvat, plukovníku. Dělám sestru už od začátku téhle války. Já to chápu.“

Nastala chvíle rozpačitého ticha.

Andrew si konečně uvědomil, že místnost je až na ně dva prázdná.

„Kde jsou všichni?“

„Ach, skončilo to tady už před několika hodinami. Slyšela jsem, jak váš doktor říká, že se potřebujete vyspat. Do svítání zbývá ještě hodina.“

Andrew si vytřel spánek z očí a pravou rukou se zatahal za kabát, ve snaze trochu uhladit pomačkaná místa.

„Měl bych se dát do práce,“ řekl toporně. „Neměl jsem takhle usnout, aniž bych předtím nezkontroloval své muže. A stejně, je čas na ranní nástup.“

„Nechtě muže chvilku prospat, plukovníku Keane. Tohle je za celé měsíce první noc, kterou netráví v zákopech.“

Andrew se na ni znovu podíval a usmál se. Svou poznámku pronesla dost jemně, v hlase se jí však ozýval i lehce velitelský tón.

Chtěl něco odseknout, ale její úsměv ho naprosto odzbrojil.

„Tak dobrá, kvůli vám, slečno...“

„Kathleen O'Reillyová,“ a napřáhla ruku, „a už vím, že mám tu čest hovořit s plukovníkem Andrewem Keanem z Pětatřicátého.“

Andrew, trochu v rozpacích, ji neohrabaně uchopil za ruku a rychle ji pustil.

„No, teď, když jsme si byli představeni,“ pokračovala sestra, „co kdybychom se trochu prošli po palubě? Vím, že kdyby tu byla moje stará chůva, nepovažovala by za správné, abychom byli sami v místnosti, když nemám gardedámu.“

„Myslím, že vy se o sebe dokážete docela dobře postarat sama, slečno O'Reillyová.“

„To zcela určitě, plukovníku.“ Andrew v jejím hlase zachytil jemné ostří.

Sebral svou pláštěnku, pomohl Kathleen s jejím šálem a pak vyšli na hlavní palubu. Obloha byla tmavá a hrozivá, chvíli padal déšť a chvíli déšť se sněhem. Andrew se zhluboka nadechl a studený vzduch mu pročistil hlavu.

„Vlastně je to docela hezké,“ poznamenal tiše. „Připomíná mi to náš domov v Brunswicku v Maine.“

Kathleen se jen mlčky opírala o zábradlí a dívala se, jak kolem ubíhá tmavý říční břeh.

„A odkud jste vy, slečno O'Reillyová?“

„Z Bostonu. Vzpomínám si na podobnou noc - šla jsem domů z kostela...“ S Jasonem, dodala v duchu.

Andrewa to náhle zaujalo a opřel se o zábradlí vedle ní.

„Takže šťastná vzpomínka.“

„Kdysi,“ odvětila jemně. Sklonila hlavu, aby jí neviděl do očí.

„Chcete o tom mluvit?“

„O nic víc než vy o Johnovi.“

Nebyla to výtka, znělo to jen nekonečně smutně.

Dlouho tam jen stáli vedle sebe a pozorovali sunoucí se světla na břehu.

„Byli jsme zasnoubení,“ začala tiše. „Zabili ho v první bitvě u Bull Runu.“

„To mě mrzí,“

„Ano, mě taky,“ opáčila klidně. „A tak jsem se, můj milý plukovníku, stala místo manželky ošetřovatelkou. A váš John?“

„Můj mladší bratr.“ Odmlčel se, pak pronesl jediné slovo. „Gettysburg.“

„Takže nám oběma tato válka způsobila zármutek,“ pronesla téměř šeptem. „Nějací další bratři?“

„Ne.“

„Takže aspoň už víckrát neucítíte tu bolest. A věřte mi, plukovníku, že já už nikdy nepocítím bolest ze ztráty někoho milovaného, přinejmenším tohle jsem se naučila.“

Vzhlédla k němu a v prvním slabém světle svítání Andrew uviděl její stažené rysy.

„Radši už půjdu, plukovníku. Mám své povinnosti. Přeji dobré ráno, pane.“

„I vám,“ odpověděl Andrew tiše a napřáhl ruku.

Ona se jí dotkla jen letmo, škrobeně kývla a odešla na příď.

Andrew, nyní sám, se dál opíral o zábradlí a díval se do bílé brázdy, kterou loď vyrývala, jak pomalu plula po proudu a opatrně proplouvala mezi bójemi vyznačujícími plavební kanál.

Rozpršelo se silněji, déšť bodal jako ledové jehličky. Jelikož celý život prožil na pobřeží Maine, myslel si, že o počasí něco ví, a nějaký ledový pocit uvnitř mu říkal, že než skončí den, od jihu se téměř jistě přivalí skutečná bouřka. Mohl jenom doufat, že jejich umíněný kapitán bude dost chytrý, aby zakotvil v Norfolku a bouři přečkal v úkrytu, bez ohledu na plavební řád.

kapitola druhá

6. ledna 1865

Čtyři sta mil jihozápadně od Bermud

Mořská nemoc Andrewa přešla teprve po třech dnech. Když si to uvědomil, údivem se na chvíli zastavil. Už mu v žaludku nezůstalo nic, co by mohl vyzvracet, nebo to bylo čirou hrůzou z toho, co se dělo?

Tobiáš trval na tom, že sílící bouře nenaruší jeho plavební řád, takže minul zátoku Chesapeake a vyplul na otevřený Atlantik, i když poryvy větru dosahovaly rychlosti až třiceti uzlů. Od té chvíle se vše jenom zhoršovalo a koncem dne už se hnali v jihozápadním vichru, který se téměř blížil hurikánu. Kotle byly dávno odstaveny a teď je poháněl jen vítr.

Andrew visel na zábradlí vedle kormidla a díval se, jak se je Tobiáš snaží udržet nad vodou.

„Blíží se další!“ vykřikla hlídka na přídi.

Tobiáš se s vytřeštěnýma očima otočil a podíval se na záď.

„Milosrdný Bože!“ vyjekl.

Andrew se ohlédl, kam se díval Tobiáš. Vypadalo to, jako by se na ně hnala hora vody. Vlna byla třicet, možná i víc stop vysoká.

„Pár dílků na levobok!“ zařval Tobiáš.

Andrew se jako hypnotizovaný díval, jak se na ně řítí vlna. Záď se zvedla v nebezpečném úhlu. Andrew se podíval dopředu a měl pocit, že loď se už nemůže srovnat, že prostě jako šíp poletí rovnou na dno.

Stěna vody na ně dopadla a Andrew zoufale svíral lano, které ho poutalo k zadnímu stěžni. Loď prudce vybočila z kurzu a otočila se bokem do větru. Když vlna opadla, Andrew si všiml, že oba kormidelníky to smetlo a jeden leží v bezvědomí s ošklivou ránou na hlavě. Kormidlo se nad nimi bláznivě otáčelo.

Tobiáš s několika námořníky skočil ke kolu a zoufale se snažil loď srovnat.

„Blíží se další!“

Andrew uviděl, jak se na levoboku a kousek vzadu zvedá další vysokánská vlna.

„Táhnout, krucinál, táhnout!“ hulákal Tobiáš.

Loď začala reagovat, i když velice pomalu, ale Andrew viděl, že se nestihnou otočit včas. Poprvé za celá léta se modlil. Neblahá předtucha, že on a jeho pluk jsou odsouzeni k záhubě, se tedy nejspíš vyplní, i když konec nepřijde na bitevním poli.

Vlna byla přímo nad ním, hřeben přepadl v divoké záplavě bílé pěny. Hora vody se zřítila.

Andrew si pomyslel, že provaz, který měl ovázaný kolem pasu, ho určitě přeřízne vejpůl. Jednu chvíli se mu zdálo, že se loď obrací dnem nahoru. Plíce měl jako v ohni, málem mu praskaly. Ale držel se, ještě nebyl připraven se vzdát a vdechnout tekutou smrt.

Vlna přešla a Andrew, lapající po dechu, se vynořil na hladinu. Nabrali vodu, loď se nakláněla až po zábradlí na pravoboku. Andrew, bezmocně visící na provaze, se rozhlížel kolem a proklínal svůj osud, spočívající v rukou kapitána, který je všechny zabil kvůli své hloupé pýše.

„Čert vás vem!“ zařval Andrew. „Čert vás vem, všechny jste nás zabil!“

Tobiáš se na Andrewa podíval, oči vytřeštěné strachem, a nezmohl se na odpověď.

Náhle kapitán uhnul pohledem, s neartikulovaným výkřikem zvedl ruku a ukázal.

Andrew se obrátil a uviděl, jak se na ně řítí další hora, tentokrát ještě vyšší než ta poslední, konečný úder, který je vyřídí.

Bylo tu však ještě cosi jiného. Před vlnou letěl vír oslepujícího světla, které se zdálo téměř tekuté, jak se šířilo po hřebeni vlny jako mihotavý mrak doběla rozžhaveného žáru.

Mrak vířil a kypěl, zkroutil se do sebe, načež vybuchl, až byl dvojnásob veliký. Na okamžik se stáhl a pak se znovu zdvojnásobil.

„Co krucinál-?“ zašeptal Andrew, ohromen tím výjevem. Světlo bylo nyní tak silné, že si musel dát ruku před oči, aby ho záře neoslnila.

Náhle se rozhostil nadpřirozený klid, jako by byly vytaženy všechny zvuky, vítr a déšť a ztratily se ve vakuu.

Vlna se však zvedala výš a pak, k Andrewovu úžasu a hrůze, stěna vody prostě zmizela, jako by přepadla přes konec světa. Na místě, kde před několika vteřinami byly tuny vody, byla nyní jen zející jáma vyplněná zvláštním pulzujícím světlem.

Světlo se náhle začalo zase stahovat, potom v oslepivém výbuchu vyletělo a přelilo se přes loď.

Paluba se Andrewovi ztratila pod nohama a nezůstalo nic, jen nekonečný pád do srdce světla, jako by padali z vrcholku nejvyšší hory.

Nebyl tu žádný vítr, ani zvuky, jen pád a pulzování světla kolem nich. Všechny myšlenky se mu vytratily, mohl jen uvažovat, jestli je tohle nakonec smrt.

* * *

Probudil se a do očí ho bodalo sluneční světlo. Zasténal, jak ho zabolely modřiny, které měl po celém těle, posadil se a rozhlédl se kolem sebe.

Jsou všichni mrtví? Je tohle onen svět? Nebo nějak přežili? Zvedl se na nohy a z toho, jak mu do mozku proudily protesty potlučených svalů, nějak usoudil, že nakonec musí být živý.

Ale jak? Bylo to světlo jenom sen a padání bláznivá halucinace? Vzpomínal si jen, že pád byl nekonečný a světlo pulzovalo. Zápolil se vzpomínkami. Vzpomínal si, že se v jednu chvíli probudil. Pořád padali do ticha a světlo kolem nich vytvořilo jakýsi trychtýř, stáčející se stále níž a stahující s sebou loď.

Nemožné, říkal si. Vlna ho musela srazit do bezvědomí a tomu zatracenému kapitánovi se nějak podařilo dostat je do bezpečí.

Paluba lodi byla v troskách. Všechny tři stěžně byly dole, i s takeláží, a

ráhna a plachtoví pokrývaly palubu od přídě po záď. Ledaskde byla vidět v troskách zapletená bezvládná těla. Musí poslat muže, aby začali odklízet tenhle zmatek a postarali se o mrtvé.

Kde ale jsou? Zvedl zrak. Ztroskotali, pobřeží začínalo asi o padesát yardů dál. Písčitá pláž před nimi rychle ustupovala mlází a nízkým stromům, za nimi se táhla řada nevysokých vršků.

Jednou rukou se mu podařilo rozvázat provaz, který měl kolem pasu.

Bylo horko, skoro jako v létě, a Andrew cítil, jak mu po zádech do stále ještě vlhkého a přesoleného sukna stejnokroje stékají čůrky potu.

Otřel si šíji a měl pocit, že ji má spálenou od slunce. Vzhlédl a v polovině cesty k nadhlavníku uviděl matně červenou kouli. Nějak nevypadala správně, byla jaksi větší. Přestal myslet na slunce a otočil se.

Jsou naživu, ale kde? Dostali se až na Bermudy nebo ztroskotali někde na pobřeží? Muselo to být někde na jihu. Takové teplo by na severu v tuhle roční dobu být rozhodně nemohlo.

Mohli snad být někde v Karolínách? Ale ne, vzpomínal si, že kopce se tam tolik nepřibližují k moři. Mohl se mýlit, ale lepší bude nic neriskovat - museli předpokládat, že jsou na území rebelů, dokud se neprokáže opak.

„Plukovníku, jste v pořádku?“

Hans vystrčil hlavu z otevřeného průlezu a poprvé za celou dobu, co se znali, Andrew viděl, jak se jeho starý seržant tváří naprosto zmateně.

„V pořádku, Hansi. A vy?“

„Ví Bůh, že bych to taky rád věděl, pane,“ opáčil seržant a vylezl na palubu. „Myslel jsem, že jdeme pod vodu, a pak se objevilo to světlo. Chvíli jsem si myslel, Hansi, starouši. to je světlo nebeský a ti pitomí andělé nejspíš udělali chybu. A pak už jsem jenom věděl, že jsem ještě naživu,“

„Jak to vypadá dole?“ zeptal se Andrew.

„Šest set mužů si může vyzvracet vnitřnosti. Nejni to moc příjemný, pane. Pár chlapců zabilo to mlácení, pár jich má zlámaný hnáty a všichni jsou potlučení. Právě začínají přicházet k sobě.“

„No, jděte dovnitř a začněte je posílat na palubu. Je tu třeba udělat spoustu práce.“

„Ano, pane,“ a seržant zmizel v podpalubí.

„Takže jste se konečně rozhodl vstát.“

Andrew zaúpěl. Věděl, že to není pěkné, ale přistihl se, jak si přeje, aby to Tobiáše smetlo přes palubu.

„Kde k čertu jsme?“ zeptal se Andrew a otočil se ke kapitánovi, který si to k němu rázoval.

„Jižní Karolína, řekl bych. Změřím úhel slunce a brzy na to přijdu.“

„Jak jsme se sem dostali?“ chtěl vědět Andrew neschopen skryt svůj zmatek.

Tobiáš váhal jen okamžik.

„Dobré navigování, to je všechno,“ řekl, ale Andrew v jeho hlase vycítil pochybnosti.

„A to zvláštní světlo?“

„Eliášův oheň, ale suchozemská krysa jako vy o něčem takovým nejspíš nikdy neslyšela.“

„To nebyl Eliášův oheň, kapitáne Tobiáši. Všechny nás to srazilo do bezvědomí a probudili jsme se tady. A já se odvažuji tvrdit, že to nedokážete vysvětlit o nic víc než já.“

Tobiáš se na něj díval a přemýšlel, jak si udržet navrch, pak se však s tichou kletbou otočil.

„Máme díru v trupu. Půjdu dolů zkontrolovat škody. Radím, abychom teď dali tuhle loď do pořádku, a čekám, že vaši muži pomůžou, kde to bude třeba.“

Bez čekání na odpověď Tobiáš zamířil k nejbližšímu průlezu a zmizel dole.

Ve chvilce se paluba hemžila vrávorajícími muži vylézajícími z podpalubí, většina z nich pak vypadala dost strhané. Tak rychle, jak vycházeli, se je někteří velitelé setnin snažili rozdělovat a zjistit, kdo je přítomen.

Andrew zahlédl Kathleen, jak vychází z kapitánovy kajuty, a spěchal jí vstříc.

„Jste v pořádku, slečno O'Reillyová?“

Vzhlédla k němu a chabě se usmála.

„Co živa budu, již nikdy znovu nevstoupím na loď.“ Oba se tiše zasmáli.

„Seržant Schuder mi řekl, že máme nějaké ztráty. Velmi bych ocenil,

kdybyste našla doktora Weisse a pomohla mu.“

Dál se na ni díval a nechtěl přiznat, že si o ni dělal starosti.

„Plukovníku, pane!“

Andrew vzhlédl k vojínovi, jenž stál na lodním zábradlí a ukazoval na břeh. Andrew se k němu připojil a prohlédl si ho, snaže se vzpomenout si na chlapcovo jméno. Byl to ještě holobrádek, měl několik palců pod pět a půl stopy. Ryšavé vlasy, pihy v obličeji, veselý výraz mu propůjčoval nevinný, téměř dětský vzhled. Andrew v paměti lovil jeho jméno a uvažoval, jak se tenhle mladíček vůbec dostal před verbujícího seržanta. Ale ona armádní verbíře stejně zajímala jenom čísla, nic víc. Náhle mu jméno došlo.

„Co se děje, Hawthorne?“

Vincent se na něj chvíli díval a trochu se nafoukl, že ho plukovník zná jménem. To byla další věc, kterou se Andrew od Hanse naučil - vždycky znej jejich jména, i když ti to často nakonec přinese bolest.

Chlapec mlčel a stále se na něj díval.

„No tak, synku. Co se děje?“

„Aha, ano, pane. Pane, koukněte támhle, jak je ten výřez v duně pár set yardů po pláži. Vypadá to jako kavalerista.“

Andrew si zastínil oči a podíval se, kam chlapec ukazoval.

Zatraceně velký kůň. Vypadal skoro jako clydesdale (Pozn. překl.: Plemeno zvlášť velkých a těžkých chladnokrevných koní původem z Anglie).

„Zvláštní, plukovníku - zdá se, že má kopí nebo oštěp.“

Andrew hledal Tobiáše s nadějí, že si od něj vypůjčí dalekohled, ale kapitán se ještě znovu neobjevil.

„Synku, víš, kde je moje kajuta?“

„Myslím, že jo, pane.“

„No, tak utíkej - je tam jenom jedna truhla a nahoře je moje jméno. V ní najdeš můj polní dalekohled. Je tam taky moje šavle. Tak pro to doběhni, honem, mládenče.“

„Ano, pane!“

Na Vincenta očividně udělalo dojem, jakou dostal zodpovědnost, a tak seskočil ze zábradlí a hnal se do podpalubí.

Andrew se předklonil, stále si stínil oči, a snažil se lépe si jezdce prohlédnout.

„Zůstaň, kde jsi, zatraceně," šeptal. „Prostě se nehýbej."

„Co tam máte, plukovníku?"

Andrew se otočil a viděl, jak se k němu blíží Pat O'Donald.

Ukázal na osamělého jezdce sedícího nehnutě na koni zpola ve skrytu.

„Jak zvládli vaši muži tu bouřku?" zjišťoval Andrew, zatímco čekal, než se Vincent vrátí.

„Nejde o chlapy, ale o koně," řekl O'Donald smutně. „Přivezli jsme dost na dvě děla a muniční bednu - zbytek plul na jiné lodi. Většinu budeme muset utratit, nebo už jsou mrtví. Zkontroloval jsem vašeho koně, pane - ten to zvládl docela dobře."

Uslzená lítost v majorově hlase byla dost zvláštním paradoxem vzhledem k jeho pověsti.

„Váš polní dalekohled, pane," volal Hawthome skoro bez dechu, když se hnal k Andrewovi.

Andrew si dalekohled vzal a zaostřil.

„No, ať se propadnu," zašeptal.

Jestli tohle byl konfederační kavalerista, tak určitě vyškrábali ty poslední zbytky ze dna. Muž měl vousy, které mu sahaly skoro do pasu, dlouhé mastné vlasy se mu kroutily až pod ramena a, což bylo ještě zvláštnější, na hlavě měl kónickou železnou přílbu. Jeho umazaná bílá blůza s vysokým stojacím límečkem, připomínajícím límeček duchovního, měla zapínání po straně.

Muž dokonce ani neměl holínky. Lýtka a chodidla měl obalená hadry, převázanými překříženými řemeny. A Hawthorne měl pravdu - ten muž měl skutečně oštěp.

Před Petersburgem viděl zběhy, kteří přicházeli téměř denně, ale ti aspoň měli stále svoje zbraně a něco, co aspoň připomínalo uniformy.

Andrew podal polní dalekohled O'Donaldovi, jenž se rozesmál.

„Ať mě vezme čert! Tak tohle je ta slavná rebelská kavalerie."

Jakoby si osamělý jezdec uvědomil, že ho pozorují, otočil koně, pobídl ho do klusu a zmizel z dohledu.

„Starci a děti v zákopech a teď kavalerie s oštěpy na tažných koních. Copak se tihle ubožáci nevzdají?“

Stále se smíchem vrátil dalekohled Andrewovi.

„Možná vypadá směšně, majore, ale tohle by mohlo být vážné,“

„Jak to?“

„Vidíte ty nízké kopce támhle? Ať už jste se smál čemukoliv, mohl by si teď jet pro pomoc. Kdyby dokázal dát dohromady jednu slušnou baterii, stačilo by, aby děla dotáhli támhle a rozstříleli nás na hadry.“

O'Donald se odmlčel a obrátil se k palubě.

„Tady je moc velký náklon, abych mohl použít naše kusy.“

„No právě,“ odvětil Andrew. „Radši bychom měli okamžitě poslat muže na břeh a vykopat zákopy. Pošlete svoje muže, ať vytáhnout ty vaše polní napoleony na bok lodi. Ten záchranný člun by je měl dostat na břeh.“

Andrew se podíval na Vincenta, který ještě stál opodál. „Synku, radši mi pomoz s tou šavlí,“ řekl tiše.

* * *

„Plukovníku, kapitán vás zdraví a chce vás zpátky na palubě.“

„K čertu se vším, co je to tentokrát?“ Andrew se otočil k poslovi a viděl, že je to Bullfinch, mladý podporučík, který ho přivedl na palubu.

„Je mi líto, pane, ale kapitán se mi nesvěřuje,“ opáčil chlapec mírně.

„V pořádku. Jen mi dejte minutku.“

Andrew si rychle prohlédl okolní terén. Jedna věc se o mužích jeho pluku dala říct s jistotou - šest měsíců obléhání Petersburgu je naučilo kopat. V tmavé jílovité hlíně se již rýsoval trojboký ochranný val sto yardů v průměru u báze. Na dvou stranách směrem k pevnině již byl několik stop hluboký. O'Donaldovi muži dokončovali ukládání prvního děla, které bude na vrcholu trojúhelníku. Jedno dělo, dvanáctiliberní Napoleon (Pozn. překl.: Dělo Napoleon, model 1857 - dvanáctiliberní dělo ráže 40,62 coulu (l 18.7 mm) o dostřelu (při střelbě kulí) l 828 m.), již bylo převezeno na břeh a umístěno.

Andrew se ohlédl k lodi a viděl, že právě přes bok spouštějí druhý kus.

Musela to být zatraceně velká vlna, aby je zahnala takhle daleko, říkal si Andrew, když se díval na poškozený trup, ležící v necelých deseti stopách

vody. Dokonce i nenámořník jako Andrew si uvědomil další zvláštní věc na místě, na němž se ocitli: nebyl tu příliv a odliv.

A byla tu ještě otázka slunce. Jeho chronometr nebyl k ničemu, protože se při bouřce namočil, ale den tu byl jaksi zatraceně krátký. Kromě toho podle lodního kompasu vedlo pobřeží přímo na západ a on si na něco takového jižně od New Yorku nevzpomínal.

„Ať chlapci pokračují v práci, Hansi," křikl Andrew a vydal se za podporučíkem, přebrodil téměř tropicky teplý kus oceánu a nechal si od dvou námořníků pomoci na palubu šalupy.

Za chvíli byli vedle Ogunquit a s pomocí smyčky se Andrew dostal zpátky na palubu.

Tobiáš se tvářil znepokojeně, což Andrewa skutečně potěšilo.

„Co se děje, kapitáne?" otázal se Andrew chladně.

„Plukovníku, dokážete vylézt po ráhnoví?" A s tím ukázal na místo, kde na zlomeném hlavním stěžni visely pozůstatky stěžňového koše, třicet stop nad palubou.

„Veďte."

Tohle bylo něco, s čím si kdysi nemusel dělat nejmenší starosti, ale od té doby, co ztratil paži, Andrewa taková vyhlídka poněkud děsila - i když by to před tímhle člověkem nikdy nepřiznal.

Tobiáš se škrábal před Andrewem, skoro jako by se mu vysmíval. Když se však dostali na rozbitou plošinu, veškeré pomyšlení na urážky zmizelo.

„Jeden z mých mužů zahlídl první skupinu. Řekl jsem si, že byste se měl kouknout."

Andrew neohrabaně vyndal dalekohled a podíval se k vzdálenému obzoru.

Vypadalo to, že se k nim brázdou mezi dvěma kopci hrne lidské moře.

„Musí jich být tisíce," zašeptal Tobiáš.

V čele zástupu jel oddíl několika set jezdců následovaný na pohled nedisciplinovanou hordou, která se za kopci rozestupovala na všechny strany.

„Můj dalekohled je lepší než váš polní," nabídl Tobiáš.

Andrewovi chvíli trvalo se zapřít a zaostřit neohrabaný teleskop. Zaměřil ho na čelo zástupu a užasle zalapal po dechu.

Vypadalo to jako vojsko ze sna. V čele zástupu jel půltucet mužů nesoucích korouhve s příčným břevnem. Na korouhvi v čele byly vypodobněné červené meče na bílém pozadí, nejasně připomínající bojovou zástavu Konfederace. Na další byl jezdec na koni a nad sebou měl sekeru s dvojitou čepelí. Ostatní vypadaly jako stylizované ikony, byly to portréty mužů a Andrewovi to celé připomínalo byzantský styl.

Jezdci, přičemž většina vypadala jako ten, jehož viděli prvního, měli oštěpy. Někteří měli na ramenou pověšené štíty a většina měla kónické přílby, tu a tam ozdobené povlávajícími stuhami. Zdálo se, že dost jezdců v zástupu má hrubou plátovou zbroj. Obrnění válečníci se drželi v těsném hloučku kolem tělnatého muže s plnovousem ve zlatem vykládané zbroji, který jel pod korouhví s jezdcem.

Andrew otočil dalekohled na hemžící se pěšáky. Vypadali jako skuteční středověcí odvedenci vyzbrojení šílenou směsicí oštěpů, mečů, palic a vidlí.

Andrew se podíval na Tobiáše, jenž jeho pohled beze slova opětoval.

„Kapitáne - kde proboha živého jsme?“ šeptl Andrew.

„... já nevím,“ konečně přiznal Tobiáš.

„Tak byste na to měl sakra radši přijít, člověče, protože v Jižní Karolíně jsme teda rozhodně nepřistáli.“

Andrew slezl a seskočil na palubu, Tobiáš ho následoval.

„Sežeňte doktora Weisse!“ zařval Andrew cestou k zábradlí.

„Co chcete dělat, plukovníku?“ zeptal se Tobiáš.

Andrew se obrátil ke kapitánovi, nenacházel však slov.

„Dokážete dostat loď znovu na vodu?“ zeptal se nakonec.

„Kde je příliv?“ zeptal se šeptem Tobiáš a přistoupil blíž. „Jestli jsme narazili při odlivu, tak bychom mohli mít šanci - ale kde je ten zatracenej příliv? A kromě toho v podpalubí je díra, že by tamtudy projel kůň.“

„Tak něco vymyslete, protože tady určitě zůstat nechceme!“

„Ať je to kdekoliv,“ vyštěkl Emil, jenž se připojil k Andrewovi.

Společně nasedli do záchranného člunu. Andrew vyskočil, ještě než se dostali ke břehu, a Emil funěl, aby mu stačil.

„Co se děje, plukovníku?“

„Chci, abyste viděl, co se blíží,“ řekl Andrew. „Řekněte mi, jestli jste už někdy viděl něco podobného.“

Už měl zvláštní podezření, ale okamžitě ho zahnal. Bylo to prostě zhola nesmyslné.

Andrew se rozběhl, na okamžik zapomněl na jakoukoliv důstojnost, a chvátal ke vstupu do opevnění.

„Hansi! Zatroubit nástup!“ zařval Andrew.

Ozvaly se jasné tóny polnice následované dlouhým vířením bubnů ohlašujících nástup. Při první notě Andrewa zamrazilo v zádech. Panicky bušící srdce se uklidnilo a on vše viděl křišťálově jasně.

Tábor vybuchl činností. Muži se hnali pro své blůzy, chápali se mušket a brašen s náboji.

Podle vzoru pěchoty nařídil O'Donald, aby oba kusy, které již byly na břehu, přitáhli na místa a pak své muže navelel vedle Pětatřicátého.

Ve chvilce provedli starý rituál, který opakovali už stokrát: muži se seřadili, muškety opřeli o zem a vyrovnali řady. Když byli všichni na svých místech, každá setnina se vypjala do pozoru, velitelé se obraceli, a bylo-li všechno v pořádku, stavěli se do pozoru také.

V nastalém tichu všichni poprvé zaslechli vzdálený zvuk, který znal každý veterán: zvuk vojska blížícího se jejich směrem.

Andrew si prohlédl sešikovaných pět set vojáků, kteří patřili pod jeho velení, a osmdesát O'Donaldových mužů za nimi. Kdykoliv jindy by bylo snadné vysvětlit, čemu budou čelit. Rozkazy shora by mu řekly, kde jsou konfederáti a jestli má držet pozici či zaútočit. Došlo by na pár poznámek o cti pluku a pýše na domov v Maine a pak by se do toho pustili.

Tohle však bylo jiné. Bůh jim všem pomáhej, co jim mohli říci? Zarazil se a snažil se posbírat myšlenky. Muži po sobě začali znepokojeně pokukovat a vzdálené dunění blížícího se oddílu bylo stále hlasitější.

Teď nad sebou neměl žádného generála a po stranách se neřadily další pluky. Tentokrát byl sám, stejně jako u Gettysburgu, a rozhodnutí bylo na něm.

„Rozvinout prapory!“ zařval Andrew.

Rady se zavlnily, když korouhevníci sklonili žerdi. Muži po obou stranách spěchali stáhnout krytky. V slabém odpoledním vánku zavlál modrý prapor

Maine. Vzápětí ho následovala rozstřílená státní vlajka. K ní byly připevněny stuhy, na nichž zlatým písmem stála jména tuctu tvrdých bitev, které pluk přežil se ctí.

Muži se dívali jeden na druhého, někteří se tvářili dychtivě, jiní byli zelení strachy. Rozvinutí praporů obvykle znamenalo, že je čeká boj.

„Podívejte se na naše barvy, chlapci!“ zvolal Andrew a všichni se jako jeden muž podívali na zástavu, za níž šli do bezpočtu bitev.

Andrew věděl, že je to jen rétorika, musel ale někde začít. A pro muže jeho pluku - kteréhokoliv pluku - byly rozstřílené prapory zdrojem hrdosti a cti.

„Je tu hodné věcí, co vám zatím nedokážu vysvětlit,“ pokračoval Andrew. „Uvidíte věci, kterým možná zezačátku neuvěříte neboje nepochopíte. Já vás jenom žádám, abyste poslouchali mé rozkazy. Prostě mi věřte, mládenci, jako jste mi věřili při každé akci. Dodržujte mé rozkazy a já nás z toho všechny dostanu.“

Odmlčel se. Tohle nebyl pro Maine a Unii typický povzbudivý proslov. Andrew cítil jejich neklid, neměl však čas jim něco dál vysvětlovat.

„Setniny C až F se odeberou k východnímu valu. H až K k západnímu. Chci setniny A a B s prapory jako zálohu uprostřed. Majore O'Donalde! Ke mně, prosím! Teď rozchod na pozice, chlapci!“

Tábor se rozvířil, když se vyrovnané řady rozpadly a muži běželi na pozice.

„Co se děje, plukovníku?“ zeptal se Pat, když se k němu připojil.

„Hele, Pate, nemůžu vám vysvětlovat, co se děje - pořád tomu sám nerozumím. Prostě musíme vyčkat, pak se uvidí. Zajdeme k dělům a budeme se dívat.“

Oba velitelé, snažíce se navenek vypadat klidně, vyrazili přes opevnění. Dorazili k baterii, kde byly rozmístěny O'Donaldovy dvanáctiliberní bronzové napoleony.

„Blíží se,“ zašeptal Pat. „Bože, jsou jich snad tisíce.“

„Támhle jsou.“

„Přicházejí!“ křikl jeden vzrušený vojín o kus dál.

Na kopec vzdálený půl míle vyjel osamělý jezdec s korouhví se zkříženým mečem. Ve chvilce to vypadalo, že ho obklopilo lidské moře, jak na kopec kolem něj vyběhly tisíce pěšáků. Dál nalevo se objevil postupující zástup

jezdců.

„Nejhorší zatracená konfederační pěchota, co jsem kdy viděl," ohrnul nos O'Donald. „Žádné řady - musí to být místní domobrana."

O'Donald se obrátil ke svým mužům.

„Nabít kartáči, čtyřvteřinovou šňůru!"

„Počkejte s tím," řekl Andrew tiše.

O'Donald se obrátil zpátky k André wovi.

„Tak hele, plukovníku, zlato - tady moji chlapci znají svou práci."

„Pate," řekl Andrew vyrovnaně, „já jsem na tomhle poli starší důstojník. V tomhle věřte mému úsudku. Uvidíte sám, až se víc přiblíží."

Andrew se nucené pousmál, nechtěl totiž vypadat jako autokratický velitel. Dělostřelec se zarazil a pak na své muže zavolal, aby počkali.

„Plukovníku, jestli je to domobrana, tak je dokážeme rozehnat docela rychle dřív, než se dostanou na dostřel mušket."

„Oni nemají muškety," podotkl Andrew mírně.

„Cože?"

„Jenom se dívejte."

Horda se stále blížila, jezdci drželi krok s pěchotou. Postupně v hemžící se mase začaly získávat tvar jednotlivé postavy.

„Co to sakra je?" vydechl Pat.

„To bych taky rád věděl," řekl Andrew a dál se snažil usmívat.

Řadami se začalo šířit hlasité mumlání, muži při pohledu na nepřítele zmateně vykřikovali.

„Vy jste profesor historie." ozval se Emil, jenž se připojil k oběma velitelům, „tak mi laskavě pomozte zachovat zdravý rozum a řekněte mi, co jsou zač."

„Doufal jsem, že to budete vědět vy." opáčil Andrew.

„Až do Arábie nás to odfouknout nemohlo a oni vypadají evropsky, ne černí nebo žlutí."

„No, to, co nesou, mi připadá jako rovnou ze středověku," podotkl Emil.

„Krucinál, koukněte na ty zbraně a zbroj! To je jako z muzea.“

„Já vím, doktore,“ zamumlal Andrew. „Já vím.“

Proti čemu tu proboha stojí? Andrew na to pořád nemohl přijít. Prese všechno měl prostě pocit, že čelí hordě, která jako by vypadla někdy z desátého nebo jedenáctého století.

„Támhle na kopci! Copak mě šálí zrak?“ vyhrkl Pat.

V dohledu se objevilo několik koňských spřežení.

Andrew se nervózně zasmál.

„To je jejich artilerie, Pate. Katapulty - oni si vezou katapulty.“

Tři důstojníci se na sebe podívali v ohromeném úžasu.

„Ať je to kdokoliv, tak to asi myslí vážně,“ prohodil Emil.

„Má pravdu, plukovníku. Tady nás nepřichází uvítat přátelská městská rada.“

Andrew jenom kývl a díval se, jak se horda rozvinuje. Vlastně v tom nebyl žádný opravdový řád. Půl tuctu jezdců vyjelo ze zástupu a klusem přejelo před davem pěchoty. Z dálky se ozval křik a několik set yardů od nich se nepřátelské vojsko zastavilo.

Náhle se ozval hlasitý zpěv, nesl se na pozdně odpoledním vánku.

Z káry s vysokými koly, která jela s kavalerií, vystoupilo několik mužů ve zlatých a stříbrných rozevlátých hábitech. Každý z nich držel na řetěze rendlík, z něhož se kouřilo. Roztočili rendlíky nad hlavami lidí a pomalu se vydali podél zástupu. Tisíce mužů poklekly jako jeden.

„Oni jim žehnají,“ šeptl Pat a pokřižoval se. Většina jeho mužů se řídila jeho příkladem.

O'Donald zvedl k očím polní dalekohled a prohlížel si nepřítele.

„Vypadá to ale, že to dělají obráceně,“ zamumlal spíš pro sebe.

„Radši bychom měli něco udělat, plukovníku, zlato,“ řekl Pat a ohlédl se přes rameno, „protože jsem si zatraceně jistý, že tihle žebráci zaútočí, hned jak skončí s žehnáním.“

„Tak dobrá,“ řekl Andrew mírně. „Nabít kulemi a nastavit maximální elevaci.“

„Tak ale přestřelíme ten kopec.“

„Prostě to udělejte, ale pro případ, že bych se mýlil, mějte po ruce ty kartáče.“

Bez čekání na odpověď se Andrew otočil a vrátil se doprostřed opevnění.

„35. mainský, nasadit bodáky!“

Ozvalo se známé rachocení, předehra k bitvě, když pět set mužů vytáhlo bodáky z pochev a zacvaklo je na místo.

„Setnina C až K, nabít prach a kule!“

Muži vytahovali nabijáky, ukusovali konce patron, sypali do hlavní prach a cpali kule.

„Setniny A a B, nabít jenom prach a zaujmout postavení za děly!“

Muži se nervózně podívali na svého velitele a přemítali, co má asi v plánu.

„C až K, budete střílet jen na můj rozkaz! Chci všechny zbraně na ramena. Osobně zastřelím každého, kdo skloní pušku bez mého rozkazu!“

Vojáci mlčeli, bizarní představení před nimi je málem ochromilo.

Andrew se postavil před dvojřad dvou setnin, které se seřadily za polními děly.

„Myslím, že oni nevědí, kdo jsme,“ řekl mírně. „Když se nám teď podaří je dost vyděsit bez krveprolití, mohli bychom se s nimi později domluvit. Bude to na nich, takže až dám rozkaz, miřte vysoko a vypalte proklatě dobrou salvu. Uvidíme, co se stane.“

„Jeden se blíží, pane,“ ozval se Hans, jenž nyní stál vedle Andrewa, což dělal vždy, když byl ve vzduchu cítit boj.

Osamělý jezdec s praporem, na němž byly zkřížené meče, vyrazil cvalem k nim.

„Hansi, jenom natáhněte karabinu a dávejte na něj pozor.“

Andrew vylezl k dělu a sklouzl na druhou stranu. Jezdec už byl blízko. Je to jako výjev přímo z románu Sira Waltra Scotta, pomyslel si, včetně obrněného rytíře, který přijíždí žádat kapitulaci. Muž, jenž k nim přijel, však vypadal spíš jako otrhaný žebrák, než jako rytíř. Jeho zbroj tvořilo pouze pár kusů těžkého plechu přišitého na kožený kabátec. Byl opásán mečem a těžké kopí, které nesl, se v narudlém narudlém světle nebezpečně lesklo.

Andrew rychle pohlédl na slunce. Co je s ním v nepořádku? Vypadalo moc velké. Soustředil pozornost zpátky na jezdce, jenž o pár kroků dál přitáhl otěže.

Jezdec se postavil ve třmenech a prohlédl si opevnění. Pak na Andrewa zavolal:

„Kkakomu bojaru vy prinadležajetě?“ (Kterému bojarovi sloužíte?)

Andrew dokázal jen zmateně kroutit hlavou.

„Němedlenno měna otvečajtě! Bojary Ivor i Boros tre-bujut vašu bezogovoročnuju kapitulaciju!“ (Okamžitě mi odpovězte! Bojaři Ivor a Boros požadují vaši okamžitou kapitulaci!)

Andrew natáhl pravou ruku.

„Jsem plukovník Keane z 35. mainského dobrovolného pluku vojska Spojených států.“

Jezdec o pár kroků couvl.

„Vy jazyčnik, vy něgovoritě po našemu jazyku. Sdaj-těs!“ (Jste pohan - nemluvíte naším jazykem. Vzdejte se hned!)

V jeho hlase Andrew zachytil strach. Na mužově jazyku a uniformě bylo cosi zvláštně povědomého, připomínalo mu to věc jen tak tak viditelnou v hluboké tůni.

Náhle poznal jedno slovo z mužova proslovu. Nějak se k němu musí dostat.

„O'Donalde, pojďte sem!“

Když muž uviděl, jak za dělem vylézá vysokánský ryšavý Ir, couvl ještě o kus dál.

„Říkal jste, že jste je viděl, jak se křižují?“

„To je pravda, plukovníku.“

„Tak to udělejte stejně.“

O'Donald se zatvářil velmi soustředěně, zvedl pravici a udělal kříž katolické víry.

„Vy nad námi nasmechajetěs!“ (Vy se nám vysmíváte!) zařval jezdec. Předklonil se a odplivl si na zem, otočil koně a odcválal zpátky k čekajícím zástupům.

„Myslím, že byste měl jít dovnitř!“ křikl O'Donald. popadl Andrewa za rameno a táhl ho zpátky.

„To bylo špatně!“ zavolal Emil, aby ho bylo slyšet nad řvoucí zástupy.

„Jak to?“

„Povím vám to později!“ A potřásaje hlavou se vrátil do lékařského stanu.

Andrew by mu nejradši vyspílal, teď na to však nebyl čas. Náhle si uvědomil, co bylo špatně, a v duchu si za to vynadal.

„Tady jsou, plukovníku,“ zařval Hans.

Andrew se obrátil.

Pěchota se po tisících hrnula směrem k nim a jezdci naklusali a zahnuli širokým obloukem k pláži.

„Na můj povel. Palte!“ křičel Andrew. „Setniny A a B, zamířit!“

Stovky pušek se zvedly k ramenům, míříce vysoko do vzduchu.

Andrew se podíval na nepřítele. Byl jen asi dvě stě yardů daleko. Ještě pár vteřin a...

„Pal!“

Objevila se vlna plamenů a kouře a přes bitevní pole se převalila hromová salva.

Divoký postup se zpomalil, téměř zastavil.

„Teď, Pate! Vyděsíme je k smrti!“

O'Donald odstrčil dělostřelce stranou, popadl odpalovací šňůru a zatáhl.

Dělo Napoleon poskočilo dozadu a vyplivlo ohnivý jazyk a oblak kouře. Polem se rozlehlo děsivé zadunění.

Po pláži se válel hustý kouř, takže Andrew musel vylézt na val, aby lépe viděl. Vojáci Unie začali jásat. Přes pole zavál lehký vánek a zvedl oponu dýmu.

Rolníci po tisících proudili dozadu, mnozí v panice odhazovali vidle, palice a oštěpy. Byl to naprostý a okamžitý útěk!

Andrew se zazubil a podíval se na O'Donalda.

„Říkal jsem, že to bude fungovat.“

„Jo, je to vážně velkolepý pohled!“ smál se O'Donald.

Andrew nechal muže jásat až do ochraptění, přecházel mezi nimi a chválil je za jejich vytrvalost. Ještě lepší než vítězství je vítězství získané bez krveprolití na obou stranách.

„No, další krok necháme na nich,“ řekl Andrew filozoficky a vrátil se k baterii.

„Myslím, že oni se už rozhodli, co udělají teď,“ poznámenal Hans chladně. Ukázal nalevo. Dopředu přitáhli tři vozy s naloženými praky. Ostatní rolníci se konečně zastavili na kopci půl míle daleko a vyčkávali.

Andrew fascinovaně přihlížel, jak muži ohýbají rameno prvního praku. Rameno vyletělo a prásknutí se rozlehlo po celém poli. O chvíli později vystřelily i druhé dva stroje. Do vzduchu vyletěly velké kameny a otáčely se, až se zdálo, že jsou na obloze téměř nehybné.

Je to jako dívat se v zákopech na střely z moždířů, napadlo Andrewa. Viděl, že všechny tri balvany letí doleva.

Tři střely dosáhly vrcholu své dráhy, začaly padat a narazily do Ogunquit.

Oni chtějí rozbít loď, zatraceně!

„Tak dobrá, Pate,“ řekl Andrew sklesle. „Vypadá to, že se nenechají zastrašit. Sestřelte jim artilerii.“

„Na tohle jsem čekal, až uslyším!“ zavýskl Pat. „Nabít kulemi!“

Jeho dělostřelci se do toho pustili s chutí, cpali do hlavní patrony a dvanáctiliberní kule a míři zatím otočili první dva kusy.

Pat se postavil za obě děla, podíval se přes mířidla a rychle vydal rozkaz zvýšit či snížit naměř a pohnout zbraněmi na tu či onu stranu.

„Palte na můj rozkaz!“ zarval důstojník. „Číslo jedna, pal!“

Dělo doslova vyskočilo do vzduchu a odletělo o pár kroků dozadu.

„Číslo dvě, pal!“

Kule zahvízdly vzduchem, jedna zasáhla vůz s prvním prakem a rozštípla ho přímo uprostřed, zbraň přeletěla dozadu. Druhý stroj se vzápětí zbortil ve změti třísek a provazů.

Nastalo ohromené ticho, narušované jen vzdáleným křikem zraněných. Veškeré odhodlání zmizelo a celý nepřátelský voj se rozplynul v divokém

stampede vyvolaném děsem.

„No, to by je aspoň mělo naučit," prohlásil O'Donald pyšně a poplácal rozpálený lauf.

„To nemyslím," odtušil Andrew zachmuřeně, otočil se a odešel.

Kdo sakra jsou tihle lidé? uvažoval. I když si to nechtěl připustit, jedno slovo, které herold vyslovil, poznal a vzbudilo v něm strašlivé, neuvěřitelné podezření.

Muž řekl „bojar". A Andrew si uvědomil, že Emil si všiml O'Donaldovy chyby, totiž že pro tyhle lidi udělal obrovský Ir kříž obráceně. Mohli se nějak dostat na středověkou Rus?

Obrátil se a ohlédl se zpátky. Kde jsou a kdo sakra jsou tihle lidé?

* * *

„Patriarcho Rasnare, já se neptal na náboženské vysvětlení. Já chci odpovědi, ne doktrínu! Mohlo by to být jako v Dřevních kronikách? Další lidé vycházející ze světelného tunelu?"

S opovržlivým odfrknutím se bojar Ivor zvedl na nohy a rozkopl žhavé uhlíky, takže k nebesům vyletěl roj jisker. S hněvivou kletbou se otočil a vyrazil ven do tmy.

„Ale tohle je záležitost náboženství - s kronikami to nemá nic společného," zařval Rasnar a jeho rozevláté roucho se zlatými a stříbrnými výšivkami kolem něj zavířilo, jak se hnal za svým bojarem.

Bojar Ivor se k němu otočil. Jak ho nenáviděl. Čtrnáct let, od smrti svého otce, vedl nikdy nekončící boj o moc s tímhle takzvaným svatým mužem. Rasnar k němu přiblížil hubenou asketickou tvář lemovanou štětinatým plnovousem, jemuž odpovídaly černé kruhy pod očima.

Ivorův otec církvi sebral tehdejší moc, ale rovnováha byla vachrlatá, protože vláda oceli byla neustále narušována tím, jak Rasnar manipuloval se strachem ze zkázy a zatracení. Přesto potřebovali jeden druhého, aby si udrželi nadvládu nad mužiky. Ocel a strach, aby je udrželi v poslušnosti, až se ze západu opět přiblíží hrůza.

Bojar věděl, že jeho rytíři a statkáři tenhle zápas sledují a v jemné rovnováze sil mezi bojary a církví nesměl prohrát, nesměl ztratit dokonce ani nejmenší výhodu.

„Jak jinak to můžeš vysvětlit?" zašeptal Rasnar temně.

„Tohle není stejné, jako když jsme do této požehnané země přišli my. Zjevili se nám se zbraněmi Dažboga. Cítil jsi ten kouř - byl to kouř z ohňů, které mučí padlé. Je poslal Dažbog, zloduch, aby nás zničili, pokud my dřív nezničíme je.“

Ivor slyšel mumlání svých rytířů. Ještě pořád byli vyděšení tím, co se stalo. Věděl, že Rasnar to vycítil taky a využije toho. Jestli to přizná a nenalezne jinou odpověď, Rasnarovi kněži by toho mohli využít pro sebe, možná dokonce poštvat rytíře proti bojarům, na něž by svrhli vinu za to, co se stalo.

Jeden ze špehů již hlásil, že zaslechl několik kněží, jak říkají, že ti modří ďábli byli posláni, aby potrestali vládce za to, že církvi sebrali moc a vybírání daní.

„Tak co navrhuješ?“ šeptl Ivor, aby nikdo jiný jeho otázku neslyšel.

„Je třeba přečíst příslušné modlitby, požehnat mužům a ty pak musíš vyslat s Paromovým světlem za úsvitu.“

„Budou pobiti. A kromě toho, proč bych je měl posílat?“

„Církev nemá moc učinit něco takového. Pamatuj, to vy, bojaři, jste jí sebrali její právoplatné velení,“ odvětil Rasnar ostře. „A jakmile budou zničeni,“ dodal ještě Rasnar úlisně, „jejich ďábelské nástroje musejí být svěřeny církvi do bezpečného opatrování.“

Ivor si opovržlivě odfrkl.

„Aha, takže je všechno prosté. A co pak navrhuješ udělat s těmi nástroji, které jsi právě otevřeně vyhlásil za nečisté?“

„No zničit je, samozřejmě,“ opáčil Rasnar pokrytecky.

Ivor zvrátil hlavu dozadu a chechtal se.

„Slyšeli jste to?“ zařval, aby ho slyšeli jeho rytíři.

„Církev si vezme ty nástroje a zničí je. A ovšem tobě v tom mám plně důvěřovat, Blahorodí?“

Rasnar neodpověděl, jen upíral zrak na nenáviděného soka.

„Zapomínáš ale najedno,“ zašeptal Rasnar, položil ruku Ivorovi na rameno a odvedl ho dál do tmy.

„A to je co, Blahorodí?“ zeptal se Ivor stále s úsměvem.

„Tugaři.“

Ivor se otočil čelem ke knězi.

„Co je s Tugary?“ Dokonce ani on nedokázal zcela potlačit strach.

„Snažím se tě zachránit před tebou samým a tvými chamtivými plány,“ šeptal Rasnar. „Viděl jsem tvůj výraz, když vypálily ty hromové zbraně. Bál ses, ale už jsi přemýšlel. Představoval sis, co by takové věci dokázaly proti Borosovi z Novrodu a Ivanovi z Vazimy. Chceš se jich zmocnit a použít je pro splnění vlastního šíleného snu na ovládnutí celé Rusi.“

Ivor mlčel, když kněz opakoval, nač myslel.

„S těmihle nástroji bys mohl uspět,“ šeptal dál Rasnar, „ale co pak Tugaři? Co řeknou, až přijdou a uvidí, co jsi udělal? Když naposledy jediný bojar sjednotil celou Rus, lámali jeho tělo a poslali ho do jámy. Co řeknou, když budeš mít tohle?“

„Dám je qar qarthovi jako znamení své věrnosti,“ odpověděl nervózně Ivor.

Teď se zakřenil Rasnar, když potřásal hlavou.

„Tugaři ustanovili bojary a církev, aby vládli pospolu,“ řekl Rasnar rychle, „a já ti nedovolím, abys uzmul jejich nástroje, a udám tě qar qarthovi, že jsi kul pikle proti jejich vládě. Co ti zabrání použít ty věci, abys svrhl mou církev?“

„Ty zmetku,“ zasyčel Ivor. „Já ti nedovolím zmocnit se těch věcí a použít je proti mně.“

„Taky nezapomínej,“ pokračoval Rasnar nevšímaje si urážky, „že jestli ty démony nezničíme, Tugaři je objeví a vinu by mohli dávat nám.“

„Jak?“ optal se nervózně Ivor.

„Protože jestli dokážou to, co udělali nám, a jestli budou pořád ještě tady, třeba to zkusí i na Tugary. A my oba víme, koho z toho Tugaři obviní.“

Ivor ustrašeně vytřeštil oči. Rasnar viděl, že zasáhl do živého.

„Zabij je teď, pane bojare, a předej zbraně církvi do opatrování.“ našeptával Rasnar.

„Ale Tugaři přijdou teprve za čtyři zimy,“ opáčil Ivor ve snaze získat čas.

„Copak se nepovídá, že uši Tugarů obsáhnou celý svět?“ opáčil Rasnar tiše, usmál se a položil Ivorovi ruku na rameno ve smířlivém gestu.

Ivor, známý jako Slabozraký, přimhouřil oči a podíval se k táboru cizinců

na druhé straně pláně, který vypadal jako nejasné skvrny světla z ohňů. Kdo jsou ti muži? Jsou to přece jenom démoni? Mohli by ohrozit rovnováhu mezi jeho Suzdalci a Tugary? Ale jakou mají moc, říkal si. Mohl bych sjednotit celou Rus pod svou zástavou. A co teprve Rasnar! Když nebude mít žádný přístav a soupeřící bojary, k nimž by mohl uprchnout, mohl bych jej svrhnout a na jeho místo dosadit svou loutku. Tugaři by proti tomu určitě nic nenamítali. A kromě toho jsou Tugaři čtyři zimy daleko, kdežto Novrodští jenom den pochodu na východ.

Kdyby je zničil teď, došlo by k zápasu o zbraně, protože Rasnar by svým křikem z kazatelny v katedrále určitě zasel strach do srdcí všech. Když je nechá naživu a použije je, bude mít taky problém, nicméně by cizince bylo možné využít a ovládnout. Možná by se dokonce dali obrátit proti církvi, a vypadalo by to, že to jsou prostě démoni, kteří se vymkli kontrole. Až přijde vhodný čas, mohl by se jich zbavit. Přemýšlet o někom tak děsivém jako Tugaři vyžadovalo příliš velkou námahu a on myšlenky na ně zahnal.

Ivor se znovu podíval na Rasnara a zazubil se. Smetl Rasnarovu ruku a vyrazil k táborovému ohni, kde dychtivě čekali jeho ozbrojenci. Zatracení hlupáci, říkal si. I přes dnešní ukázku nejspíš stále toužili znovu na modré válečníky zaútočit.

Musel jednat rychle, protože zpráva o téhle zvláštní události se nejspíš už dostala do Novrodu. S jejich jízdními hlídkami na hranicích nebylo moudré opustit město na delší dobu.

Ivor se vrátil k mihotavému ohni, posadil se na polní stoličku a zadíval se na nervózní muže, kteří ho pozorovali.

„Pošlete pro toho mého mizerného barda," vyštěkl Ivor.

Popadl dřevěný pohár, předklonil se a ze soudku vedle sebe si nabral zteplalého, vyčpělého piva. Pohár vypil, nabral si znovu a vzhlédl. Uviděl mužika, pro něhož si poslal.

„Kde, ve jméno Chesuse, jsi byl?" zařval.

Kulatý mužik se na něj vykuleně díval.

„Skládal jsem novou baladu na počest mého pána," vyhrkl nervózně.

„Kalinko, já zatraceně dobře vím, že ses schovával. Když jsme vyrazili, neviděl jsem tě se svými zbrojnoši.

Dávám ti zbytky od svého hodovního stolu a na oplátku zase očekávám

věrnost,“ ječel Ivor.

„Ale můj pane, já potřeboval vidět na tvé hrdinské činy, abych je mohl později zaznamenat v kronikách.“

Ivor se na mužika záštiplně podíval.

Zatracení mužici, jsou všichni stejní. Prolhaná vraždící chátra, pořád si hlasitě stěžují, první utíkají z boje a vždycky jsou ochotní svalit vinu za každou nesnáz na své pány. Bývaly doby, kdy si myslel, že by on nebo Tugaři měli prostě celou tu bandu vybít, aby nemusel snášet jejich smrad.

„Ty se zřejmě dokážeš vymluvit ze všeho,“ opáčil Ivor chladně, „takže jsem se rozhodl, že bys mi mohl být k užitku, místo abys mi kradl od úst pro nic než špatné verše.“

„Jak si přeješ, můj pane,“ odpověděl Kalinka a uklonil se tak hluboko, že se pravou rukou dotkl země.

„Půjdeš do tábora modrých.“

Kalinka vzhlédl k bojaru Ivorovi, oči vytřeštěné strachem.

„Ale můj pane,“ vydechl tiše, „já skládám balady, píšu kroniky, nejsem válečník.“

„Proto půjdeš ty,“ odsekl Ivor tónem, kterým dával jasně najevo, že jakákoliv námitka by mohla mít velmi nepříjemné následky.

Ivor se rozhlédl kolem sebe a pak pohlédl na Rasnara.

„V těchto věcech není spěch,“ řekl klidně. „Nejdřív zjistíme, co jsou zač. Třeba bychom mohli odhalit i jejich tajemství a pak ty věci použít proti nim.“

Rasnar se beze slova otočil a vyrazil do tmy. Ivor ho sledoval pohledem. Kvůli tomu budou ještě potíže. Třeba by ho, kdyby se věci vyvinuly nepříznivě, dokázal vylákat z katedrály přes náměstí do paláce na velmi zvláštní jídlo. Jak ho to napadlo, hned se rozhodl, že dokud se celá věc nevyřeší, bude lepší pojímat tělo Páně z jiných rukou než patriarchových.

Ivor se zase podíval na Kalinku, který stál pořád před ním, a ten hnusný rolník na něj zíral.

„Zmiz mi z očí,“ zavřískl Ivor. „Půjdeš do jejich tábora hned. Řekni jim, že jsou na mém území a že chci vysvětlení. Až zvládneš něco z jejich jazyka, chci, abys sem jejich vůdce přivedl na schůzku. Chci od tebe taky informace a nevracej se, dokud nenajdeš něco, co by mě mohlo zajímat. Nechám tu velet

svého polobratra Michaila a své pohraniční hlídky odvedu zpátky do města.“

Při řeči ukázal na mohutného vousatého válečníka, jenž stál u ohně.

Ivor se usmál a podíval se na svého bratra. Kdyby se něco zvrtlo, říkal si lstivě, Michail to břímě ponese. Kromě toho se Rasnar nejspíš vrátí do Suzdalu už dneska v noci a nebylo by moudré nechávat ho ve městě samotného. Nejeden bojar, který vyjel ze svého města a vrátil se za pár dní, našel brány zavřené.

„Teď mi zmiz z očí a dělej něco, ty smradlavá špíno,“ hulákal Ivor.

Kalinka se opakovaně ukláněl a couval z dosahu hněvu svého pána. Když byl pryč z kruhu, teprve se narovnal a rozhlédl se kolem.

„No, tohle je, jako když myš skočí lišce do tlamy,“ zabručel si pro sebe, „a vlk stojí stranou a dívá se, jak jeho dva chody tancují.“

Kalinka se zadíval k táboru modrých válečníků. Nemohl k nim prostě jen tak přijít potmě. Pokud by to byli démoni, nezáleželo by na tom, ale jestli to jsou muži, mohli by si myslet, že se k nim snaží připlížit.

Od jednoho ze strážných, kteří stáli kolem celého Ivorova tábora, si vzal louč a vydal se přes otevřenou pláň,

doufaje, že mihotavé světlo zažene jakékoliv podezření. Z tábora modrých válečníků slyšel sílící sborový křik.

Možná se připravují k útoku. Teď už se však nemohl vrátit. Věděl, že ho z dálky sledují stráže, a kdyby se obrátil zpátky, skončil by se šípem v těle. Vlka měl rozhodně v zádech, takže zbývala liška.

Ale dokonce i myška umí mluvit, říkal si v duchu, takže si vlk a liška nevšimnou jí a místo toho se budou věnovat sobě navzájem.

* * *

Ať se snažil sebevíc, nedokázal se Vincent Hawthorne přestat třást. Hinsen mu v té věci vůbec nepomáhal. Za celý svůj život, strávený v chráněné kvakerské osadě, Vincent nepotkal muže jako Hinsen.

Jeho světem byla práce v hospodářství, společné modlitby a škola Oak Grove ve Vassalboro. Dokonce i výlet do Waterville, vzdáleného šest mil, bylo něco, co obvykle podnikal s matkou či otcem, kteří otevřeně tvrdili, že dělnické městečko je místem hříchu, kam se chodí jen v případě, že je to nevyhnutelné. Jeho život ho rozhodně nepřipravil na první den ve vojsku.

Uslyšel tucty nových slov spojených ve všemožných kombinacích, jaké si předtím ani neuměl představit. Poprvé v životě viděl karban, vrhcáby a pití omamných tekutin a, ke svému ohromenému zděšení, skutečně viděl ušmudlané dívčiny, které muži nazývali hookers po jednom tvrdé bojujícím generálovi jménem Hooker, jenž, podle pověsti, s sebou takové dámičky na večer vozil.

Naučil se nevšímat si neutuchajícího proudu sprostých slov od Hinsena, ale když ho nyní slyšel, jak se hlasitě modlí, bylo to nečekané, a tudíž děsivé.

Nicméně to chápal. Podíval se směrem, o němž předpokládal, že je to východ, a sáhl na bibli v náprsní kapse.

Na obloze byly dva měsíce.

Když se setmělo, začaly se objevovat hvězdy, a už to bylo dost špatné, protože nic na obloze nebylo správně. Jemný poprašek hvězd na místě, kde měla být Mléčná dráha, teď tvořil jasné zářící pruh ve tvaru kola, vyplňující polovinu nebe takovou září, že by si mohl v jeho světle číst ve své bibli.

Když se objevily první hvězdy, přišel seržant Barry a tvrdil, že musejí být jižně od rovníku. Vincent slyšel, jak se nad tím několik bývalých námořníků ze setniny B pozastavuje, ale visel na tom, co říkal Barry.

A pak se objevil měsíc. Byl ale malý, příliš malý a vůbec nevypadal správně. Nalevo o pár minut později vyšel další měsíc a teď všude kolem něj zavládl zmatek.

Někteří, jako Hinsen, klečeli a otevřeně se modlili z plných plic. Jiní, které znal jako bitvou zocelené veterány, plakali a volali po domově či svých milovaných, a tu a tam někdo zaječel, aby je plukovník Keane odvedl zpátky domů.

Vincent se podíval na ztroskotanou loď, a ačkoliv toho muže neměl v lásce, byl rád, že kapitán Cromwell zůstal na palubě, protože nejeden muž mu celou situaci kladl za vinu a volal po lynčování.

Vincent si uvědomil, že se nedá nic dělat. Kdyby znal Keane odpověď, byl by tady a řekl jim ji, ale viděl, jak plukovník a ostatní důstojníci rozmlouvají a zvedají hlavy, dívali se po táboře a pak zmateně na dva měsíce, které rychle postupovaly po obloze.

„Nebudeš hrůz noci se báti,“ zašeptal Vincent, dotkl se své bible a otočil se zpátky ke kruhu ohňů kolem tábora.

Zděšeně natáhl pušku a zvedl ji. Blížilo se k nim světlo. Ve všem tom zmatku si toho nikdo nevšiml a světlo postupovalo přímo k němu.

„Strážní seržante!“

Nad panující vřavou ho skoro nebylo slyšet.

„Strážní seržante!“ Vincent se ohlédl přes rameno, potřeboval nějakou pomoc, ale všude kolem něj panoval jen zmatek.

Světlo bylo stále blíž.

Ve světle hvězd viděl osamělého muže s loučí, stál nehybně asi dvacet yardů před ním.

„Seržante Barry!“ volal Vincent.

Stále žádná odpověď. Musel něco udělat. Měl být na stráži a Barry na něj nejednou řval, že má zůstat stát tam. kam ho postaví. Nemohl prostě zaběhnout pro některého důstojníka. Mohli by si myslet, že utíká.

Musel něco udělat.

Zhluboka se nadechl a přelezl val. Sklonil pušku do pochodové pozice a vyrazil k osamělé postavě. Uvažoval, jestli toho muže smí zastřelit. Od začátku války s tím zápasil. Zabít byl největší hřích, tomu ho učili starší. Pro něj ale bylo zotročení bližního stejně ohavné. Z toho důvodu se nakonec rozhodl utéct a připojit se k vojsku, nicméně pořád doufal, že ve zmatku boje nikdy neuvidí rebela, na něhož bude nucen vystřelit.

Zatím si ale nemyslel, že by tihle muži byli rebelové. Co teď? Cestou se rozhodl, že ať se stane cokoliv, nebude střílet, přes to však měl zbraň nataženou a namířenou.

Silueta postupně získala rysy. Muž byl malý a kulatý. Měl na sobě prostou kytli bez zapínání, která mu sahala ke kolenům, a rozevlátý černý plnovous skoro do pasu.

Vincent se zastavil a bodák namířil muži na přerostlý břich.

„Ohlaste se, přítel či nepřítel,“ vykvíkl Vincent.

Muž před ním se zakřenil a rozpřáhl ruce.

„Tak honem, řekněte mi, kdo jste,“ špitl Vincent.

Muž si pravou rukou velmi pomalu poklepal na prsa.

„Kalinka.“

Vincent sklopil bodák. Jak by mohl toho muže propíchnout?

Vždyť se na něj ten člověk usmívá. „Kdo to tam, k čertu, je?“

„To jsem já, seržante Barry!“ „Zatraceně, vojáku, kdo je sakra já?“

„Vojín Hawthorne. Mám jednoho z nich.“

„No vojíne, tak krucinál přiveďte zajatce sem.“

„Slyšel jste ho,“ vyhrkl Vincent tiše. „Musíte jít se mnou,“ a ukázal cizinci puškou, že má jít první,

* * *

„Kalinka.“

„Tak se asi jmenuje,“ řekl Emil tiše.

Andrew kývl a sedl si na polní stoličku. Byl vyčerpaný a snažil se soustředit. Zdálo se, že plukovní disciplína půjde každou chvíli k ďasu. Slyšel, jak Schuder huláká rozkazy, ale táborem se dál rozléhal křik. K čertu se vším, on sám byl vyděšený. Celá tahle záležitost mohla mít jenom jedno vysvětlení, ale on si něco tak hrozného odmítal přiznat.

Nějakým způsobem se dostali pryč ze Země. Jaké jiné vysvětlení bylo v téhle chvíli možné? Ale pokaždé, když se pokusil vypořádat s touhle představou, nejradši by se odplazil pryč, usnul a modlil se, aby, až se probudí, byl buď zabitý bouří, nebo zpátky ve světě, který znal a chápal.

Výstřel z karabiny ho vrátil do přítomnosti. V táboře se rozhostilo ticho.

„Tak dobrá, vy pitomí zasraní líní pazgřivci!“ zařval Schuder. „Jste jenom bažanti, celá ta vaše všivá banda. A já myslel, že v Pětatřicátým jsou chlapi. Fňukáte jako zelenáči, co jim ukázali slona. Teď se krucinál himlhergot chovejte jako chlapi, nebo, Bůh je mi svědkem, z dalšího chcípáka, co jenom pípne, vytluču duši!“ Andrew zadržel dech. Vrchní seržant byl nejobávanějším mužem pluku a plukovník mohl jenom doufat, že strach ze Schudera bude větší než strach z neznáma, jemuž museli čelit.

Ozvalo se tiché mumlání.

„Slyšel jsem tě, Fredricksi, ty prťavej maminčin mazánku, ty ubrečenej strašpytle.“

Ozvalo se hlasité plesknutí a ublížené zachrčení a Andrew sebou škubl. Doufal, že všichni jeho důstojníci mají dost rozumu, aby se nedívali. Jinak by musel Schuder platit jako mourovatý.

„Tak dobrá, vy cucáci, už si rozumíme. Teď se vraťte na svá místa.“

O chvíli později se odhrnula stanová chlopeň, dovnitř napochodoval Schuder a zasalutoval.

„Tábor je zase v pořádku, pane.“

„To jsem slyšel, Hansi,“ řekl Andrew a náhle si uvědomil, že Hansovo malé vystoupení zapůsobilo i na něj, takže se vzpamatoval.

„Tak tedy dobře.“ Andrew obrátil pozornost zpátky k muži, který si říkal Kalinka.

„Kalinka je tvoje jméno?“

Muž kývl a poklepal se na prsa. Usmál se, popošel blíž a dotkl se Andrewa, přičemž přehnaně tázavým způsobem zvedl obočí.

„Keane.“

Kalinka se na něj podíval a usmál se.

„Cane.“

„Docela blízko,“ zasmál se Andrew.

„Doktore, co myslíte?“

„Je to příliš tajuplné, synku,“ opáčil Weiss. „Před pár lety jsem jel do Lodže navštívit strýčka s rodinou.“

„To je v Rusku, ne?“ optal se Hans.

Kalinka se k němu otočil.

„Rus!“

Emil se podíval na Kalinku a důrazně přikyvoval.

„Dá, Rus!“

Kal se na něj zazubil.

„Dá, Rus,“ a máchaje rukama se otočil kolem dokola.

„Suzdal, Rus,“ prohlásil Kalinka.

„Dá dá.“ Emil vstal, sáhl do své torny, vytáhl láhev, odšpuntoval ji a natáhl ruku.

„Vodka,“ řekl Emil.

Kalinka se široce usmál, nesměle se natáhl pro láhev a opatrně do ní nahlédl. Emil pochopil, vzal si ji zpátky, přiložil si ji ke rtům a řádně si přihnul. S úsměvem láhev podal zpátky a mužik ho napodobil a párkrát si lokl. Když si Emil zase bral láhev, mužik se zatvářil tázavě.

„Gin," řekl Emil a zvedl láhev, „a ne ten váš druh, co vám propálí vnitřnosti."

„Majore, zlato, mně samotnýmu je kapku zima," ozval se s nadějí O'Donald.

„Všichni potřebujeme panáka," prohlásil Andrew a Emil se s lítostivým výrazem podíval na láhev a podal ji dělostřelci.

„Gin," řekl Kalinka a usmíval se od ucha k uchu.

Emil láhev popadl, když ji měl major ještě u úst, a podal ji zase Kalinkovi.

„Nechtějte po mně, abych vysvětloval jak," prohlásil Emil tiše. „Jak jsem říkal, když jsem byl před pár lety v Lodži, viděl jsem tisíce rolníků oblečených skoro stejně jako tenhle. Ať se propadnu, Andrewe, ale tenhle chlapík mluví rusky nebo nějakou zatraceně podobnou řečí."

„A vy ji taky znáte?" zeptal se Andrew s nadějí.

„Pár slov, to je všechno. Dost na to, abych se domluvil s gójema."

„S kým?"

Emil potřásl hlavou a zazubil se. „Ach, vy Američané. To je fuk,"

„Kal, gin."

„Dá dá. Gin."

„No, plukovníku, hádám, že bychom měli začít s výukou jazyků."

Kal si prohlédl všechny přítomné a usmál se. Tohle byla ta nejlepší proklatá lihovina, jakou kdy ochutnal, a poprvé ve svém životě byl vděčný Ivoru Slabozrakému.

Třeba tyhle lišky nakonec nebudou tak zlé.

kapitola třetí

„Krásné ráno, co, synku?“

Andrew se otočil a Emil se vynořil ze stínů.

„Tiché. Je tu takový klid a ticho,“ odvětil Andrew.

Rozhlédl se kolem sebe a pousmál se. V zákopech to bývala jeho nejoblíbenější denní doba. Pořád by ještě bylo šero, takže člověk mohl vylézt ven, protáhnout si nohy a jen naslouchat něžnému tichu před úsvitem. V takových chvílích se zdálo, že válka je milion mil daleko.

„Možná je to teď stejné na jiném světě,“ podotkl Emil vyrovnaně.

„Nebesa, kde to vlastně jsme?“ zeptal se Andrew.

Doktor se smutně usmál a dívaje se na oblohu, zavrtěl hlavou.

„Nevím jak ani proč,“ odpověděl a do hlasu se mu pomalu vloudila bázeň. „Ale myslím, že ať už je naše válka kdekoliv, je to někde tam. Nejsme na Zemi, to je jisté. Obloha sama to dokazuje.“

„Ale tihle lidé,“ začal Andrew a ukázal na táborové ohně, které se mihotaly v zářivém oblouku kolem nich.

„Bůh sám zná odpověď, plukovníku. Ale máme tu toho Kala už tři dny. Mluví rusky, nebo aspoň nějakou formou ruštiny. Vy to víte a já taky.“

„Vypadá to na desáté možná jedenácté století, hádal bych,“ řekl Andrew jakoby pro sebe. „Ale jak, krucinál? Jak? Z toho mála, co jsem dokázal zjistit od Kala, mluví o nějakých Dřevních kronikách, ve kterých se píše, jak se sem jeho lidé dostali přes světelnou řeku. No vzpomínám si, že Dřevní kronika je historie starých Rusů. Jenomže my nejsme v Rusku. Obloha a to divné červené slunce to dokazují. Tak mi povězte, Emile, kde jsme?“

Emil Andrewovi položil ruku na rameno.

„To není vaše starost, smím-li být tak otevřený,“ prohlásil doktor ostře.

„A co to znamená?“ chtěl vědět Andrew, protože ho jeho tón poněkud podrážděl.

„Andrewe, hloubáte nad nemožným. Je pravděpodobné, že se nikdy nedozvíme jak ani proč. A i kdyby ano, nejspíš se to tím nezmění. Vaše práce teď je vést. Najít způsob, jak bychom mohli přežít v tomhle světě. Jestli někdy

zjistíme odpovědi, tak ten most překročíme až pak. Tady ale věčně zůstat nemůžeme. Prozatím si musíme najít místo, kde budeme žít.“

Emil se na chvíli odmlčel, s úsměvem si sáhl pod blůzu, vytáhl plácačku a nabídl.

Andrew ji bez poznámky odšpuntoval a zhluboka se napil.

„Musíme se nějak dohodnout s těmi lidmi tam. Vy už nevelíte pluku - stal se z vás velící generál a teď ještě taky diplomat.“

„Takže podle vás si mám přestat dělat starosti a začít dělat svou práci, ano?“ pronesl Andrew chladně.

„Jenomže vy historikové vždycky chcete znát všecky odpovědi,“ opáčil Emil a uchechtl se.

Andrew se na chvíli odvrátil. Věděl, že starý doktor má pravdu. Tři dny byl pluk na místě, zakopaný a vyděšený.

A on se taky bál. Jen železná disciplína ho udržovala v chodu, kdy mechanicky prováděl rutinu vedení pluku. Večer sedával s Kalem a snažil se zvládnout nový jazyk. Když byl ale sám, začal se ho zmocňovat chladný děs.

Co by měl dělat?

„Starejte se, ať zůstaneme naživu,“ řekl Emil tiše, jako by mu četl myšlenky. „A já budu trávit čas tím, že se budu snažit přijít na to jak a proč.“

Andrew se na něj zase podíval a doktor se usmál.

„Kde je k čertu Hans? Je čas, aby muži vstali. Po nástupu si my dva sedneme s Kalem.“ Zašpuntoval láhev a hodil ji zpátky doktorovi.

„Bojar, já Keane vidět tvůj bojar.“

Kal si aspoň myslel, že tohle slyšel. Bylo skutečné zvláštní, jak se snažili mluvit jeho mateřštinou. Podíval se na Andrewa a usmál se.

„Ty Cane vidět Ivor, mluvit přátelství. Já jdu zpátky za Ivor a mluvit mír za tebe,“ zkusil to Kal anglicky.

Andrew se usmál a přehnaně přikyvoval. Kal si nemohl pomoci, aby se v duchu nechechtal. Ve třech dnech se naučil z jejich jazyka mnohem víc, než byl ochoten přiznat. Ze všech Suzdalců, vlastně z celé Rusi byl jediný, kdo s nimi mohl komunikovat. Ivor ho teď bude vážně potřebovat.

Celá léta žil na pokraji Ivorova stolu a za kousíčky útěchy, které mu házeli,

skládal špatné verše. A nejednou se bál, aby Ivora náhodou nenapadlo, že je na mužika trochu moc chytrý, a nenechal ho uškrtit. Hrál nebezpečnou hru a měl jen jedinou naději. Že až přijdou Tugaři, on a jeho rodina budou ušetřeni oběti, stejně jako zbytek šlechty.

Jen hrej dál hlupáka, říkal si. Jenom hřej hlupáka a v tichosti se uč od těchhle modrokabátníků. Už viděl dost, aby ho to naplnilo hrůzou. Jeden z mladých modrokabátníků, ten zvaný Vincent, mu ukázal, jak jeho železná hůl dokáže zabít nepřítele na mnoho kroků. Ivor by je ve svém strachu mohl chtít zničit a sebrat jim železné hole. Kal si však uvědomoval, že kdyby na to došlo, byl by jako překladatel bez práce. Ne, mír je nezbytný a on bude sloužit jako prostředník, a tak si zabezpečí postavení u Ivorova dvora.

Rozhlédl se po stanu a předvedl nejlepší ze svých připitomělých úsměvů.

„Dá dá, ano, přítel, modrokabátníci a Rusi, dobře. Kal mluví mír pro Rusy, pro modrokabátníky,“

„No tak se do toho dáme,“ ohlásil Andrew, vstal a kývl Kalovi, aby ho následoval.

„Kale, vezmi si tohle,“ řekl Emil a natáhl ruku.

Kal si vzal podivný předmět, jemuž podobné viděl na obličejích Canea, Emila a mnoha dalších modrokabátníků.

„Pro Ivora,“ dodal Emil.

„Nazývá toho muže Slabozraký,“ vysvětloval Emil Andrewovi. „Mám pár náhradních brýlí. Nejspíš bude potřebovat úplně jiné, ale mohlo by jím to trochu pohnout.“

Emil Kaloví vzal brýle z rukou a ukázal mu, jak si je nasadit. Kal užasle vydechl, zvědavě se kolem sebe rozhlédl a pak brýle sundal.

„Udělá Ivorovy oči lepší,“ vykládal doktor. „Dárek od Canea a mě.“

Rolník se bázlivě podíval na brýle a kývl.

Všichni tři vyšli do narudlého poledního světla a vydali se k valu. Za tři dny bylo jejich postavení nedobytné, to Kal jasně viděl. Trojúhelníkové opevnění lemované hliněným valem, vysoké, kam až člověk dosáhl, s osm stop hlubokým příkopem. Ještě i teď muži pracovali, stavěli plošiny pro obludné kovové trubky, v každém rohu jednu, a čtvrtou nyní zvedali na násep uprostřed tábora. I kdyby tito muži neměli kouřové zabijáky, bylo by téměř nemožné je zničit, říkal si Kal, rozhlížeje se po táboře. Protože přes všecky

jejich zbraně si Kal nemohl nepovšimnout, jak snadno bojar Cane své muže ovládá. Bylo tu cosi zvláštního. Cane si popovídal i z nejmladšími z nich, jako byl třebas Vincent, který se choval, jako by byl šlechtic. Ale stačilo, aby Cane pronesl jediné tiché slovo, a všichni se honem postavili do těch svých zvláštních řad, rovných, jako byly jejich kovové hole.

Další slovo a zablýsklo se pět set nožů, které nasadili na hole. Další slovo a všechny hole se sklonily jistým způsobem. Je v tom zvláštní moc, uvědomil si Kal, ale moc, která kupodivu nepocházela od knuty. Zatím vždycky soudil, že moc pochází právě z ní.

Takhle to ve světě chodit nemělo. Rolníci mají být poháněni bičem a strachem. Šlechtici se klaní před bojarem, ale mezi sebou bojují a rvou se o prestiž a postavení. A knězi - tady žádní knězi nebyli. Žádná zlatá roucha, před nimiž se museli klanět všichni kromě bojarů, knězi pronášející slova pokory Paromovi a jeho synu Chesusovi a posílající oběti Tugarům.

Kal nad tím stále ještě hloubal, když se škrábal na předprseň, s Keanem po boku.

„Kale.“

Kal se podíval na plukovníka.

Andrew držel v ruce malou kovovou lahvičku, kterou rolníkovi podal.

„Bojar Ivor?“ optal se Kal.

„Nět. Pro Kala,“ řekl Andrew s úsměvem.

Mužik si lahvičku vesele vzal a s mrknutím ji zasunul pod blůzu. Rozmáchle se uklonil a pravou rukou se dotkl země.

Narovnal se, sklouzl z valu a vydal se zpátky do suzdalského tábora.

Ještě se ohlédl na ozbrojeného bojara v modrém kabátě. Nemohl si pomoct, ale už měl toho muže rád.

* * *

„Otče, stráže hlásí, že Kalinka právě přišel bránou. Michail se s ním vrátil taky.“

Ivor vstal, odhodil zpola snědeného bažanta a mastné ruce si otřel do předku haleny.

„To je dost, že se ten idiot objevil,“ a plácl svého syna po rameni.

„Andreji, ten mužik by měl radši přinášet jejich tajemství a nějakou dohodu,“ zavrčel Ivor.

„Možná by nám nakonec mohli nějak posloužit,“ odvážil se Andrej.

„Když budeme znát jejich kouzla, proč si je nechávat?“

Ivor už nic víc neřekl, dokonce ani svému synovi ne.

Hrozba církve byla až příliš skutečná. Církev měla být ve věčném hašteření mezi tuctem ruských království neutrální. Ivor už začínal litovat svého střetu s patriarchou předešlé noci. Kdyby na Rasnara zatlačil moc, církev by se mohla přidat na stranu jeho rivalů a prohlásit ho kacířem. Někteří bojaři by se proti němu kvůli církvi nejspíš neobrátili a pořád by mu zbývalo mnoho nervózních statkářů. Rasnar byl od jejich návratu podivně zamlklý, a to jako důvod ke starostem bohatě stačilo.

Ivor došel k úzkému oknu své hodovní síně a zadíval se přes velké náměstí ke katedrále Paromova požehnaného světla. Ten parchant se nejspíš právě teď kouká na něj a hloubá nad stejným problémem, pomyslel si temně. Nesnáz s modrokabátníky se musí vyřídit. Ivor už pochopil, že je téměř nemožné je zničit, a to byl částečně důvod, proč na něj Rasnar tlačí, aby to zkusil.

Mnoho jeho válečníků, rytířů i nevolnických odvedenců by při tom pokusu zahynulo, takže by zůstal oslabený. Jako nejmocnější bojar by utrpěl on, byl by pak zranitelný a navíc neexistovala záruka, že se jejich tajemství dozví.

Byl tu ještě další problém. Tisíce mužiků a většina jeho šlechty byly pořád na pláni, dívaly se na modrokabátnický tábor, takže hranice s Novrodem zůstávala oslabená. A konečně tu byla prostá otázka jeho prestiže. Jestli z toho nevyjde jako vítěz, alespoň zdánlivě, nejeden šlechtic se ochotně připojí k Rasnarovi ve snaze urvat větší moc.

Zvedl poloprázdný korbel, vyprázdnil ho docela, opřel se a hlasitě si říhl.

„Á páni, to je lepší. Teď si poslechneme, co mi řekne ten mužik. Přiveďte mi ho.“

Do síně přivedli Kalinku s Michailem po boku.

„Ach, mocný Ivore, vracím se s důležitými zprávami,“ vyhrkl hned Kalinka s úklonou.

„Takže jsi odhalil jejich kouzla?“ zeptal se Ivor.

„To jsem dokázal, nejvznešenější,“ odpověděl mužik.

„A?“

„To kouzlo můžou ovládat jenom oni,“ vysvětloval mužik a tvářil se vážně a zachmuřeně. „Mají tajný prach, který můžou používat jenom oni. Když se ho odváží dotknout někdo jiný, spálí ho, pokud nemá svolení.“

Ivor se zatahal za vousy.

„Ale oni žasnou nad tvou mocí taky, můj pane Ivore,“ pokračoval Kalinka a upíral na pána nehybný pohled.

„Přejí si spojenectví pod tvou mocí, aby ti sloužili na oplátku za právo žít tady a uznávat tě jako svého bojara.“

Kal se stále díval na Ivora.

„Možná bychom je mohli ukolébat, pak je překvapit a zničit,“ navrhl Michail.

„Chvályhodný plán, můj ctěný šlechtici,“ podotkl Kal klidně, „je tu ale pořád ten prach.“

Michail na Kalinku vrhl výhružný pohled.

„Je to dobrý plán,“ řekl Ivor nahlas ve snaze předvést válečnického ducha.

„Dobrý plán, no jistě,“ souhlasil Kal, „ale, můj pane Ivore, oni by tě mohli podpořit proti Novroďanům. Už teď dali najevo přání pomáhat ti v takových záležitostech.“

„Udělají to?“ zeptal se Ivor.

„Ovšemže, můj pane. Ale chvíli to potrvá, můj pane. Jsou zesláblí po dlouhé cestě, nejdřív si chtějí vybudovat domov a pak budou sloužit.“

„Zesláblí, co?“ zamumlal Ivor.

„Ale i když jsou zesláblí, pořád mají ten kouzelný prach.“

Ivor se odvrátil. K ďasu se vším, tohle vyžadovalo příliš mnoho přemýšlení. Proč prostě nemohou být tihle modří ďáblové vyzbrojení jako všichni ostatní? Pak by na ně mohl zaútočit kopím a sekerou, rozbít několik hlav a poskytnou zábavu svým šlechticům. Místo toho bylo třeba přemýšlet a té vyhlídky se Ivor děsil.

„Vyřiď jejich bojarovi, aby přišel za mnou do Suzdalu. Ve městě na ně moje moc udělá větší dojem.“ A možná bych ho tu mohl zajmout, pomyslel si Ivor a usmál se.

„Jako důkaz jejich přátelství ti jejich léčitel posílá tento dárek.“ Kal došel k Ivorovi a z haleny vytáhl brýle.

Ivor si skla vzal a prohlížel si je s nepokrytou zvědavostí,

„Co je to za ďábelské kouzlo?“ zašeptal Ivor.

„Jejich vůdce Cane a léčitel je nosí taky. Potvrzuje to moc nositele a dává sílu jeho očím.“

Ivor po Kalovi loupl okem. To Rasnar ho nazval Slabozrakým, a i když špatně viděl kde kdo, Ivor byl na tuto věc silně citlivý, považoval to za důkaz, že není tak urozený jako mnoho ostatních.

„Smím?“ zeptal se Kal, vzal Ivorovi brýle z rukou a roztáhl nožičky. Nejistě brýle zvedl a nasadil je Ivorovi na nos.

Bojar couvl s překvapeným výkřikem. Rozhlédl se po místnosti, nejdřív se zadíval na Kala, pak na nástěnné koberce.

Jeho obvykle zachmuřený obličej se rozsvítil radostí.

Bojar se hnal k oknu a vyhlédl na náměstí.

Se zajíknutím se otočil k Michailovi.

„To je kouzlo!“ výskal Ivor. „Rasnar se všemi svými léčivými modlitbami tohle nikdy nedokázal. Vidím všechno!“

Ivor se vzrušeně otočil zpátky ke Kalovi.

„Takové věci jsou nebezpečné,“ zavrčel Michail temně.

Ivor se podíval na svého polobratra a opovržlivě prskl.

„A ty máš taky slabý zrak, jako měl náš otec,“ zasmál se Ivor sarkasticky. „Já už ale ne.“

„Můžu se taky podívat?“ požádal Michail, jak u něj získala navrch zvědavost.

„Ne! Takové věci jsou jenom pro bojara,“ odmítl vítězoslavně Ivor.

Michail neříkal nic, ale Kal viděl, že jeho bojar udělal chybu. Ivor byl v případě potřeby značně mazaný, ale když došlo na Michaila, dosud si plně neuvědomil, jak moc jím jeho bratr z levého boku v duchu opovrhuje. Mužik zůstal zticha, nechtěl na sebe přilákat pozornost byť jen tím, že by se na Michaila podíval.

Ivorova radost chvíli trvala, nakonec se však kulatý bojar usadil zpátky na trůn.

„Vyřiď tomu Caneovi mé poděkování, až se vrátíš do jeho tábora," řekl Ivor. „A bystře se dívej kolem sebe, abys zjistil, jaké další podobné dary by mi mohli dát."

„Ovšemže jsem připravený udělat, co mi přikážeš," řekl Kal. „Ale abych zjistil všechny tyhle věci a sloužil ti co nejlépe, smím něco pokorně navrhnout?"

„Do toho - oč se jedná?"

„Nejlepší pro tebe by bylo, kdyby tvůj pokorný služebník, ve službě svému pánu, směl zůstat mezi modrokabátníky nastálo. Pak bych je pro tebe mohl sledovat dnem i nocí. To já první navrhl ta sklíčka jako dar, abych pomohl svému pánu. Ve mně budeš mít věrného špeha, který by ti taky mohl donést další takové věci a možná i zjistit tajemství jejich prachu. Jsem než hloupý nevědomý mužik, takže mi budou spíš věřit. Mnohem víc mně, než někomu z tvých šlechticů nebo zbrojnošů, kteří by mohli vzbudit jejich podezření."

Michail se prudce nadechl a popošel dopředu, aby promluvil.

„Tohle bych měl místo něj udělat já," vyhrkl rychle. „Tenhle smrdutý hlupák je na takový úkol příliš hloupý. Lepší šlechtic rodem a inteligencí, bratře."

Ivor se podíval z jednoho na druhého a pousmál se.

„Ten hňup má pravdu," prohlásil Ivor klidně. „Někdo, kdo vypadá tak tupě jako on, nevzbudí jejich nedůvěru. Tudíž vyhlašuji, že pouze on se prozatím smí naučit jejich řeč."

A kromě toho, pomyslel si Ivor, je to můj člověk a neodváží se takové vědomosti zneužít proti mně.

Kal si v duchu vydechl úlevou.

„Jejich jazyk - je těžký?" zeptal se Andrej zvědavě.

„Vskutku velmi těžký," odvětil Kalinka a zakoulel očima.

„Řeč nehodná pro jazyk urozeného Rusa."

„Tedy se mu nauč sám, zatraceně," vybuchl Ivor, „a nauč se mu dobře."

„Jenom abych sloužil svému pánu," odpověděl Kalinka a hluboce se uklonil.

„Zodpovídáš se pouze mně,“ prohlásil Ivor. „Jestli uslyším, že ses k Rasnarovi přiblížil na sto kroků, nechám tě zaživa stáhnout z kůže a tvou dceru a ženu připravím pro Tugary, až přijdou.“

Kal při té výhrůžce nedokázal skrýt třas a Ivor se zlovolně zachechtal.

Co však Kalinku vyděsilo ještě víc, byla otevřená nenávist, s níž se na něj podíval Michail. Odhadl ho správně, uhádl, co má šlechtic v plánu, Michail trval na tom, že s ním osobně pojede zpátky do města, a celou dobu se z něj snažil vypáčit informace.

„Dobry plán, ano, dobrý plán,“ mumlal Ivor a zvědavě se podíval na svého bratra a pak zpátky na třesoucího se mužika.

„A zapamatuj si taky tohle,“ dodal Ivor temně. „Řekneš jim o Tugarech jediné slovíčko a já tě nezabiju na místě, ale schovám tebe a tvou rodinu pro jejich slavnost nového měsíce.“

„Nikdy bych neudělal něco takového,“ zašeptal Kal.

„Ať je to oznámeno všem,“ řekl Ivor ostře a podíval se na hlásného, který stál v rohu. „Ať vejde ve známost, že kdokoliv se pokusí povědět modrokabátníkům o Tugarech, bude taky uchován pro slavnost.“

Ivor se opřel v křesle. Třeba měl Rasnar pravdu v tom, jak se budou Tugarové cítit ohledně těchto modrokabátníků. Mohl by je využít k větším zázrakům, než byla skla, která držel v ruce, ale nakonec půjdou do jam, takže až nadejde čas, bude moci vyjmout ty, kteří o to budou prosit.

„Přiveď mi toho Canea zítra ráno,“ zavrčel Ivor. „Teď odejdi.“

Vstal, znovu si nasadil brýle na nos a rozhlížel se kolem a užasle vzdychal.

Když Kal s úklonami odcházel, rychle mrkl na Michaila, který na něj upřeně civěl.

Nevrč na vlka tak hlasitě, aby tě mohl slyšet, připomněl si Kal nervózně, protože on výzvu nikdy nezapomene.

* * *

„Tak dobrá, chlapci, tvařte se bystře, plukovník čeká, že se budete chovat jako vojáci, kterými jste. Vy chlapi z setniny A a B jste byli vybráni pro tuhle poctu - tak si ji zaslužte,“

Vincent se snažil vypnout hubenou hruď ještě víc, když se seržant Schuder zastavil před ním a prohlížel si ho. Ten si ale po chvíli znechuceně odfrkl a

pokračoval dál podél řady.

Vincent si vydechl úlevou. Plukovník ho už z nějakého důvodu neděsil - mnoha způsoby mu jednoruký plukovník připomínal otce - ale Schuder byl spíš jako starý ředitel z Oak Grove, připravený při sebemenší provokaci vybuchnout přímo starozákonním hněvem.

Koutkem oka Vincent zahlédl, že přijíždí Keane s doktorem Weissem a majorem O'Donaldem po boku, před nimi pak šel Kal.

Keane přitáhl otěže před setninou a přehlédl seřazené vojáky.

„Tak dobrá, mládenci," řekl mírně Keane, jako by oslovoval skupinku přátel, která se hodlá vydat na odpolední procházku.

„Tady Kal," ukázal na rolníka stojícího vedle něj, „navrhuje, abychom s těmito lidmi uzavřeli mírovou dohodu.

Věřím, že všichni budete konat svou povinnost. Chci, aby ti lidé tam viděli, jací jsme vojáci. Ale stačí jediná chyba, a mohlo by se to zvrtnout pro všechny z nás. Předpokládám, že to půjde hladce, a je důležité, abychom nedali najevo sebemenší strach, takže se tvařte a chovejte jako vojáci bez ohledu na to, co uvidíte. Kdyby došlo k nejhoršímu, budete střílet na můj povel nebo na povel seržanta Schudera. Nějaké dotazy?"

„Plukovníku, kde ksakru jsme?" Podle vzdorného tónu poznal Vincent Hinsena.

Keane otočil koně a navedl ho přímo před Hinsena.

Plukovník na vojína upřel chladný pohled.

„To právě jdeme zjistit, vojíne," pronesl ostře. „S tím si budu lámat hlavu já. Vy jste u tohoto pluku nový, vojíne, takže to tentokrát přejdu. Ale veteráni mezi vámi vědí, že Pětatřicátý se vždycky ze všeho dostal bez ohledu na to, co nám stálo v cestě. Nuže, nějaké další dotazy?"

Muži mlčeli.

„Dobrá. Major O'Donald převezme velení, dokud se nevrátím." Při řeči se podíval na kapitána Cromwella a jeho posádku. Z toho, jak se na sebe oba muži podívali, Vincent okamžitě vycítil, že tu pod povrchem vře nějaký konflikt.

„Vrchní seržante Schudere, ať muži vyrazí."

Hans vyrazil podél setniny do čela a na Hinsena cestou vrhl ledový pohled.

„Rozvinout prapory,“ zařval Schuder hlasem, který používal na přehlídkách.

Žerdi se na okamžik sklonily a pak znovu zvedly, takže byla vidět rozstřílená státní vlajka a vedle ní tmavomodrá vlajka Maine, pleskající v ranním vánku. Modrá látka v narudlém světle slunce vypadala téměř jako levandulová.

„Setnino, vpravo v bok! Pochodem vchod!“

Stovka vojáků se otočila jako jeden a vyrazila k výpadové brance. Andrew nacválal podél řady a zařadil se do čela a na konec zástupu se připojilo polní dělo s muniční bednou.

„Seržante Dunlevy, jestli dojde k potížím,“ křikl O'Donald, „dejte jim čichnout k dvojitýmu kartáči!“

Dělostřelci nadšeně volali, když procházeli kolem svého velitele.

Malý zástup prošel výpadovou brankou a po dřevěném mostě přes příkop.

Vincent se nervózně díval na otevřenou pláň před nimi. Na kopcích v dálce stály tisíce rolníků a z obou stran se k nim přiblížilo několik set jezdců. Schuder už jim řekl, že jestli se objeví potíže, mají prostě vytvořit čtverec a probojovat se zpátky. Ale byla jich jenom stovka a měli jediné polní dělo, zatímco oddíly před nimi čítaly několik tisíc bojovníků. Vincent věděl, že plukovník staví na odiv jejich odvahu, ale rozhodně ho to v nejmenším neuklidnilo.

„Muzikanti, písničku. 'Pochod Georgií'.“

Bubeník začal a pištec se připojil s melodií.

„No tak, chlapi, zpívejte, zatraceně,“ zařval Hans.“A hezky z plných plic.“

„Jestli zatroubí polnice, chlapci, budeme zpívat jinou písničku.“

Vincent srovnal krok s písní, byla u pluku nová a oblíbená, i když byla o chlapcích Billyho Shermana, a zástup si vykračoval do rytmu.

„Hurá hurá, teď všichni jásejte - hurá hurá, odted svobodní jste.“

Zástup procházel trávou, která mužům sahala do pasu, vyšel do svahu a vydal se po cestě s vyjetými kolejemi, jež se vinula po straně hřebene.

Výhled Vincentovi bral dech a naplnil ho touhou po domově a lesích Maine. V údolí před nimi se porůznu objevovaly hájky vysokých bříz, mezi nimiž rostly stromy připomínající kanadské jedle, sem tam majestátní bílá

borovice a občas javor. Z vyvýšeného hřebene se Vincent ohlédl k moři a na západě rozeznával v dálce kopce za vodou. Dole pod ním se klikatila řeka, která se prodírala údolím a vlévala se do sladkovodního moře o nějakých deset mil dál podél pobřeží.

Zástup pokračoval v cestě. „Pochod Georgií“ nahradila „Holka, co jsem nechal doma“, a pak jako přídavek „Bojová hymna republiky“.

Muži zpívali s chutí, jak aby si dodali odvahy, tak aby zapůsobili na jezdce kolem.

Jak míjely minuty, stezka zahnula k řece a otevřená pláň ustoupila vysokým smrkům.

Pochodovali už druhou hodinu bez zastávky a Vincentovi stékal po zádech pot. Plukovník ale neudělá přestávku, protože chtěl zástupům diváků vinoucím se po obou stranách ukázat, jak jsou jeho muži houževnatí.

Nalevo se objevila šťavnatá zelená pole, lány se táhly od silnice až k širokému bahnitému břehu řeky. Napravo se z kopce v kaskádách řítila bystřina a u rozvrzaného dřevěného můstku přes ni nechal Keane na deset minut zastavit.

Vincent si sundal čapku a obdivoval krajinu. Bylo to mírumilovné místo, na loukách se pod dohledem nehybně stojících vykulených rolníků, kteří procesí užasle sledovali, pásly krávy.

Potůček vesele zurčel, jeho zvuk uklidňoval zjitřené nervy a ve vodách se odrážela zvláštní rudá záře slunce, hladina jiskřila a třpytila se jako tekuté rubíny. Krátká chvíle odpočinku uplynula až příliš rychle. Zástup pokračoval v cestě, klidné místečko zůstalo za nimi.

Cesta pokračovala k severu přes pole, louky a háje mohutných jehličnanů. Před nimi se objevila vesnice a Vincent se zděsil, jak děsivě je zchátralá, v nejmenším se nepodobala úhledným, bíle omítnutým vesničkám Maine. Ve dveřích chatrčí z kulatiny postávaly ušmudlané bosé děti. Jejich průchod mlčky sledovaly ženy, o nichž si myslel, že jim může být tak dvacet nejvýš třicet, které však vypadaly na padesát.

Hrubému náměstí dominovala jediná větší stavba z klád. Měla dvě poschodí, byla pokrytá zdobenými řezbami a z jejích oken se na průvod dívalo mnoho žen v barevných šatech.

„Místní grandi,“ utrousil Bili Webster. Vincent se podíval na téměř holohlavého vojína. Již dříve zjistil, že je to inteligentní a příjemný společník.

„Všichni kromě šlechticů žijí v bídě,“ poznamenal Vincent chladně.

„Můj táta je bankéř,“ prohlásil Webster, „ale pracuje sám, stejně jako to chci já. Tady to zřejmě neplatí.“

Vincent mlčel, nechtěl soudit, ale když nechali vesnici za sebou, nemohl si pomoci. To, co viděl, ho vyvedlo z míry.

Cesta pokračovala dál, až se přímo před nimi objevily stromy, vysoké borovice, a stezka mezi nimi byla jen uzoučká pěšinka. Dopředu přicválalo několik jezdců a zabočili před čelo zástupu.

„Jestli budou potíže,“ křikl Schuder, „tak tohle je stejně dobrý místo jako každý jiný. Tak se tvařte živě, chlapci.“

Jezdci, kteří se zpočátku drželi v povzdálí, zřejmě získali odvahu. Většina se sice držela zpátky, ale tu a tam se některý válečník na koni přiblížil k zástupu na pár yardů a tvářil se otevřeně nepřátelsky. Jejich směrem se nesly občasné výkřiky, očividně hrozby, ale Schuder neustále přecházel sem a tam podél zástupu, takže se nikdo neopovážil zareagovat.

Vincent koutkem oka uviděl jednoho válečníka, byl větší než ostatní a neustále se dohadoval s muži kolem sebe a pohlížel k zástupu. Už jeho kůň stačil, aby Vincent dostal třesavku. Byl větší než clydesdale a s každým pohozením hlavy vycenil dvě řady zažloutlých zubů, které byly jako stvořené k tomu, aby mohl někomu ukousnout ruku.

Válečník byl hromotluk se sudovitým hrudníkem a lesklým modročerným plnovousem, jenž mu spadal přes kroužkovou košili a sahal mu téměř k pasu. Jako by věděl, že ho Vincent pozoruje, válečník zvedl pravou ruku a mávl dvoubřitou sekerou směrem k mladému kvakérovi.

Vincent rychle odvrátil zrak a zazněl drsný smích. Bradáč navedl koně k zástupu.

Lesy se svíraly po obou stranách a mezi stromy Vincent viděl, že ten muž je sleduje, jel vedle nich jen kousek stranou. Věděl, že budou potíže, stejně jistě, jako když doma zahnul za roh a náhle spatřil bratry Pellegrinovy, kteří čekali, aby mohli dát výprask tomu „kvakerskýmu padavkovi“.

Les se znovu rozestoupil a nalevo se objevila řeka. Před nimi u cesty stál hlouček jezdců, ohlíželi se k černobrademu válečníkovi, jenž se k nim cvalem připojil.

Vincent skupinku ostražitě pozoroval, když pochodoval kolem, a měl pocit, jako by se všichni dívali jeho směrem a nebavili se o ničem dobrém. Oddělil se

od nich osamělý jezdec a klusem vyrazil přímo k Vincentovi.

Jezdec přitáhl otěže a otřel se koněm o vyděšeného vojína, jehož přinutil couvnout. Ostatní jezdci se rozřehtali a vydali se klusem ke svému druhovi. Náhle to vypadalo, že z lesa proudí desítky jezdců, aby se připojily k hloučku mužů před nimi.

Vincent se zachmuřeně dral dál a snažil se skrýt, jak se třese.

„Ty ostanoviš pěred tvojim načalstvom. „ (Hej ty, zastav se před tím, kdo je lepší než ty.) Bradáč řval a postavil koně přímo před Vincenta, který se musel zastavit a jen vzhlížel k vysoké postavě nad sebou. Zbytek zástupu za ním se zastavil.

„Chtěl by sis zalovit?“ křikl chraptivý hlas.

Poprvé od chvíle, kdy se připojil k pluku, byl Vincent rád, že vidí seržanta Schudera. Ten se protlačil dopředu. Jezdec se nepohnul a opovržlivě hleděl na vojáky. Vincent si všiml, že Keane, praporečníci a hudebníci se také zastavili. Keane seděl na koni a nehýbal se, doktor Weiss byl vedle něj a ani jeden se nenamáhal otočit a přihlížet, jako by takové hrátky byly pod jejich důstojnost.

Schuder s dramatickým mávnutím odjistil svou sharpsku a sledoval oblohu s tak umanutým výrazem, že se vousatý válečník zarazil a také vzhlédl k nebi.

Nad nimi přeletělo několik hlasitě krákajících vran.

Schuder si plavným pohybem přiložil karabinu k rameni a vystřelil.

Rozbité ptačí tělíčko se zřítilo z oblohy a přistálo o tucet yardů dál u cesty. Černovous zděšené vykřikl a jeho kůň se vyplašeně postavil na zadní. Vincent se lekl, že se kůň i jezdec svalí na něj, válečník však koně srovnal, otočil a odcválal ke svým druhům.

Schuder si ho zadumaně prohlížel, když do karabiny vkládal další náboj.

„Nejhezčí trefa, co se mi kdy povedla,“ zabručel Schuder, když směrem ke znejistělému válečníkovi vyplivl proud tabákové močky.

„Tak dobrá, kruci, seřadit,“ zařval Schuder vzápětí. „Nemáme na to celý den.“

K Schuderovi došel Kal.

„Michail váš nepřítel,“ zašeptal mužik.

„Jo, no, kdykoliv bude chtít,“ odsekl Schuder, upřel na Michaila zrak a znovu vyplivl tabák, načež se obrátil a vyrazil zas dopředu.

„Díky, seržante,“ zavolal Vincent, když Schuder procházel kolem něj.

Schuder se otočil a chvíli se na vojína díval.

„Vedl sis dobře, mládenče,“ ucedil Schuder a pak se rozběhl dopředu, aby podal hlášení Keanovi, jenž se po celou dobu nenamáhal ohlédnout.

Jezdci se zástupu vyhnuli širokým obloukem, dál však jeli rovnoběžně s ním. Vincent si nemohl pomoci a vrhl po Michailovi kradmý pohled. Černovous se na něj na oplátku temně zamračil.

Vincent ztěžka polkl a narovnal se. Umíněně pochodoval dál a připojil se, když Schuder zavolal další rundu „Pochodu Georgií“.

Stezka se dál vinula mezi nízkými zalesněnými kopci a šerými úvaly, hustě porostlých borovicemi, stoupala a vedla přes pole slunečnic v plném květu, které mužům sahaly po ramena.

Po další zatáčce cesta prudce zahnula dolů k řece podél ostrého hřebene. Keane zastavil koně.

Vincent si vydechl úlevou. Pochodovali rychle a propocené vlněné kalhoty mu odíraly nohy. Třeba je Keane nechá znovu odpočinout.

Plukovník však po chvíli pobídl koně dál a Vincent unaveně vykročil, po pár krocích však pochopil, proč se plukovník zastavil.

To, co spatřili, bylo jako z pohádky a přes strohou disciplínu si muži nemohli pomoci, aby nahlas nevyjadřovali svůj úžas.

Kal prošel řadami a ukazoval dopředu.

„Suzdal. Suzdal.“

Dřevěné městské hradby obepínaly řadu pahorků a ve velkém oblouku dosahovaly až k řece a na druhé straně mizely za kopci z dohledu.

Za hradbami se v šíleném zmatku tlačily velké dřevěné stavby, tři i čtyři poschodí vysoké, těsně jedna na druhé. Když se zástup přiblížil, Vincent nadšeně vykřikoval nad dřevěnými řezbami, které zdobily všechny budovy a hradby.

Na cimbuří se svíjeli draci, vyřezaní z celých klád a omalovaní všemi barvami duhy, a zápolili s obřími medvědy deset stop vysokými. Ze země jako muchomůrky vyrůstaly trpasličí postavy a dřevěné oči bez mrkání upíraly na malý modrý zástup. Stezku nyní lemovala další dřevěná stvoření, jako obrovské totemy, a Vincent musel potlačit strach. Řezby byly osm až deset

stop vysoké. Vypadaly jako velcí chlupatí tvorové s otevřenými uslinatnými tlamami a tesáky, z nichž pro Vincentovy oči málem skutečně kapala krev.

Všiml si, že si Kal muže pozorně prohlíží a náhle se tváří ustaraně. Něco Kalovi dělalo starosti. Podařilo se mu zachytit jeho pohled. Mužik si ho všiml, usmál se a připojil se k němu.

„Suzdal krásné," poznamenal Vincent a zeširoka se zazubil.

„Dá dá, krásný, ano," odpovídal dychtivě Kal.

Vincent se na něj podíval blíž. Ostatní ho možná považovali za tupého rolníka, Vincent však vycítil, že ten muž oplývá inteligencí, jíž si zatím nikdo nevšiml.

Krajem se rozlehlo zvonění zvonů, nejkrásnější zvuk jaký kdy Vincent slyšel. Tohle nebylo monotónní cinkání jediného zvonu metodistického kostela v East Vassalboro.

Tady snad zvony pokrývaly každou notu v rozsahu několika oktáv, takže se vzduchem nesla doslova symfonie.

Když se přiblížili k hlavní bráně města, křídla se otevřela a Vincent uviděl širokou hlavní tepnu vedoucí na náměstí. Ulice lemovaly tisíce lidí a všichni mlčeli.

Když projížděli pod kamenným obloukem brány, Vincent se polekal těch davů, které na ně čekaly. Rychle si však uvědomil, že jeho strach je jen odrazem strachu čekajících lidí. Občané suzdalští, byť dychtící spatřit cizince, couvali, když se zástup přiblížil. Mnozí lidé klopili zrak a zvedali ruce gesty, jež měla odehnat uhranutí. Zástup došel na rozlehlé náměstí, měřící napříč několik set yardů. Vincent se užasle podíval na kamennou stavbu, která dominovala středu města. Očividně to byl nějaký kostel, protože zdi, zdvihající se do výše padesáti či víc stop, které byly vidět z náměstí, byly až po samotné okapy pokryté malbami připomínajícími ikony.

Nalevo vedle vstupních dveří byla vymalovaná vysoká strašidelná postava zabalená do černého roucha.

Vincent ukázal na postavu a podíval se na Kala.

„Parom. Bůh otec."

Napravo ode dveří byla jiná postava, tentokrát bílá a se zlatým vousem. K Vincentovu úžasu byl za tím mužem kříž.

„Ježíš?“ zeptal se Vincent nesměle.

„Dá dá, Chesus,“

Vincent se překvapeně ohlédl na své kamarády, kteří si obrovských ikon všimli také.

„No, ať se propadnu,“ vydechl Hinsen a ostatní se na něj opovržlivě podívali. Nakonec jsou možná přece jen někde na Zemi, pomyslel si Vincent s nadějí.

Vedle obou postav směrem ode dveří stály dvě tmavé postavy, které vypadaly jako démoni s dlouhými chlupatými trupy, špičatýma ušima, šikmýma očima a ostrými lesklými zuby. Vincentovi okamžitě připomněly dřevěné sochy lemující cestu. Kolem jejich nohou byly menší postavy mužů a žen, stáli tu se sklopenými hlavami.

„A tohle?“ zeptal se váhavě Vincent.

Kal chvíli váhal.

„Co jsou zač?“ vyptával se Vincent naléhavěji.

Kal zavrtěl hlavou a odešel.

Co jsou zač? přemítal Vincent. Bylo vidět, že kulatý rolník se o nich bojí mluvit.

Mohli to být démoni? Ať byli cokoliv, obrazy na kostelní zdi si je prohlížely hladovýma očima. Cítil, že Kal se bojí už při pouhém pohledu na ně.

Zastup přešel náměstí. Několik rytířů zastavilo koně před Keanem a kývlo mu, ať je následuje. Naproti katedrále stála mohutná stavba z klád s větším počtem vyřezávaných ozdob než ostatní budovy, které Vincent zatím videi. Ze stavení vyšel tělnatý muž v rozevlátém vínově rudém rouše a zastavil se na vrcholku dřevěného schodiště. Ke svému úžasu Vincent poznal, že muž má brýle. Tiché mumlání davu na náměstí se ztišilo do šepotu a Suzdalci se hluboko klaněli a nataženými pravicemi se dotýkali země.

„Setnino, stát!“

Ze řady vystoupil Schuder.

„Setnino, pozor! K poctě zbraň!“

Vincent se narovnal do pozoru a zvedl zbraň k poctě.

Na náměstí se rozhostilo ticho. Keane sesedl z koně, doktor Weiss následoval jeho příkladu. Keane se oprášil a prohlédl si řady.

„Seržante Schudere, vyberte dvanáct mužů, kteří půjdou se mnou a seržantem Barrym dovnitř. Vypřáhnout dělo a zbytek kolem něj vytvoří čtverec. Vy tady velíte, Schudere. Každý problém vyřešte podle svého."

Schuder se podíval na mužstvo. „První tři řady, zařadit za plukovníka, zbytek vytvoří dutý čtverec. Tak pohyb, chlapi."

Vincent si uvědomil, že patří k těm, co mají jít dovnitř.

„Na rámě zbraň,"„ štěkl seržant Barry a s Vincentem v čele se dvanáct mužů postavilo za Keana.

Plukovník se bez ohlížení vydal do schodů a jeho muži se zařadili za něj. Když Keane vyšel nahoru po schodech, narovnal se před Ivorem, postavil se do pozoru a zasalutoval.

„Plukovník Keane z 35. mainského," řekl klidně a Kal to rychle přeložil.

Ivor si ho prohlédl od hlavy k patě a pro tisíce lidí shromážděných na náměstí předváděl drzé čelo. S opovržlivým odfrknutím se obrátil a zašel dovnitř.

Seržant Barry nad urážkou jejich velitele tiše zavrčel, ale plukovník po něm loupl pohledem a popadnou poznámku umlčel.

Eskorta za svým velitelem napochodovala do široké tmavé síně.

Po obou stranách vstupních dveří byly další dvě vyobrazení podobná těm na stěně kostela.

Co jsou zač? divil se Vincent, protože už pouhý pohled na ně v něm vzbuzoval strach.

* * *

Muzta, qar qarth tugarské hordy, mlčky projížděl nocí. Tuhle dobu vždycky miloval nejvíc, něžný příchod tmy, když denní pochod skončil. Ze sedmdesáti tisíc jurt se ozývalo mumlání jeho lidí, smích dětí, hlasy válečníků, monotónní prozpěvování šamanů a vykladačů pověstí. kteří spřádali příběhy a vzpomínky tugarského lidu. Přesto, když se podíval na hordu, cítil i její strach.

Začínaly se objevovat táborové ohně, mihotavé plameny zahánějící stíny poblikávaly na stepi od obzoru k obzoru. Muzta vyjel na nízký pahorek, na chvíli se zastavil a tiše promlouval k Burovi, starému kaštanovému koni. Zvíře

v odpověď zařehtalo. Buru dostal v den, kdy byl prohlášen qar qarthem, králem králů, vládcem všech klanů Tugarské říše.

„Jak je to dlouho, starý příteli?“ zašeptal tiše.

Nejméně jeden okruh. Zvědavě se v duchu vrátil zpátky.

Bylo to před dobytčím městem Konstan, když zemřel jeho první otec. Konstan teď byla zase o čtyři sezóny za nimi.

Horké místo, Konstan. Dobytek tam získal bohatství, plavil se na svých bílých plavidlech přes středozemské moře. Tady taky Muzta vybojoval svou poslední bitvu s merkijskou hordou, zahnal je na útěk, takže celá nesmírná rozloha velké severní stepi zůstala tugarské hordě.

To tedy byl boj. Tři dny a tři noci, velký severní klan čítající dvě stě tisíc válečníků, čelící půl milionu bojovníků z jihu. Dvacet pokrevních klanů proti padesáti a on, Muzta, vedl poslední útok. Veliký Kubáta ho pak vychvaloval za jeho odvahu.

Jak zabíjeli před vnitrozemským mořem, až jeho vody zrudly krví! Jakou radost cítil, byl to největší okamžik jeho života. Jeho otec zahynul jediným pro Tugara vhodným způsobem, když vedl svůj oddíl při velkém útoku.

„Tichý večer, není-liž pravda, můj qarthe?“

Muzta se obrátil a tiše se zasmál na přivítanou.

„Kubato, starý brachu, neříkej mi, že už je čas.“

Kubáta, nejvyšší ze všech generálů tugarské hordy, navedl koně vedle svého pána a hluboko se v sedle poklonil, což v Muztovi stále vyvolávalo rozpaky.

Vzpomínal si, jak Kubatovi sedával na koleni a válečník mu zpívával píseň o Hugale, o tom jak bájný válečník jako první projel celý svět a dokázal, že velká severní step je jedna.

Dokonce už tehdy byl Kubáta prvním z generálů klanu.

Muzta byl ale qar qarth, takže bylo nutné dodržovat obřadnost. Udělat cokoli jiného znamenalo smrt, protože takový byl zákon lidu. Kubáta mlčel a zvedl hlavu k zářivé nádheře Velkého kola.

„Kuraltaj čeká, můj pane,“ zašeptal Kubáta.

„Ať ještě chvíli počkají,“ odtušil Muzta klidně.

„To není dobré, můj pane,“ namítal Kubáta. „Tula zase mluví a jsou tam ti, kteří mu naslouchají,“

„Zapamatuji si jejich jména,“ odtušil Muzta a podíval se na generála s chladným úsměvem. „Pořád jsem qarth.“

„A Tulův klan je v naší konfederaci nejsilnější, můj pane.“

„Já vím, mor na něj, já vím.“

Zpola si přál, aby se merkijská horda vrátila. To by aspoň odvedlo pozornost od téhle krize a jeho lidé by si mohli vybít strach na společném nepříteli. To byl nepřítel, jehož chápali a jistým způsobem skoro milovali.

Mečem se bylo možné vyrovnat meči. Ve sklizni dobytka není pro válečníka radosti, je to než příjem potravy. Nepřítel, jemuž čelil nyní, sahal mimo hranice pochopení a plnil ho značnou hrůzou.

Nemohl se tady skrývat, protože v srdci věděl, co dělá. S tichým klením pobodl Buru do cvalu a vyrazil zpátky do středu tábora.

Když projížděl kolem místa, kde tábořila jeho elitní garda, ozvaly se před ním varovné výkřiky ohlašující přijíždějícího qar qartha. Muzta přejel nízký kopec a v dohledu se objevila velká jurta. Sto kroků napříč, prostřední sloup, tlustý jako sud, sahal do výše deseti kroků. Na vrcholku se ve večerním vánku chabě vlnila korouhev s koňským ohonem. Zavedl Buru na kraj plošiny, seskočil na zem a prošel kolem obřadních očistných ohňů na místo, kde na něj čekaly hlavy klanů.

„Takže, Tulo,“ řekl chladně, „já odjedu přemýšlet o tom, co bylo řečeno, a ty se vrátíš ke své staré činnosti.“

Shromáždění se utišilo. Muzta se rozhlédl a každému se podíval do očí. Nikdo neodpověděl.

„Je právem vůdců klanu říkat, co mají na srdci, můj qarthe. I když ty stojíš nad námi, tugarský lid pořád smí mluvit svobodně.“

Tula vstal a vytáhl se do celé výše svých deseti stop.

Přetřel si huňatý porost drsných hnědých chlupů na pažích a uprostřed stanu se postavil čelem k Muztovi.

Rozhostilo se vyčkávavé ticho. Pouze člen zlatého klanu se mohl stát qar qarthem, a tudíž nebylo možné vzpírat se Muztovu postavení. Bylo však právem vůdce klanu odejít od tugarské hordy, pokud by si to přál. Taková událost mohla znamenat jen jedno - hořkou občanskou válku o ovládnutí

severní stepi.

„A co si přeješ říct?“ otázal se Muzta chladně.

„Zimní sněhy slezly a my nyní téměř hladovíme. Vyhlásil jsi, že krmení musí probíhat starým způsobem - lze brát pouze ty, co zplodili, a ušetřit ty, co jsou urozeného rodu s výjimkou měsíčních slavností. Kvůli tomu, můj qarthe, teď hladovíme.“

„Ty myslíš jen na svůj břich dnes,“ zavrčel Muzta.

„Jestli uděláme něco jiného, nebude žádná potrava, až znovu objedme svět, protože dobytek bude pryč. Musíme dovolit, aby chovné kusy doplnily stádo.“

„Když ale všichni Tugarové umřou hlady a nikdo nezůstane, k čemu to bude? Já říkám, sklidíme všechen dobytek - a starosti s tím, co budeme jíst v budoucnu, si necháme, až ta budoucnost přijde.“

Muzta se od něj odvrátil s opovržlivým frknutím.

„Má pravdu, můj qarthe,“ To byl Suba, vůdce klanu Merkat.

Muzta se ohlédl přes rameno. Takže ty ses taky obrátil, pomyslel si.

„Dosud jsme se vždycky řídili přikázáními předků, kteří rozšířili dobytek, co k nám přicházel, po celém světě,“ řekl Suba mírně, vstal a připojil se k Tuloví. „Sklízeli jsme dobytek, který měl mladé, a ty, kteří nebyli z nejlepšího chovu. Když jsme objeli svět a vrátili se, čekalo další pokolení jídla. To ale bylo předtím, než dobytek zasáhla skvrnitá nemoc.

Pokud víme, mohla je skvrnitá nemoc zabít všechny. Je to mor strachu, můj pane. Od té doby, co jsme ji poprvé viděli v Konstanu, se přehnala jako oheň, zabíjela dobytek po desítkách tisíc. A jelikož oni umírají, můj pane, my hladovíme.“

„Tak je zabijeme všechny, najíme se teď a hladovět budeme později, ano?“ vyštěkl Muzta.

„Aspoň pak budeme mít šanci. Starosti s tím, jak najít další dobytek, si budeme dělat, až tudy pojedeme příště, nebo zamíříme do zemí Merkiů a sebereme dobytek jim.“

„A když řeknu ne?“ otázal se Muzta chladně.

Následovalo ticho. Pokud dojde k odtržení klanu, bude to teď. Muzta už měl plán, vytvořil ho před několika dny. ale chtěl vidět, co Tula a jeho případní spojenci udělají.

„Takže chcete válku?“ procedil Muzta chladně a postupně na každého z přítomných upřel pohled.

Byla to jemná rovnováha. Muzta mrkl na Kubátu a v očích starého válečníka uviděl starosti.

„Jestli se má naše konfederace rozdělit,“ řekl Kubáta tiše, „vězte, že zpráva o tom doletí k merkijské hordě. Nezapomeňte, co nás učil Jemugta, otec Muztův. Budeme-li pouze jednotlivá stébla rákosu roztroušená větrem, bude každý z nás zlomen, ale pohromadě jsme silní,“ a při řeči ukázal na obřadní otep rákosu, svázanou Jemugtovou vlastní rukou a přivázanou k centrálnímu sloupu.

„Hladová otep,“ zavrčel Tula.

„Než však budeme volit, vyslechněme nejdřív, co si můj pán přeje,“ dodal ještě Kubáta. Odešel dozadu a rozvinul posvátný svitek, velkou mapu, kterou první zakreslil Hugala.

„Jsme tady, tábořím východně od Memfisu,“ prohlásil Kubáta. „Normálně procházíme volně tam, kde nás očekává ninivský dobytek. Je Muztovým přáním, abychom se tam nezastavovali na zimu. Spíš bychom měli rychle pochodovat a nešetřit naše koně a koncem sezóny zahnout k Mayům. Ze západního mayského království přejdeme další jaro do jejich východní říše, k Toltékům, a zimu následujícího roku strávíme tady.“

A zabodl prst do mapy.

„Říše Rusů.“

„Ale to jsou pochody na čtyři období za dvě,“ vybuchl Tula.

„Přesně,“ odtušil Kubáta.

„Naši staří a mladí to nezvládnou,“ namítal Suba.

„Budou muset. Třeba tím dokážeme předběhnout skvrnitou nemoc, a až ji necháme za sebou, nakrmíme se do sytosti.“

„A tím se také dostaneme o dva sezónní pochody před Merkie na jihu,“ dodal Muzta tiše, a když se postavil vedle Kubáty, usmíval se. „Bude-li třeba, můžeme zahnout na jih a sebrat něco navíc do našich kotlů.“

Mnoho náčelníků se nad touto částí plánu usmálo. Nikdo ale nic neříkal. Žádal je o dvě tvrdé sezóny, čtyřletou jízdu smáčknutou do dvou let. Pokud by však uspěli, mohli by se krmit a přitom uchránit dobytek na severní stepi, až tudy pojednou příště za dvacet období.

Muzta se podíval na Tulu a stále se usmíval. Jeho soupeř mlčel. Takže past fungovala. Vylákal ven klanového vůdce, jehož podezíral, že se chce odtrhnout od konfederace, a informace, že za ním stojí Suba, měla ještě větší cenu. Jemugta ho dobře učil, jak vyšťourat možné soky zlatého klanu Tugarů.

„Je vůbec ještě potřeba volit?“ otázal se Kubáta klidně.

Starý generál sledoval jejich mezihru. Nikdo tento plán nemohl odmítnout, Kubata však viděl, jak Tula i Suba v duchu zuří. Bude nutné na ně dávat pozor.

Stanem se neslo pochvalné mumlání, oslavující qar qarthovu moudrost, a když se Tula vrátil na své sedadlo, ostatní kolem něj couvali.

Muzta se pousmál.

„Tedy hodujme!“

V rohu se na hubené nožky zvedl Alem, věštec a výběrčí dobytka. Starý Tugar zašel ke vchodu do stanu, jenž se otevřel.

Alem do stanu s úsměvem přivedl dva kusy dobytka v řetězech.

„Na ukázku mým pánům,“ řekl tiše. Shromáždění jásalo.

Tohle byl skvělý dobytek, ještě ne v chovném věku a očividně z nejvyšší kasty.

„Jejich játra budou upečena ve vinné omáčce,“ ohlásil Alem. „Již bylo zaděláno na těsto pro ledvinkovou paštiku, a jako zvláštní chod uvaříme jejich mozky v lebkách.“

Alem se podíval na třesoucí se potravu a nesměle do ní šťouchl dlouhým prstem s ostrým nehtem.

Ti dva na sobě viseli a v očích měli hrůzu.

Muzta si je prohlédl s opovržením.

„Taky jim vypusťte krev - chci k jídlu polévku,“ prohlásil tiše.

Alem s leskem v očích pokynul strážím, aby vyvlekli oba lidi ven k porážecí jámě.

Aspoň se dnes večer dobře najíme, pomyslel si Muzta.

Nepřítomně vysával morek z dobytčí kosti, přemýšlel o ruských lidech v jejich dřevěných městech a zachvěl se očekáváním. Jejich maso měl v oblibě. Bylo mnohem lepší než maso dobytka, který budou potkávat cestou k nim.

Jejich maso mělo zřejmě lepší strukturu. S úsměvem se usadil na trůně a sluhové mu přinášeli kousky pečených dobytčích končetin jako předkrm, zatímco se vzduchem nesl pronikavý jekot hlavního chodu, který právě poráželi.

kapitola čtvrtá

Andrew potlačil zívnutí a rozhlížel se po místnosti. Celou noc nespal a výsledkem byla taková kocovina, až měl pocit, že mu praskne hlava.

Čekal, že to bude prosté setkání s Ivorem, uzavřou dohodu a pak se vrátí do tábora. To byla chyba číslo jedna.

Nejdřív se pořádala velkolepá hostina. Jídlo nebylo zas tak špatné - skoro všechno bylo lepší než jídlo z plukovní kuchyně - ale hodokvas se táhl celé hodiny, takže měl pocit, že ho podrobují zkoušce výdrže.

Prvním chodem byly zapečené ryby a úhoři, následovaly kusy vepřového, pečené skopové a něco, co vypadalo jako bažant. To byl ale jen předkrm. S velkou pompou a fanfárou byl do hodovní síně přinesen celý pečený medvěd ve své kožešině a rozšklebená hlava byla umístěna nad mrtvolou na stříbrné tyči. To bylo těžké strávit, protože Andrew měl vždycky pro medvědy slabost, a ačkoliv byl vychován v lesích Maine, nikdy neměl to srdce střílet medvědy či jakékoliv jiné tvory.

Po celou dobu tu panovalo stěží potlačované napětí, asi padesátka šlechticů rozesazených kolem stolu si ho prohlížela s otevřenou nedůvěrou, zatímco Kal se se svými omezenými schopnostmi snažil vysvětlit, co bylo řečeno.

Druhou chybou ale byla jejich vodka. Jeden přípitek následoval za druhým a Kal trval na tom, že na každý je třeba odpovědět, jinak by ho šlechtici nepovažovali za celého muže.

Andrew si přál, aby se mu podařilo nějak na své místo propašovat Schudera. Starý seržant by vydržel, dokud by všichni nebyli pod stolem. On se tedy omezil prostě na to, že jen při každém přípitku usrkl, a šlechtici se otevřeně pošklebovali jeho tísni.

Emil se do toho však vrhl ve velkém stylu, vyrovnával se jim skleničku za

skleničkou a nakonec sám navrhl několik přípitku, dokud shromáždění neupadlo do opileckého bezvědomí.

Kdyby mu teď jen dobrý doktor dal nějakou zázračnou medicínu na tu zatracenou kocovinu, říkal si zachmuřeně Andrew, když vstával a protahoval se.

Emil aspoň mohl spát, ležel natažený na kavalci naproti. Ale přepych spánku si on sám dovolit nemohl.

Tohle všechno mohla být past. Trval na tom, že Schuder a jeho muži se přesunou na nádvoří pod jeho oknem, kde vojáci stáli celou noc ve zbrani, polovina spala a druhá polovina bděla. On sám vydržel až do svítání, seděl s revolverem v ruce.

Bylo možné, že Ivor jen čeká, až se přestane mít na pozoru. Ale větší starosti než Ivor mu dělal černobradý válečník Michail a muž, jehož Kal označil za kněze Rasnara a který se krátce objevil na hostině. S bojarem by se mohl na něčem dohodnout, ale na šachovnici byly další kameny, s nimiž bylo třeba hrát, pokud tu mají přežít.

Zpod hromady pokrývek v rohu se ozvalo tiché zaúpění.

„Ať se propadnu, jestli budu ještě někdy pít.“

Objevila se sinalá tvář, krví podlité oči mrkaly v marném pokusu zaostřit.

„Kde to sakra jsme?“ hekl Emil a shodil nohy z palandy. Se zaúpěním se pokusil postavit, pak se znovu sesul a hlavu dal do dlaní.

„Kde to jsme?“ zasmál se Andrew potřásaje hlavou. „To bych taky rád věděl.“

„Aha ano, to,“ procedil Emil. Olízl si rty a znechuceně se zašklebil nad odpornou pachutí v uštech. Zasténal, opět se pokusil postavit a nakonec se mu to podařilo.

Emil našmátral brýle, nasadil si je a rozhlédl se po místnosti.

„Jestli tihle lidé nejsou potomci středověkých Rusů, tak jsem úplně slepý,“ prohlásil a mluvil, jako by jej každé slovo bolelo. „Kouknete se na to město kolem.“ Ukázal z okna na nádheru Suzdalu, který nyní zalévalo zlatavé světlo úsvitu.

Se sténáním došel Emil k oknu a Andrew se k němu připojil.

„Když jsem cestoval do Ruska navštívit rodinu, viděl jsem místa jako tohle.

A ten zatracený pijácký obřad, ten tedy je ruský, věřte mi. Ale jedna dobrá věc - ať jsme kdekoliv, není to Rusko na Zemi. Jen ze zvědavosti jsem Kalovi namaloval Davidovu hvězdu a on vůbec nereagoval. Takže moji lidé tady nejsou, a tudíž jedním z jejich koníčků není ta stará dobrá ruská zábava pořádání pogromů.

Než jsem to udělal, tak jsem si začínal myslet, a vím, že to zní šíleně, že jsme se nějak dostali zpátky v čase, ale to rozhodně není pravda.“

„Tohle není Země,“ doplnil Andrew, „a přesto ti lidé tady zřejmě ze Země pocházejí. Takže tu máme záhadu.“

Přátelé chvíli mlčeli a dívali se z okna. Palác byl postaven na nejvyšším kopci, takže se před nimi rozkládal celý Suzdal jako na dlani. Všechny stavby, kromě kostelů z vápence, byly z dřevěných klád. Nebyly to ale hrubé sruby, jaké Andrew znal z mainských hvozdů. Většina budov tady měla tři, dokonce čtyři i pět poschodí. Celé město vypadalo jako řezbářova fantazie, tvůrčí nadání lidí tu mělo volné pole působnosti, složité řezby zdobily dokonce i ty nejobyčejnější domky.

Ze střech se vrhali draci, andělé vzhlíželi k nebesům, medvědi tančili, římsy tvořili propletení válečníci a přede dveřmi stáli na stráži trpaslíci. Domy neměly jen tmavou barvu věkem zašlého dřeva, byly na nich totiž namalovány pletence květin, stromy, geometrické vzory a symboly různých řemesel, vše ve vřavě barev, vedle níž vypadala duha matně.

Ulice se již plnily ranními ptáčaty. Kupci otevírali okenice na svých krámech, někteří již monotónně vykřikovali a mávali na kolemjdoucí, aby si prohlédli jejich zboží. Nad městem visel věnec kouře z tisíců komínů a ranní vánek přinášel lahodnou vůni vaření.

Vzduch bzučel hlasy obchodníků a dětským smíchem. Z kostela se ozval bohatý, nádherný chorál, zvučné basy podtržené vysokými hlasy tenorů, a protikladem jim bylo vyzvánění kostelních zvonů, které jakoby propůjčovalo vzduchu křišťálovou průzračnost.

Dole na řece kypělo životem přístaviště. Lodě u břehu i na řece byly pro historika v Andrewovi čirým potěšením.

Vypadaly jako dlouhé lodě s klinkrovou obšívkou přímo z dob vikingů. Plavidla byla o něco těžší a širší než původní elegantní dlouhé čluny, měly vysoko zdvižené přídě a zádě a boky zdobené červenou a modrou barvou, opět ve složitých rozkošných vzorech převládajících ve městě. Mnohá plavidla byla zdobená dračími hlavami a Andrew se při pohledu na ně musel usmát, neboť si

vzpomněl na své dětské představy o vikinských průzkumnících proplouvajících mlžnými mainskými moři.

„Mají tady docela slušný obchod, když je tu tolik lodí," prohodil Andrew tiše. „Na řece a na moři, kde jsme ztroskotali, musí být hodně měst."

„Slyšel jsem párkrát zmínku o místě zvaném Novrod," opáčil Emil.

„Novrod," zopakoval Andrew a rozzářil se. „Sakra, Novgorod! To bylo velké obchodní město v raně středověkém Rusku. Jeden z jejich nejslavnějších knížat, Alexandr Něvský, vládl městu během mongolského vpádu."

Vrátila se mu dřívější Emilova rada. Ať si s tím, kde jsme teď, lámou hlavu jiní. Ale stejně ho přemáhala zvědavost.

„Seržante Schudere, je všechno v pořádku?" zeptal se Andrew vykláněje se z okna.

Schuder přestal pucovat nějakého vojína, došel blíž a zasalutoval.

„Pořád klid, pane, ale někteří chlapi bručí, protože nesmějí jíst zdejší jídlo a zůstali na sucharech a soleným vepřovým."

„S tím se nedá nic dělat," prohlásil Emil dost hlasitě, aby ho slyšeli i muži. „Dokud si zdejšími lidmi nebudeme jistí, trocha jedu by nás mohla vyřídit docela snadno."

A kromě toho, řekl si v duchu Emil s úšklebkem, když si vzpomněl na včerejší hostinu, způsob, jakým tu servírují jídlo, stačil, aby se mu obrátil žaludek. Když přišel do Ameriky, vzdal se košer jídla, ale to teď byla nejmenší z jeho starostí. Dřevěná koryta, v nichž se jídlo podávalo, byla pokrytá nahromaděnou mastnotou, z níž se mu dělalo zle. Hygienické podmínky tu byly rozhodně středověké, stejně jako zbytek města, a otrávit by je mohli jakkoliv, třebas i nechtěně. Hypochondr v něm se už teď děsil, uvažoval, kdy ho zasáhnou první účinky medvědího masa.

Když se podíval na město, v duchu se otřásl. Viděl lidi nabírat vodu z řeky, přičemž jen o kousek dál lodníci zároveň vylévali přes boky lodí vědra se splašky. Celé místo zapáchalo nemytými těly, otevřenými kanály a špínou, která se nejspíš hromadila po celá pokolení. Jak vyhlížel na náměstí, z uličky vycupitala krysa a o chvíli později ji následovalo několik dětí mávajících klacky.

Naproti paláci v horním poschodí domu kdosi otevřel okno a z něj vychrstl proud tekutiny, jejíž podstata byla až příliš zřejmá. Při tom pohledu doktor stěží potlačil nával ke zvracení.

Mnoho lidí, kteří přecházeli kolem, vypadalo podvyživeně, byli bledí, chudší byli oblečení jen v hadrech. Při pouhé představě toho, že by se pokusil vyřešit všechny problémy s hygienou, výživou a zdravím, se cítil bezmocný. Jejich ranhojiči nepochybně stále řezali oběti připoutané ke stolu, šátrali špinavýma rukama a nástroji pokrytými zaschlou krví. Kdyby se jen pokusil navrhnout nějakou změnu, nejspíš by ho oběsili, protože každý nový nápad by tu bezpochyby považovali za čarodějnictví.

„Vypadá to tak zvláštní a krásné," šeptl Andrew a ohlédl se na Emila.

Než mohl doktor odpovědět, vyrušilo je zaklepání na dveře. Andrew kývl doktorovi a ten šel sundat závoru a otevřít dveře.

Byl to Kal.

„Spát dobře, ano?" zeptal se mužik a s jasným veselým úsměvem vstoupil do místnosti.

Andrew kývl v odpověď. Kal se zblízka podíval na Emila a přimhouřil oči, v nichž se mu vzápětí mihl záblesk veselí, jaké cítí piják, když u kamaráda vidí kocovinu.

S přehnaným gestem si Kal položil ruce na spánky a zaúpěl.

„Drž sakra zobák," štěkl Emil a odvrátil se.

Kal vyšel ze dveří, pokynul a znovu se vrátil. Za ním do místnosti vstoupila šestnácti či sedmnáctiletá dívka s podnosem, na němž stály hrnky a kouřící čajník. Měla na sobě prosté bílé roucho vyšité kolem vysokého límce a lemu modrou nití. Kolem pasu měla šaty pevně stažené, takže byla zřetelně vidět její štíhlá dívčí postava. Zpod prosté bílé roušky jí vylézaly rusé vlasy.

Vcházela nervózně se usmívajíc, oči měla stejně světle modré jako Kal, vysedlé lícní kosti, plné rty a veselý výraz tak podobný Kalovu, že si Andrew okamžitě uvědomil, že se jedná o tlumačovu dceru.

Andrew jí s úklonou poděkoval a dívka sklopila zrak.

Andrew, stále s úsměvem, ukázal na Kala a pak na dívku.

„Dcera?"

„Dá, ehm, ano, Cane. Dcera. Táňa."

Emil popošel dopředu a také se formálně uklonil. Kala to očividně potěšilo a Táňu zmátlo a uvedlo do rozpaků. Když se doktor narovnával, tvář se mu zkřivila v grimase, zasténal a zamnul si spánky.

Kal Emila spiklenecky poplácal po rameni, sáhl si za halenu a vyndal hliněnou lahvici, odšpuntoval ji a nalil trochu jejího obsahu do hrnečků s čajem.

„Psí chlup, co?“ prohodil Emil, když si bral hrnek. Upil horké tekutiny, cosi zabručel a pak hrnek rychle vyprázdnil.

Kal ho vyčkávavě pozoroval. Náhle se doktor rozzářil.

„No teda,“ vyhrkl Emil. „Byla v tom trocha šťávy, to je jasné, ale ještě něco, a úplně to ty pavučiny vyčistilo.“

Andrew zkusil hrnek a ke svému úžasu zjistil, že na něj má pití s lehce mátovou příchutí stejný účinek, a ve chvilce se cítil osvěžen.

„Vypadat lepší,“ řekl Kal stále s úsměvem. „Vidět Ivor, mluvit mír teď.“

„Dejme se do toho,“ prohlásil Andrew. „Už tak jsme od pluku až moc dlouho. Chci se vrátit dneska - jinak by mohl Pat přivést chlapce s hromobitím na naši záchranu.“

S Kalovou pomocí si Andrew připjal šavli a pak došel k oknu.

„Seržante Schudere, teď půjdeme na schůzku.“

„Buďte opatrný, pane,“ řekl Hans a snížil hlas, „jestli to začne vypadat na potíže, stačí vystřelit a já s chlapci pro vás doběhneme.“

„Budeme v pořádku, Hansi.“

Tohle byl jiný druh boje a on viděl, jak je z toho Hans celý nesvůj. Rád by byl svému plukovníkovi po boku, místo aby stál venku a užíral se starostmi.

„Teď bude fungovat jenom menší blufování, Hansi. Zbraně je už trochu vyděsily. Tak se uklidněte a já to zakrátko vyřídím.“

„Dávejte na sebe pozor, plukovníku,“ řekl Hans a k Andrewovu překvapení se natáhl a zlehka ho poplácal po ruce.

Andrew se nad tím chvilkovým porušením konvenčnosti usmál, Hans něco podobného neudělal od té doby, co ho našel v nemocnici u Gettysburgu. Tam se starý voják při pohledu na něj rozplakal.

„Dobře, Kale, ať to máme za sebou.“

Znovu se poklonil Táně. Při tom mu nemohlo ujít, jak je dívka krásná, ani pyšný pohled jejího otce, že se Andrew chová tak formálně k někomu z jeho třídy.

* * *

„Sešli se s ním právě teď," pronesl Michail chladně a znechucení v jeho hlase se nedalo přehlédnout.

„Á, můj synu, to tě znepokojuje."

„Je to špatné," opáčil Michail a díval se duchovnímu do očí.

„Ale samozřejmě." Rasnar kývl osobnímu tajemníkovi, aby nalil čaj.

„Dobrá práce, Kasmare," řekl Rasnar a mávnutím ruky kněze propustil.

„Je dobré vědět, že tu jsou věrní členové církve svaté jako ty, Michaile." Za řeči hromotluckému válečníkovi požehnal a pokynul mu, aby se posadil.

„Je dobře, že jsi přišel a promluvil se mnou o posledních několika dnech," pokračoval Rasnar úlisně a přisedl si k Michailovi. „Chápu, proč tě tak rozrušilo to hloupé rozhodnutí tvého bratra uzavřít s modrými ďáby mírovou dohodu."

„Jsou tu další, kteří se cítí stejně jako já," zavrčel Michail. „Můj bratr je šílenec. I kdyby ti ďáblové byli lidé. jsou to cizinci, a tudíž podezřelí. Dokonce i posvátné znamení kříže dělají obráceně a tím se vysmívají tobě a tvé svaté církvi, přesto s nimi Ivor jedná."

„To je hnusné," horlil Rasnar.

„Od chvíle, co Ivor přijal ten ďábelský dar, který mu vyléčil slabý zrak, je jimi očarovaný."

„Možná ho ten dar dohnal k šílenství," naznačil nenápadně Rasnar.

Rasnar na válečníka upřel pohled. Samozřejmě věděl, že oba hrají s tím druhým hru. Jako Ivorův nemanželský bratr neměl Michail žádnou naději, že získá trůn arcibojara - totiž dokud bude jeho bratr naživu. A samozřejmě návštěvy v jeho komnatách v posledních několika dnech byly otevřenou prosbou o pomoc.

„Uvědomuješ si," pokračoval Rasnar mírně, „že jsem si často přál, aby věci byly trochu jiné."

„A jakpak?" zeptal se opatrně Michail.

„Jen to, že jsem si vždycky přál, aby tvůj otec přivedl k oltáři tvoji matku a ne Ivorovu," řekl prelát klidně.

„Můj bratr měl být parchant," zavrčel Michail temně. „Ten tlustý

krátkozraký hlupák. To já měl být bojarem Suzdalu, zatraceně - to já jím měl být!“ Za řeči bušil pěstmi do stolu.

„Přesně to jsem si často přál a myslel,“ připojil Rasnar.

A ty bys byl samozřejmě mnohem přístupnější, pomyslel si kněz a stále se chápavě usmíval.

„Určitě víš,“ řekl Rasnar, „že svatá církev by na změnu pohlížela s pochopením a z kazatelen by ji chválila.

Odvažuji se říct, že kdyby vůdce modrokabátníků padl, jeho druhové démoni by byli rychle poraženi, a pak by byly jejich zbraně slušně uloženy do spravování církve, kam správně patří.“

Michail na Rasnara vrhl temný pohled.

„Ale církev svým nejvěrnějším služebníkům ochotně zapůjčí několik těch vynálezů,“ dodal Rasnar suše a Michail se usmál.

„Je čas na mé ranní modlitby,“ a tón dával tušit, že ho propouští. „Ale věz, příteli, že věrnost svaté církvi ti přinese požehnání.“

Michail se s úklonou otočil a vyrazil ke dveřím.

„Vzpomenu tvé jméno v mém dnešním kázání, ale jednej rychle, příteli, protože taková příležitost mít jejich vůdce mimo dosah jejich ochrany už možná nikdy nepřijde,“ řekl Rasnar a válečník se otočil a s vychytralým úsměvem se na preláta ohlédl.

Když se dveře zavřely, Rasnar si nemohl pomoct a zasmál se. Takže bratr je kvůli tomuhle ochotný probodnout bratra. Neměl Ivorovu záludnost. Setkání na silnici a incident s brýlemi nejspíš ranily jeho pýchu a teď si mohl zachránit tvář jen ničením. Nápad s tlumočením nasadil Michailovi do hlavy Rasnar, ale ten zatracený mužik zničil i tohle. Michail nikdy nerozuměl diplomacii.

Rasnar si uměl dobře představit, co on a jeho spoluspiklenci právě teď hodlají udělat.

Otec Michaila a Ivora vedl bojary do vzpoury proti církevní moci, zbavili církev přímého práva na desátky mužiků a suzdalského bojara vyhlásili za neomezeného pána církve.

Byl čas získat nadvládu zpátky a modrokabátníci se možná stanou katalyzátorem. Michail bude velmi povolný, a až už ho nebude potřebovat, lze zařídit nehodu, a pak bude vládnout církev a šlechtici se jí budou zodpovídat, jako tomu bývalo dřív.

„Kasmare!“

Otevřely se dveře, vstoupil mladý kněz a hluboko se uklonil.

„Sežeň posla s koněm. Do hodiny možná budu mít rozkazy pro duchovní v ostatních městech.“

* * *

„Chci, aby všichni odpřísáhli plné spojenectví pouze mně,“ prohlásil Ivor klidně, „že v časech války budou sloužit jako moje garda a v míru budou prosazovat mou vládu. Řekni jim to.“

Kal se otočil od svého pána a podíval se na Andrewa.

„Ivor říká, mír mezi ty a on. Ty pomáhat jemu a on pomáhat tobě na oplátku.“

Andrew moudře kývl a předváděl hluboké zamyšlení. Přes pušky a děla věděl, že Suzdalci jsou ve výhodě. Kdyby bylo třeba, mohli by je vyhladovět neboje prostě ušlapat, posílat proti nim do útoku vlny rolníků.

Potřebovali čas, než opraví loď a zjistí, kde se nacházejí. Kdyby se později věci zvrtly, vždycky se budou moci sbalit a odplout někam jinam. Budou se muset nějak dohodnout, i kdyby to znamenalo prozatím sloužit tomuto šlechtici.

„Zdá se, že by to mohlo být přijatelné, ale musíme dostat záruky.“

Kal se podíval na Ivora.

„Prosí, aby směl přijmout.“

Ivor souhlasně zavrčel.

Andrew se naklonil k Emilovi a bez ohledu na zdvořilost mu začal šeptat.

„Nemáte pocit, že tenhle Kal nepřekládá přesně?“

„Synku, na učení měl jenom šest dní - netlačte na něj.“

„Stejně,“ řekl Andrew, „myslím, že ten rolník je chytřejší než všichni ostatní, možná i mazanější než my. Nepřekvapilo by mě, kdyby za každé slovo, které otevřeně zná, nasbíral bokem deset dalších.“

„O čem si to ti dva šeptají?“ zeptal se Ivor a záštiplně si své hosty prohlížel.

„Můj pán chce vědět, jestli přijmete jeho nabídku, jak byla vyslovena,“ řekl Kal a díval se přitom na Andrewa.

Andrew seděl mlčky a upřeně Ivora pozoroval.

„Budeme chtít vlastní zemi, u řeky, mezi mořem a tímhle městem. Když budeme chtít odejít, musí nám to být umožněno.“

Kal pozorně poslouchal, co bylo vyřčeno. Myslel si, že té části o zemi porozuměl správně. Jak obejde tohle? Zatím to hrál úspěšně, oběma stranám říkal, co chtěly slyšet, mluvil nejasně a nechal oba vůdce, ať si myslí, že ten druhý touží po porozumění.

Otázka území však bude těžká. Od bojara nikdo pozemky nepožadoval, ten je dával. Kal stejně dobře věděl, že modrokabátníci chtějí zůstat pohromadě a žít pohromadě, zatímco Ivor je chtěl rozdělit a rozprášit.

Kal se podíval na Ivora. „Chtějí se stát tvými vazaly.“ Doufal, že Ivor jim k tomu udělí nějaké výsady. „Tak jim řekni, že budou rozděleni do malých skupinek a přiděleni ke službě u mých pohraničních hlídek.“ Kal polkl, protože tohle uspořádání se nedalo nijak obejít.

V pozadí Kal zaslechl tlumený výkřik a nezaměnitelný zvuk nárazu oceli o ocel.

Ivor, vždy válečník, zareagoval okamžitě. Odkopl stůl, popadl svůj obouruční meč a vyrazil ke dveřím.

Ještě se k nim nedostal, když byly nízké dveře roztříštěny v závěsech. Kal věděl, co přijde, a tak se vrhl pod stůl a odleží do nejvzdálenějšího rohu místnosti.

Tanči s vlky, a až hudba utichne, pokoušou tě, pomyslel si žalostně.

„Michaile, ty parchante!“ zařval Ivor.

Ivor zoufale bojoval, aby udržel dveře, ale couvl, než dopadly na zem. Vchodem se prodral Michail, nízko se rozmáchl obouruční sekerou a za ním se hnali další válečníci.

Ozval se hromový výbuch. Kal překvapeně vzhlédl a viděl, že Andrew drží krátkou kovovou rourku a z ní stoupá kouř.

Rozhostilo se ohromené ticho, všichni se obrátili k Andrewovi. Muž vedle Michaila se zhroutil na zem a z úst mu tryskala krev.

„Ti, co zemřou, když zabíjejí démony, jdou rovnou do ráje,“ ječel Michail.

Jeho kohorta se s divokým řevem řítila do místnosti za ním.

„Ivore, ke mně!“ křikl Andrew. Bojar, jenž si stále vyměňoval rány se

svým bratrem, se ohlédl na modrokabátníka. Uvědomil si, že ho nepřátelé každou chvíli obklíčí, a tak se odtrhl a odběhl do rohu, kde stáli zády k sobě Andrew a Emil.

Ozvalo se další zahřmění a ještě jedno a další dva válečníci se zřítili k zemi, jeden vedle Michaila, a všechny okolo ohodil sprškou krve a mozkové hmoty.

„Emile, vezměte si tohle!“ Andrew hodil revolver doktorovi, vytáhl šavli a protlačil se vedle Ivora. Jeden válečník se odhodlal a vrhl se na Andrewa s vysokou zdviženou bojovou sekerou. Andrew se otočil a odskočil, pozdvihl hrot a vrazil ho protivníkovi do hrdla. Revolver znovu štěkl a složil dalšího muže.

„Dvě kulky! Zadržte je!“ zvolal Andrew.

„Nač, zatraceně?“ křičel Emil a znovu vystřelil, udělal díru do břicha muži, který se na něj hnal se skloněným oštěpem.

Ivor, ječící vzteky, sekl po bratrovi, jenž se ostražitě držel po straně místnosti, tak, aby byl Emil mezi ním a útočníkem.

Další kulka z revolveru srazila muže s kuší, jenž vyskočil na stůl. Zbraň spustila, když padal, a šipka se zarazila do stropu.

„Krucinálfagot!“ zařval Emil a hodil nyní prázdný revolver po dalším muži, který se k němu blížil. Válečník šel k zemi, protože se mu o záda roztříštila židle. Kal se narovnal a držel uražené opěradlo. Sehnul se a sebral nyní prázdný revolver.

Zavřel oči a stiskl spoušť, když se přiblížil další válečník. Zbraň cvakla naprázdno, avšak válečník, na něhož mířila, se na místě zastavil s tváří bílou strachy.

„Kouzlo je pryč!“ vřískal Michail. „Skončete to!“

Nastala chvíle ticha, jako by se obě strany nějak přeměřovaly navzájem. K Andrewovi se ostražitě blížil další válečník, ale on nečekal na útok, prostě bodl, zasáhl muže do obličeje a prosekl kost i svaly. Oběť se s řevem stáhla.

Náhle se z chodby ozvala dunivá střelba.

„Hansi, tady!“ křikl Andrew.

Chodbou proletěla salva z mušket. Nastal šílený zmatek, když se válečníci, již se doposud tlačili do místnosti, otočili k novému nepříteli.

„Připravit, pal!“ Zahřměla další salva a útočníci, nyní panicky ječící, začali

prchat z místnosti. Michail řval vzteky, naposledy sekl po Ivorovi, otočil se a utekl ze síně s Ivorem v patách.

Andrew se však rozběhl za bojarem a srazil ho na zeď.

„Moji muži vás zastřelí!“ křičel Andrew.

Ivor, s tváří zkřivenou vzteky, se chtěl na plukovníka vrhnout, ale přiběhl k nim Kal a hlasitě vysvětloval.

„Plukovníku!“

„Tady, Hansi.“

Hans, s karabinou namířenou ve výši prsou, se protlačil do místnosti, a když zahlédl Andrewa, úlevou se usmál.

„Vidím, že se tu bavíte,“ procedil ponuře a špičkou boty šťouchl do mrtvoly.

Pak vystrčil hlavu ze dveří na chodbu. „Dobrá práce, chlapci. Ať ty psy honí ostatní,“

Andrew seržanta poplácal po rameni.

„Viděl jsem, jak se asi třicet těch pohanů žene do paláce a tváří se dost sveřepě, tak jsem si řekl, že bude lepší, když s několika chlapci půjdeme za nimi, jenom abych se ujistil, že je všechno v pořádku,“ vysvětloval Hans tiše a rozhlížel se po zakouřené místnosti.

Palác byl nyní vzhůru nohama, jak se do chodby přihnala Ivorova garda, která se konečné probrala.

K Andrewovi přistoupil Kal a nervózně mu, pažbou napřed, podal revolver.

Andrew si zbraň s úsměvem přebral a dal ji do pouzdra, pak se podíval na Ivora. Nemohl si nevšimnout, jak šokované se Ivor tváří při pohledu na Kala se zbraní v ruce.

„Kale.“

„Ano, Cane.“

„Řekni Ivorovi, že chceme zemi a místo k žití, nebo půjdeme sloužit někomu jinému,“ pronesl Andrew vyrovnaně.

„A Kale, přelož to správně,“ dodal s úsměvem.

Mužik se nucené pousmál, otočil se k Ivorovi a začal ze sebe chrlit slova.

„Jak věci vypadají,“ prohodil Andrew klidně a ohlédl se na Emila, „on nás bude potřebovat stejně tolik jako my jeho.“

kapitola pátá

„Tady jsou, plukovníku!“

Andrew se usmál vzrušení vojína Hawthorna, vyšel ze srubu a důstojným krokem se vydal k řece. Jeho nový vojenský sluha šel s ním a jen tak tak dokázal potlačit své chlapecké nadšení. Plukovník také cítil vzrušení té chvíle, ale jeho postavení vyžadovalo, aby se navenek tvářil klidně. Když procházel táborem, cítil pýchu na vše, čeho dosáhli.

Od onoho osudového setkání s Ivorem uplynuly již čtyři týdny. Pokud Michail při svém pokusu zabít Ivora něčeho dosáhl, tak toho, že zaručil přetrvání pluku, přinejmenším prozatím. Andrew opustil palác s potvrzenou půdou, kterou si mohli vybrat, spolu s pravidelným přísunem potravin, oplátkou za ochranu před Michailem, jenž uprchl do Novrodu, kde mu bojar Boros nabídl ochranu.

S O'Donaldem a Emilem si místo pečlivě vybrali. Emil trval na tom, že je naprosto nezbytné, aby měli čistý zdroj vody, potok s pramenem. O'Donald chtěl volné palebné pole pro děla, Tobiáš hluboké kotviště pro Ogunquit. Pak tu byla otázka dostatečné zásoby dřeva na sruby a na otop. Kvůli obchodu museli být blízko Suzdalu, ale dost daleko, aby v případě, že se Ivor rozhodne proti nim vytáhnout, byli včas varováni.

Bylo zapotřebí několik dlouhých tvrdých dní strávených ježděním sem a tam po kraji, aby vybrali vhodné místo.

Nakonec zvolili místo, kde se zastavili k odpočinku, když šli poprvé do města. Andrew se rozhlédl kolem sebe a v duchu se usmál. Vybral dobře.

Fort Lincoln, jak pojmenovali svůj nový domov, byl zbudován na nízkém pahorku nad řekou Něprou. Vyměřili čtverec o straně sto padesát yardů. Pak se muži, kteří tuhle práci nacvičili kvůli přežití u Petersburgu, pustili s chutí do kopání. Podél čtverce byl vykopán příkop patnáct stop široký a osm stop hluboký, hlína byla vyházena, takže vytvořila val s posty pro hlídky. Byly vybudovány palebné plošiny tak, aby všechny přístupové cesty mohly být

zasypány krupobitím kulek, a v rozích byly zbudovány mohutné předsunuté bašty pro děla.

Andrew vybral muže, kteří v Maine rubali dříví, a poslal je do borových lesů, aby začali kácet tisíce klád potřebných pro stavbu města, zatímco ostatní muži se pustili do kopání.

Když bylo dokončeno opevnění, muži začali věnovat pozornost obytným budovám, používali přitom klády, které byly staženy z lesů nad novým městem. Řady domů, náležejících jednotlivým setninám, byly vystavěny v klasickém šachovnicovém stylu. Jako kdyby muži hledali něco z domova v cizí zemi, trvali na tom, že tu má být náměstí, kterýžto požadavek Andrew ochotně splnil.

Presbyteriáni již na severní straně náměstí vybudovali malý kostelík z klád, zatímco metodisté pod kapitánem Bobem Fletcherem ze setniny B už mluvili o tom, že zřídí pilu, aby mohli postavit správný kostel z fošen na místě vykolíkovaném na jižní straně náměstí.

Andrew vyčlenil východní stranu náměstí pro obytné domy důstojníků, štábu. Kala s rodinou, slečny O'Reillyové a pro ošetřovnu. Srub slečny O'Reillyové byl jeden z prvních postavených a muži z Fletcherovy setniny, kteří se dobrovolně přihlásili na jeho stavbu, nešetřili na prosté stavbě milými detaily. Nějak se jim podařilo směnit skleněné tabulky, takže ošetřovatelka měla skutečné okno. Kalová žena Ljudmila tu byla brzy pravidelným hostem, v okně se objevily záclonky a na záhonek kolem nerovného zábradlí, které muži postavili kolem jejího nového domku, byly přesazeny květiny.

Naproti na západní straně náměstí již dobrovolníci budovali základy pro obvyklou sněmovní síň, která měla stát vedle zbrojnice - jejich další pokus vytvořit si v této vzdálené cizí zemi domov.

Skoro všechny sruby pro vojáky byly dokončeny a začínaly se objevovat připomínky domova. Jako první přišly na řadu názvy ulic se všemi starými tradičními jmény -Javorová, Dubová, U kostela a Hlavní. Byla tu i vojenská jména, Grantová, Shermanova, Antietamská a hlavní severojižní tržnice dostala vážené jméno po Gettysburgu, kde pluk získal největší slávu.

Ve volném čase, který jim Andrew poskytl po celodenní dřině na stavbě opevnění, kácení dříví a myriádách úkolů potřebných k vybudování usedlosti, muži začali projevovat i svou tvořivost.

Několik obrátilo pozornost k vyřezávání ze dřeva, jako by je inspirovaly exotické řezby Suzdalců. Jako ozdoba nade dveřmi malých vojáckých srubů

byli oblíbení američtí orli stejně jako ženy, lodě a dokonce mapa Maine.

Skoro každý den přišla za Andrewem delegace žádající, aby schválil nějaký projekt. K jeho radosti za ním právě dnes ráno přišli Jacobsen a Gates, oba ze setniny C. Jacobsen poukázal na to, že ví, jak vyrábět papír, a Gates hned navrhl, že by mohl vyřezat písmenka, a tak začít vydávat noviny. Andrew oběma ochotně dal svolení, aby to zkusili, a vyňal je ze všech povinností kromě denního cvičení. Kolem Fort Lincolnu začalo vyrůstat další město. Na rozdíl od tábora to byla neuspořádaná záležitost a Andrew si postupně uvědomil, že je to typický přístup Suzdalců. Kupci si rychle budovali krámky, nejdřív jen pod potrhanými plachtami, které se během týdnů měnily v hrubě přitesané chalupy. Teď v neoficiální vesnici bydlelo několik set lidí a jejich obchůdky a domky lemovaly stezku, která byla vysekána k hlavní cestě do Suzdalu.

Naštěstí pro pluk šel směnný obchod skvěle. Většina mužů u sebe měla pár mincí či bankovek, jež Suzdalci chovali v nadšené úctě, když už pro nic jiného tak pro jejich cenu jako ozdoby a kuriozity, pocházející z rukou mužů, nyní známých jako Yankeeové.

Zlato a stříbro již byly součástí suzdalské ekonomiky a muž, který měl to štěstí, že měl v kapse hrst stříbrných dolarů nebo zlatou dvacetidolarovku, tu byl považován za úžasně bohatého. Kromě peněz byla velká poptávka po všem, co muži vlastnili. Vydání Harper' s Illustrated Weekly málem vyvolalo pouliční bouře, když ho jeden vojín vytáhl z brašny a nabídl výměnou za medvědí kožešinu. Po tomto objevu začali muži v poslední době řezat obrázky a dokonce i články z novin pro obchod. Andrew musel okamžitě vydat přísný zákaz jakýchkoliv obchodů s prachem, kulkami a dokonce i kapslemi do mušket, na něž Suzdalci pohlíželi s pověrčivým úžasem. Otázka prachu mu skutečně dělala starosti, protože jedné noci se objevilo několik kupců nabízejících značné sumy ve zlatě za jedinou nábojnici. Naštěstí s tím přišli za seržantem Barrym, jenž nabídku odmítl a záležitost ohlásil. Andrew dobře věděl, že zachování tajemství střelného prachu je pro jejich přežití důležité, a tak nechal okamžitě nastoupit celý pluk a vyhlásil zákon, podle něhož každý muž chycený při něčem takovém dostane šest měsíců v zatím nepostavené strážnici.

Naštěstí si muži vzali jeho varování k srdci, věděli, že je to v jejich nejlepším zájmu. Ale jako dodatečné opatření museli všichni odevzdat volné náboje a každý dostal dva zapečetěné balíčky po deseti nábojích pro okamžité použití, které denně kontrolovali velitelé setnin.

Andrew se pokusil zakázat i další obchod, zvlášť když zahlédl ženu potloukající se kolem severní brány v pěšácké čapce kepi.

Té noci Emil vytáhl cely pluk na cvičiště a udělil jim mrazivou přednášku o tom, co by mohli chytit, prošpikovanou děsivými příklady o konečných následcích. Andrew věděl, že je to k ničemu. Několik mužů pluku už leželo s pohlavními chorobami a Emil je léčil rtutí. Ty si doktor zavolal zvlášť a dal jim jasně na srozuměnou, že jestli se od nich nakazí jediný Suzdalec, nechá je vyhodit z tábora a bude uvažovat i o tom, že je předá Ivorově spravedlnosti. V tom byla hrozba prázdná, ale poslední, co potřebovali, bylo začít epidemii, jíž by bylo možné brzy vysledovat zpátky k pluku.

Emil už kvůli tomu i nemocem všeobecně dost zuřil, tak byl zděšen středověkými podmínkami, jež v Suzdalu panovaly. Zatím se nic nestalo a on mohl jenom doufat, že je Emilova předběžná opatření ochrání.

Voda pramenící na kopci a protékající kolem severní hradby byla křišťálově čistá. Emil důrazně požadoval, aby se Suzdalci, kteří se usadili v táboře za bránou, nesměli ve vodě koupat a nabírali vodu jenom tam, kde ji nabíral zbytek pluku.

První týdny byl Emil zpola šílený, osobně dohlížel na umístění plukovních odpadních jam, vykřikoval kvůli správne hygieně, prohlížel muže kvůli vším a požadoval týdenní koupele v řece Nepře. Muži jeho rozkazy plnili s dobromyslným bručením, protože si po dvouleté zkušenosti uvědomovali, že požadavky tohohle felčara je ušetřily vysoké nemocnosti, panující ve zbytku unionistického vojska.

Zatím byli muži zdraví, jak jen bylo možné očekávat.

Jeden muž zemřel, zranil ho padající strom a přimáčkl ho k zemi.

Byl první, kdo spočinul na hřbitově na místě nyní zvaném, jak jinak, Cemetery Hill, a Andrew si všiml, jaký dopad měl na Suzdalce pohled na to, že i Yankee krvácí a umírá stejně jako oni. Zdálo se, že poté Suzdalce, kteří přišli do tábora, neovládal tolik strach z nadpřirozena.

Vzduch prořízlo pronikavé hvízdání a vytrhlo Andrewa ze zamyšlení. Připojil se k ostatním vojákům a utíkal se podívat, co se děje. Vyšplhal na val otočený k řece a zadíval se na Něpru.

Zpoza ohybu řeky se vynořila Ogunquit. Loď plula rychle proti proudu a z komína stoupal kouř.

Říční břeh lemovaly stovky Suzdalců, kteří při pohledu na loď plující proti

proudu, bez vesel a se skasanými plachtami, křičeli.

Za Emilem přišel Kal s očima údivem vykulenýma.

„Jak to děláte?“ vykřikl.

„Á, to není kouzlo, příteli, jenom stroj, jako ty ostatní, co jsem ti o nich povídal.“

„Vy Yankeeové a vaše stroje,“ zamumlal Kal užasle.

Z lodi vyletěla pára a o chvíli později se táborem rozlehlo další vysoké pískání.

„Jen do toho, mládenci, pozdravte je!“ zařval O'Donald a v odpověď na jeho rozkaz jeden z napoleonů na valu odskočil s hromovým zaburácením, jež se spojilo s vítězoslavným křikem mužů Pětatřicátého.

„Tobiáš teď bude úplně nesnesitelný,“ prohlásil Emil, jenž se mezitím připojil k Andrewovi. Tobiáš trval na tom, aby tábor postavili přímo tam, kde loď najela na mělčinu, ale dokonce i on musel nakonec uznat, že místo, které Andrew pro tábor vybral, je mnohem pohostinnější než větrné duny u moře, kde poprvé na tomto světě vstoupili na pevninu.

Nejdřív z plavidla sundali všechno, co se dalo. V podpalubí byly uskladněny tuny výstroje pro tažení v Severní Karolíně, takže když Andrew uviděl seznam lodního nákladu, vynášeného na břeh, v duchu si vydechl úlevou.

Bylo tu dost přídělů na šest měsíců spolu s půl milionem nábojů do pušek a dvěma tisíci náboji do polních děl.

Byly tu tisíce yardů provazů, stovky stejnokrojů a bot, lampy, petrolej, stany, lopaty, krumpáče, sekery, léky včetně éteru a myriáda osobních věcí šesti set mužů a jedné ženy.

Když byl náklad vyložen, muži natáhli lana na břeh, loď konečně obrátili a opravili zející díru pod kýlem. Pak přišla těžší část, znovu loď dostat na vodu. Přes příď protáhli lana a pevně je ukotvili v hluboké vodě. Nejdřív se muži snažili loď odtáhnout tak, že lana zahákli za svislé vratidlo, ale ona se odmítala hnout dokonce i se šedesáti muži u vrátku.

Nakonec se akce změnila v rozsáhlý ženijní projekt řízený Tobiášem. Sto yardů před lodí zapustili piloty. Když byly položeny bezpečné základy, na břehu postavili masivní svislý rumpál.

V určený den se objevil téměř celý pluk. Od lodi k těžkým špalkům

připevněným k pilotům a zase zpátky na břeh byla natažena lana. Muži se napřeli do rumpálu spolu s půl tuctem přeživších zvířat a tuctem koní, které jim zapůjčil Ivor. Několik dlouhých minut se stovky mužů opíraly do kliky, klely a nadávaly, když to vypadalo, že je loď na písečnou kosu snad přilepená. Pak, s hlasitým srkavým zasténáním, se plavidlo náhle uvolnilo a celý pluk se za hlasitého jásotu rozplácl na zemi.

Znovu loď naložit z pobřeží zabralo pár dní. Po týdnech ticha byl konečně pod kotly Ogunquit zapálen oheň a stovky Suzdalců se v užaslém tichu dívaly na další zázrak Yankeeů.

„Teď se bude samozřejmě chtít potulovat po kraji, když je loď zase na vodě," poznamenal Emil opřený o val.

„Mně to nevadí," opáčil klidně Andrew. „Třeba se tím na chvíli zabaví. Vsadím se, že si pořád myslí, že dokáže najít cestu domů."

Andrew, potřásající hlavou, vyrazil k molu s Emilem, Hansem a Kalem v závěsu.

Ogunquit se blížila rychle, kormidelník dával najevo svou radost a neustále pískal na parní píšťalu.

Tobiáš loď dostal na úroveň pevnůstky a otočil ji ke břehu, takže to zprvu vypadalo, že narazí přímo do provizorního mola, jež bylo nataženo do řeky.

Ve zdánlivě poslední vteřině se příď otočila a hlasitě zarachotily kotevní řetězy. Ogunquit se zlehka otočila v proudu a spočinula vedle mola.

„Hansi, myslím, že si chlapci zaslouží oslavu," řekl Andrew s úsměvem.

„Jenom proto, že ten námořník dostal zpátky svou loď, pane?"

„Částečně, ale zapomínáte taky na datum."

Hans se na Andrewa zvědavě ohlédl.

„Jmeniny pevnosti," řekl s úsměvem. „Dneska má náš prezident narozeniny." (Pozn. překl.: 12. února)

Houston, nejmladší důstojník u pluku, vstal a zvedl skleničku.

„Dámy a pánové, přípitek." Celá setnina vyskočila jako jeden muž. „Na prezidenta Spojených států Abrahama Lincolna, na jeho šestapadesáté narozeniny. Kéž si uchová zdraví, má dlouhý život a další čtyři roky v míru."

„Na Abrahama Lincolna," a všichni vyprázdnili skleničky, přičemž jim jeden dudák hrál „Ať žije vůdce".

Andrew s úsměvem kývl, aby byly dolity sklenice. Už nepili tradiční brandy, to málo, co zůstalo, si hlídal Emil. Ale Kalovi se pro tuto příležitost podařilo opatřit soudek vodky z té nejsilnější várky.

„Dámy a pánové, na Unii. Ať je kdekoliv, kéž vytrvá navěky.“

Nastala chvíle ticha, protože takový přípitek mohl vyvolat jen bolestné vzpomínky na domov.

„Na Unii.“ a skleničky byly vyprázdněny mlčky.

Důstojníci se zase posadili na hrubě přitesané židle.

„Pánové, tohohle budu možná litovat,“ prohlásil O'Donald klidně, sáhl do torny, vytáhl malou krabičku a otevřel ji.

Kolem stolu se ozvalo nadšené vzdychání.

„Havanský doutníky, nejlepší a možná poslední pro tuhle požehnanou skupinu. Podávejte je dokola a vychutnejte si je, dokud můžete. Jsem republikán od chvíle, kdy jsem v šestapadesátým vystoupil na břeh a Lincoln je můj člověk, Bůh mu žehnej.“

O'Donaldovu oběť všichni schvalovali. Tabák byl tak vzácný, že za jediného špačka nabízeli muži až deset dolarů ve zlatě. I když byla doma válka, přes hlídanou hranici se vždycky obchodovalo, tady ale tabák zřejmě vůbec neznali. Skoro každý muž v pluku trpěl abstinenčními příznaky.

Andrew se předklonil a vytáhl sirku. Věděl, že je to plýtvání dobrou zápalkou, přesto škrtl o židli a brzy mu konec doutníku žhnul jasnou třešňovou červení.

Andrew koutkem oka pobaveně pozoroval Kala, jeho ženu a dceru. Suzdalec už muže kouřit viděl a viděl i sirky, pro jeho ženu a dceru to však očividné bylo poprvé.

„Zkus jeden, Kale,“ nabídl Andrew a podal krabici tlumočníkovi.

„Děkuji, plukovníku.“ Rolník se snažil nedat najevo žádnou úzkost, když vyndával doutník z krabice a v nápodobě ostatních k němu nejdřív přivoněl, což u mužů kolem stolu vyvolalo úsměvy. Kal ukousl konec, vložil doutník do úst, naklonil se nad svíčku a zabafal. V místnosti se rozhostilo ticho.

S úsměvem šťastně zatáhl a vdechl kouř. Výbuch kašlání, jenž následoval, vyvolal bouři smíchu, což Kal dobromyslně přijal. Jeho žena se na něj celou dobu vytřeštěně dívala, jako by se její manžel náhle zbláznil.

Slzící Kal vypil sklenku vodky, a i když doutník statečně udržoval zapálený, bafal bez větší radosti.

„Co se na tom, vám, Yankeeům může líbit?“ zeptal se nakonec Kal, stále lapaje po dechu, s nazelenalým obličejem.

„Taky nad tím občas uvažuju,“ odpověděl posměšně Emil.

„Vždycky jsem měl podezření, že tě špinavé zvyky můžou zabít.“

„Vy lidé jste tak záhadní,“ řekl Kal, vyndal doutník z pusy a zadumaně se na něj zadíval, přičemž napodoboval způsob, jakým Andrew kouřil svou dýmku.

„A jak to?“ podivil se Andrew.

„Například ta věc, co jí říkáte Unie. Jsem zvědavý. Váš vojín Hawthorne mi vykládal o bojarovi Lincolnovi. Ale on vůbec nevypadá na bojara. Bojar, co osvobozuje otroky, a země, kde svobodní muži bojují, aby osvobodili ty, co jsou přikovaní k půdě?“

„Unie, za kterou bojujeme, je naše země,“ vysvětloval Andrew a podíval se po svých mužích rozesazených kolem stolu. „Každý muž a žena tady se dobrovolně přihlásil do boje za záchranu té země. Věříme, že všichni lidé byli stvořeni jako sobě rovní.“

Kal trochu nevěřícně koukl na plukovníka, vrátil doutník do úst a zadumaně zatáhl.

„Jak se učím víc z vašeho jazyka a myšlenky, které vyjadřuje, tím jsem víc zmatený.“

„Pročpak?“

„Proč by měli urození muži bojovat za osvobození těch, co se narodili, aby pracovali na půdě a v lese?“

„Protože za tím si naše země stojí. V Americe nemáme žádné urozence.“

„Ale co ten bojar Lincoln, na kterého pijete?“

Andrew se tiše zasmál a potřásl hlavou. Slyšel Lincolna nazývat mnoha způsoby. Za nejhorších dnů války, před Gettysburgem, dokonce i on Lincolna proklínal za to, jaké hlupáky jmenoval do velení Potomacké armády. Bylo však právem vojáka proklínat své velitele a Andrew si říkal, že by to Lincoln pochopil. Ale jako bojar byl Lincoln nazván poprvé.

„Lincoln není bojar, není dokonce ani šlechtic. Narodil se jako obyčejný

rolník, jako ty a já. Narodil se ve stejném srubu, v jakém teď bydlím já a mí muži. Je jedním z nás, Kale. V Americe nejsou žádní šlechtici, žádní bojaři, žádní mužici, jen svobodní lidé a všichni jsou si rovni. V naší zemi se ale našlo pár takových, co si mysleli opak, a nakonec jsme s nimi museli bojovat, abychom ukončili zlo otroctví.“

Emil se opřel a odkašlal si a Andrew si okamžitě uvědomil, jakou chybu udělal. Vztahy s Ivorem byly napjaté. Žádná ze stran zatím nevymyslela, jaké uspořádání by se mezi oběma společnostmi melo vytvořit. Andrew v duchu věděl, že na to dřív nebo později dojde.

Byl by raději, kdyby to bylo později. Kdyby měl dost času, mohli by se aspoň zorganizovat a v případě potřeby najít nějakou půdu, kterou by vyhlásili za vlastní, kterou by neovládal Ivor nebo jiní bojaři, a najít tam útočiště. Ještě lepší by ovšem bylo najít cestu domů.

Jenže to, co právě řekl, bylo pro Suzdalce převratné.

Připadalo mu zvláštní, že může existovat společnost, která nemá sebemenší představu o osobní svobodě a rovnosti. Jako historik věděl, že americká svoboda se zrodila ze společenského řádu v Anglii. Stejně dobře věděl, že krutá autokracie v Rusku byla vytvořena jako prostředek k přežití pod mongolským jhem.

To ho přimělo se zamyslet. Po dvě stě let žili Rusové pod hrozbou naprostého vyhubení, kdyby se odvážili dobyvatelům vzepřít. Šlechtici udržovali pořádek pro své východní pány a tím zaručovali přežití sobě i rolníkům.

Zatímco Anglie sázela první semínka parlamentní vlády, Rusko bylo z nezbytí ovládáno knutou.

Myšlenky se začaly spojovat, Andrew však potlačil nutkání se zeptat a místo toho se vrátil k naléhavějším věcem.

„Co jsem právě řekl - je to informace pro tvého pána Ivora nebo pro tebe?“ otázal se Andrew.

Kal se jenom usmál.

„A co myslíš, že by můj pán Ivor řekl na tu představu, o které mluvíš - o téhle Unii a bojarech, kteří jsou z lidu a ne urození?“

Andrew se stále snažil usmívat, dokázal však jenom zavrtět hlavou. „Myslím, že by se mu nelíbila,“ prohlásil klidně a díval se přitom Kalovi do očí. Sakra, uměl si to představit. Obrovský bojar by nepochybně spustil proud

divokých nadávek, stejně jako když se teprve včera setkali a Andrew požádal o zvýšení přídělů jídla.

Uklidnil se, teprve když mu slíbili projížďku na Ogunquit, která byla plánována na zítra.

„Myslím, že máš pravdu," řekl Kal a zachichtal se, jako by si řekli vtip.

Andrew si v duchu oddechl. Tomuhle muži věřil a cítil, že s ním mužik souhlasí.

„Víš ty co, Kale?" zeptal se Emil a opřel se o stůl.

„Všichni tady žasneme, jak rychle ses naučil naši řeč - tvoje tlumočení nám ohromně pomohlo - ale já mám pocit, že když se sejdeme s Ivorem, nepřekládáš úplně všechno, co se řekne."

Kal předvedl nejnevinnější možný úsměv.

„Na čí straně vlastně jsi?" chtěl vědět Andrew, stále s úsměvem.

„No, na straně lidu," opáčil Kal klidně a společnost se dobromyslně zasmála.

„Ještě z tebe bude politik," křičel O'Donald.

„Je to dobré, ten politik?" vyptával se Kal.

„Záleží na tom, s kým mluvíš," prohlásil Emil a poplácal Kala po rameni.

Andrew ho pozoroval a znovu zatoužil položit jednu otázku. Měl pocit, že mužik se uklidnil.

„Pověz mi, Kale," zkusil to Andrew nedbalým způsobem. „Ty sochy, co jsme viděli, a malby na stěně kostela. Co jsou vlastně ti tvorové zač?"

Kal na chviličku ztuhl, pak se podíval Andrewovi do očí.

„Jaké sochy?" zeptal se tiše.

„Ty, co stojí podél cesty. Ta hrozná stvoření skoro dvakrát vyšší než člověk. Jako kdyby byla celá porostlá srstí, a ty jejich zuby!"

„Jenom staří bohové," vyhrkl Kal. „Pekelní tvorové, které zničili Parom a Chesus."

„Zvláštní, viděl jsem je snad všude," pokračoval Andrew.

„Tuhle jsem slyšel, jak matka cosi říká dítěti. Myslím, že je nazývala Tugaři."

Právě výraz v matčiných očích ho vylekal. Děcko ukazovalo, očividně se ptalo, a ona řekla to slovo „Tugar“ a pak, viditelně vyděšená, dítě odvedla. Teď však nezareagoval Kal. Když to slovo vyslovil, Taňa a Ljudmila se na něj obě poplašeně podívaly. Kal, očividně zaražený, pátral po odpovědi.

„Nic to není,“ řekl rychle. „Myslím, že je čas, abych šel.“

Vstal, obrátil se k Andrewovi a uklonil se s pravou rukou nataženou, takže prsty ometl zemi, když se ohnul. Ljudmila a Taňa udělaly totéž.

Andrew vstal od stolu a následoval je ke dveřím.

Položil ruku Kalovi kolem ramen a vyšel do hvězdné noci.

„Rozčílil jsem tě, když jsem se zeptal na Tugary?“ zeptal se Andrew.

Kal k plukovníkovi vyděšeně vzhlédl.

„Před nikým, zvlášť ne před Ivorem a Rasnarem, neříkej to slovo. Je to nebezpečné.“

„Ale jestli to jsou jenom vyhnaní staří bohové, jako je u nás doma ďábel, proč byste se jich měli bát?“

Andrew v Kalových očích viděl strach, a tak jenom kývl a poplácal ho po rameni.

„Takže zítra vezmeme Ivora na jeho projížďku na člunu?“

Kal pouze přikývl, vzal svou dceru a ženu za ruce a vydal se přes náves ke srubu, který pro ně plukovník zařídil.

Andrew se vrátil do důstojnické jídelny a viděl, že na něj muži čekají.

„Co má ksakru znamenat ta záležitost s Tugary?“ zavrčel z druhého konce stolu Tobiáš.

„To bych taky rád věděl,“ opáčil Andrew a zase se posadil.

„Ten chlap z nich byl vyděšenej k smrti,“ podotkl O'Donald a zatáhl z doutníku.

„A to děvče taky.“ přidala se Kathleen.

„No, myslím, že bychom se měli zeptat Ivora a zjistit to,“ ohlásil Tobiáš.

„Ne!“

Společnost se polekaně odmlčela. Něco z jeho dřívějších úvah a Kalová reakce se spojily do neurčité myšlenky.

Andrew si nebyl jistý, o co tu jde. Věděl však, že by bylo nebezpečné se na to teď vyptávat.

„Všem vám nařizuji zapomenout na tento rozhovor. Jestli uslyším, že vy nebo kdokoliv jiný v tomto táboře řekne slovo 'Tugar', spočítám mu to i s úroky. Je na tom něco nebezpečného, Kal mi to řekl a já mu věřím.“

„Rolnická pověrčivost,“ prskal Tobiáš. „A kromě toho, z čeho nás sakra obviníte, plukovníku, pane? Mám právo na svobodnej projev.“

„Můžete říkat, co chcete, kapitáne, pokud se to nebude protivit mým rozkazům,“ řekl Andrew pomalu, „ale téhle jednotce velím já, dokud nenajdeme cestu domů. A já přikazuji každému muži tady, aby se nikdy nezmiňoval o těchto Tugarech, ať je to cokoliv.“

Se znechuceným odfrknutím se Tobiáš opřel. Andrew čekal na odpověď, ale kapitán mlčel a opovržlivě se na něj díval.

„Teď musíme vyřídit jiné věci. Tábor je v podstatě dokončen a loď byla uvolněna. Tudíž od zítřka povoluji vycházky, jedna setnina denně, aby se muži mohli jít podívat do města.“

„Myslíte, že je to moudré, Andrew?“ zeptal se Emil.

„Proč?“

„To místo je morová rána, která jen čeká, než udeří. Nelíbí se mi představa, že tam muži chodí. Nepřekvapí mě, jestli tam číhá mor nebo něco podobného.“

Andrew jeho námitku dobře chápal. Taky s tím zápolil.

Přál si, aby dokázal muže udržet za palisádou a omezil kontakty až do doby, kdy zjistí, kde se nacházejí, a budou připraveni se pohnout dál. Byli to však lidé.

Morálka prudce klesala. V prvních týdnech je zabavilo pouhé přežití a stavba tábora. Ale Hans dával pozor a morálka se začínala měnit.

Většina mužů byla ještě silně vyděšená. Téměř čtvrtina velitelů byli ženáči a z jejich řad se ozývaly nejhlasitější stížnosti a přání vrátit se domů. Musel pustit muže ven, aby si prohlédli tento nový svět, spřátelili se s lidmi a vypustili trochu páry. Mohl jenom doufat, že pokud se něco stane, Emil udrží věci pod kontrolou.

„Mrzí mě to, Emile, zvážil jsem rizika a tohle musíme podstoupit. Chlapci jsou tvrdí. Jenom je důrazně poučte o vodě a nemocech. Nikdo se nepřiblíží k jejich kostelům a nebesa, každého, kdo se opije, nechám přivázat s roubíkem

na návsi.“

„Kdo půjde první, plukovníku, zlato?“ zeptal se s nadějí O'Donald.

„Vezměte polovinu své baterie,“ řekl Andrew. „Až zítra odvezeme Ivora zpátky do města, dělo na lodi vystřelí na pozdrav. Pak budou mít po zbytek dne volno. Setnina A může jít taky s námi. Kapitáne,“ podíval se na Tobiáše, „můžete své muže rozdělit podle svého.“

Tobiáš v odpověď pouze kývl.

„A dámy?“

Andrew se obrátil ke Kathleen.

„No, ehm, víte...“

„Plukovníku Keane,“ řekla Kathleen vyrovnaně, „já se o sebe dokážu postarat, děkuji, a nehodlám zůstávat uvězněna v tomto táboře.“

„Vzpoura,“ zamumlal Emil a jeho tvář prozářil úsměv.

Andrew rozpačitě pátral po odpovědi a konečně si uvědomil, že se Kathleen lehce pobaveně usmívá tomu, jak se obvykle sebevědomý důstojník před ní tváří ohromeně.

„Byl bych poctěn, kdybyste mi dovolila, abych vás zítra doprovodil,“ řekl Andrew tiše.

„Uvážím to,“ odpověděla Kathleen.

„No, ehm,“ a Andrew si nervózně odkašlal a odmlčel se.

Jeho přátelé věděli, že se takhle chová v přítomnosti žen běžně, a usmáli se na sebe.

Andrew se podíval na Emila, jenž seděl vedle Kathleen.

Doktor ho nechal se v tom plácat hezky dlouho. Nakonec se slitoval Hans, odkašlal si a naklonil se k plukovníkovi.

„Jestli smím plukovníkovi připomenout,“ řekl, „máme ještě nějakou práci.“

„Ano, ovšem, seržante.“ Andrew si oddechl a uhnul před Kathleeniným pronikavým pohledem. „Děkuji, že jste mi to připomněl.“

Vzpamatoval se a podíval se na své štábní důstojníky a velitele setnin, kteří seděli u stolu a během hovoru se trpělivě usmívali.

„Takže k dalším věcem, pánové. Začněme nápadem pana Houstona.“

„Mí chlapci chtějí začít s tou pilou, pane,“ řekl Tracy Houston, maličký kapitán od setniny D, z druhého konce stolu. Houstonovi bylo teprve devatenáct a díky kštici neposlušných světlých vlasů a záplavě pih po celém obličeji vypadal ještě mladší. Jeho rysy však byly v příkrém rozporu se zoceleným důstojníkem, který získal povýšení v poli za statečnost během tažení Divočinou.

„Začněte zítra po obřadu s Ivorem. Vybrali jste místo?“

„Dobré, pane. Asi čtvrt míle na východ od tábora. Z takové rozsedliny tam vyvěrá dobrý pramen, takže na přehradě nebude moc práce. Můj člověk Ferguson je hotový zázrak — už vyměřil místo a vypočítal, že do měsíce může mít kolo na svrchní vodu s patnáctistopým přepadem, když se na to vrhne celá setnina. Vojínové Ivey a Olsen pomáhali stavět přehradu s náhonem doma ve Vassalboro.

Hlavním problémem je, že budeme potřebovat kovárnu a nějaké dobré železo na pilu.“

Andrew se podíval na O'Donalda. Ke každé baterii v armádě byl přidělen aspoň jeden kovář, který zvládal podkovářské práce a opravy výstroje.

„Dunlevy je váš člověk,“ prohlásil O'Donald. „A kdyby si mohl postavit výheň vedle přehrady a získávat z ní trochu pohonný síly do měchů, budete mít nejlepší pilu v tyhle zatracený zemi nejpozději do měsíce. Potřebujem tady dobrýho kováře.“

„Takže dohodnuto. Pošlu Fergusona, aby vymyslel převody, co by poháněly kovárnu i pilu, ale to bude nejspíš znamenat větší kolo. Nechám někoho sepsat, co je potřeba.“

„Co pohon pro mlýn na obilí?“ zeptal se Fletcher, podsaditý velitel setniny G.

„Co s ním?“ chtěl vědět Andrew.

„Oni tady nic takového nemají,“ vysvětloval Fletcher. „Tihle chudáci to pořád dělají ručně. Napadlo mě, že kdybychom postavili mlýn na obilí, tak to bude naše práce a my se nebudem muset tolik spolíhat na almužny toho bojara. Jeden z mých chlapců už našel dobré místo pro lom na druhém břehu řeky, tam by se daly získat mlýnské kameny. Spočítal si, že za pár týdnů jich dokáže slušnou sadu vysekat.“

Andrew se s úsměvem opřel. Dělal si starosti s tím, čím se zabaví jeho muži, ale zapomněl přitom na jejich povahu. Byli to mládenci z Maine a

každý, kdo měl kapku zdravého rozumu, věděl, že když přijde na yankeeské obchodníky, Maiňan dokáže stáhnout kůži i z chlapa z Massachusetts nebo Connecticutu a ani se u toho nezapotí.

Andrew se podíval na Fergusona.

„Je to vaše místo.“

Houston se chvíli tahal za řídké kníry a podezíravě si Fletchera prohlížel.

„Půjčte mi muže z vaší setniny, aby nám nejdřív pomohli postavit tu přehradu - udělejte to a my vám dáme první prkna na tu vaši a pár družstev, aby vám pomohla postavit vaši hráz. Dostanete taky dříví - totiž až metodistický výbor dostane svoje na kostel. Stejně ta rokle dokáže pohánět přinejmenším půl tuctu zařízení a přehrad.“

„Přidáte Fergusona, aby pomohl postavit mlýn?“

„Zadržte,“ vyhrkl Andrew se smíchem. „Co má být tohle?“

„Jenom trocha smlouvání, to je všechno.“

Andrew chtěl něco namítnout, byli přece všichni ze stejného pluku. Okamžité si však uvědomil, že právě tohle podnikání a pojetí projektů jednotlivých setnin byly tím lékem, který potřebovali.

„Nuže dobrá, pánové. Výměna prací mezi setninami během služby u pluku je v pořádku, ale pouze na schválených projektech pro dobro pluku. Pokud vzejde nějaký zisk z prodeje služeb místním, polovina bude patřit setnině, která s tou věcí přišla a pracuje na ní, můžou to utratit, jak se jim zlíbí. Zbytek půjde do pokladny pluku.“

Velitelé přikyvovali na souhlas.

„Když už mluvíme o kování...“ začal Mina, velitel setniny E.

„Tak do toho.“

„Promyslel někdo, kde vezmeme železo na čepele, podkovy a tak?“

„Soudím, že máte odpověď,“ opáčil Andrew.

„Čistě náhodou mám,“ prohlásil pyšně Mina. „Pár mých chlapců pracovalo v zinkových dolech na kraji Bílých hor.

Já sám trochu studoval metalurgii na státní univerzitě, S chlapci jsme to tu procházeli a tak čtyři míle nad přehradou jsme našli místo, kde by mohla být ruda. Musíme tam prosekat cestu, ale mohla by tam být slušná zásoba rudy.

Potřebujeme jenom koleso, co bude dodávat energii pro výheň a vypalovací pec a do tří měsíců budeme ven tahat železo.“

„A asi byste rád, aby na tom vaše setnina začala dělat.“

„S plukovníkovým dovolením, samozřejmé.“

„Ale samozřejmě,“ odvětil Andrew s úsměvem. Potřebovali železo, a Bůh ví, i nekonečné množství dalších věcí.

„Když už jsme u toho, proč nepostavit vedle pece Dunlevyho slévárnu?“ pospíšil si Mina. „Zařídíme si normální výrobnu, od výhně až po stroje.“

„Hodně mých chlapců se rádo připojí,“ přidal se O'Donald. „Nebudou se tak dostávat do malérů. Myslím, že bych dokázal vykutat pár sedlářů, aby pro stroje vyrobili měchy.“

Andrew se usmíval a kýval na souhlas a důstojníci se mezi sebou vzrušeně bavili.

„Ještě něco pro teď?“ zeptal se Andrew, zvedaje ruku, aby ostatní umlčel. Důstojníci, kteří nepřišli s žádným nápadem, vypadali dost přešlí mrazem. Měli pocit, že je to rána pro jejich pýchu, když nepřišli s tak očividnými podniky sami. Andrew viděl, že odteď se bude soutěžit. A on si tu dělal starosti s morálkou. Mohl čekat, že do týdne se každá setnina do něčeho pustí.

„Tak dobrá, pánové. Přeji vám dobrý večer. Večírek nemusí skončit kvůli mně - to jen že mě zítra čeká dlouhý den s Ivorem.“

Vstal a odešel od stolu. Emil ho sledoval pohledem, věděl, že nejpravděpodobnějším důvodem k odchodu je bolest hlavy po starém zranění. Jenže pokud za ním Andrew nepřijde sám, nemohl nic dělat. Andrew vyšel do svěžího večerního povětří a zhluboka se nadechl, lehký mráz mu trochu pročistil hlavu. Bolest se mu tam uhnízdila před několika hodinami a on ji jako obvykle snášel mlčky. Stejně nemělo smysl si stěžovat.

Byla to jen stará připomínka a on si cestou po ulici nepřítomně třel spánek. Brzy se ozve večerka a muži se již ukládali na noc.

Chlad byl osvěžující, připomínal domov. Kal říkal, že v zimě tu sněží a že za měsíc bude sklizeň. Zvláštní - doma ve Virgínii začínalo za měsíc jaro. Možná poslední válečné jaro.

Válka. Jak probíhá? Zvláštní, to, co téměř tři roky tvořilo součást každé jeho bdělé chvíle, teď bylo nekonečně daleko. Andrew došel k hradbě, vyšplhal na prázdnou strážní plošinu a zadíval se na řeku, která se ve světle

hvězd mihotala, jako by byla za stříbra. Kolo, jak muži začali nazývat ohromnou spirálu na obloze, zářilo v celé své kráse a světelný vír vyplňoval téměř celé nebe.

„Myslíte, že je někde tam nahoře?“

„Ach, Kathleen,“ řekl tiše Andrew a natáhl ruku, aby jí pomohl do dřevěných schůdků.

„Krásná noc, plukovníku.“

„Prosím, když jsme sami, ‚Andrew' stačí.“

„Tak dobře, Andrewe,“ připustila mírně. „Povězte mi, myslíte si, že náš domov je někde tam nahoře?“ Při řeči se dívala na nebe.

Andrew ji chvíli sledoval koutkem oka. Světlo hvězd propůjčovalo jejím rysům něžnou záři. Cítil, jak se mu při pohledu na ni stahuje hrdlo. Celé týdny byl tak zahlcen prací, že mu Kathleen skoro nepřišla na mysl.

Dnes večer to bylo poprvé, kdy si jí znovu skutečně všiml, a vrátila se mu vzpomínka na jejich první rozhovor. A teď tu vedle něj stála sama.

„Odvážíte se vyslovit názor, Andrewe?“

„Kéž bych mohl,“ opáčil Andrew neohrabaně. „Na univerzitě jsme měli teleskop. Doktor Vassar mě občas pozval a dívali jsme se spolu na oblohu. On věřil, že kolem hvězd obíhají planety, možná stejné jako ta naše. Ale kde je náš domov...“ Odmlčel se.

„No, ráda bych si myslela, že domov je někde tam nahoře,“ prohlásila Kathleen téměř šeptem. „Možná ta hvězda přímo támhle,“ a namátkou ukázala na jedno rameno spirály.

„A možná se Vassar právě teď dívá sem,“ připojil se tiše Andrew. „Třeba se dívá a uvažuje, co se tady děje.“

Kathleen se na něj podívala a usmála se.

„O jakých říších se dnes asi sní na druhé straně hvězdného nebe?“ zašeptal Andrew.

„Je ve vás něco z básníka, plukovníku. Překvapujete mě - myslela jsem, že jste spíš ten chladný vojenský typ.“

Andrew se na ni podíval a s úsměvem pokrčil rameny. „To je jenom verš, co jsem si za studentských dnů zapsal.“

Kathleen se pousmála a dotkla se jeho paže.

„Doprovodil byste mne zpátky do srubu?“

„Ale zajisté,“ a šel první, aby jí pomohl ze schůdků.

Když vykročili ulicí, rozezněla se po táboře večerka a oni se zastavili a poslouchali.

„Takový smutný zvuk,“ zašeptala Kathleen, když se ve větru ztratila poslední nota.

„Proč myslíte?“

„Prostě je zvláštní, že ji armáda hraje, aby muže ukolébala do spánku, a také když je pohřbívá,“ odpověděla, když znovu vykročili.

„Možná se to hodí. Mně vždycky připomene Gettysburg. Vzpomínám si, jak jsem ji poprvé slyšel noc před bitvou, když jsme se ukládali ke spánku. A pak po mnoha týdnech, to jsem byl ještě v nemocnici, jsem ji slyšel hrát pořád dokola, když na kopci za městem pohřbívali chlapce, kteří zemřeli. Je to ale taky útěcha. Promlouvá k nám o odpočinku na konci dne a na konci snažení, jak pro ten den, tak nakonec pro život.“

„To je dost trudnomyslný obrat v naší rozmluvě,“ podotkla Kathleen. „Nebo je to tím, že vás i mne válka poznamenala příliš a pronásleduje nás i nyní?“

„Možná to už není naše válka.“

„Chcete říci, že podle vás se už domů nikdy nevrátíme.“

Andrew se na ni podíval a usmál se svým lehkým smutným úsměvem.

„Vadilo by vám to hodně, slečno Kathleen O'Reillyová?“

„Ne, myslím, že nevadilo,“ řekla klidně. „Konec konců můj snoubenec je mrtev.“

Andrew se na ní zvědavě podíval.

„Zasnoubili jsme se krátce před válkou. K vojsku se přihlásil v jednašedesátém na tříměsíční službu,“ vysvětlovala tiše. „Slíbil, že se vrátí, říkal, že válka skončí do léta a pak se vezmeme.“

„A už se nikdy nevrátil,“ dokončil šeptem Andrew.

„Ach, já jsem v pořádku,“ řekla a s nuceným úsměvem se ohlédla.

„Takže proto jste se stala ošetřovatelkou, kvůli němu?“

„Musela jsem něco dělat a tohle mi připadalo tak nějak vhodné. Legrační, častokrát mě napadlo, co bych dělala, kdyby boje skončily, protože to byl způsob, jak se uvolnit. Teď už tu otázku nejspíš nebudu muset řešit. Třeba to za mě rozhodl osud.“

Andrew si nemohl pomoct, aby se neusmál. Takže se mi hodně podobá, říkal si v duchu. Válka, která ho odpuzovala svými hrůzami, na něj zároveň seslala kouzlo. Vznešený podnik, jehož byl součástí, ho nakonec smetl jako vlna a odnesl. Ať se snažil sebevíc, neuměl si představit, že by se po válce vrátil do Bowdoinu, k životu pouhého profesora historie na maloměstské univerzitě. Připadalo mu zvláštním způsobem velkolepé ztratit se v ohromném podniku, vědět, že je součástí něčeho většího než byl sám. Dokázala by to pochopit? uvažoval.

Došli na náves a on s ní šel až ke dveřím jejího srubu.

„Ztratila jsem se v tom, Andrewe, a taky jsem zjistila, že se už nikdy neodvážím riskovat tu bolest, kdy bych se dívala, jak má láska vychází ze dveří a slibuje, že se vrátí. Aspoň to jsem se naučila.“ A obličej jí prozářil smutný úsměv.

Otočila se a otevřela dveře. Andrew se ke svému překvapení natáhl a vzal ji za ruku, takže se zase obrátila k němu.

„Kathleen, tohle všechno já chápu. Možná vám jednou taky povím o svých důvodech, o svých obavách. Ale právě teď bych byl velmi poctěn, kdybyste mi zítra dovolila, abych vás doprovodil do města.“ Hlas měl napjatý.

Nepatrně se usmála.

„Byla bych poctěna, plukovníku Keane, ale doufám, že chápete, co jsem vám řekla, a že budete ctít mé city.“

Andrew zdráhavě kývl a dal ruku zpátky.

Ona předvedla krátké pukrle a vstoupila do svého srubu.

Andrew dlouho jen stál za dveřmi a cítil se jako hloupý školáček. Nakonec se obrátil a vyrazil ke svému srubu. Dokonce si ani neuvědomil, že ho přestala bolet hlava.

* * *

„Pluku, k poctě zbraň!“

Vojáci Pětatřicátého jako jeden muž zvedli muškety.

Tmavomodrá vlajka Unie zapleskala ve větru a sklonila se v pozdravu, zatímco prapor Maine zůstal vztyčený.

Andrew otočil svého koně a zastavil se uprostřed otevřené brány. Vytáhl šavli a zasalutoval, přičemž Mercuryho ovládal koleny.

Branou vjel zástup rytířů s Ivorem v čele, s korouhví Suzdalu se sluncem a zkříženými meči a praporem nesoucím symbol medvědí hlavy Ivorova domu. Andrew vrátil šavli do pochvy, otočil koně a připojil se k Ivorovi.

Andrew, jedoucí vedle mohutného, clydesdaleskému koni podobného zvířete, měl pocit, jako by doprovázel obra.

Ivor seděl na svém obrovském oři a s majestátním výrazem se díval přes Emilovy brýle, které měl nasazené na kulatém, odulém nose. Andrew si svého společníka pozorně prohlížel. Už zjistil, že Ivor patří k lidem, kteří neumějí příliš skrývat své pocity. Všiml si, jak je bojar překvapený tím, čeho za poslední čtyři týdny dosáhli.

Fort Lincoln měl dobrý plán, ulice byly prostorné, náves sloužila jako cvičiště, a obklopený byl hliněnými hradbami, které působily vskutku impozantně.

Ivor působil poněkud nesourodým dojmem v plátové a kroužkové zbroji, se špičatou ocelovou přílbou, štítem a oštěpem doplněnými brýlemi z 19. století a caríe de visitě, Lincolnovou navštívenkou, kterou mu věnoval Andrew a kterou si bojar připevnil na štít, jako by to byl talisman.

„Zdraví ti slouží?“ zeptal se Ivor rusky.

Andrew zatím nechtěl odhalit, že zná něco z jeho jazyka, a tak se ohlédl na Kala, jenž byl vachrlatě usazený na Emilově kobylce a teď jel vedle Andrewa.

Věděl, že Kal ví, že Andrew jazyk trochu ovládá - konec konců, právě Kal a nyní i Taňa ho tomu naučili. Ale mužik nic neprozradil a prováděl nezbytné překlady.

„Zeptej se Jeho Jasnosti, jestli je připravený na projížďku lodí,“ řekl Andrew.

Ivor se nucené usmál. „Dá dá.“

Andrew však viděl, jak je nervózní, protože mezi lidmi, kteří se včera dívali na příjezd lodi, bylo určitě pár těch, co pak šli rovnou za Ivorem podat hlášení. Andrew se pootočil a všiml si, že se společností jede i Rasnar, a z toho mála,

co zatím zjistil o zdejší politické situaci, věděl, že kněz je nejspíš jeho zapřísáhlý nepřítel.

Když zástup procházel Gettysburskou ulicí, řadily se do malého průvodu jednotlivé setniny, a za zvuků bubnů pluk rázně pochodoval k řece. Přišlo dlouhé zavíření na buben a pluk spustil svou starou oblíbenou, trochu neslušnou verzi „Dixie“, při níž sebou Andrew trhl. Ivor a jeho společníci slovům samozřejmě nerozuměli, bylo to však něco, za co Hanse později řádně sepsuje.

Když se přiblížili k přístavišti, minuli O'Donaldovy muže. U cesty byly umístěny tři vypřažené polní kusy a dělostřelci stáli v pozoru. Andrew znovu vytáhl šavli a podařilo se mu zasalutovat, což Pat opětoval se svými obvyklými dramaticky rozmáchlými pohyby, přičemž jeho mohutné rezavé licousy a mroží kníry přitáhly nejeden závistivý pohled rytířů.

Ivor se neovládl a ohlížel se přes rameno na děla a pluk pochodující za ním. Z výrazu jeho tváře bylo zřejmé, že na něj přesnost a disciplína vojáků udělaly dobrý dojem.

Průvod vyšel západní branou a dostal se k přístavišti a lávce vedoucí na palubu Ogunquit. Plavidlo bylo vyzdobené a na holých ráhnech byly vytažené všechny signální vlajky, takže vypadalo připravené na slavnost. Byl tam Tobiáš, třicet jeho mužů ve slavnostních modrých stejnokrojích, všichni očividně pyšní na to, že mají svou loď zpátky.

Andrew musel znovu tasit šavli v sedle a zasalutovat kapitánovi, jenž mu pro jednou řízně odpověděl. Andrew si nemohl nepovšimnout, jak se maličký kapitán nafukuje, protože jeho transportní loď nyní byla středem vší pozornosti.

Ivor a jeho společníci sesedli a nervózně tu postávali, všichni až na Rasnara, jenž stál stranou, pouze s jedním knězem po boku, a všechno podezíravě a opovržlivě sledoval.

O'Donald a polovina jeho mužů, kteří byli na dnes vybráni, přistoupili a po krátkém vysvětlování skrze tlumočníka konečně přesvědčili rytíře, že mají pustit uzdy, aby mohli jejich koně odvést po lávce a spoutat na palubě.

Když byla zvířata zabezpečena, Tobiáš přišel za Ivorem, zasalutoval a pozval ho na palubu.

„Moji lidé mi řekli, že tvoje loď pluje bez plachet,“ řekl bojar a ohlédl se na Kala a Andrewa. Jeho nervozita se nakonec jasně projevila i přes hrdé čelo, které ukazoval lidem okolo.

„Skrze um démonů,“ zavrčel ostře Rasnar.

„Jestli je to pravda, tak tvoje přítomnost na palubě démony zažene,“ opáčil Andrew a podíval se Rasnarovi přímo do očí, „a ona se nepohne.“

Kal, jehož tento hovor očividně vyváděl z míry, mluvil při překládání nervózně.

Rasnar, jehož Andrew svou nabídkou zahnal do kouta, zmlkl a zíral na plukovníka s otevřenou nenávistí.

„Moji muži taky uctívají Chesuse, protože copak není pravdou, že jak vaši, tak moji lidé pocházejí ze stejného místa, kde byl Chesus bohem?“

„Vy ale nemluvíte o Paromovi,“ namítl Rasnar, „bohu otci všeho.“

„Jiné jméno, ale stejný bůh.“

„Klekni a pros Paroma o odpuštění,“ vyštěkl Rasnar, „a pak možná poznám, co jste zač.“

„Já podle své víry před Bohem neklekám,“ prohlásil Andrew tiše, „protože to není můj způsob.“ A kromě toho si uvědomil, že by to znamenalo uznat Rasnara přede všemi.

„Já a moji muži bychom považovali za prospěšné, kdyby Tvoje Blahorodí požehnalo lodi,“ řekl Andrew nakonec, aby změnil téma. „Tudíž, pokud jsou tvoje podezření pravdivá, démoni okamžitě uprchnou před přítomností někoho tak svatého, jako jsi ty. Jestli loď proti větru a proudu pohánějí démoni, teď se ani nehne, a tak se ukáže, že máš pravdu, a já před tebou pokleknu a budu žádat o odpuštění.“

Rasnar chvíli stál mlčky, nakonec tlumeně pronesl cosi, co Andrew považoval za kletbu, a protlačil se mezi rytíři, kteří ostrou výměnu slov sledovali.

Kněz zvedl berlu, zamumlal modlitbu a dokončil ji mávnutím ve znamení kříže.

Andrew se rychle ohlédl na O'Donalda a jeho převážně katolické mužstvo. Muži však už byli poučeni, a když požehnání skončilo, nepokřižovali se.

„Kapitáne Tobiáši, máme vaše svolení přijít na palubu?“ zeptal se Andrew.

Tobiáš, jenž si očividně užíval toho, že Andrew je nyní na jeho území, jenom kývl a pak, se širším úsměvem, položil ruku Ivorovi na rameno a ukázal mu, aby vyšel po lávce.

Andrew a Kal se zařadili za Ivora s Tobiášem a vyšli na palubu. Po modlitbě mohl jenom doufat, že Tobiášovy kotle pracují řádně. Jinak by musel platit Rasnarovi.

Za rytíři nastupovali muži setniny A, očividné je těšila vyhlídka na první volny den. Za nimi šli O'Donaldovi dělostřelci, kteří pokřikovali na své sklíčené druhy na břehu o radostech, jež na ně čekají,

Tobiáš vyšplhal na ubytovací palubu a s Ivorem po boku vstoupil do kormidelny. S dramatickým gestem Tobiáš prudce zatáhl za píšťalu a údolím se rozeznělo pronikavé hvízdání.

Rytíři stojící na palubě se vylekaně rozhlíželi kolem sebe. Někteří padli na kolena a křižovali se, zatímco jiní tasili meče, připravení bojovat s jakoukoliv hrůzou, která na ně snad byla vypuštěna. Dokonce i Rasnar při tom zvuku zbledl, ale okamžitě se navztekal, když si všiml, jak na něj cizinci pobaveně pohlížejí.

Napětí trvalo dost dlouho, než jim Kal přeložil, že se nemají čeho bát. Po chvíli se Ivor konečně nechal přesvědčit, aby za šňůru zatahal sám. Jeho počin přivítal další křik, když zatáhl za šňůru a okamžitě ji pustil, jako by se dotkl jedovatého hada. Andrew se chápavě usmál a pokynul mu, aby to zkusil znovu. Ozvalo se další nesmělé písknutí. Pak si bojar dodal odvahu a prudce zatáhl. Ivor se poťouchle díval, jak jsou jeho rytíři zděšení.

Nakonec bojar propukl v bouřlivý smích a jako školáček, který dostal povolení spustit povyk, opakované pískal na píšťalu.

„Chci jeden!“ vykřikl Ivor. „Chci ječák pro svůj palác!“

„Pár dní to potrvá,“ podotkl Andrew a rychle přemýšlel, kdo z jeho mužů by dokázal vyrobit malý kotel a parní píšťalu, „ale byli bychom poctěni, pokud přijmeš takový dar.“

Ivor byl po tomhle slibu samý úsměv.

„Plukovníku, pane.“

Andrew se obrátil k Hawthornovi. který stál u palubního zábradlí.

„Co se děje, synku?“

Hawthorne popošel blíž a sundal si z ramene tlumok.

Otevřel ho a vyndal malé, ručně vyřezávané dřevěné hodiny.

„Pane, s vaším dovolením jsem si myslel, že bych to mohl dát bojaru

Ivorovi jako důkaz mého přátelství a taky přátelství prostých vojáků.“

Andrew se nad jeho dychtivostí musel usmát.

„Jdou dobře?“ zeptal se.

Vincent s úsměvem vytáhl malé kyvadélko, upevnil ho pod hodiny a strčil do něj, takže se rozhýbalo.

„Je tu jenom hodinová ručička, pane - kolečka se tak mnohem líp dělají. Nastavil jsem to na čas tohohle světa, tady den zřejmě trvá třiadvacet hodin. Ale bude to stačit.“

„Dobrá práce, mládenče.“ Andrew kvakera poplácal po rameni. Kal rozhovor rychle překládal a podle Hawthornova návodu vysvětlil, jak hodiny fungují.

Vincent otevřel zadní panel a ukázal Ivorovi otáčející se kolečka uvnitř. Bojar nadšeně vykřikoval nad touto novou hračkou, již přijal s nezakrytou radostí.

Ivor Vincenta hravě plácl po rameni, čímž ho srazil dozadu, a rytíři se při tom výjevu drsně zachechtali.

„Můžeme začít?“ zeptal se nakonec Tobiáš, čímž přerušil rozhovor, a když Andrew kývl na souhlas, kapitán vydal příkaz uvolnit lana.

Tobiáš dal znamení do strojovny a z komína vyskočily obláčky černého kouře a lana byla uvolněna. Plavidlo se otřáslo a pak, zpočátku velmi pomalu, Ogunquit vyplula a stále zrychlovala.

Hloubkoměřič na přídi dával dobrý pozor na písečné kosy a suché stromy v řečišti, když Ogunquit vplouvala do hlavního proudu a pak srovnala příď proti němu. Brzy dělala dobrých deset uzlů.

Ivor, Rasnar a rytíři stáli delší dobu v ohromeném tichu, zatímco Tobiáš, s Kalovou pomocí, rychle vysvětloval podstatu toho, co se děje. Nakonec Tobiáš prostě ukázal na poklop a skupinka sešla dolů, s Andrewem v závěsu.

Ve strojovně bylo horko, dva válce naproti sobě dunivě rachotily v pravidelném rytmu.

Tobiáš se snažil vysvětlit funkci parního motoru.

Ukazoval na otáčející se hřídel, poháněj ící šroub na zádi, bylo však zřejmé, že společnost tohle zařízení prostě nedokáže pochopit. Andrew si ale povšiml, že kněze, stojícího za Rasnarem - slyšel, že ho oslovují Kasmar - naplňuje

dunící, rozžhavený stroj posvátnou úctou.

Kněz, jako by vycítil, že je pozorován, se obrátil a podíval se na Andrewa. Rozzářil se přátelským úsměvem, jejž Andrew opětoval.

Společnost se vrátila na palubu a rytíři potřásali hlavami. Rasnar několika z nich cosi záštiplně šeptal a muži mu dost pozorně naslouchali. Andrew a kněz skončili na konci skupinky, Kasmar ukázal na stroj.

„Nádhera," šeptl a nervózně se ohlédl, jakoby se ujišťoval, že si ho Rasnar nevšímá. A pak zvedl lem hábitu a vylezl po žebříku.

Když se vrátili na palubu, Kathleen a O'Donald byli hluboko zabráni do hovoru a kývli Andrewovi, aby se k nim připojil.

„Tak co si myslí o tý mašině s démonem?" zeptal se O'Donald vesele.

„Hlavně tomu tak neříkejte," řekl Andrew a snažil se o káravý tón. „Rasnar by vás mohl slyšet."

„Á ten. Znám ten typ - nejspíš si myslí, že náš jazyk je řečí démonů a on by si pošpinil pusu nebo duši, kdyby se ho naučil, nemyslíte?" Při řeči se Pat díval rovnou na klerika a celou dobu se usmíval od ucha k uchu, díky čemuž byla vidět mezera, jak mu při nějaké již zapomenuté hospodské rvačce vyrazili dva přední zuby.

Rasnar chladně prošel kolem skupinky na příď, kde se zastavil u několika rytířů, kteří se zřejmě rozhodli, že v tomto čase nadpřirozeného nebezpečí zůstanou svatému muži nablízku.

Ivor a zbytek jeho rytířů se však procházeli po palubě, prohlíželi si všechny úpony, tahali za lana, ohmatávali pacholata a shlukli se kolem polního děla zaklínovaného uprostřed lodi.

Zpráva o plavbě se očividné roznesla po celé říši. Z kopců lemujících řeku přicházel nekonečný proud opěšalých rolníků a statkářů na koních, jejich užaslé a zděšené výkřiky se nesly přes kypící hnědé vody Něpry, proti jejímuž proudu loď spěchala.

Když Ivor viděl, že má diváky, odešel na horní palubu, načež se lidé na břehu začali klanět a dotýkat pravicí země.

Ivor zašel do kormidelny, několikrát zapískal na píšťalu a zase vyšel ven. Vzal svůj prapor a mával jím, takže všichni na břehu poznali, že jejich pán a vládce ovládá i ječák.

Andrew se pobaveně opřel o zábradlí a díval se, jak kolem ubíhají kalné

vody Něpry. Krajina se v mnoha směrech podobala domovu. Ke břehu se tiskly tmavé borovice, lesy pak přecházely v pastviny a pole, na nichž dozrávala pšenice již připravená ke sklizni.

Rozdíl však byl v hospodářstvích. Tady nebyly žádné farmy, dobře vedené statky tvrdě pracujících Maiňanů, na něž byl zvyklý. Domy rolníků místo toho tvořily shluky, malé vesničky hrubě přitesaných chýší z klád, zdobené obvyklými suzdalskými řezbami. Každá víska obklopovala větší stavení z klád, někdy mívala dvě i tři poschodí, očividně sídlo statkáře, vedle něhož zase stála malá kamenná či dřevěná kaplička s Paromovým bleskem na střeše, ukazujícím k obloze.

„Víte, Andrewe, nějak mi to připomíná Jih."

Andrew se obrátil ke Kathleen, jež se vedle něj opírala o zábradlí, stínila si oči před dopoledním sluncem a hleděla do vody.

„Zvláštní - mně zase země hodně připomíná Maine."

„Ach země, ta mi, myslím, připomíná spíš Indiánu na kraji prérie. Jednou jsem tam byla s otcem, když pracoval pro železnici. Kal mi řekl. že jenom den jízdy na jihozápad se krajina otevírá a rovina se táhne donekonečna.

Já ale myslela spíš farmy," pokračovala Kathleen. „U nás doma má každý člověk svůj vlastní pozemek, byť třeba maličký, a obvykle je vidět, že je na něj pyšný. Tady je to jako plantáže, jeden si žije v přepychu a zbytek v nezměrné bídě."

Ta představa mu dělala starosti. Když se člun přiblížil ke břehu, jak se připravoval proplout ohybem řeky, všiml si Andrew, že většina rolníků je bosá nebo má kolem nohou jen omotané hadry, převázané koženými řemínky. Jejich oděv tvořila prostá, trochu větší košile, rubaška sahající ke kolenům a přepásaná kusem provazu. Všichni muži měli plnovousy, několika starcům vous dokonce sahal k pasu.

Ženy byly oblečené stejně, jen občas zdůraznily své rysy šátkem jasné barvy, kryjícím vlasy, kdežto mladší dívky používaly pruh jasné látky jako pásek, jímž si stahovaly volné kytlice kolem pasu.

Všichni fascinovaně přihlíželi a křičeli hrůzou, když Ivor zase zapískal.

Ze břehu se ozývalo volání „Yankee, Yankee", jak loď proplouvala kolem, a Andrew dobromyslně zamával, na což pár odvážnějších odpovědělo také nesmělým máváním.

Když propluli ohybem řeky, muži na palubě zajásali a Andrew slyšel, jak Kathleen zalapala po dechu, protože se v dohledu objevilo město Suzdal. Zlaté kupole chrámu se třpytily v narudlém světle dopoledního sluníčka.

„Páni, vypadá to jako něco z pohádky," zvolala Kathleen nadšeně a Andrew nemohl než souhlasit. Ačkoliv již byl ve městě několikrát, stále nad ním žasl. Tohle město se tolik lišilo od všeho, co doposud viděl.

Ogunquit proplula kolem jižní hradby a obeplula celé město. Dřevěné hradby na břehu řeky byly plné diváků, jejichž křik téměř přehlušil Ivorovo neustálé pískání.

Praporce jasných barev na hradbách pleskaly ve větru a vyrovnávaly se nádherné výzdobě Ogunquit, takže celá událost vypadala jako svátek.

Andrewovi dopoledne připadalo zvlášť příjemné, jelikož lehký větřík vanoucí od západu odnášel zápach města na opačnou stranu.

Z nábřeží vystupovaly tucty přistávacích mol a Tobiáš zabočil s Ogunquit k nejdelšímu, které sahalo na víc než padesát yardů do řeky.

Byla vyhozena lana, která muži na molu rychle uvázali k mohutným pacholatům, a pro jistotu byla také s rachotem spuštěna kotva. Posádka udusila oheň pod kotly a ven se vyřinula hustá pára, až Suzdalci na molu utekli, přičemž Ivor, jako přívažek, dál pískal na píšťalu.

„Budu moc ráda, až s tím skončí," zabručela Kathleen.

„Dohání mě tím k šílenství." Andrew se usmál na souhlas.

„Vyžaduje se ode mne, abych byl během oslav jeho hostem," řekl. „Než byste čekala, až půjdeme navštívit město, nechtěla byste se připojit ke mně?"

Kathleen se na Andrewa podívala a smutně se usmála.

„Žádáte mě jenom, abych vám dělala doprovod při státnických funkcích, nebo je v tom něco víc, plukovníku Keane?"

Andrew, polekán její otevřeností, zaváhal. Ten její smutný úsměv, jenž jí rozjasňoval rysy, ho přitahoval, stejně jako způsob, jakým jí narudlé slunce zabarvovalo hebké vlnité vlasy. Při pohledu na ni se mu stáhlo hrdlo, ve chvíli se mu však vrátila obvyklá škrobenost, protože viděl zeď, kterou kolem sebe zase postavila.

„Jak si budete přát," odpověděl nakonec.

Vedle zarachotila lávka, kterou muži vysunuli na molo, a Ivor vyrazil na

břeh první, vznosně mával davům v odpověď na to, jak lidé křičeli obdivem nad jeho očividnou odvahou, když se nechal svézt na yankeeském stroji.

„Měli bychom jít,“ vyhrkl Andrew nervózně a podal dámě ruku. Kathleen zaváhala, podívala se mu do očí, jako by néco hledala.

„Moc se ke mně nepřibližujte, Andrewe,“ šeptla. „Nesmím dopustit, aby se to stalo znovu.“ Vzala ho za ruku a společně sešli na břeh a vydali se do města.

kapitola šestá

„To je nádhera,“ zvolala Kathleen, když zahnuli za další roh a ocitli se v úzké uličce s krámky, kde se prodávalo kožené zboží. Křik prodávajících se při pohledu na dva blížící se Yankeeje ztišil do zvědavého mumlání. Andrew si pomalu uvědomil, že mít jenom jednu ruku je pro ně jakýsi mystický zázrak. Přistoupilo k němu několik žen a sáhlo mu na prázdný rukáv, pak se mu hluboko poklonily a přežehnaly se.

Ještě zvláštnější pro dav byla žena po jeho boku, její sukně s krinolínou vyvolávala nekonečný proud vzrušeného brebentění. Kathleen byla laskavá a chápavá, zastavovala se, aby si zvědavé ženy mohly na šaty sáhnout a obdivovat látku. Andrew se musel zasmát, když k nim přišla stařena, věkem ohnutá a tak zvědavá, že zdvihla lem sukně, ukazovala a vzrušeně vykřikovala nad spodničkami.

Ošetřovatelka při tom zrudla jako vlčí mák, protože půl tuctu žen okamžitě padlo na kolena, nahlíželo jí pod šaty a vášnivě spolu rozmlouvalo. Andrew musel Kathleen nakonec vytáhnout z kruhu žen, který se kolem utvořil, a stará babice a její přítelkyně je pak sledovaly kus ulice, očividně se chtěly znovu podívat. Nakonec musel Andrew stařenu a její kamarádky uplatit měděnou pencí, aby daly pokoj.

Odpoledne pokračovalo a Andrewa tížilo pouhé pomyšlení na to, že brzy skončí. Slavnost v Ivorově paláci se pomalu měnila v další nevázanou záležitost. Naštěstí měl Andrew dobrý důvod k odchodu, když vysvětlil, že by rád ukázal slečně O'Reillyové město.

Navíc byl sám velmi zvědavý, protože při svých předchozích návštěvách zamířil rovnou do paláce, chvíli prováděl nezbytná vyjednávání a pak se

okamžitě vrátil zpátky do pevnosti. Poprvé od příchodu na tento cizí svět měl skutečně volný den na zkoumání a také si poprvé od začátku války mohl užívat dámskou společnost.

Na něco takového předtím nikdy neměl čas - aspoň to byl jeho důvod před válkou. Ve společnosti žen mu vždycky vázla řeč. Příliš si uvědomoval svou hubenou postavu, velkou výšku a rozhodně knihomolský zjev, takže mu přišlo zatěžko stýkat se se ženami. Přátelé, kteří to s ním mysleli dobře, se mu samozřejmě snažili pomoct s představováním, nějak se to ale nikdy nevyvedlo.

Existovala pro něj jen jedna důležitá žena - Mary. Bylo to pár let před válkou. Námluvy byly krátké, ale vášnivé, zasnoubili se a na jaře roku 1861 se měli brát. Andrew jí věřil víc než komukoliv jinému na celém světě, o jejím slově nikdy nezapochyboval, její sliby, co všechno přijde po svatbě, pro něj znamenaly nepředstavitelnou radost.

Jedné noci pár týdnů před svatbou chtěl pracovat na přednáškách, jenže nemohl přestat myslet na Mary, a tak se vydal na neohlášenou návštěvu u ní doma. Věděl, že její rodiče jsou pryč, důvěřovali mu však a nenamítali by nic proti tomu, aby s ní strávil chvíli o samotě. Přední dveře nebyly zamčené a on hodlal zalaškovat a překvapit ji, a tak vstoupil dovnitř.

Z její ložnice vycházely zvuky, zcela nezaměnitelné zvuky, tiché výkřiky, o nichž si až doposud myslel, že je bude vydávat pouze s ním. Ačkoliv cítil odpor, přesto do pokoje vstoupil, musel se dozvědět pravdu - a pak si přál, aby to nebyl udělal, protože ho pohled na ni s jiným mužem pronásledoval doposud.

O tři roky později, na jaře 1864, mu plukovník od jiného pluku pověděl, co o něm řekl divizní velitel. „Ten profesorský šprt od Pětatřicátého má v žilách led a v duši oheň, aby z něj byl zatraceně dobrý bojovník. Sakra, myslím, že on vůbec neví co je strach a bolest ho neděsí.“

Andrew se při té vzpomínce v duchu usmál. Možná po tom všem z něj toho vynikajícího vojáka vlastně udělala Mary, protože dokázal být ledově klidný, a přesto v sobě měl vášnivou touhu ničit, když bylo potřeba. Zjistil, že šťastný člověk se do války nevrhá - to jenom naivní mladíci a ti, kterým někdo ublížil tak, že už jim na ničem nezáleží a jen si přejí nějak uniknout svému smutnému prázdného životu, se do armády hlásili dychtivě.

„Proč se tváříte tak smutně, Andrewe?“

„Ach to nic, Kathleen, vůbec nic,“ odpověděl mírně a snažil se na ni nedívat, napadlo ho, jestli k němu nakonec přece jenom nepronikla? Napadlo

ho, jestli dokáže někdy věřit další ženě po tom, co se stalo? Pochyboval o tom.

„Jen se podívejte na tu krásu," vykřikla Kathleen, poodešla a zvedla skvěle vytepanou skříňku na šperky, na jejímž víčku byl v lesklém smaltu vypodobněn válečník klanící se dámě v třpytivém modrém šatu.

Andrew se podíval na kupce, usmál se a ukázal na krabičku.

„Andrewe, ne."

„Prosím - drobný dárek na památku toho, že jste mi věnovala tak nádherný den."

„Nemohu," namítala plaše.

„Ale už je to hotovo."

Andrew sáhl do kapsy, vytáhl stříbrný dolar a hodil ho kupci, aniž by se namáhal smlouvat.

Kupec, nadšený takovou nabídkou, se uklonil, sáhl pod stůl, vytáhl úchvatný červený šátek vyšívaný stříbrnou nití a ukázal, že je to dárek pro dámu na oplátku.

Kupec ukázal na skříňku a postavu na ní.

„Ilja Muromec," řekl.

„Ilja Muromec?" zopakoval nadšeně Andrew.

Kupec s úsměvem přikyvoval, když skříňku a šátek balil.

„To je jméno ze starých ruských bylin," vykřikl Andrew a podíval se na Kathleen. „Vzpomínám si, že jsem o něm četl ve sbírce lidových bylin. Skvělá postava, jedna z mých oblíbených. A dokazuje to ještě víc. Tihle lidé jsou středověcí Rusové, které sem přenesli stejně jako nás."

„Jenže jak?"

„To je záhada, kterou musíme teprve rozluštit."

Kupec podal vesele zabalený balíček Kathleen, jež si ho s úsměvem vzala, přičemž se za prodavačem hluboko klaněla celá jeho rodina a zástup řemeslníků na počest tak vzácné návštěvy a neuvěřitelné sumy ve stříbře, zaplacené za jejich práci.

„Myslím, že jste přeplatil," šeptla Kathleen. „Pár měďáků by bylo stačilo."

„Udělal jsem si tu přítele. Večer bude o tom nákupu vědět celá ulice a

budou nás brát lépe.“

„A až sem příště přijdeme nakupovat, řeknou si příšernou cenu.“

„Já myslím na diplomacii, vy myslíte na nákupy.“

„Říkejte tomu praktická svobodná dívka, která žije na své náklady.“

Pokračovali v cestě a jako obvykle je sledoval zvědavý dav, takže měl Andrew pocit, že má s sebou svitu. Když zahnuli za roh, prošli kolem dva muži ze setniny A a do jednoho byla zavěšená žena očividné pochybných morálních zásad. Muži se okamžitě postavili do pozoru a zasalutovali. Andrew se podíval na mladšího vojáka s dívkou. Ten rozpaky zrudl jako rak, když se na něj pátrá ve zadívala Kathleen.

„Líbí se vám město?“ zeptal se Andrew.

„Ano, pane,“ odpověděli sborem.

„No tak pokračujte a dávejte na sebe pozor. Nezapomeňte, že člun odplouvá před setměním.“

Bez dalšího slova vykročil dál a kvůli Kathleen se cítil trochu na rozpacích. Překvapilo ho, když se zasmála.

„Chtěla jsem se zeptat toho mládence, jestli by mu matka takovou společnost schválila, ale pak jsem si řekla, že by to bylo příliš kruté.“

Andrew, trochu zaražený, se na ni podíval a už chtěl odpovědět, když se ozval výkřik.

„Plukovníku Keane!“

Andrew zvedl hlavu a viděl, že se k němu žene Hawthorne.

Chlapec se u něj bez dechu zastavil a zasalutoval.

„Malér, pane. Major O'Donald a několik jeho chlapců se dostali do rvačky v hospodě. Pár našich chlapců pěkně zmlátili, ale jeden jejich je mrtvý, pane.“

„Krucinál!“

„Vypadá to špatně, pane. Kluci se zabarikádovali v hospodě. Je to na hlavním náměstí, v ulici pod palácem. Venku se seběhl pořádný dav. Jak jsem slyšel, co se stalo, běžel jsem vás hledat, pane.“

„Dobrá práce,“ odvětil Andrew. „Dva mládenci právě prošli ulicí. Vyřiďte jim, aby se ke mně připojili - postarám se o to. Vzburcujte každého, koho potkáte, a pošlete je za mnou. Tak pohyb!“

Andrew popadl Kathleen za ruku a rozběhli se do středu města. Po chvíli uslyšeli rozzlobené mručení davu, až konečně vyběhli na náměstí, kde se hemžilo několik set Suzdalců.

„Zůstaňte tady," nařídil Andrew Kathleen.

„Jdu s vámi," prohlásila vzdorně. „Někteří O'Donaldovi chlapci jsou zranění."

„Nevezmu vás do té tlačenice."

„Přestaňte být takový gentleman, Andrewe Keane. Pojďme."

Andrew se musel usmát. Z kraje náměstí se k němu přesunul asi tucet mužů ze setniny A spolu se skupinou O'Donaldových mužů, očividně opilých a vyhozených z nějaké jiné krčmy.

„Nechci žádné střílení," vyštěkl Andrew. „Vy, dělostřelci, nechte zbraně v pouzdrech. A Bůh je mi svědkem, jestli některý z vás promluví, tak vás všechny strčím na měsíc za katr. Jdeme."

Kathleen musela skoro běžet, aby mu stačila, ale následovala Andrewa přes náměstí. Viděla ho úplně proměněného, chladného, odhodlaného, přesto ho vyhlídka na tuto výzvu nějak těšila.

Když se skupina přiblížila, dav nevrle ustupoval.

Dokonce i zvenčí Andrew viděl, že hostinec je poničený.

Těžké dřevěné dveře byly vyrvané ze závěsů a ležely na ulici. Když vstoupil do sešeřelé nálevny, uviděl O'Donalda a půl tuctu jeho mužů stát v rohu místnosti.

O'Donald měl tasenou šavli a všichni jeho muži měli v rukou pistole. Uprostřed stál Ivor a tucet jeho ozbrojených strážných a za nimi se tlačili rozzhořčení diváci.

„Tak dobrá, co se to tu, sakra, děje?" vyštěkl Andrew ostře a postavil se mezi oba ozbrojené hloučky.

Skoro všichni lidé v krčmě začali hulákat jako jeden muž.

„Zatraceně, všichni držte hubu!" zařval Andrew. Jeho příkaz zřejmě nebylo potřeba překládat a v místnosti se rozhostilo ticho.

Andrew se podíval na Kala, jenž nervózně postával vedle Ivora.

„Kale, řekni mi, co se tu stalo."

„Keane. Bojovalo se. Jeden Suzdalec je mrtev.“ a ukázal na bar, na němž ležela mrtvola s proraženým spánkem, z rozbitého nosu a uší mu stále pomalu vytékala krev.

„Praštil Jamese,“ zavrčel O'Donald. „Ten chlap si začal.“

„Později, O'Donalde,“ štěkl Andrew a ani se nenamáhal na majora podívat.

Kal ukázal na tucet Suzdalců stojících u baru, jeden měl očividně zlomenou ruku. Jeden z nich ukázal na O'Donaldovy muže a začal křičet.

„Tvrdí, že O'Donald a jeho společníci začali boj bez důvodu,“ překládal Kal. „Yankee, co leží na podlaze, pak praštil Borise, toho mrtvého, ulomenou nohou od židle.“

Ivor a shromáždění Suzdalci při jeho řeči temně mručeli.

Andrew se podíval na O'Donalda.

„Nuže, jaký je váš názor?“ zeptal se a z hlasu mu čišelo znechucení.

„Je to lež, plukovníku zlato. My si hezky družně popíjeli. Já dokonce koupil těm ničemům rundu, to jsem udělal. Pak se jeden z nich pokusil vybrat malýmu Jamiemu kapsu a to hned po tý, co jsme si s nima připili! Tak mu Jamie jednu vrazil. Byla to krásná rána, přímo do brady.

Potom na něj skočil ten mamlas Boris s nožem. No, tak jsme se do toho dali všichni a snažili jsme se toho zmetka zlodějskýho odtáhnout. Jamieho sice bodl, ale u všech svatých, kluk měl ještě dost síly, aby popad nohu od židle a toho ďábla složil. No, pak jsme je odsud vymetli, a než bys řekl švec, začali se venku slízat lidi a řvali po krvi.“

Zatraceně, pomyslel si Andrew temně. O'Donald byl jako hromosvod, přitahoval potíže. Věděl, že by se mu major nejspíš nepokoušel lhát, jeho pověst výtržníka však u divize znali dávno předtím, než se nalodili.

„No, teď jsme tedy v pěkné kaši,“ prskl Andrew, došel k Jamesovi a klekl si k němu. Kathleen už se rázně pustila do ošetřování, snažila se zastavit krev vytékající z ošklivé rány nožem na boku. Muži se na rtech objevila krvavá pěna.

„Jak je mu?“

Kathleen vzhlédla.

„Má probodenou plíci. Nepoznám, jak vážné je vnitřní krvácení. Musíme ho dostat k doktoru Weissovi.“

„Dobře, uděláme nosítka z těch rozbitých stolů. Odneseme ho odsud.“

Ivor cosi hněvivě křičel na Kala.

„Ivor říká, že tvoji muži zabili muže ze Suzdalu. Muž, který to udělal, teď musí zemřít!“

Andrew se obrátil a podíval se Ivorovi do očí. Tohle bude muset zvládnout opatrně. Všiml si zadní místnosti a ukázal na ni. Ivor a Kal ho následovali a všichni tři odešli dozadu a zavřeli dveře.

Andrew se obrátil k Ivorovi a rozčileně k němu natáhl ruku.

„Vypadá to, že to začali tvoji lidé,“ řekl Andrew, jak okamžitě přešel do útoku.

„Já to vidím jinak,“ odsekl Ivor.

„No tak. Viděl jsi ty muže. Jsou to rváči. Poznám bandu hrdlořezů, když nějakou uvidím. Jeden z tvých lidí se snažil okrást jednoho z mých, kterého pak bodl nožem, když se bránil. Měl bych od tebe žádat náhradu.“

„Nikdy!“ vřískal Ivor. „Chci, abys svého muže odevzdal spravedlnosti a rodině toho zabitého chudáka zaplatil krvavé peníze.“

„Já tu svého muže nenechám,“ odtušil Andrew chladně.

„Potřebuje teď našeho doktora, jestli to má přežít. Dohodneme se na tomhle,“ pokračoval Andrew. „Jestli přežije, dostaví se můj muž k soudu. Jelikož je tohle tvoje království, ale jedná se o mého muže, budeme mít dva soudce, tebe a mě.“

„Já jsem jediným soudcem Suzdalu,“ vyjel Ivor vztekle. „Ty svého muže odneseš do vaší pevnosti a tam ho schováš.“

„To by ode mě byla přece hloupost,“ namítl rychle Andrew. „Chci tvé přátelství, ne nepřátelství. Uznávám tě jako vládce Suzdalu a jsem tvým ochráncem a vazalem. Ale moji lidé jsou jiní než tvoji a já jsem za ně zodpovědný.“

„A odplata za krev?“

„Tu zaplatím hned,“ souhlasil Andrew, „protože tvůj muž je mrtvý. Ale jestli zemře i můj, pak jsme vyrovnáni, protože oni se zabili navzájem a celá záležitost tím bude vyřízená,“

„Směšné!“ vyštěkl Ivor. Musí se hned teď dostavit k mému soudu!“

Andrew mlčel, jen se Ivorovi díval do očí. Bojar tentokrát neuhnul. Andrew věděl, že druhý muž je zahnaný do kouta. Dav venku chtěl krev za krev. Kdyby Ivor ustoupil, roznesla by se zpráva, že Yankeeové mají větší moc než jejich vlastní bojar. Jistým způsobem ho Andrew skoro litoval. Kdyby ale vydal své muže suzdalské spravedlnosti, ustanovil by tím precedens a právním tahanicím by pak nebylo konce, jeho muži by byli popravováni podle zákonů podléhajících náladám soudce.

Při poslední návštěvě viděl na jižní hradbě viset několik hnijících mrtvol a tato scéna mu to velmi názorně připomněla. Prostě nemohl dovolit, aby se něco takového stalo jeho mužům.

„Budeš souhlasit, když ti slíbím tohle?“ navrhl tedy Andrew ve snaze najít cestu ven. „Mého muže dnes večer odvezeme k ošetření. Já tady zůstanu jako rukojmí, záruka, že jakmile bude schopen převozu, vrátí se do tvého paláce. Pak bude soud, ale musíme soudit společné.“

Vykulený Kal dával proti své vůli najevo obdiv. Bylo neslýchané, aby se šlechtic nabídl jako rukojmí za mužika. Za takových okolností šlechtici vůbec nezáleželo na tom, co se stane někomu z jeho lidí, a nejspíš by muže sám na místě probodl, jen aby spor vyřídil co nejdřív, takže by ho večer u pitky nic nerušilo.

„To se mi nelíbí,“ vrčel Ivor a snažil se zakrýt úžas nad Andrewovou nabídkou.

„Víc nemůžu nabídnout,“ prohlásil Andrew klidně a snažil se nedat najevo rozčilení. Obvykle nedělal sebevražedná gesta, ale rozhodně nedovolí, aby někoho z jeho mužů odvlekli, popravili a pak napíchli na městskou hradbu.

„Jiné cesty není,“ procedil Ivor. „Nesmím dovolit, aby si moji lidé mysleli, že na mě máš takový vliv. Už tak mám dost potíží s Rasnarem - tohohle se chytí a použije to proti mně. Za touhle rvačkou možná stojí taky on. Riskoval jsem dost už tím, že jsem vás tu nechal.“

Andrew se na Ivora ohromeně podíval. Takovou upřímnost nečekal.

„Takže jsme v koncích, příteli,“ prohlásil Andrew.

Z vedlejší místnosti se náhle ozval hlasitý křik, a než se vůbec mohli pohnout, dveře se rozletěly. Před Ivorem se uklonil zpocený, rozcuchaný válečník a začal mluvit, zajíkal se vzrušením.

Ivor hlasitě zaklel a vyrazil z místnosti.

„Co se děje?“ vykřikl Andrew na Kala.

„To jsou Novroďané! Přepadli vesnici severně od města!“

Ivor se z dupáním vrátil a pohlédl na Andrewa.

„Jsi můj vazal. Zaútočili na jednu mou vesnici!“

Oba muži se na sebe podívali téměř s úlevou, protože teď mohli na tu slepou uličku zapomenout.

„Jak je to daleko?“ chtěl vědět Andrew.

„Je to proti proudu řeky, hodinu cesty podle přesýpacích hodin, a krátký kus jízdy do vnitrozemí. Odsud je to skoro vidět.“

„Hawthorne! O'Donalde!“

Ve dveřích se objevil mladý vojín a za ním se přihnal vysoký dělosťřelec.

„Vincente, honem zaběhněte na Ogunquit a vyřiďte Tobiášovi, ať okamžitě zapálí pod kotly. O'Donalde, ať dva muži odnesou Jamese do paláce, seberte zbytek svých chlapců, jděte na člun a vystřelte naslepo. To by mělo svolat naše lidi. Tak pohyb!“

Andrew se otočil zpátky k Ivorovi.

„Sežeň na můj člun tolik pěšáků, kolik zvládneš, jak nejrychleji to půjde. Vyplujeme po řece a napadneme je. Zbytek tvých oddílů může jet na koních. Přistaneme severně od vesnice a přiblížíme se od severu, zatímco ty přitáhneš od jihu.“ Polekaně si uvědomil, že se nenamáhal s Kalovým překládáním a mluvil rusky.

Ivor se na něj náhle usmál, jeho podezření se potvrdilo.

Plácl Andrewa po rameni a vyrazil z místnosti. Cestou nadával a řval na své muže, aby ho následovali.

Andrew se vrátil do nyní prázdného šenku. Kathleen se ještě skláněla nad Jamesem, jenž slabě sténal, a když se Andrew přiblížil, vstala.

„Naštěstí ta malá válka od tohohle odvedla pozornost,“ prohodila.

Nemohl jí přiznat, že to je vskutku štěstí.

„Zůstaňte s Jamesem a pomozte mu, jak jen to půjde.“

„Potřebujeme doktora Weisse,“ opáčila chladně.

„S tím se teď nedá nic dělat -jsou tu naléhavější věci.“

„Vždycky tu jsou naléhavější věci než lidský život, že, plukovníku Keane?

Tihle barbaři probodnou nevinného muže, vy jim ale stejně spěcháte na pomoc.“

„Mrzí mě to, Kathleen,“ a napřáhl k ní ruku.

Ona se prudce odvrátila a zase si klekla ke zraněnému vojákovi.

Andrew bez dalšího slova odešel z hostince. Utíkal do přístavu a ani si nevšiml, že se z nejvyšší věže katedrály náhle spustily dva prapory.

* * *

„Spustit kotvu!“

Ve chvilce zarachotily vyloďovací čluny a muži přelézali přes bok. Polní dělo Napoleon, visící na vrátku, se již zastavilo. Námořníci zuřivě pracovali, vypráhli dělo a umístili ho do záchranného člunu, kde již přes okraje položili fošny.

Andrew popadl smyčku a nechal se spustit přes bok do člunu, kde se již tlačilo deset Tobiášových mužů, kteří, vyzbrojeni mušketami, byli přeměněni na námořní pěchotu.

O chvíli později byli na břehu. Setnina A vyskákala ze člunů a zkušeně se rozestoupila do otevřené rojnice, kdežto O'Donaldovi muži, s funěním a klením, vytáhli tunový kus ze člunu a vyndali ho na břeh. Čluny zamířily zpátky k Ogunquit, aby nabraly Ivorovy oddíly.

„Vesnice je hned na druhé straně toho hřebene, asi verstu daleko. Ta lesní cesta vede rovnou k ní,“ vykládal Kal a ukazoval na řadu pahorků, které se táhly od východu.

Všem bylo zřejmé, že se na druhé straně hřebene něco děje, protože oblohu zakrývala převalující se mračna dýmu z hořící osady.

Andrew se znovu podíval do hrubé mapy, kterou mu načmáral Kal, Ivor a jeho rytíři přicválají od města a po silnici se dostanou k vesnici. Doufal, že Novroďané se budou dívat tím směrem a nebudou čekat útok z boku, směrem od řeky. S trochou štěstí na ně tvrdě udeří a zaženou je pryč ještě před setměním. Byla tu naděje, že je to stejně jenom nájezd, bude to ale dobrá příležitost, kdy muži z jiného města uvidí jeho muže v akci, a také to posílí jeho postavení u Suzdalců.

„V pořádku, jdeme!“

Padesát mužů setniny A se v rojnici vydalo do lesa, zatímco O'Donaldovi muži a nově vytvoření námořní pěšáci táhli dělo po cestě. Za nimi přistávali

první z Ivorových mužů a přidávali se za před voj.

Andrew se rozběhl do čela rojnice. Muži byli zachmuření, zamlklí, znovu se pustili do té staré hry, kterou se naučili ve Virgínii, hry na lov jiných mužů. Pudově postupovali od stromu ke stromu, vždy se na chvíli zastavili a pak opět popoběhli od deset yardů. Nečelili tu mužům s puškami, ale šíp mohl člověka zabít stejně snadno jako kulka.

Urazili sto yardů, pak dalších sto. Andrew držel krok s řadou a viděl, jak se cesta před nimi narovnává, i kopec o čtvrt míle dál. Byli teď dost blízko, aby zřetelně slyšeli hukot a praskání ohně z hořící vesnice. Na druhé straně kopce stoupal hustý dým. Andrew se zastavil a opřel o pokroucený kmen dubu.

Ucítil závan větru. Chvíli mu trvalo, než si uvědomil, co se stalo. Obrátil se a spatřil šíp zabodnutý do stromu vedle sebe, ještě se chvěl.

„Všichni k zemi!“ zařval Andrew.

Pak se udalo několik věcí zároveň, jakoby zpomaleně.

Voják stojící na cestě se otočil se šípem v hrudi a očima vyhledal Andrewa. Po obou stranách zarachotily pušky a nad hlukem se nesl jasný zvuk rohu.

V lesích vypukla činnost, jakoby přímo ze země vyskočily desítky válečníků. S tasenými meči se bojovníci hnali do útoku a vyráželi pronikavý válečný pokřik.

Andrewovi se zježily vlasy na hlavě. Útočili jako konfederační pěchota a jejich ječeni připomínalo děsivý řev rebelů.

Urči si cíl, urči si cíl, opakoval si Andrew neustále dokola, když pečlivě mířil na berserka ohánějícího se sekerou. Muž šel k zemi s hlasitým vřískáním.

Napravo se zvedl další cíl. Andrew vystřelil. Muž se blížil dál, ale druhá kulka ho srazila k zemi.

Andrew se obrátil, vycouval z lítého boje a rozhlédl se kolem.

Byla to past - nakráčeli rovnou do zatracené pasti.

Přemohly ho vzpomínky na hvozdy u Antietamu. Viděl, že zprava už je obkličují, a zepředu se blížily stovky válečníků.

Začni myslet klidně, říkal si. Už sakra nejsi žádný bažant.

Ze šarvátky vyběhl válečník a s napřaženým mečem se hnal rovnou na Andrewa.

Plukovník pečlivě zamířil a složil protivníka na tak malou vzdálenost, že musel uskočit, aby na něj mrtvola nespadla.

„Setnina A, ústup! Ustoupit k dělu!“

Z kouře bitvy vyběhly modře oděné postavy a nepřítel řval radostí.

Andrew se otočil a rozběhl se po cestě. Jakýsi voják vedle něj zavrávoral se šípem v zádech.

Andrew se obrátil, zamířil a složil lučištníka. Vrátil zbraň do pouzdra, popadl chlapce a zvedl ho na nohy.

„Musíš utíkat, chlapče!“ zaječel Andrew. „Utíkej, krucinál!“

Zpola mladého vojáka táhl a zpola ho strkal, a tak se dostali za zatáčku. Padesát yardů před ním bylo připraveno polní dělo, dělostřelci právě nabíjeli.

O'Donald a tucet jeho mužů přibíhali po cestě s tasenými pistolemi.

Zuřivý útok na pravém křídle byl stále hlasitější. Náhle se ozvalo hlasité řinčení oceli o ocel, když se do boje vložili Ivorovi pěšáci a ucpali mezery.

Jeden z O'Donaldových mužů se chopil raněného vojáka, kterého přivedl Andrew, jenž se vzápětí začal rozhlížet kolem. Útočící muži neúnavně přicházeli a jeho chlapci se stahovali po stezce.

„Zpátky k dělu!“ zařval Andrew.

Jeho muži proudili kolem O'Donaldových, rozestavených na cestě. Namířili a šestkrát vypálili salvou, čímž útok na chvíli zarazili a získali tak drahocenný čas.

Andrew s nimi zůstal, věděl, že kapitán Mina sformuje obranu.

„V pořádku, mládenci, zpátky!“ zařval O'Donakl. Muži se jako jeden obrátili a stáhli se, zanechali za sebou na cestě dva mrtvé.

Při pohledu na prchající Novroďané s divokým řevem přidali do kroku. Do útoku se jich hrnuly snad stovky.

O'Donald, celý vzrušený a plný bojechtivosti, vytáhl od pasu druhou zbraň, vypálil další kulky a radostně zavýskl, když tři muži šli k zemi.

Když se vojáci dostali k dělu, přeskupili se. Andrew se rychle zorientoval. Jeho muži po obou stranách děla vytvářeli formaci ve tvaru V a rychle dobíjeli, přičemž je Mina strkal a tahal, aby vytvořili dvojřad pro střelbu salvami. Očividně vyděšení námořníci se stavěli do mezer a Ivorovi pěšáci

vytvořili na křídlech štítovou hradbu.

Když nepřátelé proběhli zatáčkou, při pohledu na dělo zpomalili, ale v lese po obou stranách se tlačili další bojovníci.

„Dělo, nestřílet," křikl Andrew. „Ať se ještě přiblíží.

Setnina A, první řada, připravit! Pal!"

Zaduněla ostrá salva.

„Znovu nabít. Druhá řada, pal!"

Ve chvilce lesy naplnil kouř, jak práskala jedna salva za druhou a stará známá rutina mužům dodávala odvahu.

Nepřítel se zřejmě připravoval ke zteči a lučištníci na levém křídle zaujali postavení a začali se smrtonosnou střelbou.

Náhle z davu před nimi vyskočila jakási osoba. Očividně to byl kněz, zlaté roucho mu divoce povlávalo, jak křičel a ječel a mával berlou. S divokým zavřísknutím se rozběhl, a bylo to, jako když se protrhnou stavidla, nepřátelský voj se začal hrnout dopředu.

„Držte se bokem!" zařval O'Donald.

Napoleon odskočil a lesem se rozlehlo hromové zadunění,

Andrew se zděšeně odvrátil, když do nepřátelských řad udeřil dvojitý kartáč. Útočníci prostě zmizeli.

Rozhostilo se ticho, jak se obě strany zaraženě dívaly na jatka před sebou. Před dělem ležela dobře padesátka těl.

Za tři roky války Andrew ještě nikdy neviděl takovou zkázu po jediném výstřelu.

Několik námořníků se otočilo a začalo zvracet. Ostatní muži stáli mlčky. Nejdřív po jednom, pak jako jeden muž se Novroďané otočili na patě a vyrazili zpátky do kopce.

„Naučili se nikdy neútočit na děla," prohlásil chladně O'Donald.

„Nabít olovo - trochu je prožeňte."

Dělo znovu poskočilo. Kule vletěla do lesa a přerazila několik stromů.

„Dobrá, držte se u sebe," křikl Andrew. „Kupředu, poklusem. O'Donalde, zůstaňte tady, připravte se pro případ, že by nás zase zatlačili zpátky. Dejte mi

někdo zbraň.“

Jeden z dělostřelců mu hodil nabitý revolver a Andrew se v čele oddílu vydal do lesa. Když míjel mrtvá těla, snažil se nedívat. Za ohybem vesty viděl, že se skupinka nepřátel začíná znovu řadit k boji.

„Salvami pal!“ křikl Andrew.

Ručnice se zvedly a vyletěla ohnivá stěna. Muži vyhodili nábojnice, ocelovými nabijáky zarazili nové náboje a zase sklonili hlavně.

„V pořádku, krokem vpřed!“

Setnina se se sklopenými bodáky rozestoupila po obou stranách cesty. Kolem létaly šípy a jeden muž zachrčel bolestí a složil se Andrewovi k nohám. Další střela se Andrewovi zarazila do prázdného rukávu, takže se mu volně klátila u boku.

Andrew si poprvé uvědomil, že byl vybrán jako hlavní cíl, ale s tím přišlo jen zachmuřené odhodlání zahnat nepřítele na útěk.

Salva, postoupit dvacet yardů a další salva.

Dostali se přes les a viděli, že hořící vesnice před nimi se hemží několika stovkami mužů, kteří se stahovali, utíkáli ke koním uvázaným na malém palouku na druhé straně osady. Mnoho mužů již bylo v sedlech, mávali zbraněmi a vzdorovitě křičeli.

Napravo se ozvalo vysoké zatroubení. Když Andrew vyšel na mýtinu, Ivor a jeho muži útočili z lesa o čtvrt míle dál a Novroďané před nimi prchali.

Když byl Ivor na doslech, poslední nepřátelé již zmizeli na východě.

„Kapitáne Mino,“ řekl Andrew zachmuřeně, „proveďte nástup a naše mrtvé a zraněné dopravte zpátky na loď.“

Andrew vyšel z lesa a vydal se k Ivorovi. Zasáhla ho vlna závrati, zatočila se mu hlava a podlamovala se mu kolena.

Chvíli se bál, že bude zvracet, musel se ovládnout. Po boji to bylo vždycky stejné, vzrušení ustoupilo zděšení z toho, co bylo před krátkou dobou prováděno s takovou chladnou radostí. Hlavou mu táhly vzpomínky na těla smetená k zemi jako ranou nějakého obra. Rebelové aspoň věděli, co děla dokážou. Tohle se spíš podobalo vraždě, než čemukoliv jinému, a jemu se z toho pomyšlení dělalo zle.

Ale byla to past. Tolik již bylo zřejmé. Čekali na ně. Ivor přitáhl otěže a dal

znamení svým mužům, aby se pustili do pronásledování nepřítele.

Kal - kde je Kal? Andrewovi to začalo dělat starosti. Mužik byl na palubě člunu a vylodil se, od té chvíle ho však neviděl. Ale rolník se jakoby kouzlem vynořil z dýmu v lese a přistoupil k němu.

„Kde jsi sakra byl?“ zeptal se Andrew.

„Kde asi, když šlechtici bojují?“ opáčil Kal upřímně. „Schovaný.“

„Nejspíš jsi ještě chytřejší, než jsem si myslel,“ prohlásil Andrew, jenž v odpovědi neviděl nic než zdravý rozum.

„Takže jsi měl dobrý boj,“ křikl Ivor a zastavil koně vedle Andrewa.

„Dá se to tak nazvat,“ utrousil Andrew lakonicky. „Chtěl bys to vidět?“

Otočil se a ukázal na stezku. Všichni tři se vydali zpátky.

Když zahnuli za zatáčku, Ivor zastavil koně. S vytřeštěnýma očima se díval na ta jatka. Sesedl a váhavě obcházel těla, nejdřív se díval na zem, pak na roztříštěné a zpřelámané stromy po obou stranách cesty.

Pak se podíval Andrewovi do očí.

„Jsem rád, že jsem se nakonec rozhodl s tebou nebojovat,“ řekl tiše.

„To já taky,“ odtušil Andrew rusky.

Ivor došel k tělu kněze a kopnutím ho převrátil. Půlka obličeje chyběla. Ivor si se zaklením odplivl.

„Halná, patriarcha novrodský. Takže církev je teď otevřeně proti mně.“

„A někdo věděl, že jsme dneska ve městě, a naplánoval tento útok, aby nás vylákal a možná mě porazil,“ dodal Andrew.

„Kdo jiný než Rasnar?“ zavrčel Ivor dopáleně. „Vím, že můj bratr Michail utekl do Novrodu, takže tohle je spiknutí.“

„A co hodláš dělat?“ zeptal se Andrew.

„Nic.“

„Nic a necháš si hada na prsou?“

„Je to metropolita celé Rusi,“ prohlásil Ivor ostře.

„Otevřeně se mu postavíš a nejenže budeš čelit Novrodu, ale i Vazimě, Kevu, Zagdorsu, všem ruským městům. Můj otec dočasně vyrval moc jeho

otci. Kvůli tomu jsem podporoval šlechtice ve všech městech. Oni ho nepodpoří, aby mě sesadili, protože by si tím podkopávali vlastní moc. Ale ani já se mu v tomhle neodvážím postavit přímo.

Takže se budu chovat, jako by tohle byl jenom další najezd, do kterých se pouštíme všichni, abychom občas namíchli své sousedy.“

„Šílenství,“ řekl Andrew zachmuřeně.

„Kdybys o mém světě věděl víc, neříkal bys to,“ napomenul ho Ivor. „Tvoji muži získali hodně hlav pro mou hradbu.

Moje prestiž po tomhle malém boji poroste a ostatní si dvakrát rozmyslí, než si se mnou něco začnou. Způsobil jsi mi potíže, Keane, ale taky jsi užitečný.“

Ivor se vrátil ke svému koni a nasedl.

„Uvidíme se ve městě - dneska večer bude hodokvas. A náš nedávný spor je urovnán. Tvůj muž zemřel těsně předtím, než jsem odjel, takže teď mezi námi nic nestojí. Teď tě budou mít lidé zase rádi.“

Andrew se ohromeně díval, jak bojar cválá do vršku, pak se otočil a podíval se na Kala.

„Je šílený.“

„Nejsme nic než součást jeho hry,“ zašeptal Kal. „Všichni vědí, že zápas mezi pány a církví se brzy rozhodne.

Mužici se bojí šlechticů, mužici se bojí taky svých kněží - ať už tento spor vyhraje kdokoliv, pro nás se nic nezmění. A co se týče tebe a tvých lidí, když vlk dobojuje s vlkem, vítěz sežere novou lišku.“

Z lesa se vrátili John Mina a jeho muži a přinášeli půl tuctu těl.

„Jaký je výčet, Johne?“ zeptal se Andrew.

„Není to dobré, pane. Deset mužů je mrtvých, třináct zraněných, ale ti by se měli uzdravit. Čtyři muže zabili, když na nás udeřili poprvé, a jejich těla obrali, takže teď mají muškety a munici.“

„Zatraceně,“

Takže to byl nejspíš důvod toho všeho, uvědomil si Andrew. Získat pár zbraní a přijít na to, jak je používat.

„Je tu ale ještě něco jiného,“ pokračoval Mina. „Tak mluvte.“

„Dva muži chybí, pane. Nikdo je neviděl padnout. Myslím, že je zajali.“ „Kdo je to?“

„Jeden z nich je Brian Sadler, pane.“ „A ten druhý?“

„Hawthorne, pane.“

kapitola sedmá

Vyděšený Hawthorne se snažil nedívat, ale pohánělo ho jakési hrozné nutkání, nemohl odvrátit zrak.

Předchozí noci ho hodili pres koně jako pytel zrní, spoutali ho a zavázali mu oči a odvezli ho do Novrodu.

Každé nadechnutí ho pálilo, takže ho napadlo, nemá-li zlomená žebra. Prozatím to však byla jeho nejmenší obava.

„Jak zbraň pracovat!“

Scéna před ním byla jako středověká noční můra. Vojín Sadler byl připoután k židli, na hlavě měl nasazenou kovovou čapku se šrouby na spáncích.

„Jak zbraň pracovat!“ hulákal kněz.

„Můžete mi políbit prdel!“ zavřískl Sadler.

Kněz se s úsměvem chopil šroubů a znovu jimi pootočil. Sadler se vzepjal na židli, zavřeštěl bolestí a zhroutil se.

Vzlykající Hawthorne se snažil přervat provazy, které ho držely u zdi. Kněz se na něj podíval, tiše se zasmál a vrátil se ke své práci.

„Jak zbraň pracovat!“

Sadler knězi plivl do obličeje.

Šrouby byly znovu utaženy. Vzduch prořízl hysterický řev, k němuž se připojil Hawthorne s prosbami, aby tohle šílenství přestalo.

Kněz přistoupil k Vincentovi a podržel před ním mušketu.

„Ty ukázat, jak zbraň pracovat, já přestat.“

Bože na nebesích, tohle se přece nemůže dít? Přemýšlel Hawthorne. Mohl ukončit Sadlerovu bolest, ale pak se těmto mužům dostane do rukou nástroj na zabíjení.

„Nedělej to!“ vzlykal Sadler. „Použijí to proti našim.“

Kněz se otočil zpátky k Sadlerovi. Hotovil se znovu přitáhnout šrouby. Tentokrát se však přiblížil další kněz, který stál ve stínu, postavil se před Sadlera a začal se dohadovat s katanem.

Muž stále ukazoval na Sadlera a vrtěl hlavou. Vincentovi bylo jasné, že se kněz bojí, že Sadler zemře, jestli šrouby ještě přitáhnou. Sadlerovi už tekla krev z nosu a zdálo se, že mu každým okamžikem vylezou oči z důlků.

Nakonec se mučitel usmál, jako by s návrhem souhlasil. Šrouby byly uvolněny a Sadler se otřásl a sesul se na židli.

Inkvizitor odešel ze žaláře. O chvíli později se otevřely dveře znovu a Hawthorne zděšeně vytřeštil oči.

Kněz se vrátil s proutěným košem dobře šest stop na délku a stopu v průměru.

Uvnitř byl stočeny tmavozelený had a hrozivě syčel. Když otevřel tlamu, dvojité špičáky se mu ve světle loučí hrozivě zaleskly.

„To ne!“ zaječel Sadler. „Bože na nebesích, to ne! To nesnesu!“

Do místnosti přišli dva pomocníci a k Brianovi přitáhli vysoký stůl, zatímco mistr kat otevřel víko koše a položil ho na stůl. Pomocníci Sadlerovi odvázali pravou ruku a táhli ji k otvoru.

„Bože, Bože, zachraň mě!“ vřískal Sadler.

„Přestaňte!“ vykřikl Hawthorne. „Ukážu vám to - ale přestaňte!“

Kněz se podíval na Hawthorna, usmál se a ukázal, že mají Sadlera ušetřit.

Hawthorna odřízli od stěny a kněz mu hodil mušketu do rukou.

„Udělej oheň a kouř,“ nařídil.

Hawthorne roztřeseně opřel pažbu springfieldky o podlahu a nechal si přinést krabici s náboji a kapslemi.

Když už končil, mučitel se postavil vedle něj s dýkou připravenou k bodnutí.

Vincent zbraň opatrně zvedl k rameni, zamířil na okno se železnými

mřížemi a stiskl.

Všichni v místnosti zděšeně nadskočili.

Vincent zbraň vrátil knězi. Muž zbraň váhavě převzal.

Přičichl k hlavni, vykřikl nad zápachem síry a zle si roztřeseného mladíka prohlížel.

Vzal si krabici s náboji, vytáhl papírovou nábojnici a podle Vincentových pokynů utrhl vršek, vsypal prach do hlavně, přidal kulku a pak náboj utěsnil. Natáhl kohout a umístil perkusní kapsli na trn.

Hawthorne ukázal na spoušť a ukázal, jak by měl zbraň držet.

Kněz si přiložil zbraň k rameni a namířil Hawthornovi do obličeje.

Prosím, Bože, ať to udělá, modlil se v duchu Hawthorne.

Svou víru zradil už tím, že se připojil k vojsku, a teď někoho naučil zabíjet. Trest mohl být jedině vhodný.

Kněz se na něj výhružně usmál.

Pak se otočil a opřel hlaveň Sadlerovi o hlavu.

„Uvidíme se v pekle!“ zařval Sadler.

Kněz stiskl spoušť. O protější stěnu se rozstřílel mozek a krev.

Hawthorne se předklonil a zvracel, mučitelé se zatím řehtali.

Dveře do žaláře se pomalu otevřely a vstoupil černovousý válečník. Vincent se na něj ostražitě zadíval a okamžitě poznal bojovníka, který se s ním střetl na silnici do města.

Kněz hodil zbraň Michailovi, jenž ji potěžkal a usmál se. Ukázal na krabici s náboji, jeden vytáhl, roztrhl ho a nasypal si prach na dlaň, načež začal mluvit ke knězi, který dychtivě přikyvoval.

„Ukážeš kouzlo toto,“ štěkl kněz Vincentovi do obličeje.

„Řekneš ne...“ S pokrčením ramen ukázal na hada v koši.

„Spíš v noci a myslíš.“

„Odkud znáš náš jazyk?“ zeptal se Hawthorne, zvědavý přes hrůzu a bolest, jež ho přemáhaly.

Starý kněz jakoby se náhle scvrkl a vypadal jako mrzák.

„Yankee, pomoz mi,“ zakňučel a natáhl ruku.

Hawthorne si zděšeně uvědomil, že tohoto muže již viděl, jako žebráka za branami Fort Lincolnu. Sám mu dokonce dal měďák a mnohokrát s ním mluvil, soucítil s takovým ubožákem.

Kněz se se smíchem narovnal.

„S tím,“ a ukázal na pušku, „posíláme muže zabít váš Keane nebo možná taky jeho žena.“

Kněz rozmáchle ukázal na hada, zasmál se a odešel z místnosti. Jeho dva pomocníci přeřízli provazy, držící Sadlera, a za nohy rozbité tělo odtáhli pryč. Jiný pochop sebral koš s hadem, popadl pochodeň a odešel za nimi.

Michail odcházel poslední. Přistoupil k Vincentovi, zazubil se a pak ho praštil pěstí do břicha tak silně, až se mládenec předklonil. Nato Michail se smíchem odešel a práskl za sebou dveřmi.

Vzlykající Hawthorne se zhroutil na podlahu a s hrůzou si uvědomoval, že zítra ráno se spíš bude snažit zemřít, než by vydal informaci, která by ohrozila jeho kamarády.

* * *

Rasnar Kasmarovi naznačil, že když je již čaj nalitý, může odejít.

„Napij se,“ řekl klerik mírným hlasem, „máš mé slovo, že v tom není jed.“

Ivor se podíval přes stůl a s úsměvem odstrčil šálek stranou.

„Urážíš mou poctivost,“ podotkl Rasnar mírně.

„Tak buď uražený. Nejsem tak hloupý, abych se napil něčeho, co podáváš ty.“

„No tak no tak. Jsem mnohem rafinovanější. Kdybys po návštěvě u mně zakrátko umřel na nějakou nemoc, vina by určitě padla na mou hlavu. Nejeden člověk byl falešně obviněn poté, co měl tu smůlu, že jeho nepřítel zemřel chvíli na to, kdy oba pojedli zcela nevinné jídlo.

Jestli tě zabiju, Ivore, udělám to obratněji, a buď si zároveň jistý, že budu mít i nepřítele, na kterého to hodím.“

„A co ti v tom zatím bránilo, když jsi tak mocný?“

„Á, můj starý soupeři, možná tě potřebuji, jako ty potřebuješ mě.“

Ivor se opřel v kresle a upravil si brýle.

„Oběma by se nám vedlo lépe, kdyby ten druhý zemřel. Tenhle mocenský boj mezi námi dvěma už vře celá léta. Můj otec udělal, co bylo nutné, aby dočasně sebral moc tvému otci. Tvoje církev nemůže strkat prsty do státnických záležitostí, a ty to chceš změnit.“

„Ale ach, příteli, rozuzlení se blíží,“ odtušil Rasnar sametovým hlasem. „Tugarům se naše uspořádání, které tvůj otec tak hloupě narušil, líbilo. Církev vládla šlechtě a šlechta zas mužikům. Skrze naši moc se všichni podvolovali tugarským vojům a Tugaři tak žili díky tomu, že jsme kázali poslušnost jejich zákonům krmení.

Povím ti taky ještě něco jiného. Ačkoliv církev vládla nad všemi městy, nezasahovali jsme do toho, když jste se ty a tví neotesaní bratři rvali jako psi. Tak si to přáli Tugaři, protože města byla rozdělena a nikomu se ani nesnilo o odporu.“

„Ani teď nebudeme bojovat,“ namítl Ivor drsně. „Bylo by to šílenství. Na celé Rusi není ani dvacet tisíc válečníků a stojíme proti stovkám tisíc bojovníků. Nejsme tu ale, abychom se bavili o Tugarech, nýbrž o tvých piklech proti mně a mým državám.“

„Téma se nicméně zase vrací k Tugarům,“ opáčil Rasnar.

„Oni nařídili rovnováhu vládnoucích sil, a tak tomu bylo vždy. Zahrávat si s tím bez jejich svolení je hloupost. Ty a urození pánové jste vyňati a církev prodává odpustky těm, kteří nejsou tak urozeného rodu. Společně ovládáme mužiky, vybíráme daně a zabraňujeme potížím, jež by mohly mít za následek vyvraždění nás všech.“

„A velké sýpky a stříbrné pokladnice jsou už teď zpola plné v očekávání jejich příchodu za tři a půl roku,“ řekl Ivor. „Já mám zajistit, že pro jejich příchod bude všechno připravené, tak proč si s nimi děláš takové starosti?“

„Bojím se, že máš plány s těmi Yankeeji,“ odsekl Rasnar ostře. „Viděl jsem to tu první noc poté, co jsi poznal jejich moc, když ti rozbili katapulty. Viděl jsem oheň ve tvých očích, Ivore Slabozraký.“

Ivor se při tom jméně naježil. Kdysi býval Slabozraký, ale yankeeský dar to vyřešil. Teď dával přednost oslovení Ivor Pán Yankeeů, a Rasnarův pošklebek bral jako urážku.

Ano, měl plány, plány na sjednocení celé Rusi. Od časů Ivana, což bylo před dobře dvaceti pokoleními, nevládl celé Rusi jeden člověk. Ivana ctili dokonce i Tugarové a na svou nekonečnou cestu kolem celého světa vzali jednoho jeho syna. Po jeho návratu Ivan předal trůn právě jemu, slavnému

Ivanu Velikému.

Kdyby Ivor dokázal sjednotit celou Rus, možná by s nimi mohl vyjednat, že větší část potravy půjde z Novrodu, čímž by po odchodu hordy ještě posílil svou mocenskou základnu.

Ale jak tomu bylo dříve, pouze církev byla zcela vyňata dokonce i z tugarských daní. Církev stále měla někde uskladněno ohromné bohatství a mohla ho použít na úplatky Tugarům a k tomu, aby štvala jednoho knížete proti druhému. Ivor ty peníze potřeboval a chtěl. Jeho otec neměl kuráž je sebrat, ale s Yankeeji po boku by mohl svrhnout dokonce i církev a získat všechen její majetek.

„My tu ale nejsme, abychom se bavili o Tugarech," řekl Ivor nevrle. „Jeden z tvých kněží vedl útok proti mým Yankeeům, a tudíž i proti mně."

Rasnar se zasmál.

„To není legrace!" zařval Ivor a praštil pěstí do stolu.

„Taky byli zajati dva Yankeeové. Co se s nimi stalo? Musím Keanovi něco říct."

„Řekni mu, že jsou mrtví. Zabili je při pokusu o útěk."

„O tom pochybuji. Mohli vám ukázat, jak fungují ty yankeeské zbraně."

„Na to bychom dokázali přijít sami," a Rasnar mávl rukou, jako by to bylo zcela nezajímavé téma.

„Jestli se tvoji kněži zúčastní dalšího takového útoku, seberu pár mnichů z nejbližšího kláštera a pověsím je, aby hnili na městské hradbě."

„To se neopovážíš," zasyčel Rasnar. „Kněži, mniši a jeptišky jsou mí poddaní, ne tví. Dotkni se jednoho z nich a já zavřu všechny kostely ve tvé zemi a řeknu lidem, že se Tugarové budou krmit jenom jimi. Taky jim povím, že Tugarům oznámím, že šlechtici a kupci kuli pikle proti hordě, a musí být tudíž potrestáni. Kupecká třída se pak spojí se mnou a zapomene na daně, které jim kdysi církev ukládala."

Ivor mlčel. Rasnarův otec vlastně vyhlásil to samé, když se bojaři postavili na odpor a zbavili kněze vší světské moci po celé suzdalské říši a daně kupců převedli do svých pokladnic. Tehdy však do příštího krmení zbývalo devatenáct let. Vypuklo několik rolnických bouří, šlechtici však nakonec znovu nastolili pořádek a Rasnar musel výhrůžku stáhnout, když usedl na křeslo metropolity.

„Jestli to uděláš, zabiju tě,“ řekl Ivor vyrovnaně a podíval se Rasnarovi do očí.

„A budeš mít na krku vzpouru rolníků. I když se nás ta chátra bojí a nenávidí nás, pekla se bojí víc.“

Ivor se s tlumenou kletbou zaklonil.

„No tak, starý brachu, my dva se přece můžeme dohodnout.“

„Tak mluv,“ vybídl ho Ivor chladně.

„Pomoz mi pobít ty Yankeeje a já zapomenu na naše neshody.“

„Nesmysl. Jsou to užiteční spojenci.“

„Zahráváš si s ohněm. Vím, že to nejsou démoni, jsou to lidé jako my. Dřevní kronika vypráví, jak kdysi dávno naši předkové spadli do světla, a tak se dostali na tento svět. Víme, že Mayové na západě a Romani a Karthágové na východě a na jihu sem přišli stejnou cestou.

Tihle tvoji Yankeeové jsou ale jiní. Jak zareagují, až přijde chvíle dát pětinu svých lidí Tugarům ke krmení?“

Ivor neříkal nic. Odpověď již znal. Tihle lidé neznali vyšší potřebu, obětovat několik, aby zbytek mohl žít dál.

Měli také zbraně, zbraně mnohem mocnější a děsivější než válečné luky hordy. Kdyby Yankeeové zabili byť jednoho jediného Tugara, v odvetu by padlo tisíc hlav, protože takový byl zákon.

Ivor měl Keana rád. Jistým způsobem by ho mohl dokonce považovat za přítele, takže by ušetřil jej a ty, u nichž by Keane žádal zvláštní zacházení. Již však věděl, že Keane by nedovolil, aby mu vzali kohokoliv. To bylo zřejmé z toho, jaký zármutek jednorukému způsobily včerejší ztráty a zajetí muže, jehož nazýval Hawthorne.

Keane požadoval okamžité tažení na Novrod a stále na něm trval, s Ivorovým souhlasem či bez něho.

„Z tvého mlčení soudím, nač myslíš,“ řekl Rasnar mírné.

„Ještě zbývají tři roky a pak už budou všichni znát naše způsoby,“ prohlásil Ivor.

„Jsi hlupák,“ vyštěkl Rasnar. „Poznal jsem, jak jsou nebezpeční, hned jak jsem uviděl jejich moc. Vím, k čemu je chceš - abys je použil proti ostatním knížatům a takto si splnil svůj hloupý sen, že se staneš druhým Ivanem.

Taky vím, že je chceš využít proti mně. Oni ale dřív přivodí tvůj vlastní pád, nebo to udělám já.“

„Kněze, jestli mi budeš ještě jednou vyhrožovat, tak mi bude jedno, jakou klatbu na mě uvrhneš. Ještě dneska ti tenhle kostel vypálím do základů.“

Rasnar si uvědomoval, že to je Ivorova předvídatelná chyba. Považoval se za chytrého a jistým způsobem i chytrý byl, byl však také chvastoun, jako většina šlechticů. Vztekali se a rvali nad hrady z písku jako malé děti a přitom si cenu za vítězství rozbili. Ivor byl nebezpečný, když byl zaslepený vztekem, a když mu teď vřela krev, bude třeba s ním zacházet v rukavičkách.

„Udělám ti nabídku,“ řekl Rasnar lstivě. „Mí lidé v Novrodu přijali tvého bratra z levého boku. Pomáhají mu, získal si jako spojence Vláda a Borose.“

Ivor při tom sdělení pobouřeně zavrčel.

„Prozradím ti, že tu včerejší zábavičku zorganizoval Michail, doufal, že zničí Yankeeje a zabije Keana, naneštěstí mu to ale tak docela nevyšlo,“ a s tím rozčileně rozhodil rukama.

„Proč mi to vykládáš?“ zaprskal Ivor.

„Ach, jenom bys měl vědět, co proti tobě můžu velmi snadno podniknout.“

„Tak co mi nabízíš?“

„Můžu zařídit, aby se Michailovi přihodila menší nehoda, přičemž to bude vypadat jako práce Vláda nebo Borose.

Vzápětí poštvu novrodské šlechtice proti jejich bojarovi, odhalím jim, že se spojil se mnou, aby zničil tebe. I když mezi Novrodem a Suzdalem nepanuje zrovna láska, šlechtici se přesto spojí proti někomu, kdo používá církev k tomu, aby zabil někoho jiného.

Zbytek bude snadný. Ty vytáhneš na Novrod a zabereš ho pro sebe, novrodští páni se k tobě připojí. Pak, až přijdou Tugarové, prostě přeneseš větší část daní a krmení na jejich město. Následkem toho budou tví nepřátelé ochromení a Suzdal se po odchodu Tugarů vynoří jako nejmocnější město.“

„A já na oplátku zabiju Yankeeje,“ zašeptal Ivor.

„No ovšem. Pár mých lidí ví něco o jedu ve vodě. Nejdřív je oslabíš, pak je vyřídíš.“

„Ty jsi vtělené zlo,“ zasyčel Ivor.

„Jsem praktický. Za svou pomoc samozřejmě dostanu díl kořisti po

Yankeejích. Dokonce budu souhlasit, aby sis nechal všechny ty velké kouřotvůrce, které napáchaly při tom včerejším malém nedorozumění takovou škodu.“

Ivor se na Rasnara díval a nezmohl se na slovo.

„Víš, že nakonec je to jediná cesta,“ řekl Rasnar klidně.

Ivor vztekle zavrčel a vstal.

„Prve jsme udělali chybu, když jsme si navzájem překáželi,“ pronesl Rasnar. „Oba jsme se báli, že ten druhý získá tajemství zbraní Yankeeů. Tak přežili a teď tě ohrožují víc, než si myslíš.“

„Já je zvládnu, a až to bude potřeba, zlikviduju je.“

„Stydne ti čaj,“ snažil se ho uklidnit Rasnar.

Ivor máchl rukou, shodil šálek ze stolu a vyrazil ke dveřím.

„Taková škoda. Byl to skvělý čaj,“ podotkl Rasnar klidně. „Vím, že nakonec s tím budeš souhlasit, protože z nesnází nemáš jiné cesty. Yankeeové jsou dvousečná zbraň, Ivore, a ty teď balancuješ na jejím ostří,“

Když se dveře s prásknutím zavřely, Rasnar se musel zasmát, poprvé od příchodu Yankeeů. Znal Ivora až příliš dobře. Jako bojar byl lepší než ostatní. Ale jako muž si o sobě příliš myslel, byl příliš marnivý a mocichtivý, s čímž se dalo snadno manipulovat.

Nakonec bude souhlasit. Má-li Rus přežít příští návštěvu hordy, bude muset souhlasit, a církev přitom získá zpátky svou moc, protože než to skončí, Ivor na něm bude závislý. A kromě toho s několika stovkami yankeeských zbraní se dalo podniknout dost, aby církev získala nadvládu nade všemi bojary říše, jakmile bude vyřízen Ivor.

Dnes ráno se mu do rukou dostalo hlášení, že byli lapeni dva zajatci, a při správném povzbuzení vyjeví, jak se vyrábí ten kouzelný prach.

Rasnar se smíchem vstal, vylil obsah svého šálku do ohně a vyšel z místnosti.

* * *

Hostina byla skvělá. Muzta qar qarth pomalu projížděl kolem porážecích jam, kam podle rituálu naházeli rozlámane lidské kosti, lebky na jednu hromadu, žebra na druhou, kosti z rukou a nohou na třetí.

Ale zase tu byla nemoc před nimi, vybila polovinu populace vesnice, než dorazili první harcovníci a výběrčí vybírající maso. Čtvrtina dobytka byla ještě slabá a znetvořená, tudíž k jídlu nevhodná.

K nakrmení hordy bylo třeba patnácti set kusů dobytka na den, spolu s dalšími potravinami. Když snědli dva z deseti kusů, přesunuli se Tugarové dál. Teď však, aby se nakrmili, museli vzít každého zdravého člověka, ať už se hodil na chov nebo ne, mladého starého, a dát mu na krk symbolické jho.

Muzta se vytrhl ze zamyšlení a podíval se na lidskou vesnici pod kopcem, odkud se večerním vzduchem neslo lamentování posledních několika přeživších.

Jejich bolest jím nepohnula, stejně jako křik zvířete pod nožem nepohne někým, kdo musí jíst. Věděl ale, co za sebou zanechají, až ráno sbalí jurty.

Pár oslabených lidí nejspíš zahyne, až přijdou zimní bouře, protože neměli sílu dokonce ani na to, aby sklidili úrodu. Až se sem vrátí při dalším okruhu, z vesnice bude jen zarostlá ruina. Místo, kde se Tugarové zastavovali po stovky pokolení, bylo pryč nadobro. Muzta doufal, že se tu nebudou muset krmit a místo uchovají, ale Tula a ostatní náčelníci se dožadovali čerstvého masa, když týden putovali bez slušného jídla. Dokonce i Muzta musel přiznat, že z vůně masa, prskajícího nad jamami s ohněm, z vůně stoupající z kotlů s krevní polévkou, z velkých ledvinových paštik a čerstvě pečených jater se mu sbíhají sliny.

Na poslední chod večeře, na paměť měsíční hostiny, se velice těšil. Do jeho jurty přivedli zdravou chovnou samici. Měsíční hostina byla jediná, kdy se pojídal chovný materiál, takže necítil lítost. Samici přitáhli pod zvláštní měsíční stůl, stolem jí prostrčili hlavu a upevnili na místě. Sám Alem měl tu čest, a jistými obratnými pohyby jí rychle přepiloval lebku.

Křik oběti byl součástí obřadu, šaman je vykládal jako znamení pro příští měsíc. Když dopiloval, oběť stále žila a byla při vědomí, další dobré znamení. S hlasitým křupnutím bylo temeno odklopeno, objevil se mozek oběti a hodovníci kolem stolu zlatými lžícemi vybírali obsah, přičemž se dobytče ještě chabě zmítalo, než pošlo.

Ale pak, ke všeobecnému zděšení, se objevil ošklivý rudý kus nemocné tkáně o velikosti menšího jablka. Muztovi se obrátil žaludek, vyplivl mozeček, který žvýkal, a Alem vykřikl, že věštby jsou příliš děsivé, aby je bylo možné vyslovit.

Ta vzpomínka ho pronásledovala, nepotřeboval, aby mu nějaký šaman

vykládal, co to znamená. Musí rychle pokračovat v cestě, říkal si ponuře, a nějak předběhnout morovou nákazu otevřených boláků, po níž zůstávaly dobytku ošklivé dolíčky na kůži, z nichž se obracel žaludek každému, koho by napadlo takový kus sníst.

Vzhlédl k obloze. Velké kolo právě stálo v nadhlavníku, znamení pozdního léta. Uvědomoval si, že jeho plán je stále dobrý, i když klanových koní ubývalo, po celodenním pochodování bez odpočinku, kdy za jedno období urazili tolik co jindy za dva roky. Až dorazí do zemí mayského dobytka, Kolo už bude nízko a začne padat první sníh.

Snad si odpočinou tam.

Zamyšleně si ukousl sousto z čerstvé klobásy, kterou vyrobila jeho sedmá žena, a jel dál nocí.

* * *

Nějak se mu podařilo usnout. Hawthorne se probral, zvedl se na kolena a rozhlížel se po kobce, kterou zalévalo stříbrné světlo Kola a dvou měsíců, stoupajících po východní obloze.

Se zaúpěním vstal a opřel se rukama o zeď. Překvapeně vykřikl a rychle ruce ze zdi sundal.

Hmota, která kdysi obsahovala esenci Sadlerovy mysli, mu nyní odpadla z konečků prstů a s mlasknutím dopadla na podlahu. Vzlykající Hawthorne se snažil otřít zaschlou krev z rukou a hlavou mu táhly děsivé vzpomínky. Vydrží ráno? přemítal zoufale. Hada, kněze, který se bude potměšile usmívat, zatímco on bude vřískat hrůzou - vydrží to? A v srdci mu hlodal strach, vnitřní hlas mu říkal, že se zlomí.

Hawthorne si uvědomoval, že kněz své řemeslo ovládá až příliš dobře. Prve, v šílené hrůze, by byl možná odolal, ale teď ho čekala jen dlouhá noc a přemýšlení o tom, co ho čeká.

Snažil se modlit, obrátit se do sebe, jako to kdysi tak snadno dělal během modlitebních shromáždění. Jenže mu to připadalo jako v jiném životě. Snažil se představit si kostelík se šedou šindelovou střechou na úpatí kopce Oak Grove. Venku tiše padal sníh, uvnitř panoval mír a dokonce si vzpomněl i na Bonnie Priceovou, sedící mezi ženami, jež po něm vrhala kradmé pohledy.

Proč vůbec odcházel? říkal si v duchu lítostivě. Mohl teď být tam. Doma byl únor, možná dokonce neděle. Toužebně se zadíval na Kolo a snažil se představit si, že někde tam je jeho svět, kde se lidé zrovna teď modlí, třebas i

za něj.

A v duchu věděl, že se zlomí, než s ním kněz skončí, k smrti ho odsoudí jeho vlastní slabost.

Svezl se zase na podlahu. Co může dělat? Jak si přál, aby byl kněz zabil jej a ukončil tuhle noční můru.

Cosi ho napadlo. Uvědomoval si, že je to hřích, smrtelný hřích, který ho odsoudí do pekla. Možná to ale Hospodin nakonec pochopí. Mohl by tím zachránit stovky jiných lidí před smrtí.

Copak ho ale neučili, že taková rovnice není správná, že světská logika ji vždycky používala, aby ospravedlnila vraždu? Zabít někoho, aby zachránil stovky lidí - ve chvíli, kdy bylo toto dokonáno, bylo přijato i zabíjeni. Ale sebevražda? Oběť za záchranu stovek jiných. Přesto by to bylo lepší než prožít poslední okamžiky života s vědomím hříchu nejhoršího - vyhlídky, že jeho kamarádi zemřou pro jeho slabost.

Zkroutil ruce v poutech a uvědomil si, že Michail odvedl na uzlu špatnou práci. Zuřivě za provaz zatahal zuby, kroutil a obracel zápěstí, až je měl rozedřená do krve. Uzel postupně povolil a provaz sklouzl.

Hawthorne se obrnil, vstal a propátral místnost. Nakonec našel nástroj svého vykoupení. Na podlaze stále ležel provaz, jímž byl spoután Sadler.

Musel si pospíšit, protože věděl, že ho strach zastaví, jestli ustane a začne přemýšlet o hrůznosti svého činu. Rychle vyrobil smyčku. Znovu se rozhlédl po místnosti a s překvapením si uvědomil, že zaklel. Strop byl holý. Nebylo na něm nic, zač by mohl provaz uvázat. Zoufale pátral kolem sebe a se zamrazením si uvědomil, že má jen jedinou možnost. Bude muset přivázat provaz k okenní mříži, pak ohnout nohy a tak viset, dokud se neudusí.

Až ale ztratí vědomí, nenarovná se zase a nezachrání si tak život? Existovala pouze jediná další možnost.

Přehodil smyčku kolem mříží a přitáhl k oknu židli, na níž seděl Brian. Klekl si na židli a udělal smyčku na provaze. Roztřesenýma rukama si ovinul dvě smyčky provazu kolem kotníků, protáhl provaz přes opasek a pevně si ho zavázal na zádech.

„Bůh mi odpusť tento hřích," zašeptal chraptivě. Narovnal se na židli a přetáhl si oprátku přes hlavu, pevně ji přitáhl a pak oběma rukama popadl židli.

Vzpomněl si na sníh, něžně se snášející sněhové vločky za oknem kaple a

Bonniiny oči, upírající se na něj.

Překocená židle zarachotila na podlaze a provaz se napjal.

* * *

„Zatraceně, on krucinál nehne prstem, jen vyslal poselstvo. Myslí si, že už jsou mrtví," vztekal se Andrew. „Promarnil jsem s ním půldruhého dne. Už jsme mohli být u Novrodu. Ukážeme jim, co polní baterie dokáže s těmi jejich hradbami a Sadlera a Hawthorna dostáném zpátky hezky rychle."

„Napijte se, synku," řekl Emil tiše a podal příteli sklenici nyní drahocenné brandy.

„Jsou to dva mí hoši," štěkal Andrew mezi hlty. „Včera jsem tam ztratil deset mužů včetně O'Donaldových dvou.

James byl jedenáctý. Čert mě vem, jestli ztratím další dva."

„A co navrhuješ?" zeptal se Emil.

„Zítra ráno se vrátíme do Fort Lincolnu, sebereme pluk a vytáhneme na Novrod a Ivor ať jde k čertu. Pluk se o sebe vždycky postaral, a dá Bůh, že tak tomu bude i napříště.

Nebesa, člověče, někoho z našich zajali pouze dvakrát, u Antietamu a Gettysburgu, a to byli rebelové, kteří aspoň dodržovali pravidla války. Viděl jste, jak Ivor věší své nepřátele a zločince na hradby. Panebože, člověče, dnes ráno sebral pár jejich raněných a pověsil je tam, aby zemřeli na hradbě. Stačilo to, aby se ti z toho obrátil žaludek."

„To je sakra pravda," zamumlal Hans z rohu. „Jsou to všiví barbaři."

„A když Ivor řekne ne?" chtěl vědět Emil.

„Moje věrnost patří na prvním místě pluku," odsekl Andrew. „Moji muži jsou první, a ať jde do háje každý, kdo se mi při tom postaví do cesty."

„Mohlo by to skončit úplnou válkou. Ivor je jediný spojenec, kterého máme," varoval Emil.

„Tak až skončím, dám mu jako odměnu Novrod. Z toho by měl mít radost."

„On hraje nějakou mocenskou hru, o které skoro nic nevíme," opáčil Emil. „Napadneš Novrod a mohl bys mu převrátit káru a ta by mohla rozmáčknout i nás."

„Lepší než klesnout na jejich úroveň spravedlnosti. Nechci, aby si tu někdo

myslel, že může sebrat některého z mých mužů a dělat si s ním, co se mu zlíbí,“

„Myslím, že v tom se mýlíte,“ řekl Emil tiše.

„Tak si to klidně myslete dál. Nechci, aby se o tom něco dostalo ven, dokud se pluk neseřadí. Vy dneska večer naložíte zraněné na Ogunquit. Za úsvitu se vrátíme do Fort Lincolnu a připravíme se.“

Hans vstal a s úsměvem se plácl do stehna.

„Bude to zatraceně dobrej boj,“ prohlásil starý seržant a pyšně se díval na Andrewa. Vyprázdnil sklenici a vyšel z místnosti.

Andrew se odvrátil. V duchu věděl, že to je špatný tah.

Než s tím skončí, ztratí další muže. Jenže síla pluku spočívala v tom, že muži věděli, že v případě potřeby budou bojovat všichni, aby zachránili jediného druha z nesnází. Nikdo z nich nemohl zůstat klidně sedět při pomyšlení na to, co čeká Sadlera a zvlášť bystrého Hawthorna.

* * *

Svět se s ním zatočil, málem mu praskly plíce. Tohle musela být předzvěst pekla. Hrůzou by křičel, ale takový přepych si viselec nemohl dovolit.

Proti své vůli se začal na konci provazu škubat a zmítat, bojoval s divokou touhou popadnout smyčku a vytáhnout se.

Náhle se ozvalo skřípění a provaz o pár palců povolil, což mu smyčku stáhlo ještě úžeji kolem hrdla. Kolem něj se sypaly kamínky.

Železná mříž držící provaz se musela pohnout! Zoufale se natáhl a chytil provaz. Plíce mu už už prasknou. Před očima se mu míhaly hvězdičky. Mozkem mu projela žhavá bolest, jak každé nervové zakončení křičelo po vzduchu.

Snažil se vytáhnout, měl však příliš slabé paže. Ozvalo se další zaskřípění a provaz povolil o další palec. S posledním zoufalým vypětím sil se vytáhl na provaze a pravou rukou se chytil mříže.

Svět se začínal rozmazávat, jako by se díval do dlouhého tunelu. Visel nyní za jednu ruku a zoufale tahal za provaz, jejž měl na krku. Ten na děsivý okamžik odmítal povolit.

Náhle se smyčka uvolnila. S výkřikem nabral dech do plic, pak znovu a zas.

Nebyl si jistý, zda uběhla minuta či hodina, než se mu vrátilo vědomí. Měl pocit, jako by měl kolem krku omotaný rozpálený kov.

S roztřesenýma rukama uvolnil pouta kolem nohou a s podlamujícími se koleny se postavil. Natáhl se, popadl mříž a zatáhl.

Mříž se nehnula. Vzlykaje zatáhl znovu a ona stále nepovolila. Zdálo se mu to snad v té poslední chvíli a zachránil se? Bude teď muset čelit celé té hrůze znovu?

Divoce proklínaje svůj osud udeřil do tyče pěstí a ta hladce povolila s pronikavým zaskřípáním.

Takže se pohnula! Mladý voják tyčí několikrát dychtivě zacloumal. Dala se uvolnit o několik palců, ale těžká kamenná římsa bránila, aby vypadla docela.

Musel existovat způsob. Vzdal se příliš snadno. Poslal mu snad toto znamení Bůh, aby použil dar bystré mysli a našel cestu ven?

Posadil se a pátral po místnosti, hledal nějaký způsob, protože si teď odvodil, že by smrti neunikl, kdyby si Bůh nepřál, aby nějak vyvázl.

O hodinu později byl připraven. Skoro celou dobu strávil tím, že se snažil tiše vypáčit nohu ze židle, k níž byl prve připoután Sadler. Popadl kus provazu, přivázal ho za uvolněnou tyč, pak provaz několikrát přetáhl kolem pevné tyče a zpátky.

S tichou modlitbičkou zasunul nohu od židle mezi provazy a otáčel jí jako navijákem. Provaz se zkracoval a napínal. Po tuctu otáčkách nohou od židle byl provaz napjatý a odpor proti pohybu zesílil. Hawthorne teď k otáčení potřeboval obě ruce a po další otáčce se zapřel nohou o zeď, svaly na pažích se mu nadouvaly.

Měl pocit, že už dál provaz napnout nedokáže, tichá modlitba se změnila v tiché nadávání. Ze rtů mu uniklo tlumené zaúpění, na čele se mu perlil pot, a pak viděl, jak se železná tyč začíná uprostřed pomaloučku prohýbat.

„Bože, dej mi sílu,“ zašeptal.

Tyč se prohnula a na zem padaly úlomky malty, pak se skřípěním vletěla tyč, zcela uvolněná, do místnosti. Vincent s hlasitým žuchnutím dopadl na zem.

Vyděšený Hawthorne železnou tyč popadl, přikrčil se a zadíval se na dveře, čekal, co udělají žalářníci. Snad celou věčnost jen seděl v tichu, zvířecí instinkt říkal jeho svalům, že se mají připravit k činu.

Nic se nedělo a on se konečně uvolnil, vstal a vystrčil hlavu z okna. Viděl, že kobka je dobře dvacet stop nad zemí.

Zastrčil si tyč za opasek a dal se do práce. Netrvalo mu dlouho, než se protáhl úzkým otvorem. Popadl provaz, tentokrát ho přivázal k tyči, která držela ve zdi, a rychle sklouzl na zem, jen si přitom spálil dlaně.

Naštěstí byla ještě tma, jen na východě obloha nepatrně zesvětlela. Nebude mít moc času. Rozhlédl se úzkou uličkou a došlo mu, že jedna cesta je stejná jako druhá. Vytáhl od pasu železnou tyč a rozběhl se.

Chvíli se bál, že se úplně ztratil a bude tu bloudit, dokud s přicházejícím ránem někdo nespustí poplach. Když však zahnul za další roh, uviděl dřevěnou palisádu, obepínající město.

Opatrně se rozhlížel. Na ochoze zřejmě nikdo nebyl. Doběhl k nejbližšímu žebříku a rychle vylezl nahoru. Stál před dalším dvacetistopovým skokem. Strachem bez sebe hledal nějakou cestu na druhou stranu.

„Hej!“

Překvapeně vzhlédl. Blížila se k němu hlídka.

Muž cosi křičel a Hawthorne jen zoufale krčil rameny.

Strážný přišel blíž a něco říkal.

Náhle vyvalil oči.

„Yankee!“ zasyčel strážný.

Hnán zvířecím instinktem se Hawthorne ohnal železnou tyčí a mužova přílba se s ošklivým křupnutím prohnula dovnitř.

Muž zavřískl a vrávoral dozadu, pak spadl na zem a zůstal nehybně ležet.

Ze strážní věže o kus dál se ozval pokřik. Kolem hvízdl šíp a minul Vincenta jen o pár palců.

Hawthorne zavřel oči, vylezl na vrchol hradby a skočil.

Dopadl tvrdě, odkulil se od hradby a v mžiku stál a hnal se k řece. Kolem proletěl další šíp. Vincent klopýtl a upadl, znovu vstal a kulhavé utíkal dál. Šíp mu vězel ve stehně.

Dostal se k rozbahněnému břehu, popadl lehkou loďku a odstrčil ji od břehu. Skočil do ní, popadl vesla a začal šíleně veslovat. Břeh ubíhal dozadu a díky ohybu řeky mu za chvíli zmizela z dohledu i silueta města slabé

orámovaná slabounkým světlem úsvitu.

Připadalo mu. že vesluje bez přestávky celé hodiny, nevnímal krvácející dlaně ani bolest v krku. Konečně hrůza ustoupila a Vincent se podíval na ránu. Šíp se zaryl do masité části nohy. Vincent se obrnil a snažil se ho vytáhnout, ale přepadl dozadu a rozplakal se bolestí.

Na dně loďky zahlédl rezavý rybářský nůž, jím odřezal dřík nad ránou. Každý řez byl hotovou agónií, jak se šíp dotýkal snad všech nervů v noze. Sundal si košili, utrhl kus látky a pevně ránu ovázal, čímž konečně zastavil krvácení. Pak se opět chopil vesel a dal se do veslování, poháněn strachem, že se tu každou chvíli objeví kněz s jestřábí tváří, s košem s hadem, chechtající se potěšením.

Slunce dostoupilo k nadhlavníku a začalo klesat.

Hawthorne, třesoucí se vyčerpáním, si nakonec lehl, aby si odpočinul. Jeho odpočinek narušilo vzdálené hřmění, které stále sílilo.

Z posledních sil chlapec zvedl hlavu a vyhlédl na vodu.

Řeka teď proudila rychleji, proplétala se mezi řadou příkrých kopců. Vepředu spatřil clonu vodní spršky... slapy. Ohlédl se proti proudu a viděl, jak se zpoza ohybu řeky vynořuje nevelké plavidlo připomínající miniaturní vikinskou loď, vesla se pravidelně zvedala a klesala.

Takže ho nakonec dohnali, pomyslel si otupěle.

Loďka se začala prudčeji kolébat s proudem, ale Hawthornovi už na ničem nezáleželo. Přepadly ho mrákoty, takže se sesul na dno a zahalila ho temnota.

Bylo to těsné, říkal si ponuře Andrew cestou přes náměstí. Nenamáhal se dokonce ani odpovídat na úklony místních, kteří se zastavili a dívali se, jak jde kolem.

Od boje u řeky se roznesla zpráva, jak malý oddíl čelil pětinásobné přesile a zahnal nepřítele zpátky s velkými ztrátami, takže se nálada ve městě přes noc změnila z ostražitosti v otevřenou náklonnost.

Andrew dorazil ke katedrále, rozrazil dveře a vpadl dovnitř.

Přede dvěma hodinami se pluk seřadil, byly vydány dávky potravin a osmdesát nábojů na muže a jedno dělo bylo zapraženo a připraveno na cestu.

Když viděl, jak Ivor sám cválá po cestě, myslel si, že ke střetu dojde tehdy a tam, protože bojar určitě přijel, aby mu vyhrožoval odvetnými opatřeními. Bouřlivé setkání se předchozí noci nevyvíjelo dobře ani pro jednoho z nich, k

Andrewovu překvapení však bojar nešel rovnou k věci a tažení mu nezakázal.

Ale Ivor se před něj postavil se širokým úsměvem a sdělil mu novinky. Andrew dal rozkaz, aby pluk zůstal v pevnosti, nasedl na koně a s Kalem, Ivorem a Emilem v závěsu odcválal do města.

Když viděl výsledky toho, co bylo vykonáno, nikdo ho v jeho vzteku nedokázal zarazit.

Prošel uličkou v katedrále a okované boty na podlaze z leštěného vápence hlasitě klapaly.

Když došel k oltáři, zahlédl Kasmara.

„Kde je Rasnar?“ zařval Andrew.

Kasmar se na něj překvapeně ohlédl.

„Chci hned mluvit s Rasnarem!“ vyštěkl Andrew.

„Jeho Blahorodí je na meditaci,“ vyhrkl Kasmar celý nesvůj.

„Hned ho sežeň,“ prskal Andrew.

„Keane, buď opatrný,“ šeptal nervózně Kal, jenž ho následoval.

„K čertu s opatrností,“ odsekl Andrew.

„Nedělej to,“ řekl Kasmar ustaraně.

„Jestli ho nenajdeš, půjdu si ho najít sám!“ štěkal Andrew.

„Půjdu tě ohlásit,“ opáčil Kasmar, potřásaje hlavou, obrátil se a vykročil k bočním dvířkům.

Andrew netrpělivě stál, jen chviličku, pak se vydal za Kasmarem.

„Keane, ne!“ křičel Kal.

Andrew mlčky pokračoval v cestě. Otevřel dveře a vydal se dlouhou chodbou. Viděl, jak se Kasmar na druhém konci chodby otočil a ohlédl se, tvářil se ustrašeně. Andrew neúnavně pokračoval. Došel ke knězi, který stál u složitě vyřezávaných dveří, Andrew kněze odstrčil stranou, rozrazil dveře a vstoupil.

Pro jednou viděl preláta dokonale zaskočeného. Rasnar vstal od stolu a nehýbal se, jen se nervózně díval, jak má Andrew ruku zlehka položenou na pouzdře.

„Ne, nezabiju tě,“ vyštěkl Andrew. „Aspoň ne hned.“

„A proč ten akt milosrdenství?“ opáčil Rasnar, jenž se rychle vzpamatoval a zase se posadil za stůl.

„Protože jsem Ivorův leník a vina by padla na něj, takže jsi pro tuto chvíli uchráněn.“

„Vážně, Ivor by se měl naučit držet si své psy na kratším vodítku.“

„Právě jsem dostal zpátky jednoho ze svých chlapců,“ procedil Andrew ledově, popošel a opřel se rukou o Rasnarův stůl.

„Ano, to máš štěstí. Parom k němu byl laskav.“

„Řekl mi, jak ho jeden z tvých kněžích mučil, jak to tvoje zvíře ve zlatých šatech vystřelilo mému muži mozek z hlavy a snažilo se přinutit Hawthorna, aby mu prozradil tajemství střelného prachu.“

„Blábolení z horečky,“ odtušil úlisně Rasnar.

„Svému chlapci budu věřit spíš, než bych poslouchal ty tvoje pokroucené pověrčivé lži.“

Rasnar neodpověděl. Pevnou rukou sáhl pro čajník a nalil si další šálek čaje.

„Nabídl bych ti,“ pronesl klidné, „ale myslím, že je čas, abys odešel.“

„Jenom jsem chtěl, abys věděl, že co se mě týče, my dva jsme právě začali hru. Ty jsi mučil dva mé muže, tvoje pletichy měly za následek, že jsem v boji ztratil dalších deset, a mám takové tušení, že tu rvačku v taverně začali taky tvoji lidé.“

„Aspoň v tom jsem nevinen,“ opáčil Rasnar.

„Mně je jedno, co říkáš. Prozatím mezi námi panuje příměří - ujišťuji tě, že je to kvůli Ivorovi. Ale jestli zmizí jediný z mých mužů, jestli dojde k jakékoliv nehodě, i kdyby třeba na někoho spadla taška ze střechy, nebo někoho probodnou v hospodské rvačce, ráno další den budu stát před kostelem. Vyhodím do vzduchu vrata a probodnu každého tady. Vyjádřil jsem se jasně?“

„Vážně, dost si potrpíš na předvádění,“ prohodil Rasnar, ač při tak otevřené výhrůžce přece jen trochu znejistěl.

„Teď oba víme, že je to mezi námi otevřené. Já vím, že jsi můj nepřítel, a ty zas víš, že já jsem tvůj. Mimo tuto budovu budu uznávat tvé postavení a udržím v klidu své muže, kteří ví Bůh, že by tohle místo rozebrali holýma

rukama, kdyby pravda vyšla najevo. Budu tě uznávat a ctít vaše zvyky, ale ty bys sakra měl zase ctít naše, člověče, a bude lepší, když z té své kazatelny už nebudeš hlásat, že jsme ďáblovi zplozenci, jinak ti ukážu, jaké peklo umím udělat.“

Kal se rozechvěle díval na Andrewa, šokován tím, co právě přeložil. Lákalo ho to slova poněkud změkčit, ale Andrew mu předem řekl, že jestli bude mít sebemenší podezření, že pozměnil jedinou větu, vyhodí ho z tábora.

„Ano, víme o sobě,“ odpověděl Rasnar. „A teď vypadni z mého chrámu, ty nevěřící!“

Andrew se postavil do pozoru a jízlivě se usmál.

„Dobrý den přeji, Blahorodí. Omlouvám se, že jsem ti narušil meditaci.“ Zasalutoval, otočil se na patě a odešel z místnosti. Zastavil se ve dveřích a mrkl na Kasmara, jenž tu s vykulenýma očima celou dobu stál, a pak odešel.

„To bylo šílené,“ syčel Kal a skoro běžel, aby s Andrewem udržel krok, když se ocitli zpátky na ulici.

Andrew se zastavil, podíval se na mužíka a usmál se.

Hlasitě vydechl, vytáhl šátek a otřel si čelo.

„Vy lidé své nepřátelství skrýváte za manévrováním a spletitými intrikami. My z Nové Anglie jsme přímější.

Řekneme to přímo a přede všemi a čert vem následky. Na chvíli ho to vyvede z míry. Není zvyklý jednat takhle a odvažuji se říct, že prozatím ustoupí.“

„V to můžu jenom doufat, Keane. Jeho Blahorodí je nebezpečný nepřítel,“

„Možná,“ odtušil Andrew tiše. „Teď se vraťme, musím se podívat na chlapce.“

Napětí povolilo a Andrew si uvědomil, že se skutečně uvolnil. Hawthorne přežije, ale prožil noční můru. Byl to zázrak, že ho zahlédli, jak se drží převrácené loďky, a vylovili ho z vody.

Díky Bohu, že je v bezpečí, jediná dobrá zpráva po tragických ztrátách před třemi dny. Se Sadlerem to bylo zlé. Byl to dobrý voják, k pluku přišel spolu s bratrem Chrisem už začátkem dvaašedesátého. Bude si o tom muset promluvit s Hawthornem, protože kdyby Chrisovi řekl pravdu, ten by nejspíš zabil prvního kněze, kterého by potkal.

Pro dobro pluku bude muset Hawthorna požádat, aby o většině věcí, jež se tam udály, pomlčel, věděl však, že chlapec pochopí.

Andrew došel k paláci, úklonu strážných opětoval zasalutováním a vstoupil. Byl tam Ivor, vítal ho s úsměvem, dychtil slyšet, co se stalo. Tučný bojar se smál, když mu Andrew prve vykládal, co hodlá říct. Andrewovi bylo samozřejmě jasné, že mu pomáhá mít vazala, který je cizinec a tudíž ho kněži nemůžou zastrašit.

Andrew se na Ivora usmál, prošel kolem něj a vstoupil do úzkého pokojíku bez oken.

Když se dveře otevřely, vyjevený Hawthorne se snažil posadit.

„To je v pořádku, synku," řekl Andrew mírně. „Už jste v naprostém bezpečí."

Horečkou rozpálený chlapec se zase složil na postel.

„Jak je mu?" zeptal se znepokojený Andrew Emila.

„Zvládne to." Doktor Hawthorna poplácal po rameni. „Ten krk se mu hezky zahojí, chvíli ale bude pěkně chraptět.

Ruce má ošklivě odřené a myslím, že si dokonce vyvrkl kotník. Ten šíp brzy vytáhneme. Nejdřív ale chci, aby to tu vydrhli a vyvařili mi nástroje."

„Hawthorne, tady u doktora Weisse jste v nejlepších rukou. On vás hezky rychle postaví na nohy. Jen se mu svěřte a uzdravte se. Tady Kal říkal, že až se budete cítit o trochu líp, bylo by mu ctí, kdyby se o vás mohl se ženou a tou svou milou dcerkou starat. Chci, abyste s nimi začal cvičit ruštinu, a to je rozkaz."

Hawthornovi vyhrkly slzy z očí a jen se plukovníka úpěnlivé zadíval.

Andrew si k němu opatrně přisedl na postel.

„Co se děje, synku?"

„Plukovníku..."

„Pokračujte, mně to můžete říct. Jsem na vás hrdý, chlapče, a nesmíte se vinit, že jste promluvil, když jste se snažil zachránit Brianovi život. Z vaší strany to byl ušlechtilý čin a ještě odvážnější, že jste zvolil smrt, než byste riskoval životy svých kamarádů. Nyní vás povyšuji na desátníka za to, jak jste se choval."

Hawthorne vrtěl hlavou a po lících se mu řinuly slzy.

„Ne, to nemůžu,“ zašeptal.

„Proč?“

„Plukovníku, já jsem - zabil člověka.“

Andrew mlčel. Proč to muselo být takhle? Kvůli tomuhle mladému kvakerovi doufal, že v boji se nikdy nedozví, jestli kulka, kterou vypálí, skutečně někoho zasáhne. Při své první zkoušce to však Vincent musel udělat tím nejhorším možným způsobem - zblízka a dívat se do očí muži, kterého zabíjel.

Vzpomínky se vrátily. Kolikrát zabil takhle zblízka? Od příchodu sem aspoň desetkrát. A pak tu byl ten mladičký rebel v Divočině. Střelil ho z takové blízkosti, že to chlapci ožehlo uniformu, a pak celé hodiny následovala nepřátelská palba tak těžká, že musel ležet vedle mladíka a dívat se, jak z něj pomalu vyprchává život.

Bože, je teď dobrý už jen k tomu, aby zabíjel a vedl k zabíjení ostatní? Snažil se takové nápady zahnat.

„Myslím, že to Bůh pochopí a odpustí vám,“ řekl Andrew laskavě a držel přitom Hawthorna za ruku.

Pochopí ale Bůh někdy mé vlastní hříchy a vášeň pro boj? přemítal smutně.

kapitola osmá

Andrew se probudil hodinu před úsvitem, a když vyšel ze srubu, překvapeně si všiml, že mu pod nohama křupe lehká jinovatka.

Doma je duben, patnáctého v měsíci, uvědomil si, když se podíval na oblohu a chvilinku si myslel, že to musí být nějaké špatné znamení, i když si hned vynadal, že je pověrčivý. Pokračuje ještě válka doma, nebo už skončila a Lincoln místo válčení pracuje na léčení ran národa?

Legrační, že v posledních dvou měsících na domov myslel stále méně. Dny ubíhaly pozoruhodně klidně a v míru se muži mohli s chutí věnovat svým nápadům.

Metodistická modlitebna na druhé straně návsi byla téměř dokončena. Stála

dokonce i zvonice, čekala jen na zvon, který byl dnes ráno zdrojem velikého vzrušení. Stála také radnice a chlapci dokonce včera v noci uvařili věčen, fazole se slaninou a oslava byla včetně kapely, zpěvu a tance.

Kathleen si s ním ten večer zatančila, pořád však mezi nimi byla zeď, jako by si každý příliš dobře uvědomoval, že by mu ten druhý mohl ublížit. Zábavy se zúčastnili dokonce i Suzdalci a značný počet vojáků měl pro tento večer dámský doprovod.

Za hliněnými hradbami vyrostla slušná osada, asi stovka chýší, v nichž přebývali kupci a necelá padesátka rodin, které se přistěhovaly z města, aby pluku nabídly své dovednosti a služby.

V této klidné denní době, kterou si Andrew zamiloval, kráčel Gettysburskou ulicí, poslouchal a přemýšlel. V táboře panovala spokojenost, jaká se jen dala očekávat.

Mladí svobodní muži se zřejmě přizpůsobili nejsnáze. Dva už požádali o dovolení se oženit, čímž se Andrew dostalo nepříjemné úlohy otce, když jim říkal, aby počkali a ještě chvíli se dámě svého srdce jen dvořili.

Těch asi sto padesát ženatých mužů, z nichž někteří byli dokonce otcové, na tom bylo hůř. Neminul den, aby za ním některý zachmuřený voják nezašel a nezeptal se, jestli existuje vůbec nějaká naděje, že ještě někdy spatří Maine. Andrew udržoval lež při životě, všechny utěšoval, i když pochyboval o pravdivosti vlastních slov, a doufal, že časem přijmou ten podivný osud, který je sem uvrhl.

Tři muži spáchali sebevraždu, všichni byli ženatí, všechny tolik sklíčil jejich osud. Deset dalších skončilo ve špitále, jen celý den seděli, tiše si povídali sami se sebou nebo se svými milovanými, které si představovali.

Kathleen o ně s láskou pečovala a doufala, že je přitáhne zpátky, Andrew však věděl, že naděje je velmi malá. Našli laskavý svět ve své hlavě a nejspíš tam budou přebývat do konce svých dní.

Ranním vzduchem se rozhlehl budíček. Ze srubů se do mrazivého vzduchu ozývaly kletby a sténání, prostě známé zvuky, a Andrew se usmál. Pro něj byli lidé, kteří nedokázali snadno vstát, vždy zdrojem pobavení, přičemž si uvědomoval, že zase pro ně je člověk, který dokáže okamžitě vyskočit z postele a cítí se přitom svěží, něčím skoro nadpřirozeným.

Tábor ožil, všichni se věnovali běžným věcem, což Andrew sledoval s tichým uspokojením. Když vyřídily ranní nástup a snídani, různé setniny se vydaly za určenými úkoly.

Nové projekty se rodily téměř přes noc. Na druhém břehu řeky fungoval malý vápencový lom, který otevřela setnina B, zatímco setnina H téměř dokončila stavbu prvního voru pro přívoz, aby pomohla přepravit kámen přes vodu.

Tobiáš si nakonec taky něco našel. Přede dvěma týdny vyplul dolů po řece, aby prozkoumal sladké moře, a od té doby po něm nebylo ani vidu ani slechu. Andrew si samozřejmě dělal starosti, zároveň se mu však ulevilo, že je hádavý kapitán na chvíli z cesty. A ukázat americké barvy rozhodně nemohlo uškodit.

„Plukovníku, pane. Muži budou brzy připravení."

Andrew, vytržený ze zamyšlení, vzhlédl. Stál před ním kapitán Mina ze setniny E, celý dychtivý. Dnes ráno vypadal zvlášť jako ze škatulky, tenké tmavé kníry měl čerstvě navoskované a stejnokroj pečlivě vyžehlený.

„No dobře, Johne, podíváme se, co tu máte."

Společně vyšli bránou na cestu, jíž se nyní říkalo U náhonu, a vydali se do kopce. Pokaždé, když tudy Andrew šel, žasl, jak daleko les ustoupil před nekonečným klučením. Po první zatáčce minul hromadu čerstvě nařezaných fošen, z nichž ještě vytékala smola. Svěžím ranním vzduchem se nesl hlasitý zvuk pil.

Andrew se s úsměvem zastavil a chvíli se díval na pilu.

Jestli mu něco připomínalo Maine, tak to bylo tohle.

Budovu bylo ještě třeba obložit, holá kostra z klád stále nechránila před nepřízní počasí. Dnes ráno bylo v přehradě dost vody, která pak protékala náhonem a snadno otáčela desetistopým kolesem, na než shora dopadala. Hřídel tvořil dubový trám, upevněný přímo na kolo. Tady řemen poháněl cirkulárku s kotoučem pět stop v průměru, umístěné na hlavním podlaží.

Dozadu se přivážela polena rovnou od nádrže. Voda v nádrži v úzké rokli za pilou stále stoupala. Andrew se díval, jak dva muži přisouvají poleno na řezací stůl, upevňují je a pak postrkují k pile. Do vzduchu náhle vyletěl oblak pilin, když se pila s drsným kvílením zakousla do dřeva.

„Jak to dneska ráno jde, Houstone?"

Kapitán se otočil, a jako obvykle nadšením nad svým zamilovaným projektem celý zářil.

„Roste to, pane," řekl Tracy a kývl na Andrewa, aby šel dál a rozhlédl se kolem. „Vyrábíme naviják." První slezl do žebříku na spodní podlaží. Rachot

kolesa a pronikavé skřípění pily připomínaly hřmění, takže když Houston ukazoval, musel přitom křičet.

„Jeden z mých chlapců už skoro dokončil přitesávání kamenů. Kdybychom měli správné nástroje, už by to bylo hotové. Ale Dunlevy říká, že má spoustu práce na ostatních projektech, takže prozatím bychom se měli spokojit aspoň s tou pilou."

Andrew pochopil, že po něm Houston chce, aby podpořil převedení kováře pod jeho velení, a s úsměvem zavrtěl hlavou.

„Dunlevy vám dal pilu - a tak teď bude chvíli u Johna," a John se dobromyslně usmál na svého soupeřícího přítele.

„Tak dobře. No, aspoň můžu chlapcům říct, že jsem to zkusil," řekl Tracy s hraným smutkem. „A stejně, přiděláme na hlavní hřídel další kolečko a až budeme potřebovat novou kládu, připevníme sem řemen, já zatáhnu tady tu páku, která zapojí převody, a už to je a mým chlapcům to ušetří spoustu dřiny. Nejhorší je nasadit řeznou stolici na ozubené kolo, ale to bude hotové až tak za týden. Až to dokončíme, tak chlapci nebudou muset podávat polena ručně. Kolo bude prostě pohánět stolici, na které bude upevněné poleno, a hezky rovnou fošnu to uřízne jako kus koláče."

„Dobrá práce," řekl Andrew nadšeně a poplácal Houstona po rameni.

„Ted jenom kdybych dostal tolik vody, kolik potřebuju. Už dost špatné bylo, když Fletcher dostavěl tu svou přehradu a začal napouštět a nepustil mi dolů ani kapku. A teď ty, Johne," a obviňujícím gestem ukázal na kapitána Minu. „Ta tvoje zatracená nádrž se snad bude napouštět věčně."

„Hele, chceš moje výrobky nebo ne?" vyhrkl John. „Jestli chceš rozšířit tuhle svou druhořadou operaci, budeš mě potřebovat."

„Tak druhořadou, jo?"

„Pánové, pánové, prosím," pospíšil si Andrew a zvedl ruku. „Potřebujete přece jeden druhého, na to nezapomínejte. Chci, aby měl John napuštěno co nejdřív - všichni potřebujeme jeho výrobky. Jakmile to bude hotovo, dostanete všechnu vodu, kterou potřebujete. Platí?"

„Slyšels ho, Johne," opáčil Tracy. „Jakmile bude ta tvoje zatracená nádrž plná, už mě neudržíš. Ten potok potřebujeme všichni."

„Dobrá, dobrá, ale plukovníku, pane, moji muži na vás čekají. Kromě toho vojín Ferguson umírá touhou předvíst vám své nové plány."

Andrew odmítl pomocnou ruku, vylezl po žebříku a od pily pokračoval dál do kopce. O sto yardů dál se na chvíli zastavili a obhlíželi Fletcherův podnik. Na pile se pilně pracovalo a skupinka tesařů z jeho setniny měla plné ruce práce s tím, jak obkládali kostru budovy, již opatřil Houston. Tohle místo bylo nutné chránit před deštěm.

Mlýnské kameny byly malé, necelé tři stopy v průměru. Byly jen dočasné, než chlapci ze setniny B vyrobí ze žuly kameny plných šest stop v průměru, což potrvá ještě asi měsíc.

Pro Suzdalce to však byl stejně zázrak. Každý den přicházel zástup lidí, většinou pěšky, někteří přiváželi kárky s pytli čerstvě sklizené pšenice, a řadili se u mlýna, jak čekali, až jim zrno semelou na mouku.

Podle dohody, kterou Andrew uzavřel s Ivorem, byla sazba prostá - jako poplatek si nechávali desetinu semletého zrní. Následkem čehož bude mít pluk brzy čerstvý chleba, protože jeden z O'Donaldových mládenců býval pekařem a zrovna teď dohlížel na stavbu několika pecí, aby zvládl požadavky pluku.

Vyšli na kopec a dostali se k poslednímu přírůstku k podnikům kolem náhonu. Topeniště a kovárna vedle byly malé, zatím totiž fungovalo jen desetistopé koleso. Mina už ale mluvil o tom, že přes zimu kovárnu rozšíří a na jaře postaví dvacetistopé. Z cihlového komína stoupal kouř a s každou otočkou kola hlučně vyletěly jiskry, jak měchy poháněné vodním kolem napumpovaly čerstvý vzduch.

Tenhle podnik byl doposud nejsložitější, vyžadoval tak či onak práci poloviny pluku, aby se mohl rozběhnout. Skoro stovka mužů týdny kácela dřevo a podle návodu několika uhlířů ze severní části Maine brzy vypálili stovky bušlů dřevěného uhlí v celkem slušné kvalitě.

Muži ze setniny B pracovali na druhém břehu řeky, kde několika dostupnými nástroji přitesávali vápenec a kladivy ho rozbíjeli, protože potřebovali tavidlo, která vytáhne nekovové částice z rudy a vytvoří tak křehkou sklovitou strusku.

Nakonec přišla na řadu těžba rudy. Výš v kopcích objevili ložisko a padesát dalších mužů usilovně dřelo s několika málo dostupnými krumpáči, rozbíjeli rudu na použitelné kusy a tahali ji dolů.

Další muži pracovali na stavbě přehrady, která teď byla skoro dvanáct stop vysoká a po dokončení se bude zvedat do výšky dvaadvaceti stop, aby mohla voda pohánět větší koleso, které mělo brzy nahradit v současnosti používané desetistopé.

Ještě další lidé pomáhali vyrobit měchy ze dvou celých hovězích kůží a obrovskou hliněnou rampu nad topeništěm, kudy se vhazoval drcený vápenec, dřevěné uhlí a ruda, z nichž pak vznikal konečný produkt.

Suzdalci měli aspoň nad městem u řeky cihlářské pece a výměnou za deset tuctů bušlů Fletcherovy pšenice a několik tisíc prken z pily získali dostatečné množství cihel, které přepravili dolů po řece a vynesli do kopce, kde z nich postavili v podstatě vysokou pec.

Andrew si již všiml, že co se týče cen, u Suzdalců pomalu dochází k inflaci, a usoudil, že cihlářská pec bude prozatím nejdůležitější, protože pro jejich projekty a rozrůstající se městečko Fort Lincoln budou cihly stále potřeba.

„Čekáme na vaše znamení, pane," křikl jeden z Minových mužů, když se důstojníci přiblížili.

Čekala na ně řádná delegace včetně zástupců metodistického výboru, kteří, po usilovném vyjednávání, konečně získali svolení, aby byl jako první odlit zvon pro jejich modlitebnu.

Dnešní lití bude skromné. Mina to vypočítal asi na pět set liber železa, které, jakmile vychladne, dostane Dunlevy a jeho učedníci. Forma pro zvon byla vymodelována z jílu, a až získají dost železa, přetaví ho a vlijí dovnitř.

Když se Andrew rozhlédl kolem sebe, uvědomil si, že je tu skoro polovička pluku, jelikož pravé tolik lidí přispělo k tomu, aby mohl celý podnik začít. Vyzařovala z nich pýcha a radostné vzrušení, když se Andrew přiblížil, čekali s dychtivými výrazy.

„Plukovníku, pane," řekl zachmuřeně se tvářící vojín, jenž vystoupil a zasalutoval, „s klukama, co jsme na tom pracovali, bychom rádi, abyste řekl pár slov."

Andrew se podíval na Johna, jenž se široce zubil. U pluku to byl již starý žert, že profesor, který se před válkou živil mluvením, má svázaný jazyk, když ho požádali, aby k mužům něco pronesl.

Andrew se na mužstvo podíval a dobromyslně se usmál.

„Jsem na vás na všechny pyšný," řekl. „Pyšný, že jste muži Unie zocelení v boji, nejlepší pluk v Potomacké armádě," a vojáci začali jásat při zmínce o nejslavnější armádě v celé válce.

„Jsem na vás taky pyšný, že jste z Maine, ti nejlepší z nejlepšího státu v Nové Anglii," a z řad se ozvalo pochvalné mručení a opepřené vtípky na adresu sousedních států na jihu.

„Tento podnik bude základem, z něhož vyrostou další, které nám bude závidět celý tento svět.“

Rozhlédl se kolem sebe a náhle si uvědomil, že nechtěně znevážil muže pracující na ostatních projektech.

„Nemluvě o pilách, školách a bůhví kolika dalších podnicích, které vy, chlapci, pečete,“ vyhrkl rychle a diváci se vděčně zasmáli.

„Tak dobrá, dost řečí, podíváme se, co tu máme.“

John obřadně mávl rukou, vystoupil z řady, podal Andrewovi železnou tyč a ukázal mu na hliněnou ucpávku na spodu pece. Andrew se díky chybějící ruce cítil trochu neohrabaný, nicméně tyč uchopil a vrazil ji do zátky. Po několika pokusech se jíl prolomil, a jako kouzlem se do hrubého koryta, umístěného do pískového lože u paty pece, vyřinula řeka rozžhaveného kovu.

Když vyteklo několik set liber roztaveného kovu, mihotavého a jiskřícího, vydávajícího takový žár, že Andrew musel zvednout ruku, aby si před září chránil obličej, ozval se hlasitý jásot.

John, zářící pýchou, nedokázal zakrýt vzrušení a poskakoval jako malý kluk, dokud se proud žhavého kovu nezastavil.

„Dobrá, naložte ji znovu!“ křikl John. „Ať máme zítra téhle krásy tunu!“

John se ohlédl a konečně spatřil muže, kterého hledal.

„Fergusone, pojďte sem.“

Z davu se vynořil útlý mužík a nervózně se usmíval. Měl světle modré oči a díky brýlím připomínal tak trochu sovu, vypadal skoro směšně. Andrew ho měl rád, i když dobře polovinu služby strávil na marodce, protože útrapy tažení byly na jeho tělo prostě příliš. Andrew už několikrát čekal, že jeho jméno při nástupu vyškrtnou, mužík se však o týden později přivlekl zpátky, celý dychtivý zkusit to znovu. Nabídl Jimovi lehčí práci v týle s ubytovacím důstojníkem, ale vojín pokaždé odmítl.

Tady se však cítil jako ryba ve vodě, díky tomu, že před válkou studoval strojírenství, stal se z něj jeden z nejcennějších mužů u pluku.

„Můžeme se podívat, vojíne?“ zeptal se John.

Jim kývl hlavou a ukázal na hrubý srub vedle pece. Šel první a oba důstojníci jej následovali.

Vstoupil do tmy uvnitř a zapálil pár borových větví, které byly tak plné

smoly, že hořely jasně jako svíčky.

Ferguson pak ukázal na stůl a rozvinul list papíru, který získali teprve před týdnem z malé výrobny zbudované v pevnosti.

Andrew se naklonil nad diagramy a mohl jenom kroutit hlavou.

„To myslíte vážně, Jime?“ zeptal se tiše.

„No ovšem, pane. Já tyhle věci myslím vždycky vážné.“

„Ale železnice? K čemu by nám vůbec byla?“ vyptával se Andrew.

„Proč ne?“ připojil se nadšeně Mina. „Tady Ferguson všechno spočítal. Bude to úzkokolejka s rozchodem dvě a půl stopy, čímž si ušetříme spoustu námahy s nivelací a kolejemi. Trať bude začínat ve Fort Lincolnu, povede nahoru po cestě U náhonu a bude pokračovat tudy a pak k místu, kde je ložisko rudy. Jelikož to bude úzkokolejka, můžeme pro začátek použít dřevěné pražce se železnými pásy. Tak by nám podle mě stačilo jenom dvacet tun železa na míli.

Mohli bychom tak od řeky nahoru vozit vápencové tavidlo, cihly, prostě všechno, co by se nám zamanulo. A shora by se dalo vozit dřevěné uhlí a ruda do pece a odtamtud zas stavební dříví a železo dolů k řece.“

„To bude chtít spoustu práce,“ poznamenal Andrew tiše.

„To už jsem vypočítal,“ přispíšil si John. „Vlastně by u toho nebylo uvázaných zas tolik kluků. Včera jsem o tom mluvil s Kalem - tvrdil, že má pár příbuzných, ze kterých by byli skvělí předáci. Když teď přichází sklizeň, pár statkářů by bylo ochotných půjčit své rolníky jako nádeníky. Mohli bychom jim platit z té poloviny řeziva, co patří pluku, a taky jim dát pár těch litinových kamínek, co hodlám vyrábět ve slévárně.“

„Kale, pojď sem!“ zařval Andrew.

Jako by čekal na zavolání, rolník stál vzápětí ve dveřích.

„Co znamená, že se máš stát předákem?“

„Plukovníku, pane.“ Kal předvedl odzbrojující úsměv.

„Bude to docela prosté. Zadám tu práci svým bratrancům.“

„Zadáš? Kde jsi sakra sebral tohle slovo?“

Kal se nevinně rozhlédl.

„Žádal jsi, abych se anglicky naučil dobře.“

„Dobrá. A soudím, že se bokem taky přiučuješ o kapitalismu, co?“

„No, od mužů, které najmu, aby pomáhali se stavbou a řezáním dřeva na pražce, vyberu malý poplatek.“

„Myslíš provizi, viď?“ zeptal se Andrew a snažil se ovládnout, aby nevybuchl smíchy.

„Radši to nazývám všimne.“

Andrew potřásl hlavou a podíval se na Fergusona.

„A co pohon? Předpokládám, že použijete koně, ano?“

Ferguson se zakřenil.

„Páru, pane - normální lokomotivu,“ a za řeči rozbalil plánek s nákresy pro lokomotivu.

„Jak proboha hodláte dát tohle dohromady?“

„Pane, máme u pluku dva inženýry, Kevina Maladyho a Kurta Bowena, oba jsou u setniny I, a taky pár topičů. Už jsem to probral s lodním inženýrem z Ogunquit od začátku do konce a musím přiznat, že jsem se o těchhle věcech něco málo naučil ještě před nástupem k armádě.

Musíme rozšířit slévárnu, vyrobit pár pákových bucharů, soustruh a ohřívací pec na výrobu oceli. Spočítal jsem to a do měsíce by to mohlo fungovat. Za tři měsíce bude trať položená, lokomotiva postavená a k ní pár valníků a násypných vozů a MFL&S železnice bude připravená.“

„MFL&S?“ zeptal se Andrew, neschopen zakrýt svou zvědavost.

„Železnice Maine, Fort Lincoln a Suzdal.“

„Suzdal?“

„No jistě, pane - to je další krok, protáhnout trať po cestě kolem řeky rovnou dolů do Suzdalu.“

„Jednu věc po druhé, Fergusone, jednu věc po druhé.“

„Takže souhlasíte?“ zeptal se Mina dychtivě.

„V pořádku, souhlasím. Bude na tom ale pracovat nejvýš šedesát mužů - zbytek pracovních sil půjde přes Kala. Nejdůležitější je teď výroba dalších nástrojů. Potom přijde rozšíření Dunlevyho kovárny s tvými buchary a pak rozšíření slévárny tady.“

„Zvládnete to, Mino?“

„Ovšem, pane.“

„Tak dobrá. Johne, jmenuji vás koordinátorem prací kolem železa a kování a železnice, ale nebudete přetahovat muže od Fletchera a Houstona, nebo budou dělat peklo. Dohodnuto?“

„Samozřejmě, pane, a děkuji, pane.“

„Je krásný den, pánové, a já si teď hodlám vyjet a užít si to. Přeji dobrý den.“

Vyšel ze dveří, rychle se obrátil a ohlédl se. Mina, Ferguson a Kal se navzájem bujaře poplácávali po zádech.

Andrew potřásl hlavou a vydal se zpátky po stezce.

Nejspíš to už plánovali celé týdny a mysleli si, že svůj nápad budou prosazovat jen těžce.

Pravdou bylo, že železnice miloval a již se nemohl dočkat první jízdy MFL&S.

* * *

„Víš, vy Yankeeové jste vážně úžasní,“ řekl Kal rozjařeně a podíval se přes stůl na Hawthorna, když mu nalil hrnek čaje.

Vincent se v jejich srubu stal pravidelným návštěvníkem.

Zůstal u nich dva týdny, než se mu zahojila noha. Od té doby se však jeho návštěvy staly každodenní záležitostí a bylo jasné, že hlavním důvodem je Taňa, která každý večer dychtivě čekala na jeho příchod. Po hodině dvou konverzace s rodinou se mladý párek vydal na procházku a vracel se, když zazněla večerka.

Nicméně dvoření bylo víc než jen pobyt ve společnosti mladé dámy. Vincent se stal také členem rodiny, sedával s Kalem a pomáhal s pracemi.

Společně se jim podařilo vyloudit ze slévárny náklad rozbitých a vyřazených cihel a Kalinka teď byl možná jediný mužik v celém Suzdalu, který měl na domě opravdový komín. Nemluvě o tom, že byl prvním mužikem, jemuž v rohu tikaly opravdické hodiny, a taky měl bibli, z níž ho Hawthorne učil číst.

Ta byla pro mužika skutečnou záhadou, i když k tomu nic neřekl. Protože příběhy o Chesusovi, Mósovi a Abramovi byly strašidelně podobné tomu, o

čem vždy sedmý den hovořil kněz z kazatelny.

„Proč ti Yankeeové připadají tak úžasní?“ zeptal se Hawthorne s úsměvem. Opřel se na židli a lehce se zamračil.

„Bolí tě noha?“ vyhrkla nervózně Taňa a přispěchala k němu.

„Ne, to nic, jenom takové cuknutí, nic víc.“

Kal se na dvojici usmál. Dívka u Vincenta seděla dnem i nocí, když mu tělo spalovala horečka z ran. Dokonce i ranhojič Weiss byl nějakou dobu celý nesvůj a zůstával ve srubu dlouhé hodiny. Každý den přicházela ošetřovatelka Kathleen a trpělivě Taně vysvětlovala, jak správné o mladého vojáka pečovat. I když už horečka ustoupila, zraněný se stále nezotavoval. Za nocí hlasitě křičel a trhal za propocené povlečení.

Kal by býval vstal, ale to už u něj byla Taňa, mluvila na něj a utírala mu čelo, až se chlapec uklidnil a zase usnul, aby ho příští noci zase přepadla hrůza.

Postupně se vzpamatoval, stále však měl v očích ten smutný, uštvaný pohled, jehož se teprve musel zbavit.

Jelikož byla Taňa jeho jediná dcera, dělal si Kal kvůli malé holčičce, která zdánlivě přes noc dospěla v ženu, trochu větší starosti než obvykle. Neměl žádné postavení ani věno a bál se, že její život skončí v otročině, co zabije veselý šarm, jenž jakoby z ní vyzařoval. Bál se jiných věcí, a protože Ivor jeho rodině výjimku nenabídl, žil Kal ve strachu z výběrů pro měsíční hostinu.

Odsunul takové myšlenky do pozadí a díval se na ty dva, kteří si hleděli do očí a tiše spolu rozmlouvali. Už teď měl mladého muže rád, jako by mu ho Parom poslal náhradou za chlapce, jehož kdysi dávno ztratil. Byla v něm síla, ale též něha, tak neobvyklá, a přece si Kal přál, aby právě tyhle vlastnosti měl muž, o němž doufal, že se stane jeho synem.

Ve srubu bylo teplo a příjemně. V krbu praskal pěkný oheň a plnil místnost veselou, teplou září. Ticho bylo jako něžná pokrývka štěstí. Na stole ležely bochníky čerstvě napečeného chleba a Ljudmila stála s úsměvem v rohu a pozorovala dvojici. Kal se na ni podíval a oba pokývali hlavou, jak se jim vybavily vzpomínky staré pětadvacet let.

Ticho trvalo jen chvilku, než oba mladí vzhlédli a celí rudí se od sebe odtáhli. Kal se zasmál a zahrozil jim prstem.

Ozvalo se zaklepání na dveře a Ljudmila spěchala otevřít.

Ve dveřích stál seschlý dědek s bílým vousem málem po pás, opírající se o leštěnou dřevěnou hůl. Za ním byl tucet podobných mužů, všichni na sobě měli prostou vlněnou rubašku, v pase převázanou, a nohy jim před podzimním chladem chránily křížem převázané onuce.

„Mír a požehnání tomuto domu," řekl starouš a hluboko se poklonil.

„A vám taky, Nachatkime, příbuzní a přátelé," odvětil Kal, přistoupil ke dveřím a hluboko se poklonil.

Jak vstupovali do místnosti, Ljudmila jim podávala bochník na vyřezávaném prkénku, na němž stála i nádobka se solí. Každý si vzal krajíc chleba, posolil a otočil se k prosté ikoně Chesuse, zdobící východní stěnu.

Když se pokřižovali, snědli chleba, hluboko se poklonili ikoně a pak si šli sednout ke stolu.

Rozhostilo se nepříjemné ticho, než se muži usadili a Taňa s Ljudmilou zatím pobíhaly kolem, nalévaly čaj a rozdávaly talíře s chlebem, nakládanou zeleninou a soleným masem.

Kal se podíval na Hawthorna a usmál se. Byla to menší past. Vincent neměl tušení, že tito muži přijdou, ani nevěděl, proč byli pozváni.

Nachatkim byl možná nejstarší člověk v celém Suzdalu, a tudíž muž, k němuž bylo třeba chovat se s úctou. I když to byl pouze obchodník s kůžemi, dokonce i šlechtici se k němu chovali aspoň trochu uctivě a v záležitostech kupců jeho hlasu naslouchali a poslouchali ho, protože mu vysoký věk přinesl i velký rozhled.

Ostatní byli dobře známí vůdci rolníků v Suzdalu a na okolních velkostatcích. Boris, Kalův bratranec, dokonce uměl číst, a byl tudíž velmi vážený. Vysoký urostlý Vasilij byl levoboček, jeho matka byla prostá žena, jeho otec urozený pán. I když ho jeho otec, který již dávno zemřel, nikdy nepřijal, mohl se v některých záležitostech pohybovat v obou kruzích a často se přimluvil za mužika v nesnázích, takže si ho všichni lidé z nižších tříd velice vážili jako rádce a důvěrníka.

Byli tu z dobrého důvodu a Kal se nerozpakoval začít.

„S přítelem Hawthornem jsme právě mluvili o záhadách Yankeeů, když jste, přátelé, dorazili," začal nevinně, předklonil se a poplácal Vincenta po rameni.

„Noha se ti hojí?" zeptal se Nachatkim, vrásčitou tvář plnou účasti.

„Ano, pane,“ odpověděl Vincent rusky. „Děkuji.“

„Jsi udatný muž,“ zašeptal Nachaťkim. „Věz, že sis udělal nepřátele, ale svými činy sis též udělal mnohem víc přátel.“

Vincent jen kývl, na odpověď se nezmohl.

„Vincente, řekl jsem svým přátelům pár věcí, o kterých jsme se spolu bavili,“ řekl Kal podbízivě. „Nevadilo by ti, kdyby sis popovídal i s nimi?“

Vincent chvíli váhal. Keane muže několikrát varoval, aby se se Suzdalci příliš nezaplétali, a nakázal jim, že nesmějí narušit panující řád věcí. Hodně mužů již kvůli tomu bručelo, rozhořčovalo je otroctví, které kolem sebe viděli. Všichni si však také dobře uvědomovali, že prozatím se musí spokojit s vládnoucí třídou, mají-li přežít.

Nebyla však pravda pravdou? Starší církve ho učili, že svědčit pro pravdu může přinést bolest, pokud ho však zavolají, nesmí nikdy odmítnout. Neexistovala jiná cesta a on kývl na souhlas.

„Moji přátelé se budou ptát,“ pokračoval Kal, „a já budu překládat tobě i jim.“

„Má ruština je pořád hodně kostrbatá,“ odtušil Vincent s úsměvem.

Kal ho poplácal po zádech a Vincent se opřel v židli.

Taňa přišla a posadila se vedle něj.

„Moji přátelé viděli zázraky vašich yankeeských strojů, ale já jim řekl mnohem víc, zvlášť o tom, jak vy, lidé, žijete.“

„Jako třeba?“ zeptal se Vincent.

„O vaší zemi Unii a o vyhlášení, jak se to jmenuje?“

„Nezávislost?“

„Ano, to.“

Hawthorne se usmál a rozhlédl se kolem sebe. Jak to bylo zvláštní. Doma vždycky žil podle zvyků svého lidu, naslouchal slovům starších, prokazoval jim úctu a žil s vědomím, že moudrost přichází teprve s léty. Teď to vypadalo úplně jinak. Kolem stolu seděli šedivci připravení pozorně vyslechnout jeho slova.

„V mojí zemi, v Americe,“ začal Hawthorne pomalu, aby mohl Kal všechno přeložit, „za časů otcova děda, nám vládli šlechtici, bojaři jako tady.

Můj lid, všichni lidé z mojí země, kterou jsme pojmenovali Amerika, byli obyčejní sedláci a kupci ve městech, jako jste i vy. My jsme věřili, že vláda šlechty je špatná. Věřili jsme, že všichni lidé byli Bohem stvořeni jako sobě rovní. Že když člověk pracuje, dílo, nad nímž se mu zpotilo čelo, právem náleží jemu. Že by muž měl pracovat na půdě, která patří jen a jen jemu, a nemá být nucen dřít na polích jiného člověka, pokud s tím nesouhlasí a nedostane za to zaplaceno. Takže američtí lidé sepsali dlouhou řeč na pergamen. Pojmenovali jsme to Vyhlášení nezávislosti. Poslali jsme to našemu králi a řekli jsme mu, že všichni lidé jsou si rovni a svobodní a že on nám už nevládne.“

Posluchači vzdychali údivem a dychtivě čekali na další slova.

„Král naší země ale vyslal vojáky, aby nás přinutili konat podle jeho vůle. Vypukla hrozná válka a král byl vypuzen ze země. Když bylo po boji, rolníci vyhnali krále, jeho šlechtice a všechny jeho vojáky.“

„A kdo se stal bojarem?“ zeptal se zezadu Nachatkim.

„Nikdo.“

„Jak to?“ chtěl vědět Vasilij. „Kdo pak vydává zákony a vládne lidem?“

„Vládneme si samí. Po válce se sešli lidé v každém městě po celé zemi. Zvolili jsme moudré muže ze svého středu, které jsme pak vyslali do velké rady. V té radě tihle moudří muži vytvořili pravidla, kterými se všichni řídíme. Když udělali špatné zákony, lidé z toho města jim nařídili, aby se vrátili zpátky, a na jejich místo vyslali jiné moudré muže.

Taky jsme po celé zemi hledali muže, který by byl ze všech nejmoudřejší. Jeho jsme postavili do čela rady a říkáme mu prezident. Slouží nám čtyři roky a pak se lidé v každém městě sejdou a rozhodnou, jestli byl jako prezident dobrý nebo špatný. Když nebyl dobrý prezident, řekneme mu, aby se vrátil domů, a na jeho místo pošleme někoho jiného.“

Hawthorne mohl jenom doufat, že pro své hrubé vysvětlení demokracie našel správná slova. Když domluvil, nastala halasná debata. Někteří muži nevěřícně kroutili hlavami, jiní na něj jen užasle koukali.

Jakýsi rozložitý rolník, jemuž se pod rubaškou nadouvaly svaly na ramenou a pažích, se naklonil nad stůl a začal na Hawthorna křičet.

„Ilja, bratr mé matky,“ vysvětloval Kal, „chce vědět, co se stane, když se vám ten špatný muž vysměje a odmítne jít domů, postaví si místo toho palác a žije v něm.“

V místnosti se rozhostilo ticho.

Hawthorne se rozhlédl po shromáždění.

„Kdyby se takový muž pokusil jít proti přání lidu, dali bychom ho do vězení.“

Ilja se zasmál a cosi odsekl.

„A kdyby nešel do vězení, když ho tak hezky požádáte, a zaplatil si vojáky, aby ho chránili, co pak?“

„Zabili bychom ho,“ odpověděl Hawthorne tiše se sklopenýma očima.

„Mužici by zabili bojara?“ Ilja si znechuceně odfrkl. „Církev by vás poslala do pekla.“

„V naší zemi nemá církev žádnou moc. V Americe se člověk může modlit k Bohu, Paromovi, Chesusovi nebo ke komu chce. V Americe, kdyby se mu nějaký kněz snažil bránit nebo ho nutil změnit způsob, jakým se modlí, takového kněze by poslali do vězení.“

„Nemožné!“ řval Ilja.

„Tak jdi do našeho města,“ vyzval ho Hawthorne klidně.

„Uprostřed uvidíš tři různé kostely. Jeden nazýváme metodistický, druhý presbyteriánský a třetí je pro muže, kteří si říkají katolíci. Já patřím k jiné církvi, zveme se kvakeři. Jelikož jsem tady jediný kvaker, modlím se sám, a nikdo z jiné církve mě nemůže nutit, abych to dělal jinak. Kdyby ano, náš vůdce Keane by ho přinutil přestat.“

Muži v místnosti se dívali jeden na druhého a kroutili hlavami. Ilja ustoupil a cosi si temně mumlal. Hawthorne si všiml, že při zmínce o Andrewovi si několik mužů sáhlo na levý rukáv a vzrušeně se rozhovořili. „Teď jim pověz o vašem Lincolnovi,“ vyzval ho rychle Kal, „a o válce za osvobození černých rolníků.“

„Lincoln je největší vůdce, jakého náš lid poznal,“ začal Hawthorne a při řeči se rozehříval. „Byl to rolník jako já a jako vy všichni tady. Lid mé země poznal, jak je moudrý, a udělal ho svým vůdcem.

Ale v mé zemi byli tací, kteří žili hodně hluboko na jihu. Ti nevěřili, že všichni lidé jsou si rovni. Takže jezdili do dalekých krajů, lovili lidi s černou kůží a z nich dělali otroky, kteří na ně pracovali.“

„Lidi s černou kůží?“ ujišťoval se Nachatkim.

„Je to tak. Jsou to stejní lidé jako vy a já. Jediný rozdíl je v tom, že jim Bůh dal místo bílé černou kůži.

Ti lidé z Jihu," pokračoval Hawthorne, „nechtěli s tou špatností skončit, a tak v naší zemi vypukla veliká válka. Lidé z Jihu řekli, že už nepatří do Ameriky, a chtěli si černé lidi nechat jako otroky. Lincoln ale řekl, že je to špatné. A tak lidé na Severu vytvořili velké vojsko a vytáhli na jih, aby osvobodili lidi s černou kůží a aby zabránili lidem z Jihu zničit svobodnou americkou zem."

Hawthorne se odmlčel, věděl, že jeho rozhodně abolicionistický postoj, kdy se zastával zrušení otroctví, někteří kamarádi možná zpochybňovali, presto však cítil, že je to správné.

„Muži jako vy bojují, aby osvobodili jiné," zeptal se jeden mládenec se zcuchaným černým vousem, „i když jim samotným nikdo nevyhrožoval, že z nich udělá otroky?"

„Otroctví je špatné," prohlásil Hawthorne mírně. „Lincoln řekl, že když dovolíme, aby se z jednoho člověka stal otrok, je ohrožena svoboda všech lidí,"

„A ty bys zabil, abys to zarazil?" zeptal se tiše Nachatkim.

Hawthorne se rozhlédl po místnosti. Téměř neznatelně kývl.

V místnosti se rozhostilo ticho. Možná řekl příliš. Každý u pluku teď už věděl, že tady žijí v takovém zřízení, za jehož zrušení v Americe vybojovali dvě války. Všichni muži u pluku, dobrovolníci a záložáci, byli příslušníky vojska, které hodlalo zrušit otroctví navěky. Ve srubech se skoro každou noc vedly vášnivé debaty pravě o tomhle a o tom, jakou nechuť v nich vzbuzuje systém bojarů, církve a rolníků.

Nikdo nepromluvil a Hawthorne cítil nervózní napětí z toho, co jim odhalil.

Naklonil se k němu Kal a usmál se.

„Je tak krásný večer," řekl tiše, „mladý muž jako ty by neměl trčet se starci jako jsme my, zvlášť když je tu jedna mladá dáma, která by si s ním moc ráda vyšla."

Vincent věděl, že mu říká, aby vypadl, a tak se podíval po Taňě a byl rád, že má příležitost být s ní o samotě.

Oba mladí vstali a vydali se ke dveřím. Vincent se obrátil a uctivě se shromáždění po suzdalsku uklonil, načež se muži usmáli a kývali v odpověď.

Když se dveře za nimi zavřely, mladí se na sebe podívali a usmáli se.

„Řekl jsi hodně moudrých věcí," zašeptala Taňa.

„Jenom doufám, že z toho nebudou potíže," odtušil Vincent.

Taňa zavrtěla hlavou a vzala ho za ruku. Dvojice vykročila směrem k poříční bráně a cestou si vyměňovala milé pozdravy s vojáky, které míjela, přičemž nejeden z nich na krasavici po Hawthornově boku pohlížel vyloženě závistivě.

„Projdeme se podél řeky," navrhla Taňa a Vincent ochotně souhlasil.

Pevnost nechali za sebou a společně se procházeli po břehu, pole a proudící voda kolem nich se mihotaly ve světle Kola a srpku měsíce nad nimi. Dorazili k porostu vysokých borovic a procházeli se mezi stromy, kde to připomínalo katedrálu, pod nohama jim šustilo jehličí a vzduch byl ztěžklý osvěžující a pronikavou vůní borovic.

Bylo to poprvé, kdy spolu byli skutečně sami, a Vincent byl celý rozechvělý. V Maine bylo něco podobného neslýchané, a dokonce i po ohlášení zasnoubení by párek, takhle se procházející po nocích, vyvolal poznámky.

Zpomalili a zastavili se.

Taňa mu položila ruku kolem pasu a druhou rukou ho něžně pohladila po tváři a krku. Svými rty vyhledala jeho, zlehka se o něj otřela, pak setrvala.

Když polibek neskončil, nýbrž byl stále vášnivější, zadívali se na sebe. Vincenta vlastní city polekaly a chtěl se odtáhnout, i když mezitím položil ruce Taně kolem pasu a přitáhl si ji k sobě.

Polibek konečně vyprchal, ale Taňa pokračovala, líbala ho na tváře a krk, chtěla stále víc.

„Měli bychom se vrátit," zašeptal chraplavě Vincent.

Znovu vyhledala jeho rty a Hawthorne zděšeně cítil, jak jeho odhodlání slábne, jeho tělo zareagovalo, toužil po ní způsobem, jakým se doposud nikdy neodvážil ani snít.

Odstrčil ji od sebe.

„Je to hřích," hekl. „To nesmíme."

Taňa se tiše zasmála.

„Lásko, ach lásko moje.“

„Já tě taky miluju,“ odpověděl Vincent a konečně vyslovil nahlas, co měl již celé týdny na srdci.

„Když se milujeme, tak pro můj lid to žádný hřích není,“ špitala mu dívka.

„Tvůj otec,“ koktal Vincent.

„On se to nikdy nedozví, a i kdyby, pochopil by to,“ vysvětlovala Taňa laskavě. „Možná nemáme moc času, Vincente. Parom to pochopí.“

Vrhla se mu do náručí a otázka, která se začala po jejích slovech vynořovat, se zase vytratila, jak se ti dva zlehýnka složili na zem, stále v mileneckém objetí.

* * *

„Takže je to tak, jak jsem vám říkal,“ prohlásil Kal, když se dveře zavřely.

„To nemůže být pravda,“ odsekl ostře Ilja. „Kdo kdy slyšel o něčem takovém - svět je vzhůru nohama, mužici porážejí bojary, církev nemá moc, muži bojují ve válkách, aby jiní mohli být osvobození?“

„Ne, takový svět nemůže existovat. Vždycky to přece bylo tak, že mužici pracují, šlechtici tloustnou a církev bohatne.“

„Oni ale svůj svět změnili.“

„Mohl by lhát,“ přisadil si Vasilij.

„To nemyslím,“ namítal Boris.

„Do toho, Borisi, vysvětli proč.“

„Jsem v táboře Yankeeů každý den, pomáhám jim tahat dříví. Jejich jednorukého vládce a ty, co nosí meče, jsem původně považoval za šlechtice. Nikdy jsem ale neviděl, že by uhodili jiného Yankeeje. Viděl jsem, jak se s nimi občas hádají jiní vojáci, a ti s meči jim naslouchali. U nás i odmlouvání šlechtici znamená smrt.“

„Má pravdu,“ přidal se klidně Nachatkim a všichni se k němu uctivě otočili. „Tito muži jsou jiní. Jednají jako šlechtici, jako hrdí muži, ale nejvíc ze všeho jsou asi laskaví. Jediný neuhodil někoho z našich. Mnozí z nich pomáhají. Viděl jsem, jak jeden Yankee vzal od stařeny otep dříví a zanesl jí ji do srubu. Udělal by nějaký šlechtic něco takového? Jejich ranhojič léčí děti. Naši zruční ranhojiči slouží pouze šlechticům a děti mužiků nechávají umírat. A knězi - když prošli tunelem světla, nebyl s nimi jediný kněz.“

Ostatní přikyvovali na souhlas.

„Co říkáš, Kalinko?“ zeptal se Nachatkim. „Ty je znáš nejlíp.“

„Starý Nachatkim má pravdu v tom, co viděl. A ten chlapec jménem Hawthorne mluví pravdu, stejně jako Keane. Keane mi o tom jejich Vyhlášení nechtěl nic říct, když jsem se ho zeptal. Možná nechce, abychom se to zatím dozvěděli.

Ale z toho, co jsem zjistil od Hawthorna, je zřejmé, že ho jeho knězi učili, že mluvit pravdu je veliká ctnost, a kupodivu i to, že zabíjet jiné lidi je největší hřích.“

„Proto je tak smutný,“ zašeptal Nachatkim.

„Uzdraví se,“ řekl tiše Kal a podíval se na Ljudmilu, která se usmála.

„A tys trval na tom, aby s tebou během nemoci zůstal, jen abys ho uzdravil,“ zasmál se Petrov, další Kalův bratranec. „Nebo sis chtěl najít syna a mluvit s ním sám, aby ses o těchhle Yankeejích dozvěděl pravdu?“

„Je to dobrý člověk. Byl bych pyšný, kdybych ho měl v rodině,“ prudce a procítěně pronesl Kal. „Co se informací týče, když myš neslyší přes zeď, prohryže si díru, aby slyšela.“

Muži se pochechtávali a potřásali hlavami. Nikdo nebyl lepší než Kal, když přišlo na shánění užitečných informací.

„Takže jaký smysl má tahle schůzka?“ chtěl vědět Vasilij.

„Všichni víte, že nic by se mi nelíbilo víc, než dostat do rukou bojara a vykroutit z něj pot, který jsem kvůli němu vycedil, ale to by bylo šílenství. Tyhle věci jenom rozdmychají naše sny, nakonec však stejně k ničemu nepovedou. Jestli se můj pán Utar doslechne jediné slovo z toho, co známe, všechny nás pověsí z hradby jeho paláce, než znovu vyjde slunce.“

„Zatím z toho nic není,“ poznamenal tiše Kal. „Ale co zítra? Třeba něco změní názor těch Yankeeů a oni nám pomůžou.

Třeba by se díky nim mohli naši lidé taky naučit snít o tom Vyhlášení. Přesto, jestli se mají naplnit naše tajné touhy, Yankeeové musejí stát za námi. Keane zatím příliš věří Ivorovi. Jací už jsou bojaři, tenhle je docela dobrý, mnohem lepší než jeho otec.“

„Nebo otec jeho otce, Hrozný,“ zamumlal Nachatkim.

„To se ale změní,“ prohlašoval Kal ohnivě, „protože dřív nebo později

Rasnar Ivora přesvědčí, nebo se Ivor začne bát strojů, rostoucího bohatství a oblíbenosti Yankeeů.“

„Ale co Yankeeové a Tugaři?“ procedil temně Nachatkim a zapovězené slovo na místnost hodilo ticho.

Pouhá zmínka o těch hrůzách měla za následek bičování, pokud to slyšel kněz či šlechtic. A teď promluvit o Tugarech před Yankeejem bylo trestáno stažením z kůže zaživa.

„Dřív nebo později to zjistí,“ zašeptal Nachatkim.

„Jelikož nejsou urozené krve ani nepatří k církvi, Ivor je nemůže zařadit všechny mezi výjimky. Dovolí, aby dva z deseti z nich byli odvedeni na krmení?“

„Myslím, že ne,“ prohlásil Boris. „Všichni vědí, že když byl malý Hawthorne vězněm, jednoruký muž zuřil a nařídil, aby se všichni jeho muži připravili do války a osvobodili ho. Už to samo o sobě mě ohromilo, protože kdo kdy slyšel o šlechtici, kterému by záleželo na tom, že mu sebrali nějakého mužika, pokud by to nebyla žena, kterou chtěl v té chvíli použít? Keane nestrpí, aby mu odvedli víc než stovku jeho lidí do porážecích jam.“

„Ale postavit se na odpor je šílenství,“ šeptl Nachatkim.

„Jediný zabitý Tugar a tisíc dalších lidí bude zabito. Jestli budou bojovat, půjde do porážecích jam celý Suzdal.“

„Takže budeš souhlasit, abychom nakonec stáli stranou, nic neudělali a nechali náš sen zemřít?“ zeptal se Kal jízlivě. „Víme, co chce církev. Překvapit je některé noci a všechny povraždit. A já tuším, co chce Ivor. Použije je ke zničení církve a jeho soupeřů a pak je zradí taky.“

„Co jiného můžeme dělat?“ odsekl Vasilij.

Kal se opřel v židli a usmál se.

„Copak to není zřejmé? Teď musíme začít plánovat. Do příchodu Yankeeů jsem si nikdy neumel představit, že by svět mohl být jiný než teď. Teď jsem slyšel o jiném způsobu a já toužím po tom, aby takový byl i pro můj lid.“

„A co horda?“ zeptal se šeptem Nachatkim.

„Do jejich příchodu pořád zbývají tři roky a než sem dorazí, mohli bychom hodně dokázat, když budeme s Yankeeji zajedno.“

Všichni se na Kala užasle dívali.

„Máš veliké sny,“ podotkl Boris nervózně. „Tancuješ příliš blízko plamene, můro Kalinko. Dávej si pozor, nebo si spálíš křídla a nás všechny umučí v ohni s tebou.“

„Uvidíme,“ opáčil Kal a lstivě se rozhlédl po místnosti.

* * *

Muzta pobídl koně do cvalu a vítězoslavně zavýskl, protože jeho cíl byl konečně na dohled.

První sníh začal padat před necelým měsícem a reptání v jurtách bylo stále hlasitější. Vždycky pochodovali mírným tempem, vše bylo načasováno tak, aby k velkým dobytčím městům dorazili před začátkem zimy. Tam na ně čekaly zásoby, naštípané dříví, nahromaděné daně a výběrčí mohli rovnou začít s vybíráním.

Muzta byl skoro dva týdny jízdy před hlavním vojem, protože se ve své nedočkavosti toužil přesvědčit, že je všechno připravené na příchod jeho lidu. Teď bylo město před ním.

Při svém pochodu získali skoro rok, ale cesta byla tvrdá. Mnozí ochořeli a zemřeli, ztratili tisíce koní a přeživší zvířata byla vyhublá, byla jim vidět žebra a srst měli zcuchanou a matnou.

Snad už konečně předehnali stravující nemoc dobytka a budou se tu spokojeně krmit až do jara. S doplněnými zásobami by možná mohli dál pokračovat starým tempem.

Nakonec možná budou muset na ruské lidi čekat dvě sezóny, místo aby tam napochodovali rovnou.

Muzta vyjel na kopec a zadíval se na město. Jak je tu zvláštní dobytek, pomyslel si. Tugarská horda, všichni lidé, kteří obcházeli Valdennii, byli jako jeden, všichni mluvili stejným jazykem, měli stejné zvyky i způsob odívání.

Ale ti, kteří zůstávali na jednom místě, se od sebe lišili. Mayská města pro něj byla z těch zajímavějších. K nebi se zvedaly stupňovité pyramidy, nejvyšší z velkých staveb, co tu viděl, dosahovala výšky třiceti i víc Tugarů.

Na vrcholcích velkých pyramid hořely velké hranice a Muzta ve vzduchu zachytil slabý závan hořícího masa.

Tihle jediní ze všeho dobytka se pojídali navzájem. Ta představa pro něj byla poněkud odpudivá.

K náčelníkovi hordy přicválal Tula.

„Dneska večer bude dobrá hostina,“ vyhrkl dychtivě.

„Doufejme,“ řekl Muzta klidně, „ale kde je Kubata? Měl tu být a čekat na nás.“

Jakoby v odpověď na qar qarthovu otázku se z městské brány vynořila tlupa Tugarů a cvalem vyrazila do kopce.

„Voní to jako dobrá krmě,“ zavtipkoval si Tula, ukazuje na kouř stoupající z pyramid.

Muzta v odpověď jenom zabručel.

Kolem obou vůdců zavířil sníh, na chvíli jim zastřel výhled na zbytek světa, pak zmizel.

Kubata cválal rychle a Muzta pocítil znepokojení.

„Něco není v pořádku,“ štěkl Tula.

„Přesvědčíme se.“

Starý generál přijel a zastavil koně před qar qarthem.

„Mor, můj pane,“ funěl Kubata.

„Jak to? Letos časně tu byli moji zvěstovatelé,“ křičel Muzta, „a říkali, že tu nic není. První výběrčí sem dorazili před měsícem a tvrdili, že dobytek je čistý.“

„Začalo to teprve včera. Nějakým záhadným způsobem přichází tak rychle, jak před tím prcháme.“

Muzta kopl koně a otočil ho.

„Co to děláš?“ křičel Tula a zastavil se před Muztovým zvířetem.

„Musíme se dostat před mor,“ řekl Muzta jakoby pro sebe.

„Naši lidé jsou vyčerpaní,“ namítal Kubata, „a brzy bude všude plno sněhu.“

„Zůstaneme a nakrmíme se tady,“ dodával Tula, „a bu-de-li to třeba, do jara sklidíme všechen dobytek.“

Muzta se ohlédl na Kubátu, jenž kývl na souhlas.

„Můj qarthe, zůstaňme tu aspoň do té doby, než začne tát sníh. Naši koně, ženy a děti budou zase tlustí. Pak pojedeme rychle. Urazíme vzdálenost dvou období za jednu a sklidíme Rusy dřív, než se tam zase dostane ta nákaza.“

Muzta se zadíval na město. Věděl, že jestli sem mor již dorazil, polovina dobytka včetně nejtlustších kusů zemře a horda, jak už byla hladová, pozře zbytek.

Uvědomil si, že to znamená problémy. Protože dokud měla většina dobytka naději na přežití a jejich vůdci byli vyňati, k žádným potížím nedocházelo, ne za sto pokolení od chvíle, kdy se objevil první dobytek.

Než skončí zima, mohlo by se to změnit. Nic jiného se však nedá dělat, říkal si ponuře.

„Toto je můj rozkaz," prohlásil Muzta nešťastně.

„Zůstaneme tady přes zimu, dokud nezačne tát sníh. Pak pojede horda rychle, zase urazí cestu dvou období zajedno a příští zimu strávíme na Rusi."

Tula se v duchu usmál, co si myslí však nedal nijak najevo. Qar qarthovi toto rozhodnutí zachránilo život, protože kdyby chtěl jít dál, bylo by pak možné ho odstranit.

„A zvěstovatelé našeho příchodu?" zeptal se Kubata.

„Ano, měli bychom je okamžitě poslat napřed do východních měst Mayů, aby jim sdělili, že tam budeme začátkem léta, a pak další k Rusům, aby je připravili na naše přezimování, až znovu napadne sníh."

„Možná na nás ještě nebudou připravení," podotkl klidně Kubata. „Přijdeme o dvě období dřív,"

„Tak zvěstovatelům řekni, aby jasně vyhlásili, že ať dřív nebo později, očekáváme, že budou připravení. Ať hlásný sebere pár domácích zvířat, co mluví ruským jazykem. Měl by vyjet dneska v noci - musí jet rychle jako vítr a dostat se tam dřív, než sníh zabrání cestování."

„Nenajíme se, můj pane?" řekl Tula a ukázal na město.

Muzta se na něj chladně podíval.

„Ne dokud tu nebudou moji lidé," prohlásil a pak se obrátil k západu a zmizel ve vánici.

kapitola devátá

Rasnar se přes stůl podíval na vojáka. Nucené předvedl svůj nejveselejší úsměv, sáhl do krabičky na stole, vytáhl zlaťák a hodil ho přes stůl.

„Já to nechci," prohlásil voják kousavě.

„A proč ne? Proto sis přece se mnou přišel promluvit."

Vojín Hinsen hledal správná slova v ruštině a pomalu vysvětloval.

„Nejsem hlupák. Vím, že nás ty nebo šlechtici všechny zabijete."

Rasnar neodpověděl, hroznému přízvuku nevěřícího před sebou rozuměl jen tak tak.

„Chci, abys mi oplátkou za službu slíbil život."

Rasnar pomalu přikývl.

„A zlato, stříbro nebo ženy na oplátku taky?" zeptal se kněz.

Hinsenovi zazářily oči, i když nechtěl své další motivy odhalit.

Rasnar se tiše zasmál.

„Někdo, jako jsi ty, se mi hodí a odměním tě dobře," prohlásil Rasnar a oběma nalil čaj.

„Své přátele vždycky odměňuji, jak si zaslouží," pokračoval prelát a usmál se.

* * *

Andrew vzhlédl od stolu a upravil knot jediné lampy, která mu osvětlovala srub. V místnosti byla zima, takže vstal, otevřel dvířka a přihodil do litinových kamínek další polínko. Zima začala před půldruhým měsícem, ale pak přišla dlouhá přestávka, skoro připomínala návrat babího léta. Počasí drželo, dokud se neobjevily nízké mraky a odpoledne bičovaly studené deště.

Tobiáš se minulý týden vrátil z pátrací výpravy a tábor byl plný příběhů, jimiž se chvástali námořníci, vychloubali se věcmi, které viděli.

Moře bylo skutečně vnitrozemní, jak ostatně tušil, a Rusko bylo na jeho severním konci. Málokdy mělo víc než sto mil na šířku, ale k jihu se táhlo dobře na pět set mil a po obou stranách ho lemovaly široké otevřené stepi.

Dokud nedorazili na jižní konec, neviděli skoro živou duši.

„Kartaginci," zamumlal si pro sebe Andrew, když poprvé slyšel, jak Tobiáš vypráví, co se stalo. Architektura a lodě, které Tobiáš popisoval, byly jako

zpráva o Kartágu a jeho hispánských koloniích. Naneštěstí s jejich městem nenavázali spojení, protože při pouhém spatření Ogunquit vyplula flotila lodí s klouny, takže Tobiáš uprchl.

Pronásledovali ho na východ, kde moře zřejmě přecházelo úzkým průlivem do dalšího oceánu. Když se konečně obrátili k severu, kapitán východní část moře, jež nyní nazýval Americké, obeplul. K úžasu všech zahlédli nějakou sladkovodní velrybu. Spustili čluny a dali se do pronásledování.

Andrew se znovu podíval na lampu. Velrybí tuk vydával slušné světlo, dělalo mu to však starosti. Nejprve se od přístavu, kde v pecích tuk vytavovali, nesl odporný zápach. Navíc s nevinným zvířetem, jež Tobiášovi námořníci s takovou radostí ubili, zvláštně soucítil. Byl by rád, kdyby jim mohl další lov zakázat, věděl však, že tuk potřebují a on do toho nesmí plést své osobní pocity.

Vstal, protáhl se a došel ke dveřím. Přestalo pršet a mezi letícími mraky občas matně zasvitl druhý měsíc Cysta.

Práce pokračovala mnohem lépe, než čekal, K jeho úžasu Ferguson zřejmě své úkoly plnil včas. Kalový pracovní čety byly skoro tak dobré jako ty doma ve Státech. Stovky mužů stavěly trať a tahaly stovky tun drceného vápence jako balast. Přívoz setniny H pracoval naplno od úsvitu do soumraku, převážel vápenec jako balast i pro slévárnu, a minulý týden byl zprovozněn druhý člun.

Konečně byl spuštěn první buchar, jenž přebíral energii z kola na spodní vodu, které spěšně postavili v bočním náhonu nad hlavním kolem slévárny. Pro tu práci stačilo jen s vypětím sil, ale do jara, než do náhonu umístí dvě dvacetistopá kolesa, jež nyní připravovali, postačí.

Dokonce i při tak chabé energii, jakou dodávalo, dokázali vyrobit pásy železa pro železnici a trať byla položena od přístavu už do poloviny cesty k pile.

Chlapci ze setniny E se ve slévárně střídali a pracovali dnem i nocí. Nakonec přesvědčili setninu C, která zatím s žádným nápadem nepřišla, aby se s nimi spojila za čtvrtinový podíl ze zisku. Někteří muži scházeli z kopce jen na ranní nástup a povinné cvičení pluku, stále pořádané každé odpoledne.

Dokonce byl zaveden jakýs takýs bankovní systém. Různé setniny si zvolily akcionáře a předsednictvo. Bylo třeba pár dosti složitých výpočtů, systém však nakonec vypracovali, takže každá setnina přesouvala směnky sem a tam výměnou za zboží a služby, a polovinu nově nabytého bohatství všichni předávali na plukovní účet.

Bili Webster ze setniny A, jehož otec byl v Portlandu bankéřem, teď celé operaci předsedal. Andrew si musel přiznat, že mu většina aspektů finančnictví uniká, a tak ten úkol holohlavému devatenáctiletému mládenci prostě svěřil. Mladík se do úkolu, obvykle vyčleněného pro někoho třikrát staršího, pustil s vervou. Podíly z kapitalizace se prodávaly různým setninám a Gatesova papírenská společnost vydávala speciální druh nazeleno obarveného oběživa. Hodlali dát na revers znak Maine a na líc rytiny Andrewa, O'Donalda, Cromwella, Weisse a dokonce i Ivora.

To bylo pro čtveřici důstojníků zdrojem pobavené hádky, když se štěkali, kdo bude na které hodnotě, jelikož se rozhodlo, že nejlepší bude umístit Ivora na největší, padesátidolarovou bankovku. Nakonec tahali slámky, a i když si to Andrew nerad přiznával, cítil zklamání, že si vytáhl nízkou hodnotu. Jaké už bývá štěstí, Tobiáš si vytáhl dvacetidolarovku a nad výsledkem se značné nafukoval.

Andrew se vrátil ke stolu a podíval se na pracovní rozvrhy. Setniny A a K se nyní věnovaly hlavně kácení dříví, protože většina jejich chlapců byla naverbována ve Skowheganském kraji, kde byly hlavním zdrojem obživy rozlehlé severní hvozdy.

Setnina C spolupracovala se setninou E ve slévárně a rudných dolech, zatímco setnina D měla stále hlavní slovo na své pile, pro niž konečně získali novou osmistopou čepel, která při prořezávání polen vydávala zvuky jako zešílevší banší. Setnina H se stále zabývala svými čluny a setnina G mlýnem, který také pracoval čtyřiadvacet hodin denně. Setnina B byla ve vápencovém lomu a setnina J se nechala naverbovat na stavbu přehrady, takže byla připravená v několika dnech vyrazit s Weissem na zatím největší projekt.

O'Donaldovi muži se přesunuli do Dunlevyho kovárny a slévárny, kde se kovalo železo i vyráběla litina, a nedávno se jim podařilo poprvé vyrobit ucházející ocel.

A to nepočítal tucty menších operací, které začali někteří muži sami, včetně výroby papíru a knihtisku, takže se mohlo začít s vydáváním prvních plukovních novin. Hawthorne byl mezi šlechtici na roztrhání se svou výrobou hodin a Tobiášovi námořníci dodávali olej.

Jackson měl svou pekárnu - jediný problém byl v tom, že stále ještě nezvládal pečení slušného chleba, a Andrew byl přesvědčen, že nebýt zásahu Ludmily a jejích přítelkyň, nejspíš by je už všechny otrávil.

Doktor Weiss pracoval na nápadu s malou sklárnou a věřil, že by dokázal spustit prosperující obchod se šlechtou, kdyby se mu podařilo zvládnout umění

výroby brýlí,

„Dobrý večer, pane.“

Andrew se otočil a podíval se ke dveřím, které nechal otevřené.

„Vám taky, Hawthorne. V takové noci jste byl na procházce?“

„Je vlastně docela hezky,“ opáčil Hawthorne mírně a Andrew za chlapcem zahlédl Taňu.

„To je, synku,“ řekl Andrew dívaje se na dívku. „To je.“

„No, viděl jsem, že máte otevříno, tak jsem chtěl pozdravit. Už bychom měli jít, pane.“

Když dvojice odešla do tmy, Andrew se usmál a v duchu se vrátil ke Kathleen.

Co se tu stalo? přemítal. Od toho dne před čtyřmi měsíci s Jamesem byla odtažitá, trávila hodně času s Emilem, starala se o neustávající proud nemocných, kteří přicházeli každý den, i o muže, kterým se ještě nevrátil zdravý rozum, či se po večerech procházela sama.

Zdvořile odmítala jeho nabídky k vyjížďce či návštěvě města. Byla to nakonec jeho vina? Vyděsila ho Mary natolik, že už se nikdy nedokáže otevřít, a Kathleen, když to vycítila, prostě jen vycouvala? Nebo se v duchu tak hluboce ponořil do krvavé války, že v něm Kathleen viděla jen další stroj na zabíjení, který až příliš snadno může být sám zabit? Napadlo ho, zda ještě někdy najde štěstí, či v něm schopnost být šťastný zabila Mary a navěky ji zničil Gettysburg, takže mu teď zbyl pouze strach, že bude znovu zraněn, a noční můry o bratrovi, jež ho stále ještě strašily.

* * *

„Tvůj plukovník vždycky vypadá tak smutný, tak duchem nepřítomný,“ řekla Táňa a přitiskla se Hawthornovi k boku.

„Já ho chápu.“

„Stejný smutek pořád vidím i ve tvých očích.“

Hawthorne mlčel. Každou noc ho pronásledovalo, jak se na něj podíval ten muž, když z něj vyprchával život, nebo Sadlerův výkřik, či chvíle, kdy odplouval do temnoty. Jak by to mohl vysvětlit?

„Jsi naživu, Hawthorne. Máme pořekadlo, život je pro všechny, mužiky i šlechtice, láska je pro mladé a s Chesusovým požehnáním spokojenost a klid

pro staré.“

Taňa se rozechvěle postavila před Hawthorna a podívala se mu do očí.

„Miluji tě,“ šeptla, přitáhla si ho blíž a rty se otřela o jeho.

„Třeseš se, Táno,“ a objal ji, pevněji držel a pro tu chvíli všechny noční můry zmizely.

„Pojď se mnou. Odejdeme ještě dneska v noci,“ šeptala mezi polibky.

„Co to říkáš?“ zašeptal v odpověď a pohladil ji po rozpuštěných tmavých vlasech.

Rozplakala se.

„Prostě se mnou odejdi,“ zašeptala. „Utečeme na východ. Tam ti snad nic neublíží.“

„Zběhnout?“ Tiše se zasmál. „Táňo, Táňo, jsem voják. Nemůžu zběhnout. Tohle jsou moji lidé, moji přátelé.“

„Prosím, lásko,“ a v jejích očích spatřil strach.

„Co se děje?“ Sevřel ruce na jejích štíhlých pažích.

„Proč jsi tak vyděšená?“

„Nesmím to říct,“ šeptala. „Ach, lásko moje, věř mi. Můžeme odejít dnes v noci, dávno, dávno předtím než...“

Odmlčela se. Bála se mu povědět, že zcela jistě ví, že v ní roste nový život, nový život, který nechtěla ani v nejmenším ohrozit. Šeptané rozhovory, které její otec vedl se svými přáteli, ji děsily. Bála se, že z toho bláznivého snu, jenž se jim začal líhnout v hlavách, zešílel. Protože rozhodně nemohli uspět. Její otec zemře, stejně jako její milý, a i kdyby ji ušetřili, až přijdou Tugarové, její zatím nenarozené dítě určitě pošlou za trest do jam.

„Plukovník drží toho Rasnara na uzdě. Nemusíš se bát, že by něco udělal.“

Taňa jen vrtěla hlavou.

„To není ono.“

„Tak co?“

„Nesmím to říct. Jenom se mnou odejdi, než bude příliš pozdě. Jsou tu lidé, říká se jim poutníci, kteří bez ustání putují k východu. Můžeme se k nim připojit a budeme v bezpečí.“

„Táňo, co mi to nechceš říct?“

Vzlykajíc odvrátila hlavu.

„Souvisí to s Tugary?“ zeptal se mírně Hawthorne.

Šokované se na něj podívala, v očích měla děs.

„Je to kvůli tomu, čemu říkáte Tugaři, že?“ vyptával se naléhavě Hawthorne.

„Kde jsi to slovo slyšel?“ vyjekla.

„Jednou, když jsem byl nemocný a vy jste si mysleli, že spím. Slyšel jsem, jak mluvíš s otcem, a řekli jste to. Plácl tě, jako by tě chtěl varovat. Znovu jsem ho slyšel šeptat, když jsem procházel kolem dvou žebráků na cestě, dívali se na jednu z těch hnusných soch. Táňo, co jsou zač ti Tugaři?“

„Nemůžu.“

V dálce se rozezněla večerka.

„Musíš se vrátit,“ řekla a snažila se vymanit z jeho objetí. On ji ale pevně držel,

„Táňo, miluji tě,“ šeptal, „Musíš mi říci, co jsou zač.“

„To by znamenalo smrt pro mě i pro celou mou rodinu.“

„Musíš mi to říci, prosím. Já neuteču, nemůžu. Jestli je to ale něco, co by mohlo ublížit mým přátelům, musím to vědět.“

Se vzlykáním se Taňa pátravě zadívala na svého milence.

* * *

Andrew otevřel dveře a vytřel si spánek z očí.

„Hawthorne, už je dávno po večerce. Pro tohle byste měl mít zatraceně dobrý důvod.“

„Pane, je to hrůza.“

„Co?“

Vykulený mladík se na něj jen díval.

„Pojďte dál, posaďte se.“

Andrew došel k příborníku, vytáhl láhev brandy, nalil a podal sklenku roztřesenému vojákovi. K jeho zděšení a úžasu si kvaker skleničku vzal a kopl

kořalku do sebe.

Rozkašlal se, ale pak začal alkohol účinkovat a chlapec se přestal třást.

„Pane, zjistil jsem, jak je to s těmi Tugary.“

„Povídejte.“

Přitáhl si židli a posadil se naproti vojínovi, který začal zajíkavě vykládat.

Ozvalo se zaklepání na dveře a oba vzhlédl. Z láhve už bylo dost upito a Andrew si nebyl jistý, jestli se mu žaludek obrací z alkoholu nebo ze vší té hrůzy.

Než mohli zareagovat, vešel dovnitř Kala a táhl za sebou Taňu s očima opuchlýma pláčem.

„Řekla ti to?“ křičel vzrušeně Kal a díval se na Hawthorna.

Chlapec kývl v odpověď, vstal a došel k Taně, jež se vytrhla otci a vběhla mladíkovi do náručí.

Taňa se schoulila ve Vincentově ochranitelském obětí.

Stalo se toho příliš, aby se mu odvážila povědět i další novinky, o nichž prve tolik dychtila vyprávět. Poznala však, že na to teď není vhodná chvíle.

Kal si bez ptaní nalil skleničku, napil se a postavil se před Andrewa.

„Kale, tohle je hrozné, odporné,“ začal Andrew chladně. „Je to hnusné.“

„Nesmíš nic říct,“ prosil Kal.

„Nic neříkat? Zatraceně, člověče, to čekáš, že budu stát stranou, zatímco mi odvlečou pětinu chlapů, aby je pobili jako dobytek? Krucinál, to s nimi budu bojovat do posledního muže, než bych to dopustil.“

„Plukovníku Keane, prosím ne.“

„Jak můžou tví lidé něco takového dovolit? Copak se mezi vámi nenajde nikdo, kdo by se tomu postavil? Co je to s vámi? Lepší zemřít se zbraní v ruce, než se nahnat do porážecích jam jako ovce!“

„Tak by tu už nikdo nebyl,“ opáčil Kal suše. „Ty jsi hordu neviděl, já ano. Je jich tolik jako stromů v lese.

Jsou skoro dvakrát větší než my. Každý z nich dokáže jednou rukou zvednout člověka ze země a vymáčknout mu život z těla. Nedají se zastavit jako sníh nebo řeka při jarním tání. Nic se jim nemůže postavit. Tak tomu bylo

vždy - šlechta vládne, církev bere a mužici dřou a vybírají je na smrt.“

I když Kal vysvětloval, nechal si své názory pro sebe, ačkoliv by rád slyšel, co by Andrew řekl v odpověď.

„Kdybychom se nepodvolili, zabili by nás všechny. Lepší, když zemřou dva než všech deset, protože jen tak jsme přežili. Když se mužik odváží odmítnout, šlechtic ho na místě zabije, protože tak tomu bylo vždy.“

„Z takových řečí se mi dělá špatně,“ prskl Andrew. „Lepší zemřít jako svobodný, než žít jako dobytek pro tyhle obludy.“

„Takže s nimi budeš bojovat?“ zeptal se Kal tiše.

„To máš teda zatraceně pravdu, že budu bojovat.“

Kal se pomalu začal usmívat.

„Věděl jsem, že zareaguješ takhle.“

„Co sis myslel, že bych měl udělat jiného?“

„Někteří si mysleli, že se přidáte k Ivorovi nebo dokonce k Rasnarovi, že vyměníte svoje zbraně za ochranu pro šlechtice nebo ohledy pro církev.“

„Sakra to určitě. Ty chceš říct, že to Ivor dovoluje?“

„Při posledním vybírání pomáhal jeho otec, a tak šel můj otec do jámy. Je výsadou šlechticů pomáhat s výběrem a ušetřit, koho se jim zlíbí, a vlk má dlouhou paměť, když přijde na myš, která ho rozčílila.“

„Proč vaši lidé nebojovali?“ vyptával se Andrew.

„A jak? Holýma rukama?“

Andrew se znechuceně odvrátil.

„Zítra sem přijde Ivor,“ řekl ostře. „Hodlám se ho zeptat, co sakra hodlá udělat, až se ti divoši zase objeví.“

„Nedělej to,“ prosil Kal. „Moji dceru a mě by to stálo život. I když popřeš, že jsme ti to řekli my, stejně na to dojde a rovnou nás zabije.“

„Já vás ochráním,“ prohlásil Andrew.

„Já patřím Ivorovi. On ti nikdy nedovolí skrývat mužika, který mu právem náleží.“

„Za jak dlouho přijdou?“ vyptával se Andrew.

„Ještě jsou tři sněhová období daleko. Neskákej do ohně dřív, než vůbec začne hořet, příteli.“

Andrew se posadil a znovu si nalil, aniž se namáhal nabídnout Kalovi či již lehce podroušenému Hawthornovi.

„Počkám,“ prohlásil Andrew chladně. „Ale věz už teď, že až přijde ta chvíle, tenhle pluk bude bojovat do posledního muže. Bude-li chtít Ivor mou pomoc, dostane ji. Jinak se jim postavíme sami.“

„Pojď, Táňo,“ řekl Kal a ohlédl se po dceři.

Hawthorne si ji ochranitelsky přitáhl.

„Nic jí neudělám,“ poznamenal Kal mírně, natáhl ruku a vyvedl dceru do noci.

„Prosím, otče, mrzí mě to,“ skytala mezi vzlyky.

Nevěděl, jestli ji má potrestat, nebo jí poděkovat, konečně se však dostali ze slepé uličky.

„Hlavně drž tu svou hloupou pusu zavřenou.“ a plácnutím ji napomenul. Dovedl Taňu domů, a když dorazili ke srubu, cítil se rolník jaksi jinak. Mohl nakonec opravdu existovat jiný způsob? Není jeho sen přece jen tak šílený, jak říkali ostatní?

* * *

Nějak se nemohl přimět k tomu, aby se soustředil na svou práci. Nesmímost toho, co mu Andrew svěřil předešlé noci, nemohl smýt či na to prostě zapomenout.

„Pane, bude to zatraceně složitý technický problém. Budeme muset postavit sypanou hliněnou hráz třicet stop vysokou a dvě stě yardů dlouhou.“ Ferguson za řeči ukázal na úzký průsmyk nad městem, kudy protékala řeka Vina, než oblekla Suzdal a vlila se do Něpry.

„Co to bylo?“ zeptal se Emil a ohlédl se na vojína, který stál spolu s Kalem za nimi.

„Tady, pane. Měli bychom ji postavit asi v polovině peřejí. Celé údolí za nimi to zaplaví a budeme mít dostatečný přepad, abychom tu postavili tucet těžkých kol, a ještě nám zbyde dost vody pro město, když ji povedeme krytým akvaduktem.“

Emil se snažil zase soustředit na svůj úkol.

Ivora vedle něj očividně zmátl Ferguson, jenž mžoural přes teodolit, a pak se vrátil zpátky ke svým naškrábaným poznámkám a náčrtkům.

Emil se podíval na Ivora a uvažoval, jak mohl bojar dopustit, aby jeho lidé žili v takové bídě. Neustálá hrozba nákazy ve městě ho od jejich příchodu dohánělа téměř k šílenství, protože kdyby vypukla tady, vzápětí by se přehnal přes pluk. Věděl, že odpověď je prostá.

Suzdalci tahali vodu z Něpry a z Viny, která protékala za severní hradbou dolního města. Potíž byla v tom, že ti ubozí hlupáci vraceli odpad rovnou zpátky do vody bez čištění. Jelikož se město zvedalo nad oběma řekami na řadách nízkých pahorků, tahat vodu do domů bylo ještě těžší. Většina lidí spoléhala na ručně vykopané studny a k doktorově hrůze byla většina žump a latrín méně než tucet kroků daleko.

Ohledně nemocnosti u pluku se jeho předpověď splnila.

Skoro třicet chlapců už leželo s tyfem a další si stěžovali. Dva z nich již následkem toho skončili na hřbitově. Všichni onemocněli po návštěvě města. Takže existovala jediná odpověď: postavit přehradu výš na Vině a zachytit čistou vodu v rokli, kde po jeho útěku našli Hawthorna. Přehrada bude výš než nejvyšší kopec Suzdalu, takže vodu bude možné odvést kamkoliv.

Samozřejmě ve chvíli, kdy Emil tento problém nanesl.

Ferguson po něm skočil, viděl v tom taky ohromný potenciál pro vodní pohon.

Emil se otočil a zadíval se údolím směrem k Suzdalu o čtyři míle dál. Jak mohli tihle lidé dovolit takové barbarství? V duchu zaklel. Všichni to byli středověcí barbaři. Zatraceně, Andrew by měl naložit Ogunquit a sakra rychle je odsud dostat, a nechat místní jejich smradu, nemocem, žabomyším válčičkám a Tugarům.

„Krásné místo, pane," řekl Ferguson a na oba muže se podíval. „Bude to chtít spoustu práce. Přehrada třicet stop vysoká, šedesát široká v základně a dvě stě yardů dlouhá, to je objem přes pět set kubických yardů."

„No a kolik to sakra je?" chtěl vědět Emil.

„Hm, kdybychom na tom nechali pracovat pět tisíc mužů, hádám, že by stavba trvala asi půl roku. Bude tam ale zatracené množství nahromaděné energie. Desítky tisíc koňských sil."

A dost vody, aby to tu žumpu vyčistilo nadobro, pomyslel si Emil.

„Mnoho mužů, příliš moc mých mužů.“ zavrčel Ivor.

„Třeba bychom se mohli nějak dohodnout.“ navrhl Emil a podíval se na Kala, aby jeho slova přeložil. „Chceme samozřejmě místo pro nová kola a plukovník Keane určitě rád zaplatí železem nebo jiným zbožím, aby si pronajal práci tvých lidí.“

Ivor se na Emila lstivé díval, byl připraven tvrdě smlouvat. Pak se v dálce ozval zvon. Ivor se otočil v sedle a ohlédl se. Ozval se další zvon a ještě jeden. Ivor a stráže, které jej doprovázely, se nervózně rozhlíželi. Náhle jeden strážný ukázal k cestě Na poříčí, která byla vidět za městem.

Rychle tam ujížděly postavičky připomínající na tu dálku mravence. Ivor napínal zrak, aby něco uviděl. Emil sáhl do sedlové brašny, vytáhl polní dalekohled, přiložil si ho k oku a zaostřil na průvod.

„Ve jménu Božím,“ vydechl Emil.

Ivor se na doktora znepokojeně podíval.

„Tugaři,“ řekl Emil mírně.

Bojar zesinal, jako by ho to slovo udeřilo. Na okamžik se úplně zapomněl Emila zeptat, odkud to slovo zná.

S výkřikem pobídl tlustý bojar koně a jeho strážní klusali za ním.

„Proč utíkají, jako by je honili všichni čerti?“ chtěl vědět Ferguson.

Emil se podíval na Kala.

„Asi bychom tam měli zajet,“ zašeptal Kal.

„Pergusone, posbírejte si náčiní. Jedeme.“

O chvíli později už se všichni tři hnali z kopce k městu, kde vyzváněly všechny zvony a ozýval se zděšený křik.

* * *

Brána do města byla otevřená a vyděšení obyvatelé jako jeden padli na zem, žádný se neodvažoval dívat.

Hluboké nargy, dunivé trubky Tugarů, vydávaly mrazivý basový zvuk, připomínající křik zatracených. Do města vjel tucet trubačů na svých obrovských zvířatech. Za nimi se valila zkáza, obrovské kotle přivázané po stranách sedel, do nichž válečníci zlatého klanu bušili palicemi, takže bubny vydávaly dunivý hřmot. Bylo jich šest, za nimi se objevilo dvacet jezdců

stráže, velké šestistopé válečné luky měli natažené, šípy nasazené.

A jako poslední se objevil ten zvaný prostě hlásný, jenž přijížděl, aby dal všemu dobytku na vědomost, že bude brzy poctěn přítomností tugarská hordy. Protože s jeho příchodem se ruští lidé budou nyní muset připravit o dva roky dříve na probírku, přinést úrodu, naplnit sýpky, vykrmit zvířata, která sami pojídali, a mít vše připraveno -stříbro, zboží, zásoby, železo a také sebe.

Hlásný seděl se zkříženýma nohama na své velké plošině, umístěné na hřbetě čtveřice koní. Plošinu lemovaly šklebící se lebky a na boku visely vybělené hrudní koše.

Plamen povlávající nad jeho hlavou měl barvu krve. Průvod pokračoval dál, za hlásným přijížděl dalších dvacet lučištníků a nakonec domácí zvířata - Suzdalci, kteří zmizeli s hordou skoro o pokolení dřív a teď se konečně vraceli domů. Oči měli zamlžené slzami, slzami z hrůz, na něž si zvykli, hrůzou z toho, že nyní jsou z nich vyhnanci ve vlastní zemi, o níž přestali snít už dávno.

Emil, s očima vytřeštěnýma hrůzou, stál mlčky na náměstí. To, co se blížilo, nezažil ani v nejděsivějších snech.

Vypadali jako nějaká ďábelská parodie na lidi. Někteří měli až osm stop na výšku. Ten na plošině měl podle něj spíš deset. Obličeje měli ostře řezané, prohnané, ďábelské, celé porostlé srstí, stejně jako těla. Když průvod projížděl přes velké náměstí, lidé okolo něj se vrhali na zem.

Jezdci v předvoji měli těžké kroužkové košile. Přílby měli nalakované na červeno a na klenotu zubící se lidskou lebku. Nargy a bubny duněly a hřměly, rozléhaly se ozvěnou po celém náměstí.

„Na zem, oba!“ zasyčel Kal ležící na zemi. „Jestli to neuděláte, zastřelí vás.“

Emil v životě před nikým neklečel, tentokrát však pochopil, že je to nutné, a tak si lehl na břicho a Fergusona stáhl s sebou.

Průvod dorazil doprostřed náměstí. Nargy dosáhly dunivého crescenda, vyrazily poslední mrazivé zavřeštění a pak se rozhostilo ticho.

„Povstaň, lide Rusi!“

Emil vstal, ale krev mu tuhla v žilách. Tugar jedoucí na plošině se nad nimi tyčil a šat mu povlával ve větru.

Když se Emil podíval blíž, zděšeně ucukl. Šat byl vyrobený z vydělaných lidských kůží. Poprvé za celé roky se musel doktor ovládat, aby neomdlel.

Ferguson vedle něj vytřeštil oči hrůzou, otočil se a začal zvracet.

„Lide Rusi," zařval Tugar a jeho hluboký, chraplavý hlas dodával jazyku Suzdalců zlověstné ostří. „Lide Rusi, přicházím jako hlásný!"

Z davu se ozvalo sborové lamentování.

Tugar rozpřáhl dlouhé chlupaté paže a křik se vytratil ve větru.

„Protože taková je vůle Muzty, qar qartha celých severních stepí, že přijde k vám, až znovu spadne sníh.

Připrav se na jeho příchod, lide Rusi.

Ať bojar těchto lidí, ať svatý muž těchto lidí přistoupí."

Emil stál na špičkách a díval se, jak ze schodů paláce sestupuje Ivor. Na druhé straně náměstí se rozlétly dveře katedrály a ven vyšel Rasnar následován procesím kněží, mávajících kadidelnicemi, kteří nesli velkou Paromovu ikonu.

Tugar se na ty dva podíval z plošiny.

„Je vše, jak by být mělo?" zařval Tugar. „Jsou všechny kraje přichystány na náš příchod?"

„Jdete brzy," řekl Ivor a hlas se mu lámal strachem.

Hlásný zvedl hlavu k nebi a jeho smích zněl jako ošklivé poštěkávání.

„Není na tobě příchod hordy zpovídat, ale na mně ho ohlásit. Nejsi-li připraven nyní, tedy budeš muset být připraven, až se Kolo zvedne a znovu klesne s uplynutím roku."

„Tedy budeme připravení," řekl Ivor celý nesvůj a hluboko se poklonil.

„Dva pro mě musíte vybrat hned, protože mí válečníci hladovějí, a pak si večer promluvíme o všem, co se musí udělat."

„Emile, Fergusone," sykl Kal, „začněte tiše couvat."

Emil nepotřeboval pobízet. Hrozba byla až příliš skutečná. „Přesto všechno není připravené," ozval se čísi hlas.

Emil zaváhal a ohlédl se. Byl to Rasnar!

„Řekni mu to, Ivore, pověz mu o Yankeejích,"

Tugar se otočil a podíval se na kněze.

„O tom si promluvíme večer. Nejdřív mi vyberte krmi."

„Vypadneme hned!“ syčel Kal.

Emil, stále vyděšenější, následoval Kala a Fergusona, když se tlačili z náměstí. Emil se díval na lidi kolem sebe. Stáli otupělí, jako by je přemohl strach tak silný, že se jim zastavilo srdce i myšlení.

Když se protlačili z davu, tři muži se rozběhli k jižní bráně. Lapajíce po dechu se dostali ke strážnici, u níž měli přivázané koně. Emil se ohlédl do ulice a uslyšel hlasitý křik. Náhle se lidé obraceli jejich směrem.

Emil nepotřeboval pobízet, kopl koně tak zoufale, až se lekl, že ho kobyla nakonec shodí, a pak už cválali blátem v bráně a po silnici zpátky do Fort Lincolnu.

* * *

„Přicházejí!“

Hans, jedoucí na Andrewově koni, procválal bránou. Prudce přitáhl otěže a podíval se na plukovníka.

„Přicházejí, pane. Viděl jsem Ivora, jak cválá v čele, ale míli za ním byly ostatní obludy a jel s nima i ten zatracený kněz.“

„V pořádku, Hansi. Ať se muži připraví.“

Andrew se znepokojeně díval na své muže. Když něco dokázalo tak silné vyděsit Emila, muselo to být skutečně hrozné.

Pluk měl špatnou náladu. Andrew si nebyl jistý, zda za to může on, nebo to, co přichází. Už před hodinou je seřadil na cvičáku a pověděl jim všechno, co věděl. Jeho výklad přivítalo ohromené ticho.

Vystoupil Hinsen a chtěl vědět, jak dlouho Andrew o Tugarech ví. Musel jim říct pravdu, že si tu informaci nechával pro sebe skoro týden. Na vysvětlování nebyl čas, ale jakmile vyřídí tuto krizi, bude to muset objasnit.

Byly vydány rozkazy a muži stáli na svých místech na hradbách a čekali.

„Nechtě bránu otevřenou,“ řekl Andrew a s Hansem a dvěma praporečníky vyšel z pevnosti.

Ivor se hnal rovnou po cestě, takže byl na dohled, jeho rytíři se táhli za ním. Andrew kývl Hansovi a ostatním, aby se drželi stranou, a vyšel jim po cestě vstříc.

Ivor dal svým rytířům znamení, aby počkali, a pokračoval dál, až zastavil před Andrewem.

„Takže to už víš,“ řekl Ivor mírně a díval se na Andrewa.

„Už to vím,“ opáčil Andrew.

„A co hodláš dělat?“ zeptal se Ivor.

„Podvolit se těmhle?“ Andrew vzhlédl k muži, jehož by stále ještě mohl nazývat svým přítelem. „Nikdy!“

„Rasnar na náměstí ohlásil tvého Weisse a Fergusona jako krmi pro dnešní večer. Já vyhlásil právo výjimky. Byla to těžká chvíle a hlásný nebyl rád.“

„Děkuji ti za to, příteli.

„Ale Rasnar mu o vás pověděl a on se rozhodl přijít sem a přesvědčit se sám.“

„Ať se klidně dívá,“ odsekl Andrew chladně.

„Příteli, neodporuj. Když teď hlásný ohlásil svou zprávu, zítra odjede a vrátí se k hordě. Dnes nikoho z tvých nevybere.“

„Do příštího roku a pak zemřou dva z mých deseti mužů.“

Ivor neříkal nic.

„Věděl jsi, že se nikdy nepodvolím, viď?“ zašeptal Andrew.

Ivor kývl.

„Ty s nimi ale bojovat nebudeš.“

„Kdybych to udělal, všichni bychom zemřeli.“

„Možná,“ odtušil chladně Andrew. „Jestli jsi to věděl a měl v plánu nebojovat, tak proč ses mě nepokusil okamžitě zničit? Nebo jsi mě chtěl nejdřív využít, úplně svrhnout Rasnara, podmanit si ostatní města a pak, až by nás služba tobě oslabila, bys nás vyřídil?“

Ivor se Andrewovi díval do očí.

„Napadlo mě to,“ prohlásil klidně, „ale jak míjely měsíce, doufal jsem, že se třeba najde jiná cesta.“

„Ale čas vypršel o celé roky dřív, než jsi plánoval.“

„To je pravda,“ připustil Ivor ponuře, „a ty jsi můj vazal. Nařizuji ti podvolit se.“

Andrew se smutně usmál a zavrtěl hlavou.

V dálce zazněly nargy a z lesa se vynořili první jezdci.

Ohromení muži z Pětatřicátého začali rozčileně křičet.

„Ticho v řadách," zařval Hans. „Ukažte jim, jací jsou muži z Maine!"

Na pevnost padlo přízračné ticho, podkreslené sílícím rykem narg a hromobitím bubnů.

„Už není čas," křičel Ivor, pobídl koně, otočil ho a cvalem vyrazil z kopce k blížícímu se průvodu.

Andrew se vrátil a postavil se pod rozstřílenou bitevní zástavu. Jakkoliv se snažil, nedokázal se uklidnit, když se objevila plošina se svým děsivým břemenem, a stále se blížila. Nakonec se plošina zastavila a Andrewa zasáhl páchnoucí dech soumarů.

Díval se přímo před sebe.

„Ty, co si říkáš Yankee, padni na zem před hlásným, hlasem Muzty qar qartha a tugarská hordy."

Andrew nehnul svalem.

„Podívej se na mě, Yankee!"

Andrew zvedl hlavu. Tugar na plošině k němu shlížel z výšky téměř dvaceti stop. V potměšilém úšklebku cenil tmavé tesáky, díval se jako káně zkoumající svou kořist.

„Takže vy jste přišli světelnou bránou jako ostatní dobytek na tomto světě."

Andrew se zatvářil užasle a Tugar zařval nadšením.

„Ano, my v hordě víme o světle, o bráně, která se otevírá, aby nám dodala nová plemena dobytka, jímž se krmíme. Někteří se nám snažili vzepřít. Jejich kosti naplnily hodovní jámy. Jiní, jako Rusové, mezi nimiž teď žijete, se poučili, stejně jako se poučíte vy.

Naučíte se žít, Yankee, protože jiné cesty není."

Tugar se otočil a obhlížel si tábor před sebou. Pohledem spočinul na Ogunquit a pak si prohlédl železniční trať, vedoucí od přístavu nahoru k pile.

„Svatý muž mi řekl o vašich tajemstvích. Naučíme vás pokoře."

Andrew stále mlčel.

Tugar seskočil z plošiny a lebky, které mu visely u pasu, zachřestily.

Nafoukaně se přiblížil a stále se křenil.

Chvíli si prohlížel prapory a pak se otočil k Andrewovi.

„Ty jsi vůdce Yankeeů?“

„Jmenuji se Keane.“

„Dobytek neříká jméno, pokud není požádán,“ vyštěkl Tugar. „Ale ty, dobytče jménem Keane, se to naučíš.“

Andrew na Tugara upřeně hleděl. Dlouhou dobu se jen dívali jeden druhému do očí a žádný nechtěl uhnout první.

Andrew byl chladný, odtažitý, necítil než opovržení.

„Jsi vzdorovitý,“ zasyčel Tugar. „To mám u dobytka docela rád. Budeš můj mazlíček. Potřebuji někoho z vás, aby mě naučil vašemu jazyku. Připrav se, že se mnou pojedeš zpátky k Muztovi qar qarthovi a zpravíš ho o svém lidu.“

„Leda omylem,“ zavrčel Hans a chtěl popojít blíž.

„Seržante! Pozor!“

„Á, takže mazlíček má starého, aby ho chránil. Na druhé straně světa je dobytek, kde se staří a mladí jako ty milují. Je tomu tak?“ Tugar se chraplavě zasmál.

Andrew si znechuceně odplivl.

Tugar zařval a rozmáchl se. Andrew se snažil sklonit, přesto ho Tugar zasáhl do levého ramene a srazil ho k zemi.

Ozvalo se prásknutí karabiny a Tugar se zapotácel dozadu.

Spíš polekaný než zraněný zvedl ruku a z rány nad loktem, kde ho škrábla kulka, mu crčela krev.

Nastala chvíle ohromeného ticha, přerušovaného jen tím, jak Kathleen křičela a snažila se vytrhnout Emilovi a dostat se k Andrewovi.

Andrew vstal, urovnal si stejnokroj a upíral zrak na ohromeného Tugara.

Zvedl zakrvácenou ruku a ukázal na Hanse.

„Zabijte mi tohle dobytče!“ zařval hlásný.

„Pluku, zamířit!“ křikl Andrew a pět set mužů na hradbách sklonilo pušky dolů.

Andrew koutkem oka sledoval tugarská válečníky, kteří se rozestoupili na obě strany a s napjatými luky stáli ve třmenech.

„Do toho," pronesl Andrew chladně. „Já zemřu a taky ti tři, co jsou se mnou. Ale slibuji ti, že až po tobě moji muži vystřelí, kousky tvého těla budou sbírat až na druhém břehu řeky."

Napětí jen rostlo.

„Dokážou to," prosil Rasnar, jenž přiběhl k hlásnému. „Dokážou to, ti nevěřící."

Hlásný se na kněze ani nepodíval,

Tugar se zachechtal, pomalu dal ruku dolů, vrátil se ke své plošině a vyšplhal nahoru.

„Takže poskytnete zábavu Kubatovi," zavrčel. „Už je to dávno, co měl šedovlasý nějakou lovnou zvěř."

Vyštěkl rozkaz a koně se začali obracet.

„A vám dvěma," a oči mu plály nenávistí, „nenechám nejdřív podříznout krk.

Ne," syčel, „vy se budete na mém rožni obracet ještě živí a pak se budete dívat, jak vám vyříznu játra a sním je před vašima očima."

„Možná se já budu dívat, jak budou tvoje tělo zasypávat hlínou," odsekl Andrew, „protože my Yankeeové si nezašpiníme stůl vaším hnusným masem."

Tugar Andrewa probodl dlouhým nenávistým pohledem.

Plošina se obrátila a vydala se zpátky k městu a Suzdalci, kteří se dívali, před ní padli na zem.

Rasnar se chladně ohlédl a pobídl koně do cvalu za skupinkou. Ivor chvíli jen seděl a díval se na Andrewa, pak se otočil a také se vydal za průvodem.

Když se průvod dostal k mostu přes náhon, hlásný kývl jednomu jezdci, jenž otočil koně a zastavil ho, zatímco zbytek skupiny zmizel z dohledu.

Andrew se na něj chvíli díval, pak se obrátil a vydal se zpátky do pevnosti.

„Andrew!"

Hans do něj narazil tvrdě a srazil ho na zem. Kolem proletěl čtyři stopy dlouhý šíp. Ozval se polekaný výkřik a praporečník s vlajkou Maine, jenž stál za Andrewem, se zhroutil a prapor se snesl k zemi.

Z pevnosti práskla rozkolísaná salva. Tugar a kůň sebou praštili na zem. Andrew vstal a rozběhl se k zasaženému vojákovi, jehož nyní zakrývaly státní barvy. Po vybledlém hedvábí se již šířila ošklivá šarlatová skvrna.

Andrew stáhl vlajku. Chlapec byl mrtev, šíp mu proletěl hrudí a zabořil se do hliněného valu za ním.

Plukovník se podíval na mrtvého Tugara, který ležel rozplácnutý na zemi. Několik Suzdalců ho sundalo z koně a odtáhli mrtvolu pryč.

„Nejspíš chtěli vidět, co naše pušky dokážou," poznamenal tiše Hans, „a zároveň vás dostat."

„Dobrých sto padesát yardů," podotkl Andrew, odhaduje vzdálenost. „To je zatraceně dobrá rána."

K Andrewovi přiběhli Kal, Emil a Kathleen.

„Teď budou chtít tisíc hlav za smrt jednoho," řekl Kal.

Andrew se ohlédl na tělo, které vojáci odnášeli do tábora.

„Ten účet je už plně splacen," vyštěkl v odpověď.

kapitola desátá

„Pořád tomu nemůžu uvěřit," šeptal Nachatkim. „Třikrát za svůj život jsem viděl Tugary přicházet. Ale nikdy, nikdy jsem neviděl žádného zemřít."

Kolem stolu se neslo sborové mumlání na souhlas.

„Viděl jsi jeho tělo?" vyhrkl vzrušeně Boris. „Dostal jsem se dost blízko. Muselo v něm být na půl sta děr. Byl roztrhaný na kusy - nádherný pohled."

„Jenže to byl jenom jeden Tugar," odsekl Ilja. „A jich je jako ryb v moři."

„A přesto jsou mezi námi tací, kteří budou bojovat," řekl Kal nucené. „Copak jsme už nebojovali? Když se šlechtici hašteří, nutí nás opustit pole a pochodovat s nimi, a tak bratr zabíjí bratra pro zábavu všivých bojarů.

Je čas výběru," pokračoval Kal. „Yankeeové zůstali naživu, protože Ivor nenávidí Rasnara a Rasnar chce manipulovat s Ivorem a Yankeeji a nakonec jim ukrást jejich tajemství. Jenže Tugarové přišli dřív a Ivor se bojí. Obrátí se

proti Yankeeům.“

„Dokážeme je porazit?“ zeptal se Boris.

„Možná,“ odpověděl Kal. „Stačí jenom, aby obklíčili tábor a vyhladověli je, nebo přišli s nějakou špatností a nejdřív je podlomili. Když teď Yankeeové znají celou pravdu, možná nasednou na svou velkou loď a odplují pryč.

Pokud to udělají, Ivor padne a Rasnar bude všemocný. A víte, že pak budou do jam posílat lidi ze Suzdalu, kdežto Novrod získá výjimku, protože nad námi získá nadvládu Michail, a aby se nám pomstil, takhle nás potrestá.“

Nachatkim se opřel o hůl a pomalu se zvedl.

„Viděl jsem sedmasedmdesátkrát přicházet sníh,“ zašeptal chraptivě stařec. „Třikrát jsem viděl jámy. Poprvé jsem se díval, jak pro svou měsíční hostinu odvlékají dívku, kterou jsem miloval, podruhé mého otce a matku a potřetí-“ zajíkl se, „- a potřetí mého jediného syna, měl chromou nohu a já ho miloval víc než svůj život.“

Starý pán se uslzenýma očima podíval po ostatních.

„A my to dovolujeme,“ vykřikl. „Dovolili jsme, aby naše lidská jména byla změněna na dobytek. Oni, prokletá církev, tlustí bojaři a šlechta, tohle používali, aby nám vládli, aby si nás podřídili, aby nás okrádali a nakonec nám sebrali i pýchu na to, že jsme lidé.

Já naslouchal těmhle Yankeeům. Oni znají odpověď, vědí, že je lepší umřít teď jako muži, než žít jako otroci.

Lepší postavit se do pole jako muži, i když budou mít hlavy vztyčené jen na ten jediný den, než zplodit děti a vědět, že jednoho dne je křičící hrůzou odvedou do porážecích jam.

Co se z nás stalo, och Chesusi? Protože muži už nejsme,“ a uslzený stařec se zase posadil.

Kal se rozhlédl po místnosti. Všichni mlčeli, oči upírali na Nachatkima a mnoha z nich také stékaly po lících slzy.

„Budeme bojovat,“ zachraptěl Kal. „Je nás dvacet na každého šlechtice. Nejdřív se pustíme do boje se šlechtici a po nich s Tugary a uděláme to Vyhlášení, co o něm mluvil Hawthorne.“

V nacpané místnosti panovalo napětí. Kal se podíval na přítomné. Byli tu zástupci ze skoro každého slušného suzdalského velkostatku a velkých domácností ve městě.

Tihle muži by dokázali sebrat mužiky pro svou věc. Kal věděl, nač všichni myslí, na stovky tisíc Rusů, kteří, jak se dny blížily, v noci leželi vzhůru, zatímco šlechtici se smáli a církev počítala své stříbro z prodeje odpustků. Tohle byl bod zlomu.

Rozhlédl se po místnosti a vycítil, že všichni chtějí uvěřit, ale nikdo se to neodváží zkusit.

Zezadu se plnou místnosti protlačila Taňa.

Podívala se na otce a pokusila se o úsměv.

„Mám v sobě život," řekla, položila si ruku na břicho, otočila se a podívala se na shromáždění. „Budu bojovat a radši zemřu, než bych dovolila, aby mi ho sebral nějaký šlechtic nebo kněz a poslal ho do jámy, a jestli jste muži, budete bojovat se mnou!"

Rozhostilo se ohromené ticho, které se však vzápětí změnilo v zuřivý řev. Tu zuřivost v sobě celý život potlačovali. Z opasků vytahovali dýky a zabodávali je do stolu.

„Budeme bojovat!"

Muži křepčili a ječeli a v místnosti vypuklo hotové peklo.

Kal si otočil dceru k sobě, zatímco ostatní vyli a ječeli, jak vypouštěli za celý život nahromaděné zoufalství a vztek.

„Jak?" zeptal se a musel křičet, aby ho slyšela.

„Obvyklým způsobem," vysvětlovala, náhle celá nesvá.

„Chtěla jsem ti to říci, ale..."

„Hawthorne?" Kal tomu nemohl uvěřit.

Taňa se chabě usmála a kývla v odpověď.

Rád by také vybuchl vztekem, ale výraz v jejích očích a pýcha, kterou cítil nad tím, co mu právě pomohla vytvořit, ho přemohly.

Přitáhl si ji k sobě.

„Budeme toho chlapce muset najít a pořádně si s ním promluvit."

Pak dívku pustil, vylezl na stůl a křikem si vyžádal pozornost.

Prohlížel si muže v místnosti. Uvědomil si, že když opadlo vzrušení, dochází jim plná hrůza toho, co právě začali. V duchu se sám bál, že než tohle

skončí, společně či po jednom budou viset na hradbě, nebo je povedou do jam, teď mu na tom ale vůbec nezáleželo.

* * *

„Ani jeden z vás nás nepotěšil," vrčel hlásný.

Přes přítomnost toho druhého nedokázali ani Rasnar, ani Ivor zakrýt svůj děs.

„Yankeeové jsou tvoje zodpovědnosti," pokračoval hlásný a ukázal přímo na Ivora, „a tvoje," a podíval se na Rasnara.

„My je ale nežádali, aby sem přišli," namítal Ivor.

„Přesto jste strpěli, aby se mezi vámi usadili. Jejich nakažlivý vzdor se mohl rozšířit a byla by škoda, kdybychom museli srovnat se zemí vaše města za to, že se nám postavila na odpor."

Levou ruku si položil na ránu na paži. Něco takového se ještě nikdy nestalo. Skutečně ho vyděsili, i když se to neodvažoval dát najevo, či to někomu přiznat.

Pěvci vyprávěli o dobytku, co se objevil asi před patnácti pokoleními. Srst na obličeji měli do špičky a na hlavách lesklé plechové klobouky. Stovka Tugarů zemřela na následky jejich kouřotvůrců, než je dokázali zničit.

Lepší nechat dobytek, aby to vyřídil sám, a jestli některý z těch Yankeeů zbyde, Kubata to dokončí. Ne že by se bál jejich počtů - nenapočítal jich víc než půl tisícovky. To jejich vzdor nebylo možné připustit. Když je zlomí, udrží to v poslušnosti taky ruský dobytek.

Nesmí se jim ale dovolit někam odejít, schovat se a množit.

„Nyní odejdu a vy svůj problém vyřešíte podle mých rozkazů. Ale pamatujte si tohle. Až se vrátím, chci, abyste mi předložili jejich lebky a také všechny jejich nástroje. Nedovolte jim uniknout. Chci taky, abyste mi schovali ty dva vůdce, kteří se mi postavili na odpor.

Slíbil jsem, že si to s nimi vyřídím."

Vyšel ze dveří, ještě se však zastavil a ohlédl se. „Vy bojaři a klerici jste si pod naší vládou žili dobře, ale i to se dá změnit. Stalo se to v jiných zemích těm, kteří nedokázali zařídit, aby si jejich poddaní vážili naší vlády."

Hlásný sklonil hlavu, aby mohl projít dveřmi, a vyšel do hlavní lodě katedrály. Podíval se na oltář a zasmál se nad obrazem slabých bohů dobytka,

kteří na oněch světech musejí nabídnout vlastní těla Bulgatanovi, bohu otci vyvolené rasy.

Ivor a Rasnar znepokojeně vyhlíželi z okna a dívali se, jak hlásný šplhá na svou vysokou plošinu. Zazněly nargy a bubny a průvod prošel přes prázdné náměstí. Stranou stál hlouček mužiků a vřískali žalem, jak padesát jejich milovaných, zakutých v řetězech, klopýtalo za zástupem, jídlo pro pochod na západ.

„Teď musíme držet spolu," prohlásil Rasnar chladně a podíval se na Ivora.

Bojar se ztěžka posadil, upravil si brýle a zadíval se na nenáviděného nepřítele.

„Kdyby byla celá Rus sjednocená," poznamenal tiše, „mužici, šlechta i církev, mohli bychom s nimi bojovat."

„Copak jsi zešílel?" zasyčel Rasnar. „Zadupali by nás do země. Myslíš, že já je mám rád, když vím, jak nás mají v hrsti? Nezapomínej Ivore, kde je tvoje místo. My vládneme skrze ně."

„Mohli bychom vládnout bez nich," podotkl bojar chladně.

„Jsi šílený."

„Yankeeové by nám mohli ukázat jak."

„Takže tys doufal i v tohle, co? Proto jsi doteď nic neudělal a nechal je stavět své pekelné vynálezy na svém území. Lákalo tě potřít dokonce i Tugary. Jenže ti teď přišli příliš brzy, aby byl tvůj šílený sen možný."

Ivor neříkal nic.

„Víš, co Yankeeové udělají. Budou bojovat a zemřou. Za každého mrtvého Tugara musí zemřít tisíc z nás. Jestli Yankeeové vůbec dokážou zabít někoho z nich, polovina lidí z celé Rusi zemře odplatou, a odvažuji se říct, že tentokrát nebudou pro šlechtu platit žádné výjimky."

„Mohli bychom bojovat po jejich boku," podotkl Ivor.

„Jestli se opováží," sykl Rasnar, „tak skrze mě proti tobě vytáhnou všechna ruská města, protože dobře víš, že mezi tebou a tvými bratry bojary nepanuje žádná láska. Oni tě považují za tlustého, nabubřelého a chtivého získat jméno Ivor Veliký, spíš než Ivor Slabozraký, což skutečně jsi."

Bojar zaprskal, vstal a vyrazil ke dveřím.

„Tak co uděláš? Poraz Yankeeje a církev nebude namítat, aby ses stal

Velikým. Postav se mi a bude to místo tebe Michail.“

Ivor se obrátil a podíval se na Rasnara. Ten nápad se mu v posledních měsících skutečně začal rodit v hlavě, bojar však věděl, že je konec. Čas byl proti němu. Neexistovala jiná možnost, protože teď čelil realitě a šílené sny zemřely. Konec konců věděl, že horda je neporazitelná a on musí přežít.

„Dneska v noci vyšlu posly,“ zašeptal. „Šlechtici ze všech měst se sejdou, a až znovu napadne sníh, v noci na ně zaútočíme.“

Rasnar se usmál.

„Ale jestli Keana chytí živého, je můj. Snad ho ještě dokážu zachránit, a to samé platí pro všechny Yankeeje.“

„Ovšem,“ odvětil Rasnar.

„A co se týče jejich zbraní, ty taky patří mně.“

Rasnar se nehádal. Později bude čas tuto dohodu změnit.

Bojar vyšel z místnosti a prelát se tiše zasmál a vrátil se ke stolu.

* * *

„Tak dobrá, pánové,“ řekl Andrew a posadil se za stůl.

„Tohle je otevřená schůzka. Chci znát všechny názory.“

V místnosti bylo ticho, velitelé setnin, štábní důstojníci a vyslanci od O'Donaldovy a Cromwellovy jednotky se po sobě dívali, každý doufal, že první něco řekne ten druhý.

Nakonec se zvedl O'Donald.

„Jestli si někdy někdo zasloužil zabít,“ začal O'Donald, „tak jsou to tyhle bestie. Já se přihlásil do boje proti rebelům a dělal jsem to rád, potřeboval jsem se do něčeho zakousnout. Ale nechoval jsem k nim nenávist. Tohle je ale jiný. Budu Tugary zabíjet se smíchem.“

Několik velitelů setnin zachmuřeně přikyvovalo.

„Já jsem proti otroctví,“ přidal se ostře Houston. „Šel jsem do armády, abych proti němu bojovat. Vedle těchhle vypadají Jižani u nás doma jako republikáni ze zásady. Zadupem tenhle systém do země, plukovníku, osvobodíme rolníky, vyzbrojíme je a budem bojovat!“

„Já myslím, že je to šílenství,“ odsekl z druhého konce stolu Tobiáš.

Obvykle by jakákoliv jeho poznámka byla pěšákům a dělostřelcům lhostejná, Andrew si však všiml, že tentokrát v místnosti panuje jiná nálada.

„Pokračujte, kapitáne Cromwelle," vybídl ho Andrew.

„Sdělte nám svůj názor."

„Slyšeli jste Kala, když jsme ho prve zpovídali. Těch Tugarů jsou stovky tisíc. Můžeme bojovat a všichni zemřeme. Já nejsem ten, co by chtěl zemřít v beznadějném boji.

Proplul jsem vodami na jih odsud. Dá se tam najít dobrá země, daleko od tohohle blázince. Já říkám, vyplujme, dokud to ještě jde, a schovejme se, dokud Tugarové nepřejdou,"

„A když nás budou pronásledovat?" zeptal se Andrew. „Protože mám takový pocit, že oni si nemůžou dovolit nechat lidi, jako jsme my, naživu - vznikl by tak precedens, který by mohl ohrozit celý jejich systém."

„Tak jestli nás najdou, prostě znovu naložíme Ogunquit, vyplujeme na moře a přesuneme se. Nemyslím, že by měli něco, co by se vyrovnalo našim parním strojům."

Tobiáš se znovu posadil a rozhlédl se kolem sebe. Nejeden muž přikyvoval na souhlas.

„Takže se naučíme žít jako psi, ano?" vybuchl O'Donald. „Pořád se budem ohlížet přes rameno, budem připravený utíkat před vlastním stínem?"

„Pořád ne," odsekl Tobiáš. „Slyšeli jste Kala - přes zimu zůstávají na místě a na jaře zamíří na východ. Za dvacet let se pak vrátí od západu. Musíme se schovávat jenom jeden rok. Až se zase vrátí, budeme na ně připravení, my a naši synové."

„A Suzdalské jim necháme napospas, co?" vyjel Mina.

„Čím bychom jim mohli prospět?" opáčil Tobiáš. „Jsou jako dobytek, stejní jako negři u nás doma, co dřou jako dobytek na polích. Kdyby negři tu svou svobodu tolik chtěli, proč se nevzbouřili, když to všechno začal John Brown? A stejný je to s těmahle línýma rolníkama."

„Podle posledních zpráv," podotkl Andrew, „ti muži, které nazýváte negry, měli sto osmdesát tisíc bratří nosících unionistickou modrou. Po bitvě u Crateru jsem viděl, jak jejich těla pokrývala bojiště od jednoho konce k druhému."

Všichni v místnosti viděli, jak je Andrew na Tobiáše naježený.

„Já ty muže nazývám Američany a vy jděte k čertu,“ dodal.

Tobiáš ustoupil.

„Ještě nějaké další připomínky?“ pokračoval Andrew velmi strohým hlasem rozhlížeje se po mužích.

„Je to všechno otázka prosté logistiky,“ prohlásil Emil a předklonil se. „Ať už nám naše pýcha říká cokoliv, šest set se nemůže postavit stovkám tisíc. Viděli jsme, co jejich lučištník udělal chudákovi Johnsonovi. Hans to šel potom odkrokovat - ten šíp letěl sto sedmdesát yardů.

I s našimi puškami to docela stačí, aby po nás stříleli a prostě nás utahali.“

Andrew přikývl na souhlas. Nedávný vztek vychladl, jak konečně nastoupila drsná realita toho, čemu tu čelili.

Pouze se šesti sty muži by je obklíčili a smetli deštěm opeřené smrti.

„Jestli zůstaneme, bude to skoro jistá smrt,“ řekl Andrew tiše a v místnosti se rozhostilo ticho.

„Ještě jsem v životě z žádného boje nevycouval. Spolu jsme stáli na tuctech bojišť a Pětatřicátý nikdy neutekl, a Čtyřiačtyřicátý má stejně čistý rejstřík.

Kdyby naše smrt tady něco znamenala, tak bych nařídil zůstat a bojovat. Ale to, co bych si přál, tady nerozhoduje. Nemůžu poslat udatné muže tohoto pluku na smrt, zvlášť když by tím nejspíš vůbec ničeho nedosáhli.“

Tobiáš se usmál, ale Andrew se na něj podíval tak, že toho hned nechal.

„Jestli zůstaneme, budeme muset nejdřív bojovat proti Ivorovi a šlechtě, než si vůbec vystřelíme na nějakého Tugara.“

„Kdyby se tak šlechtici dali přesvědčit, aby se přidali k nám,“ povzdechl si Houston.

„I kdyby ano, byli by spíš brzdou než pomocí. Jsou to jenom středověcí jezdci vyzbrojení mečem a kopím. Koňští lučištníci hordy by je smetli ze sedel při prvním útoku.“

„Rolníci?“ zkusil to O'Donald.

„Trvalo by roky, než by byli připravení.“

„Takže říkáte, že to vzdáme.“ O'Donald kroutil nevěřícně hlavou.

„Já řekl, že nenařídím tomuto pluku, aby zůstal. Skoro všichni jsou dobrovolníci. Dobrovolně se přihlásili do boje s Konfederací. V té smlouvě

nebylo nic o bojích tady. Tohle je jiný boj a podle mě mají oni právo si to rozhodnout sami za sebe. Je to jediná spravedlivá odpověď na tuhle otázku.“

Důstojníci se po sobě překvapeně dívali.

„Nelze to brát na lehkou váhu, tak jim dám týden. Na konci týdne bude tajné hlasování. Tohle rozhodne většina, pánové, a já se připojím k ní. To je všechno.“

Důstojníci odcházeli, až zůstal jen Hans.

„No, starý příteli,“ řekl Andrew unaveně, „považoval bych si za čest, kdybyste se se mnou napil.“

Do dvou skleniček rozlil poslední brandy, co měl.

„Udělal jsem to správně?“ zeptal se seržanta. Od Gettysburgu se na tohle svého starého učitele nezeptal.

Hans se nepatrně usmál.

„Synku, to byla jediná věc, kterou jste mohl udělat.“

„Zatraceně, člověče, já chci zůstat a bojovat, možná bych se dokonce pokusil Ivora přesvědčit, aby se připojil.“

„Pochybuju, že by to udělal.“

„Kdyby byl sám, bez toho zmetka Rasnara, tak by to podle mě zkusil.“

„Jenže není.“

„Všechno jsem zničil,“ řekl Andrew sklíčeně.

„Podívejte se na mě, synku.“

Andrew se chtěl Hansovi podívat do očí, ale nedokázal to.

„Vzpomínám si, když jste byl jenom vyděšený štěně. Andrewe, stal se z váš nejlepší voják, co jsem kdy viděl. Víte, jak zabíjet, když musíte, a umíte to zatraceně dobře, je z vás skutečně andělskej démon zabiják. Ale na tom být vojákem je něco víc. Milujete muže tohoto pluku, jako by byli vaši vlastní synové. To se člověku vpálí do duše - viděl jsem, jak se z toho nejeden důstojník zcvokl - ale vy máte sílu. Víte, jak tyhle kluky vést, ukázat jim, že si jich vážíte jako mužů, a Bůh vám pomáhej, když přijde čas na to, obětovat jejich životy, není to nadarmo.

Považoval jsem vaše rozhodnutí začít válku, abys zachránil Hawthorna, za nejušlechtilejší čin, co jsem kdy viděl, a chlapi vás za to milují a umřeli by po

stovkách, jen aby se to provedlo. Na tohle pravidlo zapomíná moc armád, že musí nejdřív chránit vlastní lidi bez ohledu na následky. Když vojáci vědí, že je jejich kamarádi neopustí, bojují o to usilovněji.

Tenhle boj od nich ale žádat nemůžete. Prve jste to řekl dobře - jejich rytíři nejsou k ničemu, jejich rolníky by pobili. Myslím, synku, že tohle není náš boj.“

„Cítím se jako zbabělec.“

Hans Andrewa přes stůl popadl za ruku.

„Jste ten nejodvážnější důstojník, pod jakým mi bylo ctí sloužit. Myslím, že tohle je jeden z těch ztracených případů, Andrewe. Možná za dvacet let, jak říkal Tobiáš, budeme se svými syny připravení. Nesmíte ale svůj život zahodit, ani vést pluk na smrt. Nikdy nezapomínejte, Andrewe, že pluk musí přežít.“

„Myslíte, že chlapci budou hlasovat pro odchod?“ zeptal se plukovník tiše.

„Mohli by vás ještě překvapit, synku.“

„Vy chcete zůstat, viďte?“ zeptal se Andrew.

Hans se usmál.

„Myslím, že jsem to chtěl, když jsem viděl přijíždět toho všivýho parchanta, ale teď...“ Hans se odmlčel.

„Bojím se,“ zašeptal Andrew. „Viděl jsem tu stvůru a bál jsem se, a bojím se, že mě mí muži budou považovat za zbabělce, že jsem nenařídil zůstat a bojovat.“

„Občas to chce odvahu nebojovat,“ odsekl Hans.

„Krucinálfagot, synku, v poli jsem občas tak vyděšený, až se celý třesu, ale všichni ostatní jsou vyplašení taky, takže si toho nevšimnou.“

„Legrační,“ prohodil Andrew zvláštně odtažitým tónem, „od Antietamu jsem se nebál - vlastně jsem to skoro miloval.

Totiž až doteď, a,“ ztišil hlas, „když spím.“

„Uvidíme, jak se chlapci rozhodnou,“ navrhl Hans jemně.

Odmlčeli se. Andrew pomalu sklonil hlavu na stůl. Hans ho nakonec obešel, zvedl ho ze židle a něžně mladého důstojníka položil na jeho kavalec, sundal mu brýle a položil je na noční stolek.

„Vedl jste si dobře,“ řekl Hans tichounce, „ale nechci, abyste umřel v boji,

co nemůžete vyhrát.“

* * *

Hawthorne, rudý rozpaky, stál před Kalem a nedokázal zvednout oči z podlahy, zatímco Andrew se obezřele držel stranou.

„Měl bych se na tebe zlobit,“ řekl Kal chladným, vyrovnaným hlasem.

„Ano, pane.“

„Má jediná dcera,“ vzlykala Ljudmila. „To pomyšlení, že matka svou dcerušku vychovala takhle.“

Taňa došla blíž k Hawthornovi a ochranitelsky mu položila ruku kolem ramen.

Kal se na párek podíval. Vypadali oba tak mladí, a on se ve vzpomínkách vrátil k podobné schůzce, k níž došlo kdysi dávno. Zalétl pohledem k Ljudmile a poznal, že vzpomíná na totéž.

Možná to takhle bude nejlepší, řekl si Kal smutně. Taňa ještě nebyla na světě, když naposledy dorazila horda, ale její starší bratr Grigorij byl, a pravě Rasnar osobně ho vybral pro tabuli o měsíční hostině.

Možná jim zbývaly jen dny, a ať to dopadne jakkoliv, mají nejvýše rok, tak ať si jeho holčička užije trochu štěstí, pozná krátkou radost, než přijde konec.

Oči se mu zalily slzami. Obešel hrubě stlučený stůl, rozpřáhl náruč a oba mladé objal.

Hawthorne se na rolníka konečně podíval.

„Jsi můj syn,“ řekl chraplavě. „Byl jsem na tebe pyšný, a když jsem tě potkal poprvé, v duchu jsem si říkal, že by ses mi jako syn líbil. Teď se oba milujete, protože to je dar, který Chesus dává nejvíc mladým.“

Kal couvl.

„Teď si sedni a jez, synku,“ vybídla Vincenta Ljudmila, vytírajíc si z očí slzy. „Táňo, pojď mi pomoct.“

Hawthorne se naklonil a zlehka Taňu políbil na čelo. Ona s úsměvem skočila ke Kalovi, prudce rozložitého rolníka objala, a pak ženy odešly do vedlejší místnosti.

Hawthorne se podíval na Andrewa, který se na mladého desátníka usmál. Stále žasl nad tím, že mladý kvaker, ze všech mužů u pluku, dostal jako první

dívku do nesnází.

Tohle ale bylo nějak jiné. Láska, kterou si ti dva projevovali, byla zřejmá každému, kdo je spatřil pohromadě. V duchu si vydechl úlevou. Mohlo to probíhat mnohem hůř.

„Měla by být svatba," poznamenal Hawthorne a přisedl si ke Kalovi.

„V kostele?"

„Jestli je to vaše přání a zvyk."

Kal uplivl na podlahu a zavrtěl hlavou.

„Nemáme tady kazatele," řekl Hawthorne a podíval se na Andrewa, který stál v pozadí. „Pane, tak jsem trochu doufal, že to zařídíte vy."

Andrew se nejistě podíval na Kala.

„Pane, nemáme kazatele, a já myslel, že vy jste tady něco jako kapitán na lodi."

„Myslím, že tak to bude v pořádku," řekl rozpačitě Andrew.

„Můj dům bude poctěn," přisadil si Kal a kývl na Andrewa, aby se posadil, když už byly formality vyřízeny. „O tom si ale můžeme promluvit později."

„Slyšel jsem, co jsi dneska ráno ohlásil na cvičáku," řekl Kal, „a jsem zmatený. Ty jsi vůdce. Myslel jsem, že ty rozhoduješ, co se má udělat."

„Chlapci mají právo se rozhodnout sami," odpověděl Andrew. „Takhle to děláme my. V našem vlastním světě se přihlásili k boji za jistou věc. Ta věc se teď změnila a já jim nemůžu nařídit, aby bojovali, pokud s tím nebudou souhlasit."

„Vy Yankeeové," řekl Kal potřásaje hlavou.

„To je náš způsob, příteli,"

„A co se podle tebe stane?" zeptal se Kal nervózně.

„Zůstaneme," ozval se Hawthorne.

Andrew se usmál a poplácal ho po rameni.

„Počkáme, jak dopadne hlasování."

„Chci říct tři věci," řekl Kal a ztišil hlas, „a proto jsem tě požádal, abys přišel s Hawthornem k nám, aby to vypadalo, že tu jsi kvůli té naší malé rodinné záležitosti."

Hawthorne se zase zapýřil a Kal ho bodře poplácal po rameni.

„Proč to má být tajné?“ chtěl vědět Andrew. „Ty za mnou chodíš skoro každý den.“

„Protože ti poradím, abys dneska uzavřel tábor a nikomu nedovolil přijít ani odejít. Slyšel jsem, jak jsi svým mužům zakázal chodit do Suzdalu. Nesmíš ale nikomu dovolit vstoupit.“

„Proč?“

„Protože pak přijdou špehové, aby zjistili, co rozhodneš.“

Andrew pokýval na souhlas.

„Pak můžeš čekat, že na tebe Ivor a ostatní bojaři udeří, a udeří tvrdě.“

Andrew smutně přikývl.

„To jsem taky čekal.“

„Hodláš něco podniknout?“

„Ne.“

„Ale když proti němu vytáhneš první, zarazíš ten útok, co by tě mohl zničit.“

„To není můj způsob,“ odpověděl Andrew ponuře. „Nezačnu válku, pokud mi ji někdo nevnutí. Muži koncem týdne odhlasují, jestli zůstaneme, nebo odejdeme.“

„A jak podle tebe hlasování dopadne?“

Andrew se podíval na Hawthorna a smutné zakroutil hlavou.

„Budou hlasovat, že odejdeme, jsem si tím skoro jistý.

Pokud se tak rozhodne většina, odejdeme všichni.“

Hawthorne se zatvářil zděšeně.

„Nebojte se,“ řekl Andrew a poplácal ho po ruce. „Jestli odejdeme, požádáme ty, kteří nám pomáhali, jako je Kal a tvá nová rodina, aby šli s námi.“

„Já pořád patřím Ivorovi,“ prohlásil Kal vyrovnaně, „a nemůžu opustit svůj lid. Dceru a ženu pošlu s vámi, já ale zůstanu.“

Andrew se Kalovi podíval do očí a poznal, že nemá smysl se hádat, protože

kdyby byly role obrácené, on by udělal to samé.

„Rasnar vás nenechá odejít," připojil tiše Kal. „Chce moc, kterou máte - prahne po ní, aby udělal církev silnější než jsou bojaři."

„Takže zaútočí, ať zůstaneme nebo odejdeme," řekl Andrew a potřásl hlavou.

„Právě, příteli."

„Musím ale svým mužům dát čas se rozhodnout. Je to jejich způsob. Maiňané nedělají taková rozhodnutí na obrtlíku, chtějí čas, aby si to mohli přežvýkat."

„Musím ti říct ještě třetí věc." Kal už šeptal.

„A to je?"

„Budeme bojovat proti šlechticům, jestli proti vám vytáhnou."

„Ne!" vyhrkl Andrew a vyskočil.

Kala jeho reakce ohromila, zmateně se na plukovníka díval.

„To nemůžete," pokračoval rychle Andrew. „Jsou to obrnění válečníci na koních. Jeden z nich vás dokáže zabít padesát. Budete proti nim stát jenom s vidlemi a rezavými noži. Možná sníš o nějaké úchvatné změně, Kale, jenže je to beznadějné."

„Ale Hawthorne nám vykládal o vašem Vyhlášení nezávislosti a o tom, jak mužici porazili šlechtice a osvobodili se."

Andrew se na chlapce káravě podíval. Neuposlechl rozkaz a plukovník se očividně zlobil.

„Mluvil jsem o tom, co mi moje svědomí nařídilo," prohlásil Hawthorne klidně a nezdálo se, že by se Andrewova hněvu bál.

„U nás to bylo jiné," řekl Andrew a podíval se na Kala.

„Měli jsme pušky, mohli jsme proti bojarovým vojákům bojovat. Měli jsme velkou zemi, stokrát větší než je Rus.

A měli jsme čas - vyhrát nám trvalo osm let. Vy nemáte zbraně, nemáte se kde schovat, když prohrajete bitvu, a hlavně nemáte čas. Protože i kdybyste je dokázali na chvíli zadržet, stejně přijdou Tugarové a rozdrtí vás všechny, rolníky i šlechtu."

„A ty mi říkáš, že se mám zase dívat, jak moje lidi ženou do jam?"

Andrew nedokázal odpovědět, takže jen odvrátil zrak.

„Jediná další možnost je, že všichni zemřete.“

„To jsem ochotný riskovat, Keane.“

„Kéž bych ti mohl pomoct,“ řekl Andrew, „ale teď je to na mých mužích.“

„Ty vůbec nevíš, co jsi tady začal,“ prohlásil Kal.

„Pokaždé, když tví vojáci zašli do Suzdalu, pokaždé, když mužik přišel s obilím do mlýna, moji lidé viděli, jak moc se od nás lišíte. Vraceli se domů a šeptali si o divných Yankeejích, kteří nežijí pod bojarem. A Hawthornovi nesmíš dávat vinu za jeho slova, protože se to šeptalo po celém Suzdalu, dokonce až v daleké Vazimě a ano, dokonce i v Novrodu.“

„Jestli si moji muži odhlasují odchod, tak odejdeme,“ řekl Andrew tiše. „Nebojujte s bojary. I když zůstaneme, nechci mít na rukou vaši krev. Jestli se postavíme Tugarům a bojaři ne, budeme proti nim stát sami.“

Andrew se zvedl k odchodu.

„Je tu ještě jedna věc,“ vyhrkl Kal.

„A to je?“

„Už mě neuvidíš.“

„Proč?“ A Andrew se zatvářil ustaraně.

„Dnes ráno přišel posel. Mám rozkaz vrátit se zpátky k Ivorovu dvoru.“

„Tak to bys měl jít.“

Kal zavrtěl hlavou.

„Nepožádám tě o ochranu, protože mezi vámi dvěma už je toho tak dost. Ale nepůjdu zpátky.“

„Kam tedy půjdeš?“

Kal se jenom usmál. „Jenom tě žádám, abys vzal Ljudmilu a mou milovanou Taňu za své hradby. Tam je Ivor obtěžovat nebude.“

Obě ženy, které stály stranou, se vrhly ke Kalovi a on je pevně objal.

„A je tu ještě poslední věc. Neprozraď, o čem jsme tu mluvili. Věřím jenom dvěma, tobě a svému synovi Hawthornovi.“

„Co tím myslíš?“

„Ve vašich řadách je zrádce.“

Andrew na Kala nevěřícně zíral, jako by ho pořádně neslyšel.

„Je to pravda. Před pár týdny viděli jednoho z tvých mužů, jak odchází z katedrály.“

„Kdo je to?“

„Byla zrovna bouřka a můj člověk se nemohl pořádně podívat. Byl to ale určitě Yankee. I když měl plášť jako mužik, zezadu mu byly vidět kalhoty a boty. Ten muž vycítil, že ho sledují, a tak vběhl do davu a ztratil se.

O svých záměrech, o tom, o čem jsme se tu bavili, nesmíš nikomu říct, možná jen svým nejbližším přátelům, jako je ten bručoun seržant nebo ten laskavý doktor. Protože nevíš, kdo to je.“

Andrew byl tak ohromený, že mlčel. Co mohli tomu muži nabídnout, aby ho odlákali od jeho přátel? Jak mohl být tak naivní, že ho to ani nenapadlo? Tady mohl zrádce získat bohatství či moc, o jaké by se mu doma ani nesnilo.

„Žijeme to ve smutném světě,“ řekl Andrew tiše. „Sbohem, příteli.

Andrew, podle ruského zvyku, Kala neohrabaně objal.

„Smím ale požádat o poslední laskavost?“ pospíšil si rolník.

„Cokoliv.“

Kal ukázal na Ljudmilu a ona přistoupila ke stolu u zdi a vrátila se s malou kapesní biblí, kterou jim daroval Hawthorne.

„Mohl bys pronést ta slova pro mou dceru a mého nového syna hned teď? Rád bych to viděl, než odejdu.“

Andrew si s úsměvem vzal bibli, a když četl, poprvé od chvíle, co ztratil Johna na gettysburském poli, vyhrkly mu z očí slzy, stejně jako těm čtyřem, kteří stáli před ním. Protože i když to byla radostná chvíle, všichni věděli, co nejspíš přijde bez ohledu na jejich sny a plány.

kapitola jedenáctá

„Ve městě je přes osm tisíc ozbrojenců. Jejich břicha mi vyprazdňují

skladiště,“ reptal Ivor v čele dlouhé hodovní tabule. Byli tu bojaři ze všech ruských měst, dokonce i Michail, a pouhý pohled na něj v Ivorovi rozdmýchával hněv.

„Pořád potřebujeme další,“ prohlásil Rasnar.

„A zbavit tak naše země všech vojáků?“ odsekl Boros Novrodský. „Nejsme hlupáci.“

Boros se postavil a upřel na Ivora obviňující pohled.

„To ty jsi vpustil nákazu těchhle Yankeeů do naší země. Spikl ses s nimi proti nám. Teď se zpráva o nich rozšířila. Ty jsi možná hluchý, Ivore, ale já nejsem.

Mnoho mých statkářů odmítlo přijít. Bojí se, že se mužici vzbouří, když budou pryč. Všichni špehové říkají, že se všude šeptá to samé. Ne, nejsem tak hloupý, abych musel po návratu domů pobít robotníky na polích, zvlášť když Tugaři budou chtít daně, které musíme příští rok vybrat.“

„Dovolil jsi, aby to zašlo příliš daleko,“ prskl Ivan Vazimský. „Ať jsou ti prázdná skladiště poučením.“

Ivor se nervózně rozhlížel. Až bude po boji, pomyslel si vztekle, tihle muži se na něj vrhnou jako vlci, zabijí ho a na jeho místo ustaví Michaila. Mohl jenom doufat, že je zastaví strach před tím, že Suzdalu povládne stoupenec církve.

„Takže je dohodnuto,“ řekl Ivor ostře, „že si zbraně Yankeeů rozdělíme mezi sebou.“

„Nikdy,“ vybuchl Rasnar. „Protože Tugaři nedovolí, abychom měli něco silnějšího než jsou jejich luky. Jestli si myslíte něco jiného, jste všichni hlupáci. Ty zbraně musí dostat církev do opatrování.“

Ivor se rozzuřeně otočil na Rasnara, jenž před pár dny slíbil něco jiného.

„A dát ti moc?“ vyštěkl Ivor.

„Jen do opatrování. Copak by některý z vás mohl věřit jinému, že si ty kouřové hole nenechá? Pak byste se je pokusili ukrýt všichni a Tugaři by nás kvůli tomu odpravili všechny.“

„Kdo se to dozví, když jim jich dáme několik a zbytek schováme?“ zeptal se Ivan.

„Já jim řekl, kolik Yankeeů tu je,“ odpověděl Rasnar, „a kolik zbraní

dostanou, až přijdou.“

„Ty zmetku,“ zařval Ivor.

„To je jediný způsob, jak nás všechny zachránit,“ opáčil Rasnar pokrytecky a v duchu se usmíval, protože se jim nenamáhal sdělit, že číslo, které udal, bylo mnohem menší, než kolik zbraní Yankeeové nejspíš měli. Už teď vlastnil čtyři zbraně, které získal Michail, a naučil se je používat. Kdyby mu jenom Hinsen odhalil i tajemství prachu, získal by neomezenou moc.

Bojaři se po sobě dívali a to, jak se báli jeden druhého, také hrálo Rasnarovi do rukou. Po dlouhé hodině, kdy na sebe řvali a hádali se, nakonec všichni kromě Ivora souhlasili s tím, že ukořistěné zbraně získá církev. A v tu chvíli Rasnar věděl, že skutečně získal, co mu Ivor tak dlouho odpíral. Protože jakmile Tugaři odejdou, bude moci použít ukryté zbraně, aby nejdřív jednoho a pak další bojary poštval proti ostatním, až církev nakonec získá zpět nadvládu nad Rusí.

„Nevíme ale, co hodlají udělat Yankeeové,“ namítl Michail a hovor se tak stočil naplánovaným směrem.

„Zavřeli se dobře,“ souhlasil Ivor. „Naši zvědové jejich tábor obklíčili. Na hradbách stojí dnem i nocí hlídky. Nesmíme vstoupit, ale nikdo taky nevychází ven.“

„Pamatuj, co požadoval hlásný,“ připomněl Rasnar.

„Nesmíme jim dovolit uniknout, protože můj zdroj informací mi sdělil, že celou záležitost rozhodnou právě dnes večer. Jestli odejdou, až příští rok přitáhne horda, budeme se muset zodpovídat.“

Rasnar vstal a došel k oknu. Otevřel ho a vyhlédl ven.

Závan studeného vzduchu přinesl do místnosti mráz.

„Jejich kouřové hole a velké zbraně zabíjejí na dálku.

Kdybychom se ale dostali až k nim, naše meče a sekery by je vyřídily. Michail nám to svou odvahou již dokázal.“

Vousatý válečník vypjal hruď a nadutě se rozhlížel kolem.

„Jednomu jsem sám rozrazil lebku,“ řekl s úsměvem, vytáhl sekeru a vysoko ji zvedl.

„Věřím, že Parom odpověděl na mé modlitby,“ a Rasnar teatrálně ukázal z okna.

Celý den se na obloze na západě hromadila temná mračna a již začínal padat těžký sníh.

„Až se setmí, vyrazíme,“ prohlásil Rasnar, obraceje se ke shromáždění. „Parom přes náš oddíl přehodí plášť a oslepí nepřítele. Překonáme jejich hradby, vyrazíme z vánice jako andělé smrti a pobijeme nevěřící!“

* * *

Potřásajíc hlavou jako medvěd, když ze sebe otřepává sníh, vstoupila do zadní místnosti taverny postava v kapuci.

Muži, kteří k příchozímu vzhlédli, neříkali nic.

„Mohli by mě zabít, že jsem tady,“ prohlásil muž.

„My tě sem pustili,“ opáčil chladně Boris. „Když se kněz ptá v jedné krčmě za druhou na Kalinku, Ivorova člověka, zpráva se holt roznese. Viděli jsme, že tě nesledují, takže tě postupně navedli sem.“

Muž se ošíval a celý nesvůj se rozhlížel po místnosti, úplně ho zamrazilo. Místnost byla plná mužiků a řemeslníků z města. Uvědomil si, že má mnohem větší šanci, že mu podříznou krk, spíš než by ho nechali odejít.

„Mluv, kněze, a pospěš si.“

„Vojsko vytáhne do hodiny.“

„Neříkáš nic nového,“ odtušil Boris studené. „Myslíš, že jsme slepí? Ve městě je osm tisíc ozbrojenců. Nemůžeš je vzbudit, abychom se to nedozvěděli.“

„Yankeeové musí být varováni.“

Boris se ledově zasmál.

„To máme vyklouznout z města, abychom jim to pověděli? Ivor na hradby postavil stráže a brány jsou zavřené. I kdyby se někdo z nás dostal z města, musel by proklouznout taky mezi muži, kteří obklíčili yankeeský tábor. Poslali jsme šest mužů, aby se pokusili dostat skrz, a žádný se nevrátil. Jsme v tom sami.“

Sklíčený kněz se viditelně schoulil.

„Zabijme ho,“ sykl Ilja.

Ozvalo se hněvivé mručení. Boris vytáhl dýku a vykročil.

„Počkat.“

Boris se zastavil a podíval se na muže, který seděl ve stínu vzadu.

„Je to špeh,“ namítl.

„Nemyslím,“ řekl Kal, vstal a přistoupil ke knězi.

„Jak se jmenuješ?“

„Kasmar.“

„To je Rasnarův tajemník,“ vrčel Ilja. „Kale, nech mě, zabiju ho sám.“

„Počkejte. Nejdřív se ho zeptám, proč k nám přišel,“ řekl Kal tiše.

„Ty jsi Kalinka?“ ujišťoval se Kasmar.

Kal jenom pokrčil rameny a usmál se.

„Všechny Ivorovy stráže tě hledají. Na tvou hlavu je odměna třicet zlatých.“

„Tolik za tak ubohou hlavu,“ zasmál se Kal nevesele.

„Odpověz mi, Rasnarův tajemníče, proč bys měl zradit svého pána?“

„Stál jsem po jeho boku příliš dlouho,“ vysvětloval Kasmar tiše. „On nesouží Paromovi ani Chesusovi, ale jenom své vlastní ješitnosti. On a jemu podobní církev zkazili, už není svatá. Já do ní vstoupil s vírou,“ připojil Kasmar smutně.

„Pořád věřím v boha, ale nevěřím v Rasnara. Církev by měla obyčejné lidi chránit, ne je udržovat v područí strachu a prodávat odpustky na ochranu před Tugary, protože to je špatné a Rasnar z toho bohatne.“

Kasmar se odmlčel a podíval se na muže před sebou.

„No, říkáš docela zajímavou věc,“ podotkl Kal a díval se přitom Kasmarovi do očí. „Rád bych ti věřil, pak bych se možná znovu začal modlit.“

„Jestli mě chceš zabít,“ řekl Kasmar třesoucím se hlasem, „tak to udělej hned. Jen mi předtím dovol pomodlit se k Chesusovi.“

„Kněz, co se doopravdy modlí,“ řekl Kal beze stopy posměchu v hlase. Otočil se a viděl váhání.

„Necháme ho žít,“ prohlásil Kal, „ale zdržíme ho tady.“

Nikdo nic nenamítal, protože mnozí v místnosti byli opravdovou zbožností kulatého kněze pohnutí.

Kal vyrazil ke dveřím, jen se ještě ohlédl,

„Pomodlíš se za nás, kněze? Protože to brzy budeme potřebovat.“

Kasmar kývl a Kal si klekl, ostatní ho následovali.

„Jako On zemřel, aby učinil lidi svatými, tak my zemřeme, abychom učinili lidi svobodnými,“ prohlásil Kal dívaje se na kněze.

„Co je to?“ zeptal se Kasmar.

„Ach, to je písňová modlitba, co mě naučil Hawthorne, můj syn.“ Po požehnání zachmuřený Kalinka vstal a odešel z krčmy.

* * *

„Setnina A, pozor!“

Sníh tlumil zvuky, jak muži zvedali pušky.

„Tak dobrá, chlapi,“ řekl Hans, stojící škrobeně před setninou, „hlasování začalo. Seřaďte se v síni, vezměte si hlasovací lístky. Napište ‚zůstat' nebo‚odejít', podle toho, na co se cítíte. Potom se seřaďte vzadu.

Vpravo vbok - pochodem vchod.“

Hawthorne si přitáhl límec, jak kolem zavál ledový vítr.

Sníh začal padat ještě za soumraku. Bylo to skoro jako doma, když vál severovýchodní vítr. Na zemi již leželo na palec prašanu.

Tábor byl dnes večer v plné pohotovosti, polovina mužů měla službu na hradbách, zatímco druhá polovina se snažila udržet v teple ve srubech. Posílat muže tam a zpátky po setninách znamenalo, že hlasování potrvá celé hodiny, a Hawthorne přemítal, zda svou úzkost dokáže ještě ovládat.

Politikaření bylo celý týden tvrdé. Podle dohody se k tomu důstojníci odmítali vyjadřovat, protože to nebyla jejich volba. Takže debatovali jenom vojáci. Hawthornovi pořád připadalo skoro nemožné sladit svůj postoj se svou vírou, protože zůstat znamenalo bojovat. Pokud by skutečně věřil kvakerskému učení, nabádal by k odchodu.

Ale tváří v tvář obludným Tugarům a otročení šlechticům a církvi se jeho svědomí vzbouřilo.

Duši měl tím rozporem rozervanou, i když včera večer vstal na schůzi a zoufale prosil, aby pluk zůstal a bojoval, nejdřív proti šlechticům a pak proti nenáviděné noční můře ze západu.

Ke svému úžasu zjistil, že mu vojáci pozorně naslouchají, nepošklebují se, ani se nerozčilují, jako když mluvili ostatní. Později mu došlo, že znají jeho vyznání, vědí, že musel v duchu svést morální bitvu, a váží si ho pro to.

Pouze Hinsen mluvil proti němu, a dokonce i ti, kteří s Hinsenem souhlasili, na něj křičeli, ať se posadí.

V srdci však věděl, že hlasování dopadne pro odchod. Logické důvody pro to, aby zůstali, byly příliš chabé.

Seržant Barry svým prudkým proslovem získal mnohé, když nejdřív vyjádřil nenávist a vztek na zdejší systém, ale pak poukázal na to, že bojovat nyní je strategicky nemožné. Zakončil návrhem, aby našli jiné místo, chvíli nabírali síly, sebrali rolníky a pak, za dvacet let, zničili Tugary, až znovu přijdou.

„Nemá smysl zemřít bez naděje na vítězství, tím se ničeho nedosáhne," řekl Barry nakonec, „když teď přežijeme a připravíme se, mohli bychom nepřítele zničit nadobro."

Po jeho slovech následoval dunivý potlesk.

„Desátníku Hawthorne, jste na řadě," ozvalo se zevnitř.

Hawthorne vzhlédl do vánice a pak vstoupil do síně.

* * *

Muži kolem schodů hlasitě křičeli, když bojaři vycházeli z Ivorova paláce a nasedali na koně. Křik se nesl náměstím k lidem, kteří kvůli sněhu neviděli, a duněl v bočních uličkách plných lidí. Ivor se otočil a podíval se na svou osobní stráž kolem sebe, což byli jediní vojáci na koních. Všichni souhlasili, že vojsko by mělo postupovat pěšky, protože koně v boji pod hradbami nebyli k ničemu, a také jim to dovolí postupovat rychleji jako celku.

„Tak jdeme," řekl Ivor zachmuřeně.

* * *

Kal ztěžka polkl a rozhlédl se. V duchu věděl, že je to šílenství, byl to zoufalý čin, který svým přátelům ani plně nevysvětlil. Stovky mužů čekaly v bočních uličkách, a tisíce dalších váhaly, čekaly, co se bude dít. On však musel udělat poslední gesto, takže se zatvrdil a vyšel z taverny, když tu ho náhle popadli Boris a Ilja.

„Musím to zkusit," řekl Kal a snažil se jim vymanit. „Třeba bude Ivor poslouchat."

„Zemřeš, jestli to uděláš,“ zasyčel Boris. „V příštích hodinách tě budeme potřebovat.“

Kal kopal a ječel, když ho vlekli zpátky do budovy. Z bočních uliček se do ulice vedoucí k jižní bráně hrnuly stovky mužiků. Vyděšeně se po sobě dívali. Slova svobody a odporu jim zažehla oheň v srdcích, když to byly stále jenom řeči, teď však začínala být cena až příliš skutečná.

Nadešel kritický okamžik, nejeden pochopil, jak je to šílené, vyklouzl do stínů, utekl a schoval se.

Nachatkim stál u krčmy a díval se, viděl, jak odhodlání začíná slábnout. Bez váhání vystoupil do ulice.

Ivor, v čele oddílu, se vynořil z vířícího sněhu s ostatními bojary po boku. Při pohledu na mužiky a řemeslníky, kteří mu stáli v cestě, bojar hrdelně zavrčel.

„Rozejděte se, vy zatracení vzbouřenci a zbabělci. Rozejděte se, vraťte se do svých chatrčí, jinak pocítíte můj hněv.“

Ostatní bojaři se na Ivora dívali vyčítavě a šeptali si mezi sebou, protože když dovolil, aby se taková zrada stala něčím víc než klábosením po hospodách, aby se v ulicích objevili ozbrojenci, musel být skutečně ubohý vladař.

„Řekl jsem rozejděte se, vraťte se domů!“ zařval Ivor.

Muži stáli mlčky, celí nesví, a pak do ohně napadal sníh, sen se rozplynul a muži začali couvat.

„Jste dobytek!“ vykřikl Nachatkim a křehký hlas se mu lámal, když se postavil doprostřed ulice čelem k mužikům.

Dav se na místě zastavil a obrátil se.

„Ano, už nejste muži, jste dobytek. Dobytek pro Tugary a otroci pro bojary a církev. Stydím se, protože jsem si myslel, že tady v Suzdalu jsou muži!“

Nachatkim se otočil k Ivorovi, jenž seděl na svém koni, celý užaslý, jako kdyby pes začal náhle mluvit a vynadal svému pánu.

„Ty, Ivore Ivoroviči, vrať se do svého paláce. Nechoď spáchat vraždu.“

„Cože?“ Jeho řev zněl skoro jako otázka, tak byl ohromen, že se mu někdo staví na odpor.

„Zapomněl jsi na svůj lid, Ivore. Zanecháváš nás pletichám zlého člověka,

který zničil pravdu v naší svaté církvi. Jdeš zničit to jediné, co by nás mohlo spasit před Tugary. Zradil jsi sebe i nás. Veď nás, Ivore Ivoroviči, proti našim nepřátelům, Tugarům a církvi, a my za tebou rádi půjdeme. Jestli ne, budeme bojovat.“

Rozhostilo se ohromené ticho, jak obě strany stály jen pár stop od sebe a žasly nad tím, co se tu právě odehrávalo.

Ivor v duši pocítil nesmírnou bolest, protože jedna část zdravého rozumu mu říkala, že tenhle starý trouba má vlastně pravdu a že jeho vlastní pýcha a strach z Rasnara zničí tuhle šanci zničit Tugary.

Ale druhá část, ta, která mu říkala, že je bojar, Ivor, syn Ivorův, převážila a on vykročil na cestu vzteku. Vytáhl meč a vysoko ho zvedl. Nachatkim necouvl, jen se vyrovnaně usmál.

„Zemřu jako muž,“ zvolal vítězoslavně, když čepel letěla dolů a vyslala jeho duši na útěk.

Ulicí se rozezněl bouřlivý řev. Než Nachatkimovo bezhlavé tělo dopadlo na zem, už se mužici s vzteklým jekem hrnuli dopředu. Ve chvilce Ivor bojoval o holý život, rozháněl se mečem a sekal, a pokaždé, když nějaké tělo padlo, skočil na jeho místo další muž.

Ozval se šílený řev, když kůň Borose Novrodského uklouzl na vlhké dlažbě a praštil sebou o zem. Ilja vyskočil z hospody s obuškem, a než Boros stačil vstát, prorazil mu přílbu jako křehký pergamen a bojar skončil pod nohama davu.

Bojar zemřel rukou mužika a ti, kdo to viděli, vítězoslavně ječeli.

Zvedl se pokřik: „Bijte bojary, bijte bojary!“

Z bočních uliček vedoucích na náměstí se hnaly stovky mužů a ve chvilce se přes vytí bouře nesla bitevní vřava.

A přesto se palice, dýky, vidle a dřevěné oštěpy nemohly rovnat kroužkové zbroji a mečům a váha vojáků na náměstí se začínala projevovat.

Mužici zachmuřeně ustupovali a z oken na hlavy útočníků jen pršely kameny, cihly a kusy nábytku.

Vzduchem se nesl pronikavý zoufalý jekot. Šlechtice a válečníky rozzuřilo, že se na ně nevolníci opovážili zaútočit, a tak bili hlava nehlava, rozbíjeli dveře, vraždili ženy, probodávali děti a bitva se změnila v masakr.

* * *

Kasmar bitvu chvíli sledoval. Ve chvíli, kdy před krčmou začal boj, jeho hlídači vyběhli ven a nechali ho samotného. Vyšel tedy do výčepu, uviděl zadní dveře, otevřel je a vyhlédl ven. Kolem něj proběhlo několik zbrojnošů a rozrazilo dveře srubu naproti. Když Kasmar uslyšel pronikavý ženský vřískot, udělalo se mu špatně.

Vběhl do domu a ztuhl hrůzou. Na podlaze leželo mrtvé děcko a jeho matka zoufale křičela, jak ji dva z vojáků hodili na zem, připravení ji znásilnit.

„Ve jménu Paroma, nechte toho!“ vybuchl Kasmar.

Jeden z vojáků k němu vzhlédl s chtivým výrazem.

„Pusťte ji!“ požadoval Kasmar.

„Zabijeme všechny ty špinavý mužiky,“ odsekl voják, „zabijem všechnu tuhle suzdalskou chamraď, tak proč si nejdřív trochu neužít, kněze?“

„Nechtějí být,“ vyštěkl Kasmar ostře.

Muži zaváhali a z ulice sem znovu dolehly zvuky zápasu.

„Jdeme,“ řekl jeden z trojice vojáků a vyrazil ke dveřím.

Žádostivý voják se podíval na Kasmara a usmál se ve chvíli, kdy ženě podřízl hrdlo a ukončil tak její prosby o milost.

„Ráno ti zbyde vážně úžasný stádečko, kněze,“ řekl voják se smíchem. Otřel zakrvácenou dýku Kasmarovi do pláště a pak se všichni tři jali pronásledovat hlouček mužiků, který zahlédli na ulici.

„Rasnare,“ zařval Kasmar a znělo to jako nadávka. „Tys věděl, že se to stane. Tohle všechno bylo součástí tvého plánu, ty prašivá svině!“

Rychle se rozběhl ulicí a vyhýbal se shlukům mužiků a vojáků. Stáhl si plášť, aby byl vidět tenký hábit duchovního. V tom zmatku mu zaručoval průchod, protože ani jedna strana nebyla ještě dost rozohněná, aby zabila kněze.

Před jižní bránou byl hotový vír mačkajících se a strkajících těl. Když Kasmar dorazil k hradbě, proplétal se mezi lidmi dál. Byla tu taková tlačenice, až měl pocit, že mu prasknou plíce, ale pak se protlačil a mohl uběhnout dalších tucet kroků.

Konečně se dostal k bráně, vyběhl z města a utíkal po cestě k jihu.

Pár set yardů za městem potkal tlupu Ivorových vojáků, kteří stáli na silnici, zmatení vřavou ve městě.

„Co se děje, kněze?“ zeptal se jeden zbrojnoš.

„Ivanovi muži zradili našeho pána,“ funěl Kasmar. „Chtějí ho zabít a mužici se postavili za něj.“

„Za Ivora,“ zařval zbrojnoš a oddíl vyrazil k městu.

Kasmar se rozběhl dál. Točila se mu hlava a v plicích jakoby měl oheň. Škorněmi z tenké jelenice pronikal chlad, takže měl s každým krokem ve sněhu pocit, že běží po řeřavých uhlících.

Hnal se však dál, až vnímal jen bolest, celý jeho svět se smrskl v agónii. Zoufale prosil Chesuse o sílu, aby mohl běžet dál, a jakoby v odpověď pomalu přestal vnímat okolí, až zůstal jen sníh, nekonečný sníh, vířící kolem něj, jak vrávoral dál.

* * *

„Už by měli skončit s hlasováním,“ poznamenal Emil, vstal a vyhlédl z okna srubu.

Andrew, ztracený v myšlenkách, jenom kývl.

„Venku to vypadá jako u nás doma,“ řekla Kathleen a připojila se k doktorovi u okna. „Jak jsem jako malá takové noci milovala - když hluk města pomalu tlumí bělostná pokrývka.“

Odtáhla se od Emila a přisedla si k Andrewovi.

„Myslím, že tak to bude nejlepší, Andrew,“ řekla mírně.

„Třeba si najdeme nějaké klidné místo, kde nebude žádná válka. Myslím, že válčíme už tak dlouho, že jsme zapomněli na to, jak by mohl vypadat mír.“

Zlehka ho pohladila po ruce. Andrew překvapeně vzhlédl a jejich zraky se setkaly. Tak tím to bylo, uvědomil si náhle plně. To, že je voják, zabíjí lidi a možná bude sám zabit, to ji tak dokonale odradilo... a mě taky.

Vzal její ruku do své a usmál se.

„Strážní seržante! Strážní seržante!“ Hlas byl tlumený, vzdálený.

Andrew vyskočil a rozběhl se ke dveřím. Vyšel na ulici a viděl, že se k němu sněhem blíží hlouček mužů a mezi sebou kohosi nesou.

Andrew se k nim rozběhl a s překvapením poznal Kasmara.

„Vezměte ho do mého srubu!“

Skupinka se vydala za Andrewem do srubu a položila muže na stůl.

Kasmar se vytřeštěnýma očima rozhlížel kolem sebe.

„Ve městě panují nepokoje," chrčel Kasmar a snažil se posadit. „Jak ses dostal až sem?" zeptal se Andrew, když si všiml skvrny od krve na jeho plášti, navíc to vypadalo, že mu lehké boty přimrzly k nohám.

„Přiběhl jsem z města. Ošálil jsem stráže, aby mě nechaly projít. Město je vzhůru nohama," křičel Kasmar. „Bojaři vás chtěli napadnout dneska v noci ve sněhu, až usnete. Mužici se vzbouřili, vedl je Kalinka. Vojáci zešíleli - zabíjejí všechny, muže, ženy i děti, dokonce i ty, kteří nebojují. Zabijí všechny, všechny!"

„Mohla by to být past, aby nás vylákali," zavrčel Hans ve dveřích.

„Prosím, věřte mi," volal Kasmar. „Viděl jsem Kalinku těsně před začátkem bojů - šel jsem za ním, protože už nebudu Rasnarovi sloužit."

Andrew se na něj pozorně díval a snažil se ho odhadnout.

„Jako On zemřel, aby učinil lidi svatými, tak my zemřeme, abychom učinili lidi svobodnými," pronesl Kasmar tiše a díval se přitom Andrewovi do očí.

„Kde jsi to slyšel?" zeptal se překvapeně Andrew, jehož knězova slova bodla jako výstraha.

„Kalinka říkal, že ho to naučil jeho nový syn Hawthorne."

„Říká pravdu," vyštěkl Andrew. „To se Hawthornovi podobá, že Kala naučil tu píseň. Ten zatracený pitomec. Říkal jsem mu, aby to nedělal."

„Bez vaší pomoci prohrají," prosil Kasmar. „Rasnar chce Suzdal zničit, aby tak ukončil Ivorovu vládu."

„Hansi, zatrubte nástup," křikl Andrew. „Která setnina je u hlasování?"

„H, pane."

„Ať se postaví na hradby. Všichni ostatní tu budou do pěti minut. Tak pohyb!"

* * *

„Musíte to zarazit," řval Ivor, jenž vrazil do kostela.

„Zabíjejí všechny, všechny, vinné i nevinné!"

Rasnar se otočil od oltáře a usmál se.

„Dobře, velmi dobře. Ať zemřou všichni - Parom pozná své věrné.“

Ivor, s mečem v ruce, vyrazil k oltáři. Z balkonu vyletěl šíp a srazil na zem Andreje.

Ivor ohromeně hleděl na nehybné tělo svého syna.

Ivorovy stráže se se zdviženými štíty shlukly kolem svého bojara, shora pršela smrt.

„Můj pane, to jsou Michailovi muži! Všichni tady umřeme!“

Ozbrojenci táhli Ivora zpátky a bojar řval a křičel žalem a vzteky.

* * *

„Vím, že jste hlasovali, muži, a hlasovací lístky je ještě třeba sečíst. Řekl jsem vám, co se děje v Suzdalu,“ a ukázal k severu, kde bylo na obzoru i přes bouři vidět pulsující záři.

„Město je v plamenech. Umírají tam tisíce rolníků. Umírají, aby svrhli bojary, mají sen, že budou bojovat proti Tugarům a získají svobodu. Já se přihlásil k Potomacké armádě, abych pomohl ukončit otroctví,“ křičel Andrew, „a ta samá válka se vede i tady, tady a teď. Půjdu po té silnici s vámi nebo bez vás. Ale jestli půjdete se mnou, budeme bojovat až do hořkého konce. Rozhodněte se hned a tady, kde stojí Pětatřicátý a Čtyriačtyřicátý!“

Muži začali divoce řvát, jejich jásot se nesl i nad zuřící sněhovou bouří.

„Chci, aby se pluk do deseti minut seřadil na náměstí v plné polní, osmdesát nábojů na muže. O'Donalde, zapřáhněte jeden kus. Setnina H a Cromwellovi muži zůstanou tady hlídat tábor. Tak pohyb!“

* * *

„Jsme obklíčení! Válečníci odřízli východní hradbu!“ křičel Boris, když se vpotácel do skladiště usní, které se za tu noc stalo třetím velitelstvím.

Kal vzhlédl od hrubé mapy města a ponuře zakroutil hlavou.

Hrůza toho, co vypustil, a pocit viny způsobily, že za jedinou noc zestárl snad o dvacet let.

Věděl, že většina města by do boje nešla. Věděl také, že Rasnar doufal právě v tohle, protože vojáci z ostatních měst, zvlášť ti Michailovi, budou zabíjet bez rozdílu, a jakmile k tomu dojde, i váhavci budou bojovat z čirého zoufalství.

Nedokázal si ale představit, jak strašné to bude. Dvakrát musel ustoupit a viděl ulice ucpané mrtvými a umírajícími. Je tohle všechno jeho chyba, byl jeho sen šílený? Proč vůbec poslouchal yankeeské řeči? Jak krásně ta slova zněla, slova jako svoboda, nezávislost, volnost. Nevykládali mu ale o krvi, zabíjení, pálení a umírání.

On jim uvěřil a nyní zemře.

Bojová vřava se stále blížila. Kal se podíval na kolegy spiklence a usmál se.

„Když myš kousne kočku, měla by čekat, že přijde o víc než jen o ocas.“ Vytáhl dýku a zamířil ke dveřím, odhodlán zabít alespoň jednoho šlechtice, než ho rozsekají na kusy.

* * *

„Velitelé setnin dopředu!“ křikl Andrew, otočil se a zvedl polní dalekohled, aby obhlédl město.

Bože na nebi, pomyslel si, když s ohromeným úžasem hleděl na šílenou scénu před sebou. Jako by se rozhrnula opona, vánice náhle ustala a odhalila tak Suzdal, ve vší jeho bolesti, o čtvrt míle dál.

Domy kolem Ivorova paláce hořely, burácející oheň osvětloval oblohu a vítr přinášel jek tisíců lidí.

Andrew obrátil koně na cestu a hrud se mu nadmula pýchou.

Muži zvládli cestu velmi rychle a i těch pár opozdilců bylo odhodláno dorazit do města včas.

Funící důstojníci přišli a obstoupili Andrewova koně.

„Tohle bude tvrdý oříšek k rozlousknutí, pánové,“ prohlásil Andrew chladně a znovu se podíval dalekohledem.

„Tak dobrá, chlapci nejsou cvičení na boj ve městě, takže uděláme tohle. Nesmíme dovolit, aby muže rozdělili a odřízli malé skupinky. Jakmile se tam dostaneme, nebudu moct boj řídit tak, jako to dělám v poli.

Zaútočíme ve čtyřstupu, tak jak jsme seřazení teď. Setniny A až D půjdou za mnou bránou a rovně až na náměstí. Setniny E, F a G máte na povel vy, Mino. Chci, abyste hned za bránou bránou zahnuli doleva, dostali se na hradby a propracovali se až na hlavní ulici, co vede městem rovně od východu na západ. Až se tam dostanete, začnete postupovat po té ulici. Setniny J a K, vy budete záloha u brány. O'Donalde, vy teď vezmete dělo a na zahájení vyčistíte oblast kolem brány, pak budete podporovat útok na náměstí.

Teď řekněte mužům, ať si pečlivě vybírají cíle. Vím, že budou zasaženi i mužici - tomu se nedá zabránit. Ale proboha, řekněte mužům, ať se snaží nejdřív podívat, nač střílejí,“

„Severní a východní brána tak zůstanou nekryté,“ podotkl Fletcher.

„Právě. Chci jim nechat cestu ven. Jestli se nám podaří obrátit je na útěk, budou potřebovat někam ustoupit.

Doufám, že vyvoláme paniku a oni utečou. Bude to ošklivá práce, tak buďte opatrní. Jestli tam začne být příliš velké horko, stáhneme se k jižní bráně. Jasné?“

Muži přikyvovali na souhlas.

„Dělostřelci, dopředu!“ zařval vzrušeně O'Donald.

„Dobrá, pánové, tak do toho.“

Dělostřelci popohnali spřežení a na cestě nacválali, pěšáci se rozestupovali, aby je nechali projet.

„Rozvinout prapory!“

Andrewa zamrazilo, když praporečníci vystoupili do čela zástupu. Za nimi vyletělo z pochev pět set bodáků, muži vytahovali nabijáky a nabíjeli kule. Pušky s ocelovými špicemi nasazených bodáků zase zvedli na ramena a zachmuřeně čekali.

Andrew sesedl a koně pustil, vytáhl šavli a postavil se doprostřed silnice přímo za zapražené dělo. Bez ohlížení zvedl šavli a ukázal na město.

„Pětatřicátý, poklusem vpřed!“

Vojáci vyrazili ze svahu k městu a nabírali rychlost.

O'Donald zavýskl nadšením a pobídl koně, osádka děla divoce ječela a zoufale se držela nadskakující a kolébající se muniční bedny. O'Donald ještě nikdy nevedl takový útok, nehnal se daleko před pěchotou.

Brána před nimi byla otevřená a oni se hnali dál, procválali kolem nehybných těl u cesty i vyděšených uprchlíků, kteří před nimi uskakovali, jako by viděli zjevení.

V bráně se ozval výkřik, vyletěl šíp.

„Bojová fronta, vypráhnout!“

S dovedností zrozenou z dlouholeté praxe osádka děla zahnula ze silnici, dělo i kolesna se sklouznutím zastavily. Ještě než úplně stály, muži seskočili, vypřáhli dělo a obrátili ho přímo k bráně.

„Nabít šrapnel, vteřinovou rozbušku," křičel O'Donakl, jenž sesedl z koně a připojil se ke svým mužům.

Nabíječ přiskočil k hlavni se třílibrovým nákladem prachu a nábojem, který vybuchne o dvě stě yardů dál a vyvrhne smrtonosné krupobití padesáti kulí do mušket, které byly uvnitř.

Do sněhu kolem děla začal padat déšť šípů. Když nabíječ nacpal do hlavně náboj, odskočil a pomocník další muž prach i náboj v hlavni upěchoval.

O'Donald nasadil zápalku.

„Trochu doleva." Muži se sklonili ke kolům a posouvali dělo, zatímco O'Donald šilhal podél hlavně.

„Držet. Ustupte!"

Napoleon se zaduněním odskočil dozadu. O chvíli později se v bráně zablesklo. Když dělo vystřelilo, Andrew vyběhl a muži s hrdelním pokřikem zaútočili.

* * *

Myslel si, že to musí být jeho představivost, zoufalé poslední přání, že to, co se děje, nakonec dopadne dobře.

Kal se zapotácel, když ho do paže zasáhl meč, a s funěním se opřel o zeď.

Nastala chvíle ticha, takže hřmění zaslechli i ostatní, ale byla to jen chvilička, než se šlechtic s chraptivým řevem znovu rozehnal mečem.

* * *

Hawthorne, téměř v čele setniny, přeskočil roztrhaná těla, která vyplňovala bránu. Před sebou, v záři hořícího paláce, viděl válečníky v panice běžící ulicí.

Dobrý Bože, modlil se, ať utíkají dál, ať pořád utíkají dál.

Jatkám kolem sebe téměř nevěnoval pozornost. Ulice byly ucpané mrtvými a umírajícími, mužici, zbrojnoši a šlechtici byli bez rozdílu nakupeni jeden na druhém.

Padesát, sto yardů postoupili a stále se nesetkávali s odporem, a v čele byli prapory a plukovník Keane, bez klobouku, se zdviženou šavlí, jako anděl

pomsty, a démonický seržant Hans běžel po jeho boku.

Náhle prchající bojovníci zpomalili a zastavili se, jak narazili na natlačené muže, kteří mířili zpátky ulicí, aby čelili novému útoku.

Andrew se zastavil a ohlédl se.

„Rozestavit setninu přes ulici!“

Jako na desátníkovi teď bylo i na Hawthornovi, aby pomohl, a podle seržanta Barryho směroval své muže do dvojřadu, přičemž setnina B za nimi zaujala stejné postavení.

„Přední řada, namířit... pal!“

„Druhá řada!“ Hawthorne zvedl ručnici a namířil na stále útočící válečníky. Jak můžu? říkal si v duchu. Dobrý Bože, už ne.

„Zamířit!“ Zpevnil ruku a namířil na hlavu šlechtice, který s řevem a jekem poháněl dopředu své pěšáky.

Zavřel oči.

„Pal!“

Pažba ho udeřila do ramene.

„Setnina B, šest kroků vpřed!“

Hawthorne otevřel oči a přes slzy viděl, že šlechtic je pryč. Třeba minul a on utekl. Hawthorne se modlil.

Znovu nabil a čekal.

„Setnina A, šest kroků vpřed!“

Popošel dopředu a zvedl pušku.

„Obě řady, zamířit, pal!“

„Setnina B, šest kroků vpřed!“

Hawthorne, s tváří umazanou od střelného prachu, trhal nábojnice jako stroj. Měl pocit, jako by ve snu uvízl v jakémsi ďábelském stroji, jehož převody se bez ustání otáčejí, posouvají ho dopředu a na druhé straně vyhazují rozdrcená těla ven.

Pomalu postupovali ulicí a překračovali mrtvé a umírající. Sníh byl rozdupán do narůžovělé břečky, která se jim lepila na uniformy.

Ulice konečně vyústila na hlavní náměstí.

„Setnina C, vpřed, A do zálohy!“ křikl Andrew.

Hawthorne se na chvíli zastavil a podíval se na zem a okamžitě zděšeně couvl. Vzhlížela k němu Nachatkimova zkrvavená tvář, stařec se ve smrti lehce usmíval.

Hawthornovi rozbouřila krev trpká nenávist. Zabili toho laskavého stařík. Hawthorne zaječel v záchvatu vzteklého, nepříčetného šílenství, jeho řev splynul s divokým pokřikem pluku, vojáky jatka kolem rozzuřila, a teď se jejich vztek přidával ke každé salvě.

„Setniny A a D dopředu,“ křikl Andrew. „Seřadit napravo od linie!“

Hawthorne se dal do pohybu, dostal se na náměstí a hnal se se svými muži, jak se pluk rozestoupil, čtyři setniny vytvořily čelo přes padesát yardů dlouhé.

Nepřítel byl zatlačen do poloviny náměstí, náhlý výpad ho ohromil. Zleva bylo slyšet sílící dunění mušket, jak Mina hnal své muže po křídle.

Hemžícího se davu na náměstí se začínalo zmocňovat zoufalství,

„Voni zaútočí,“ zařval Barry. „Je to cejtit, voni zaútočí!“

„O'Donalde, hoďte sem to dělo!“ zavolal Andrew, ohlížeje se do ulice, kde polní kus uvízl za masou těl na zemi.

„Tady jsou!“

„Připravit... pal!“

Náměstím proletěla vražedná salva, ale válečníci se hnali přes těla padlých a chraptivě řvali vzteky.

„Palte podle uvážení!“

Hawthorne do hlavně zuřivě zarazil další náboj. Měl dojem, že se svět náhle zpomalil, ruce měl jako z olova.

Velice pomalu vytáhl nabiják a snažil se najít perkusní kapsli.

Stěna hluku, zuřící muži byli stále blíž.

Hawthorne zvedl pušku, namířil a stiskl.

Obličej muže necelých deset yardů daleko se rozprskl v krvi.

„O'Donalde, dělo!“

Znělo to, jako by Andrewův hlas přicházel z obrovské dálky.

Nepřátelé se zarytě hnali dál.

Svět před Hawthornem byl jako zakrytý tmavým štítem.

Mládenec sklonil bodák a bodl.

Jeho čepel sjela po štítu. Nad jeho okrajem viděl vytřeštěné oči muže, jenž ho hodlal zabít.

Dolů letěla sekera a Hawthorne odskočil doprava. Zvedl pušku a bodl, bajonet muže zasáhl do hrdla.

A svět před ním vyplnilo další tělo, pak další, a on celou dobu ječel jako posedlý a už mu nezáleželo na tom, jestli přežije, nebo ne.

* * *

„Utíkají, utíkají!“

Kal se nevěřícně vyškrábal na nohy. Šlechtic, který ho před chvíli dychtil zabít, zřejmě zmizel.

Všude v ulici se otevíraly dveře a ven vybíhali lidé se vším, co jim přišlo pod ruku.

Kal se ohromeně rozhlížel kolem sebe. Ještě nikdy své lidi takhle neviděl, s ohněm v očích, s vítězoslavnými výrazy, jásající.

„Na náměstí!“ zvolal Kal. „Smrt šlechticům!“ A lidé kolem přebírali jeho pokřik, takže se nesl nad tou noční můrou, která se nyní měnila v naději.

* * *

„Musíte vydržet,“ ječel Andrew.

Už nestříleli, protože tlak byl příliš velký, aby měli muži čas znovu nabít. Věděl, že meč a štít proti bodáku nakonec zvítězí, ale museli se udržet a spojit se s Minou, který se, podle hluku boje, snažil prorazit od západu.

Andrew se ohlédl na Hanse.

„Přiveďte zálohy!“

Seržant zasalutoval a odběhl.

„O'Donalde, kde sakra jste?“ A jako v odpověď se k němu přihnal major s ryšavými kníry.

Vytáhl revolver a ve chviličce vyprázdnil všech šest komor.

„Nejlepší zatracenej boj, co jsem kdy viděl!“ zahulákal Ir a ukázal na dělo, které již připravovali k výstřelu.

„Setnina B, rozestoupit!“ křikl Andrew.

Setnina odrážela útočícího nepřítele a vrávorala dozadu za dělo.

Náměstím se rozlehla hromová rána. Napoleon vyskočil a s prásknutím se vrátil do vodorovné polohy.

„Trojitý kartáč,“ křičel O'Donald nadšeně. „Dvě stě železných kulí z bezprostřední blízkosti!“

Ohlušený Andrew se užasle díval na krvavou žeň před sebou.

Nepřátelé zastavili útok a začali ustupovat k severu, zatímco na západní straně se objevili první modrokabátníci.

„Zažeňte je!“ zařval Andrew. „Ať se nezastavují!“

Čtyři setniny znovu nabily a vypálily, salvu doplnil další výstřel z děla.

Přes náměstí létala salva za salvou a Andrew mlčky přihlížel. Takže tohle je model toho, co se z něj stalo, říkal si ponuře, a ve zkáze, kterou vypustil, cítil zvláštní, děsivou moc.

Po jeho boku se vynořil Hans a kolem se prohnaly záložní setniny, napravo se seřadily a jejich palebná síla se přidala k zabíjení.

„My tady pácháme vraždu,“ procedil Andrew mezi zuby.

„Je to naše práce,“ opáčil Hans, vytáhl špalíček drahocenného tabáku a ukousl si žvanec. K jeho úžasu se Andrew natáhl, taky si ukousl a tabák vrátil.

Šlechtici a zbrojnoši se rozbíhali na sever a východ, jenže z bočních ulic se hrnuli mužici, tlačili před sebou opozdilce a divoce, bezuzdně vřískali.

„Ukončit palbu!“ křikl Andrew a salvy ustaly.

Po náměstí se válel kouř, plameny z paláce a budov na náměstí zalévaly masakr sinalým světlem.

„Hansi, zajděte za Minou, ať jeho muži zamíří k severu. Tlačte na ně, ale buďte trochu milosrdní. Jestli budou ustupovat, nechtě je jít - už jsme je zlomili tady. Pošlu čtyři setniny po východní cestě, aby udělaly to samé, a A a B si nechám s dělem tady na náměstí jako zálohu.“

„Muselo se to udělat takhle,“ řekl Hans dívaje se Andrewovi do očí.

„Bůh mi pomoz, já vím,“ opáčil Andrew. „Tak pohyb.“

Andrew vykročil, ale ve chvilce jakýkoliv řád zmizel, protože náměstí zaplnil proud lidí rozdivočelých radostí, všichni se smáli, plakali a výskali.

Andrew, v čele svých mužů, zamířil ke kostelu, před nímž stále ještě bojoval hlouček mužiků a válečníků. Když se jeho muži přiblížili, hluk boje utichl.

Nakonec se snad přece vzdají, pomyslel si s nadějí.

„Vzdejte se!“ křikl Andrew. „Nabízíme milost!“

Mužici couvali a rozzlobeně křičeli, a když ustoupili, Andrew zůstal stát jako přikovaný.

Ve dveřích kostela stál Ivor.

„Ivore, vzdej se. Nabízím ti milost.“

Bojar se podíval na Andrewa, vypadal zoufale. Andrew vykročil.

„Můžeme spolupracovat, Ivore.“

Bojar stál před ním a smutně se usmíval.

„Tohle jsem nechtěl,“ řekl s nepřítomným výrazem.

Andrew nedokázal odpovědět.

„Ale měl jsi pravdu, když jsi říkal, že mě církev zničí.“

„Vzdej se, Ivore.“

Bojar kývl, jako by se budil z hlubokého spánku, a ukázal svým mužům, kteří pustili zbraně a vydali se k unionistické řadě.

Ivor se ohlédl ke kostelu.

„Ne!“ Skočil do dveří a hnal se do ztemnělé lodě.

Zaznělo prásknutí pušky.

Andrew, se šavlí v ruce, vyběhl po schodech a běžel do kostela.

Ivor se k němu obrátil se šokovaným výrazem ve tváři. U nohou mu ležel Rasnar s bojarovým mečem v těle. Vedle něj ležela ručnice, z níž se ještě kouřilo, a ruce měl kněz zaťaté do pažby. Rasnar, jenž v životě působil tak mocně, teď vypadal ubohý a malý, jeho tvář po smrti připomínala odpornou

masku, v níž se mísil vztek a bolest.

„Ta měla patřit tobě," řekl Ivor chabě, dal dolů ruce a odhalil díru v hrudi, z níž se řinula krev.

Bojar se mlčky sesul na podlahu a Andrew k němu poklekl.

„Měla patřit nám oběma," prohlásil Andrew smutně.

„Vládni mému lidu lépe, než jsem vládl já," šeptal Ivor. „Osvoboď je od Tugarů." A znehybněl.

Andrew se natáhl, sundal Ivorovi brýle a jemně mu zatlačil oči.

Když vyšel z kostela, uviděl před sebou divoce jásající mužiky.

U kostela zahlédl Hawthorna. S očima vytřeštěnýma tu voják stál znehybnělý šokem, a tak za ním Andrew zašel.

„Jsi v pořádku, chlapče?" zeptal se.

„Myslím, že ano, pane."

„Pro všechny z nás je to stejné." Andrew ho zlehka poplácal po rameni. „Tam uvnitř leží můj přítel. Ať nechají jeho tělo na pokoji."

„Keane, Keane!"

Andrew viděl, jak se k němu davem tlačí Kal.

„Keane, já věděl, že přijdete," vyhrkl mužik.

„Ano, přišli jsme," řekl Andrew otupěle. „Nemohli jsme vás nechat pomřít."

Kal se ohlédl na náměstí a zakroutil hlavou.

„Je tohle cena za svobodu?" zeptal se hluše.

„Obvykle ano," odpověděl Andrew.

„Jsme svobodní, Keane, jsme svobodní," říkal mužik, jako by se probouzel ze sna.

„A než to bude vyřízeno, budete muset zaplatit ještě mnohem víc," dodal Andrew a podíval se na své muže, kteří stále drželi řady, jež, jak viděl, tragicky prořídly.

„Ještě tu jsou Tugaři."

kapitola dvanáctá

Když se brány města otevřely, ozval se bouřlivý pokřik.

Andrew se cítil trochu hloupě, pobídl koně a pluk vykročil. Bubny duněly a muži se pustili do zpěvu, zazněl „Bojový křik svobody“.

Nemohl si pomoci, aby si nevzpomněl na starověké Římany, kteří pro velitele vítězné legie pořádali po návratu z pole triumf.

V bráně stál Kal a delegace městských starších. Když se Andrew přiblížil, hluboce se poklonili, obrátili se a vedli průvod na náměstí.

Jsou to jenom dva dny, co jsem se touhle ulicí hnal se šavlí v ruce, s duší zaplněnou radostí z boje? Andrew se rozhlížel jako ve snách. Mnoho domů bylo ožehnutých, jejich prázdná okna vypadala jako začernalé oční důlky na lebkách. Je to zázrak, říkal si, že popelem nelehlo celé město. Požáry uhasil lijavec, v nějž se posléze změnila vánice.

Všude kolem se lidé tlačili, mávali, dotýkali se jeho koně, plakali a smáli se. Andrew se v sedle ohlédl. Jeho bojem zocelení muži se vesele zubili nad tím přijetím a jejich píseň se nesla nad křik davu.

„A díry v řadách zaplníme, tu miliony svobodných jsou a bojový pokřik svobody zní.“

Díry v řadách, pomyslel si Andrew smutně. Pětadvacet dalších mužů nyní odpočívalo na hřbitově a dalších šedesát leželo zraněných ve špitále. Daň, jakou zaplatili Suzdalci, nejspíš nikdy nikdo nezjistí. Nejméně tři, možná čtyři tisíce mrtvých spolu s několika tisíci na druhé straně. A přesto lidé oslavovali.

Zavířily bubny, pluk dorazil na náměstí a zamířil k velké katedrále, kde na schodech před vraty stála postava ve zlatém hávu.

Andrew před katedrálou zastavil. Ve zlaté oděný kněz zvedl ruku v požehnání a všichni Rusové na náměstí, včetně mnoha O'Donaldových mužů, se přežehnalo v odpověď.

Kněz se opřel o mladého jáhna a kulhavě sešel ze schodů. Andrew mezitím sesedl a kněz mu potřásl rukou, což u diváků vyvolalo bouřlivou odpověď.

„Jako On zemřel, aby učinil lidi svatými, tak my zemřeme, abychom učinili

lidi svobodnými,“ řekl Kasmar s úsměvem, a přese všechno, co mu dělalo starosti, se Andrew nemohl než usmát v odpověď.

„Čekají, že něco řekneš,“ řekl Kasmar a ukázal na vyčkávající dav.

Téhle chvíle se Andrew děsil, věděl však, co je potřeba udělat. Vyšel po schodech s Kasmarem, obrátil se a zadíval se na moře tváří.

„Občané Suzdalu,“ začal Andrew a jeho tenor se ve studeném zimním vzduchu jasně nesl. „Dokázali jste si, že jste muži a ženy, kteří chtějí být svobodní.“

Ozval se prudký jásot a Andrew musel počkat, než se utiší.

„Bojovali jste, abyste získali svobodu, a krví jste zaplatili první cenu. Rád bych vám nabídl mír, ale všichni víme, že to není možné. Rád bych vám nabídl svobodu, abyste žili podle svého přání, ale to prozatím také není možné. Protože všichni víme, co se k nám blíží od západu.“

Rozhostilo se ticho.

„Máme-li zvítězit, vykoupit si svobodu z porážecích jam Tugarů, dokážeme to jedině tehdy, budeme-li jednotní, odevzdáme-li se všichni tělem i duší obraně. Bude to dlouhá cesta, ale cesta, která, jak se modlím, povede ke konečnému vítězství a svobodě.“

„Veď nás, bojare Keane!“ křikl kdosi vepředu.

Ve chvilce začali volat i ostatní a brzy již všichni skandovali.

„Bojar Keane, bojar Keane.“

Andrew se podíval na Kala a kývl.

Do schodů vyšel podsaditý mužik, s levou rukou v závěsu, v hrubé rubašce a plášti, jaké nosili obyčejní lidé, a při pohledu na něj se vzedmula vlna hromového jásotu.

Kal se smíchem zvedl ruce, žádaje o ticho.

„Takže nakonec zjistili, že i myš má ostré zuby,“ začal a dav zařval nadšením.

„Potřebujeme silného vůdce,“ pokračoval Kal. „Někoho, kdo zná válku, protože válka bude. Potřebujeme lišku, která nám všem ukáže, jak být taky liškami. Já říkám, že až přijde čas, budeme mít tu věc, co jí Yankeeové říkají Vyhlášení nezávislosti. Nejdřív ale musíme vyhnat Tugary, a já chci, aby nás prozatím vedla liška. Věřím Keanovi. Jmenujme ho naším vůdcem a

naslouchejme jeho slovům. On nebude bojar - řekl mi, že to slovo nenávidí. Takže bychom mu měli říkat plukovník Keane, a nechat ho, aby nám ukázal, jak bojovat, abychom si svou svobodu udrželi.“

Znovu se ozval řev a Andrew a Kal všem na očích poklekli před Kasmarem, jenž jim oběma požehnal.

„A teď budeme oslavovat!“ zařval Kal, protože obřad byl dokončen a dav se pustil do šíleného smíchu, tance a výskání.

K Andrewovi přistoupil Hans.

„Dobrá, Hansi,“ překřikl Andrew rámus. „Štáb se sejde uvnitř - ostatní mají do soumraku volno.“

„Chlapci budou mít den, na který nikdy nezapomenou,“ prohlásil s úsměvem Hans.

„Na dlouhou dobu to bude naposledy, tak ať si to užijí.“

Andrew se obrátil a s Kalem a Kasmarem vstoupil do katedrály. Když se podíval na mužika, musel se usmát.

Ten člověk byl mistrem politiky, který se vyrovnal každému volenému potentátovi, kolik jich doma potkal. Celá záležitost, triumf, Kasmarovo požehnání, proslovy, křik posluchačů dožadujících se, aby je Keane vedl, to vše zorganizoval tenhle prohnaný, prostě vypadající muž.

Ráno po bitvě za ním přišel právě Kal a poukázal na jisté politické nezbytnosti, které byly potřebné, aby ve městě opět zavládl pořádek, a Andrew mohl jenom uvažovat, zda se od něj tento mužik po celou dobu učil.

Prošli kolem oltáře a chodbou do Rasnarovy staré pracovny.

Kasmar, usykávající bolestí, se usadil do křesla za stolem, a jak se za Andrewem a Kalem trousili štábní důstojníci a druhové ve zbrani, pokynul jim, aby se také posadili.

Kasmar vypadal celý nesvůj, očividně ho postavení, do něž ho náhle vynesly okolnosti, stále vyvádělo z míry. Když vstoupil i doktor Weiss, okamžitě si to namířil k duchovnímu a zkusil, jestli nemá horečku.

„Hernajs, měl bys být v posteli,“ zavrčel Weiss.

„Až bude čas,“ odpověděl s úsměvem Kasmar a pobídl Weisse, aby si přisedl.

Když byl celý štáb v místnosti, Andrew nechal zavřít dveře.

Z nějakého důvodu i zde panovalo vzrušení z toho, čeho bylo v posledních dvou dnech dosaženo. Mužům však konečně začínalo docházet i to, co bylo vytvořeno. Protože pluk teď již nemohl couvnout a najít si bezpečné místo, pro něž téměř úspěšně agitoval Tobiáš. Pluk nyní spojil svůj život se Suzdalem a Andrew věděl, že šance na přežití je mizivá.

„Tak dobrá, pánové, k věci," začal Andrew a v místnosti se rozhostilo ticho.

„Prvním bodem je pořádek ve městě," a Andrew se podíval na Kala.

„Včera to bylo drsné," řekl Kal. „Řídil jsem se tvými rozkazy a zorganizoval jsem domobranu, aby zase nastolila pořádek. Stejně ale zemřely tucty lidí, když se řešily staré zášti.

A patnáct jich bylo dneska ráno popraveno za rabování," dodal tiše.

Andrew byl spokojen. Kala moc nad životem a smrtí netěšila. Andrew mohl jenom doufat, že to tak zůstane.

„Taky odešlo pár tisíc lidí, mířili na východ do Vazimy."

„Jsem rád, že jsme se jich zbavili," skočil mu do řeči Boris. „Jsou to zrádci."

„Nejsou to žádní zrádci," odsekl Andrew. „To je na svobodě další věc. Tady v Suzdalu jsme svrhli starý řád, a jestli se dá věřit hlášením, tak v Novrodu k tomu došlo taky. Ale spoustě lidí se to nelíbí. Musí mít možnost svobodně odejít na východ a žít pod Michailem a ostatními bojary, pokud si to přejí."

„Máme tu přes tisíc zbrojnošů, co se vzdali, a někteří se k nám chtějí připojit," vložil se do hovoru opět Kal.

„Dobrá. Zkušené vojáky potřebujeme. Brzy to s nimi proberu. Je nutné projednat ještě něco hned teď?"

Rozhlédl se kolem a všichni mlčeli.

„Nuže, pánové, je tu jedna jediná záležitost, které musíme věnovat každou bdělou chvilku. Tugaři."

Muži se po sobě znepokojeně dívali.

„To je děs," vyštěkl na druhém konci stolu Tobiáš. „Neměl jste nechat zničit ty hlasovací lístky před sčítáním. Jsem si jistý, že muži hlasovali pro odchod."

Andrew se naklonil nad stůl a upřel na Tobiáše ledový pohled.

„Tomuto oddílu velím já, kapitáne Tobiáši. Já těmto mužů poskytl možnost volby, když to bylo nutné. Ale ke skutečnému hlasování došlo přede dvěma dny tady ve městě. Muži pochodovali se mnou a věděli dobře, co to znamená, věděli, že zvolili pomoc těmto lidem při jejich osvobozování z moci bojarů a Tugarů. To hlasování proběhlo, pane, a hlasovací lístky, které jsem zničil, už nebyly platné. Během tohoto tažení velím já a vy se budete řídit mými rozkazy. Vyjádřil jsem se jasně?“

Tobiáš mlčel, jen Andrewův zamračený pohled opětoval s otevřenou nenávistí.

„Já tuhle moc nechtěl, ale je moje. Po dobu trvání války vyhlašuji vojenský zákon, jaký jsme vždycky dodržovali v našem oddíle. Velet může pouze jedna osoba - jinak by zavládl chaos a i ta maličká šance, že se nám podaří Tugary porazit, by se vypařila.“

„Takže ty si nemyslíš, že je dokážeme porazit?“ zeptal se Kasmar.

„Naděje není zrovna veliká, Blahorodí, ale stejně se o to pokusíme,“ odpověděl Andrew.

„Pánové, z toho mála informací, které nám lidé tohoto města poskytli, můžeme soudit, že Tugaři dokážou poslat do boje hodně přes sto padesát tisíc válečníků na koních. Při nástupu dnes ráno jsme pro boj s nimi měli necelých šest tisíc mužů. Občané Suzdalu a Novrodu nemají ponětí, jak s Tugary bojovat. Jestli se o to pokusí tak, jak jsou na tom teď, bude to masakr a Rus přestane existovat.

Kdybych byl tugarský vůdce, nedovolil bych jedinému z vašich lidí přežít, protože jste svrhli vůdce, které vám určili. Jejich jedinou možností je zničit celou populaci, jinak by se nákaza toho, co představujete, rozšířila.“

„Tak proč za nás bojujete?“ zeptal se Kal.

„Protože jsme vás nemohli nechat zemřít rukama bojarů.“

„A přesto jste se teď rozhodli zůstat?“ zeptal se Kasmar tiše.

„Tak jsme se rozhodli. Náš příchod to pomohl spustit a já a mí muži vás nyní neopustíme.“

„Tak jak je porazíme?“

Andrew upřel pohled na Kala a jeho společníky.

„Za rok hodlám vychovat národní vojsko. Každý muž ve městě bude vycvičen k boji“

„Ale naše luky nenesou tak daleko,“ namítl Kasmar. „Máme jen pár koní - nemám dokonce ani dost mečů.“

„Jestli s nimi budeme bojovat takhle, určitě prohrajeme,“ odpověděl Andrew. „Ale my nebudeme bojovat tak, jak to oni čekají.“

„A jak tedy?“ chtěl vědět Kal.

„Pánové, do roka hodlám ze Suzdalu vybudovat průmyslový stát. Hodlám do pole poslat moderní vojsko vyzbrojené mušketami a děly a k tomu všemu bude nezbytná logistická podpora. To je naše jediná naděje.“

Muži v místnosti se na Andrewa dívali, jako kdyby navrhl nepředstavitelnou šílenost.

„Pane, můžu mluvit otevřeně?“ zeptal se John Mina.

„Prosím, majore.“

„Pane, uvědomujete si plný dopad toho, co tu říkáte? My tu nemáme pár továren, které jen čekají, aby nám vyrobily všechny příslušné součásti válečné výstroje. Budeme začínat z ničeho.“

„Já vím, Johne, a jestli máte nějakou lepší alternativu, tak mi ji řekněte.“

John se jen opřel v křesle a zavrtěl hlavou.

„Víte, že už se to povedlo,“ ozval se Bob Fletcher.

„Kde?“ optal se John.

„Přece na Jihu. Když začala válka, neměli rebelové jedinou fabriku na pušky, děla, dokonce ani výrobnu střelného prachu ne. Jejich zbrojovka v Richmondu je teď jednou z největších, co vyrábí děla, a prachárna v Georgii prý byla největší na světě - a vyráběla prach stejně dobrý nebo lepší než náš.

„Oni na to ale měli čtyři roky,“ namítal John.

„A my nemáme ani jeden,“ přisadil si Andrew. „Ale měl bych poukázat i na to, že tu máme vhodné zdroje.“

„A kde?“ mručel Tobiáš.

„Už jste to předvedli,“ řekl Andrew majorovi.

„Chlapci zatím postavili čtyři provozy a mají slušný začátek s tou železnicí

- Ferguson mi včera večer říkal, že do měsíce můžou mít malou lokomotivu. Včera jsem procházel plukovní seznamy. Většina chlapců u pluku je z Maine, hodně jich je z dělnických městeček. O'Donaldovi hoši jsou z města a je mezi nimi dost obchodníků, a Cromwell má taky pár mužů, kteří znají parní motory a další věci.

Pánové, řekl bych, že můžeme postavit moderní dělnické městečko po vzoru Nové Anglie, všechny nezbytné znalosti sedí kolem tohohle stolu nebo venku oslavují. Začneme z ničeho, ale nebesa, my to dokážeme, protože známe cenu za neúspěch.“

Muži se nad vášní v Andrewově hlase začali viditelně naparovat. „Načrtl jsem základní plán organizace,“ pokračoval plukovník, z kapsy saka vytáhl svitek papíru a nasadil si brýle.

„Rozdělíme naši organizaci do tří oblastí - práce, průmysl a vojenský výcvik.

Kale, od této chvíle ty a tví muži budete mít na starosti své lidi při práci. Dávám ti k tomu pravomoc i plnou zodpovědnost. Různí lidé, které pověřím stavebními projekty, budou chodit za tebou. Ty a tvoji lidé na oplátku zaopatříte nezbytnou pracovní sílu. Mluvíme tu o desítkách tisíc mužů a žen, které bude třeba zvládnout. Máš za sebou plnou autoritu vojenského práva. Rozumíš?“

Mužika to vyvedlo z rovnováhy, jen kývl v odpověď.

„Pak je na řadě průmysl. Johne, tímto úkolem pověřuji vás. Budete koordinovat všechny projekty, určovat prioritní práce, přidělovat lidi podle potřeby a dohlížet na Kalový dělníky.“

John se opřel a usmál se.

„Pro některé z vás to bude peklo,“ řekl John a ostatní důstojníci se dobromyslně zasmáli.

„Dobrá tedy, Johne, zjistěte, co je třeba vykonat v následujících oblastech.

Nejzákladnějším požadavkem je železo a energie. Co budete potřebovat pro nejméně deset tisíc mušket a sto polních kusů?“

„Sto!“ vyhrkl nadšeně O'Donald. „Plukovníku zlato, jak to, u všech svatých, hodláte dokázat?“

„Nebudou to napoleony,“ řekl mu Andrew. „Mám na mysli lehčí polní kusy, nejvýš čtyřliberní, ty utáhne i jeden kůň,“

„Pořád je to ale spousta kovu.“

„Dělostřelectvo budete mít na povel vy, O'Donalde -a já si budu lámat hlavu s tím, kde ho vezmeme.“

„Od velitele baterie k veliteli dělostřelectva,“ pochvaloval si O'Donald a nadšeně se zakřenil.

„Je to spousta kovu, jak říkal major,“ ozval se John.

„Co potřebujete, abyste ho vyrobil, Johne? Nechci slyšet kolik - chci vědět, co je třeba k jeho výrobě,“ řekl Andrew.

„Tak dobře,“ začal John tiše, narovnal se a zamyslel, zatímco v místnosti panovalo ticho.

„Pro začátek budeme potřebovat slévárnu a zatraceně velkou, ne tu maličkou, co máme nahoře na náhonu. A to znamená hodně energie, spoustu.“

Andrew se teď podíval na Fergusona, vedle Hanse jediného dalšího nedůstojníka v místnosti.

„Fergusone, co energie?“

„Rád bych řekl parní stroje, pane. Kdybychom ho mohli vzít z Ogunquit—“

„Ani náhodou,“ zařval Tobiáš.

„Člun budeme potřebovat pro přepravu,“ pospíšil si Andrew, „a kapitáne Cromwelli, jestli ten stroj budu chtít později, tak si ho vezmu, ať se vám to líbí nebo ne.“

„No, pane,“ pokračoval Ferguson rychle, aby zabránil hádce, „stejně bych rád řekl parní stroje. Máme jeden malý pro naši lokomotivu, je zpola dokončený, ale přinejlepším bude dost slabý. Abychom postavili větší a silnější, budeme potřebovat přesné nástroje a vybavení. To bude chtít čas.“

„Ale já chci energii hned,“ namítl Andrew.

„Pane, s doktorem Weissem a Kalem jsme si šli prohlídnout to místo pro přehradu nad městem. Hádám, že když budu mít pět tisíc chlapů na práci, aby sypali hlínu, tak to zabere šest měsíců. Ale jak bude hotová, bude z ní ohromný zdroj energie, dost, aby to zvládlo všechno, co mužem potřebovat. Z ní můžeme energií zásobovat všechny hlavní projekty a zbyde dost i na ty menší.“

„Kale, chci, aby do dvou dní začalo na té přehradě pracovat dvacet tisíc mužů,“ řekl Andrew a mužik na něj vyvalil oči.

„Ale plukovníku-“

„Chceš přežít příští rok?“ opáčil Andrew.

Kal kývl a tvářil se poněkud zaraženě.

„Tak by se všichni tví lidé měli rychle dozvědět, že tohle není práce pro nějakého bojara, aby pracovali, jak nejmíň to půjde - tohle bude dřina od úsvitu do soumraku.“

„Ale půda je zamrzlá.“

„Tak použijete krumpáče, abyste se dostali pod zamrzlou vrstvu, a pak začnete kopat.“

Andrew se otočil na Fergusona a kývnutím mu naznačil, ať pokračuje.

„Pane, můžu mít plány i přehled pro tu přehradu do tří dnů.“

„Dobrá, synku. Teď jste povýšen na kapitána, a tudíž máte na starosti veškerou techniku. Začnete s přehradou, pak s čímkoliv, co bude dávat energii. Taky máte na povel železnici. Pověřuji vás, abyste vytvořil rotu ženistů. Vyberte si nejlepší muže - rozpis služeb si můžete projít později.“

„Děkuji, pane.“ Jim zářil pýchou.

Andrew se podíval na Minu.

„Dobrá, co budete potřebovat, když vám Ferguson dokáže dodat energii?“

„Pane, budeme potřebovat velkou železárnu, abychom vytavili rudu. Pak větší kovárny, kde by se vyráběla kované polotovary pro základní potřeby, a pak speciální pece pro výrobu nástrojové a pružinové oceli na zámky zbraní.“

„Vyberte si všechny muže, které budete potřebovat, a okamžitě se do toho pusťte. Promluvte si s Fergusonem o nejlepším umístění a s Kalem o pracovní síle.“

„Pane, do toho půjde zatraceně moc,“ poznamenal John.

„Mluvte, Johne, musím to vědět.“

„Pane, jedna věc je stočit hlaveň muškety, ale vyrobit celou pušku vyžaduje mnohem víc času a přesnosti.“

„Co navrhujete?“

„No, pane, navrhuji, abychom začali vyrábět křesadlové muškety s hladkou hlavní. Tak nebudeme potřebovat perkusní kapsle, na které je potřeba třaskavá

rtuť, protože si jsem sakra jistý, že nemám nejmenší ponětí, kde bychom na to sehnali tu rtuť. Vím, že muškety mají dostřel jen asi sto yardů, místo čtyř set, kam dostřelí slušná springfieldka, ale můžeme vyrobit mnohem víc mušket než ručnic, zvlášť ze začátku. Později možná přejdeme na něco jako křesadlovky s dlouhou hlavní.“

Andrew se obával, že tohle uslyší. Ze zkušenosti již věděli, že tugarská luky mají dostřel dvě stě yardů, možná víc, takže dostřelí dál než křesadlovky, jaké jeho děd nosil za revoluce. Bude třeba trochu upravit taktiku, pořád však bylo lepší mít muškety než nic.

„Co ještě budete potřebovat?“ vyptával se Andrew a rozhodl se, že s taktikou si bude dělat starosti, až bude mít víc času.

„Pane, budeme potřebovat pravidelný přísun železné rudy. Našli jsme ji jen na tom jednom místě. Kvalita rudy je dobrá, ale musíme těžbu značně zvýšit, abychom měli vše, co potřebujeme. Už jsem zjistil, že Suzdalci mají další žílu, ale ta je zatraceně daleko proti proudu řeky. Pak budeme muset vypálit příšernou spoustu vápence na tavidlo. A konečně je tu palivo a to je vůbec nejhorší.

Můžu používat dřevěné uhlí, i když to znamená, že tisíce chlapů budou rubat stromy a pálit uhlí, aby provoz fungoval. Budeme potřebovat uhlí - a vůbec nejlepší by byl dobrý tvrdý antracit. Pak potřebujeme retortu na výrobu koksu, abychom uhlí zbavili sloučenin, které by se dostaly do kovu, takže by byl křehký. Bez uhlí nedokážu obstarat tolik kovu, kolik potřebujeme.“

Pro Andrewa byla veškerá kovovýroba záhadou. Obrátil se tedy na Kala.

„Už jste někdy slyšeli o uhlí?“ zeptal se.

Kal jen zmateně vrtěl hlavou.

„On myslí kámen, co hoří,“ vysvětloval Emil. „Je černý, lesklý, a když hoří, je cítit.“

„Aha, brána do pekla,“ řekl Kal a otočil se ke Kasmarovi, pak spolu chvíli vzrušeně rozprávěli, než se zase obrátili na Andrewa.

„Říkáme tomu ďáblův kámen. Půl dne cesty za kopci, kde máte železný kámen. Je tam díra, odkud vychází kouř. Tam jsou černé kameny. Kasmar ale říkal, že je to nebezpečné, protože je to díra do pekla.“

Andrew pochopil, že bude třeba to probrat podrobněji. Poslední, co potřeboval, bylo popudit si proti sobě dalšího duchovního, protože by si myslel, že kopou štolu do pekla.

Andrew prošel plukovní seznamy a našel, co hledal.

„O'Donalde, na vašem seznamu stojí, že Mike Polawski byl původně horník v uhelném dole.“

„Těsně před válkou přišel ze Scrantonu. Jedinej Polák u baterie, ale stejně je to dobrej katolickej kluk.“

„Okamžitě za ním zajděte. Řekněte mu, ať sebere pár mužů a jde prozkoumat naleziště. Otec Kasmar s nimi pošle průvodce.“

„Co dalšího budete potřebovat?“ zeptal se Andrew Johna.

„Jestli budeme mít palivo, tavidlo a rudu a taky energii z přehrady, dáme se do práce. Myslím, že dokážu přijít na to, jak odlít lehké kusy i jak stočit hlavně pušek. Bude to ale chvíli trvat, než bude všechno v cajku.“

„Já vím, že to dokážete, Johne,“ prohlásil Andrew s nuceným úsměvem.

„Je tu ale ještě jeden problém. Kolo bude nad Suzdalem, protože tam je voda. Naše ruda je proti proudu potoka a uhlí bude ještě tak o šest sedm mil dál. Doprava bude sakra fuška.“

Andrew se ohlédl na Fergusona.

„Chci, aby byly položeny koleje od přehrady dolů do Suzdalu podél řeky a pak nahoru kolem ložiska rudy, a jestli je tam to uhlí, tak koleje povedou až k němu.“

„To je dost silný kafe, pane. Patnáct, spíš osmnáct mil kolejí, nepočítaje v to odbočky. Pane, když použijeme dřevěné koleje pokryté železným pásem, hádám, že to znamená... „ Na chvíli se odmlčel, aby provedl hrubé výpočty, „budeme potřebovat asi tři sta tun, a to ještě budou koleje zatraceně lehké.“

Mina hvízdl a začal kroutit hlavou, ale když uviděl Andrewův chladný pohled, nechal toho.

„Johne, slévárna a pec, co máte teď?“

„Pár tun denně přinejlepším.“

„Všechno, co máte, dejte na pásy pro železniční koleje.

Fergusone, jakmile skončíte s průzkumem přehrady, pustí se váš tým do vyměřování kolejí. Máme tu pár chlapců, co u dráhy pracovali - už jsme je zapojili. Ať přejdou na kladení kolejí. Zajděte za Kalem a vezměte si tolik dělníků, kolik budete potřebovat na čistění a klučení terénu a kladení pražců a kolejnic.“

„Půda je zamrzlá, pane,“ podotkl tiše Ferguson.

„Když bude potřeba, tak to stavte bez kopání, po tání na to pošleme lidi.“

„Okamžitě se do toho pustím, pane,“ slíbil Ferguson a usmíval se, kolik práce dostal. „Pane, je tu ještě jeden nápad.“

„Mluvte.“

„Mitchell - je to můj kamarád u roty E - no, Mitchell před válkou pracoval u telegrafu. Tuhle jsem s ním mluvil. Říkal, že kdybychom získali nějakou měď, bylo by docela snadné vybudovat telegraf. Hodně by to pomohlo, až začnou jezdit vlaky, a taky pro spojení, jakmile začne válka.“

Na něco takového Andrew vůbec nepomyslel, takže se pochvalně usmál a podíval se na Minu.

„Johne, co myslíte?“

„Pane, budeme muset najít ložisko mědi a zařídit drátovnu. To není zrovna procházka růžovou zahradou.“

„Přidělte na to toho Mitchella. Povyšte ho na seržanta a jeden z vašich lidí ať taky začne v okolí hledat ložisko mědi.“

John na Fergusona vrhl škaredý pohled. Andrew věděl, že z Miny a bývalého vojína se již stali dobří přátelé, takže to nechal plavat.

„Dobrá. Střelný prach - nějaké návrhy?“

„Pane, sanytr můžeme obstarat docela snadno,“ řekl Ferguson. „Budeme muset zorganizovat čety, které vyberou všechna hnojiště po kraji. Pak je docela snadné získat z toho ledek. Radil bych taky vybrat latríny ve městě - budou toho tuny.“

Andrew se podíval na Kala.

„Je to hnusná práce, ale někdo to bude muset udělat.“

Zmatený Kal se na Andrewa jen chvíli užasle díval.

„Vykopat latríny, aby se vyrobil kouřící prach?“

„Zní to divně, že?“ opáčil Andrew. „Ale je to pravda.“

„Je možné, že když si někdo prdne do latríny, ono to tam zůstane, dokud to nevykopete, a díky tomu vaše kusy duní?“

Muži kolem stolu vybuchli smíchem a Kal, jenž se neurazil, se chechtal

taky.

Andrew byl vděčný za to uvolnění napětí, ať si chlapi chvíli vyměňují drsné vtipy, pak se zase hovor vrátí k důležitým věcem.

„A co síra?“ zeptal se Andrew po chvíli.

„Víte, slyšel jsem, že někteří bojaři a šlechtici tady se jezdí koupat k horkým pramenům pár mil severně od města,“ ozval se Emil. „Já tam nahoře nikdy nebyl, ale voda prý hrozně páchne. Mohla by mít vysoký obsah síry, a jestli je to tak, ložisko nebude daleko.“

„Vy víte, jak síra vypadá?“ zeptal se Andrew.

„Nepovažuji ji za tak skvělou medicínu jako jiní, ale mám docela slušnou představu o tom, jak vypadá v surovém stavu.“

„Okamžitě tam zajeďte a zkontrolujte to.“

Andrew se obrátil zpátky na Fergusona.

„Teď budu chtít menší zázrak. Se vším, co víte, dokážete taky vyrobit prach?“

„No, pane,“ začal Chuck Ferguson pomalu, „znám poměry, pamatuju se, že jsem to četl ve Scientific American, a taky jak se směs míchá a vlhčí, pak se z ní uhnětou válečky a nakonec se drtí na požadovanou zrnitost. Bude to ale chtít chvíli zkoušet, než to budeme mít správně.

Bude to zatraceně ošemetné, pane. Jediná jiskra a celé to vyletí do vzduchu. Bude to chtít promyslet a vyzkoušet.“

„I když získáme prach, pořád nám chybí olovo,“ připojil se se svou troškou do mlýna Mina.

Andrew se podíval na Kala a jeho společníky, kteří se tvářili nechápavě.

Ferguson jim vysvětlil vlastnosti požadovaného kovu a setkal se jen s užaslým mlčením.

„To budeme muset hledat,“ řekl nakonec Mina sklíčeně.

„Začněte u lidí tady ve městě. Všechno prohledejte - musí tu někde být aspoň kousek olova. Jakmile ho najdete, zjistěte, odkud pochází.

Teď, Johne, co ještě potřebujeme pro výzbroj?“

„I když všechno zorganizujeme, pořád budeme potřebovat papír na patrony do mušket, bodáky, kola a lafety pro děla, křesací kamínky, muniční bedny,

boty a zásoby.“

Andrew kýval, jak John odškrtával položky na seznamu.

„Všechno, co říkáte, pro vás, Johne, znamená práci navíc. Určete si lidi, jak budete považovat za nutné.“

„Dobrá, pane.“ Major si zuřivě zapisoval.

„Teď k otázce zásob,“ pokračoval Andrew. „Fletchere, jelikož jste předvedl jisté schopnosti při stavbě toho mlýna a jste ubytovacím důstojníkem pluku, pověřuji vás zásobováním vojska i celého Suzdalu, jakmile začne válka.“

„Toho jsem se bál,“ zavrčel Fletcher a pokusil se o úsměv.

„Čekám, že než tohle skončí, dojde k obléhání. Budete muset mít dost potravin, abychom ho vydrželi, ať už bude trvat sebedéle.“

„To je zatraceně neurčité, pane,“ prohlásil Fletcher. „Pro výpočty potřebuji něco určitějšího.“

„Bobe, nemohu vám dát nic víc než tohle. Teď mi povězte, co bude třeba udělat.“

„Kale, slyšel jsem, že bojaři už dělají zásoby zrní pro příchod Tugarů,“ naznačil Fletcher s nadějí.

„Jelikož měli Tugaři přijít až za tři zimy, odložili jsme jenom malou část toho, co je třeba.“

Fletcher smutně kroutil hlavou.

„Myslím, že první problém bude prostě s prací,“ prohlásil Fletcher.

„Jak to?“ namítl Andrew. „Máme tu stovky tisíc dělníků.“

„To není podstatné,“ vysvětloval Bob. „Tihle lidé farmaří, jako to naši dělali před pěti sty lety. Potřebují sedm osm lidí na poli, aby nakrmili deset. Když jich desítky tisíc odvedete na stavbu přehrad a manufaktur a do vojska, příští zimu všichni umřeme hlady bez ohledu na Tugary.“

Andrew měl pocit, že uvízl v nějakých vážkách.

„Tak jak to sakra vyřešíme?“

„Budeme muset změnit jejich způsob sedlačení a to zatraceně rychle.“

„A jak?“

„Kdybychom pro začátek měli jeden z těch McCormickových žácích

strojů,“ vykládal Fletcher, „tak to v čase sklizně udělá práci za pětadvacet chlapů.“

Andrew se s nadějí zadíval na Fergusona, jako by nový kapitán dokázal zázraky.

„To je hodně velké sousto, pane,“ podotkl Jim.

„Mezi vojáky bude nějaký farmář, který ho měl,“ prohodil Andrew s nadějí.

„Kdybychom byli pluk z Illinois nebo lowy, měli bychom jich tucty,“ řekl Ferguson, „ale tyhle novoty v Maine moc neuvidíte.“

„Později projdu seznam mužstva a zeptáme se, jestli někdo z chlapů neví něco o žácích strojích. Co dalšího budete potřebovat, Bobe?“

„No, pane, kromě sekaček bychom měli mít taky pár dobrých železných pluhů, radlice a brány.“

„A to nejspíš půjde z mé zásoby kovu, co?“ vyštěkl Mina.

„Nic jiného nemáme,“ ozval se tiše Andrew. „Dobrá, tyhle stroje budeme potřebovat až na jaře, jak začne setí. Johne, vy s Fletcherem rozpočítáte příděly kovu a kovárna začne pracovat na nástrojích.“

„Jestli to zvládnete, pane, mohli bychom se o něco pokusit,“ ozval se Fletcher. „Tihle lidé mají láhve - dobrá sklárna by nám mohla vyrobit spoustu sklenic, kde by se daly uchovat potraviny.“

Andrew se ohlédl na Kala.

„Tady ve městě je pět šest sklářů,“ odpověděl Kal.

„Dobrá. Pošli je za kapitánem Fletcherem - odteď budou pracovat pro něj.“

„Co dál, Bobe?“

„Mlýn a hodně velký. Taky chci pekárny a udírny masa. Když někde získáme hodně soli, pomůže to udělat zásoby hovězího i vepřového a taky sušených ryb. Navrhuji, abychom předtím, než přijdou Tugarové, pobili skoro všechna zvířata a uskladnili maso. Dokonce bych navrhoval, abychom do lesů poslali oddíly lovců, aby přinesly všechno, co najdou.“

„To všechno máte na starosti vy, Bobe. Zase zajdete za Kalem pro všechno potřebné. Očekávám od vás do dvou týdnů hlášení a odhad, kolik lidí dokážeme nakrmit přes zimu, až přijdou Tugaři, a jestli to bude potřeba, i příští jaro.“

Bob zachmuřeně kývl.

„Doktore,“ Andrew se obrátil na Emila, „vy se budete muset připravit na dvě věci. První je případ, že by propukla epidemie před příchodem Tugarů, nebo po začátku války. Dokážeme vycvičit nejlepší vojsko, jaké tento svět kdy viděl, ale to by bylo ve chvilce smeteno, pokud by se stávající podmínky nezměnily.“

„Právě s tím si taky lámu hlavu, Andrewe,“ řekl doktor Weiss rozčileně. „Tohle místo jenom čeká, až dojde k nejhoršímu.“

Andrew se podíval na Kasmara.

„Blahorodí, máme způsoby, jak zabránit rozšíření chorob. Je mi jasné, že spousta věcí, co jsme přinesli, je cizí. Ale doktor Weiss by mohl pomoct, aby lidé žili zdravěji. Doktor Weiss zná hodně věcí, které zabrání tomu, aby se mezi námi rozšířily tyfus a cholera a oslabily nás tak, že by Tugaři vyhráli. Zaručuji se, že jeho umění je dobré. Žádám tě, abys s ním v tomto spolupracoval. Některé věci, které udělá, by mohly vypadat divně, ale prosím, důvěřuj mu.“

Kasmar se podíval na doktora Weisse a usmál se.

„Díky jeho umění mě ruce a nohy už tolik nebolí,“ prohlásil prelát. „A musím říct, že pouštění krví, které by na mně zkoušeli naši ranhojiči, se mi nikdy nelíbilo.“

„Barbaři,“ vrčel doktor a byl by řekl víc, ale Andrew ho pohledem zarazil.

„Taky jsem slyšel,“ pokračoval Kasmar a Emilovu poznámku pominul, „jak on a ta žena léčitelka pracovali dva dny bez odpočinku, aby pomohli našim zraněným po bitvě.“

Teď poprvé od chvíle, co vyšli z tábora, věnoval Andrew myšlenku Kathleen, tak byl zaujat záležitostmi při zakládání státu a plánování této schůzky. Věděl, že tenhle úkol připadne Kathleen, ale děsil se pomyšlení na to, čím musí právě procházet. Jak ji chtěl vidět! Ale to bude muset počkat.

„Blahorodí, jestli ti něco, co doktor řekl, dělá starosti, tak mi to, prosím, sděl a já tě rád vyslechnu.“

Kasmar se na něj přátelsky usmál a Andrew si v duchu znovu vydechl úlevou, že je Rasnar mrtev. Poslední, co potřeboval, bylo, aby církev zabránila Weissovi zavést své praktiky.

„Další věc, doktore, bude připravit se na obležení. Budeme potřebovat

špitály, léky a ošetřovatelky, které musíte vycvičit pro potřeby města.“

Weiss zavrtěl hlavou.

„Andrewe, vycvičit tyhle lidi potrvá léta.“

„Máte rok,“ prohlásil důrazně Andrew.

Emil unaveně kývl.

„Tak dobrá, poslední bod dnešní schůzky. Vojenská příprava. Tu si osobně beru na zodpovědnost. O tom, jak Tugaři bojují, víme velmi málo, a dokud se nepoučíme, otázka taktiky v poli zůstává otevřená.

Vrchní seržant Schuder bude mít na starosti výcvik moderní polní armády, nejméně deset tisíc pěšáků, kteří budou bojovat stejně jako my. Seržante, prozatím jste tudíž povýšen do hodnosti titulárního generála suzdalského vojska.“

Starého seržanta to zastihlo zcela nepřipraveného, takže jen žasl.

„Já a všivej důstojník?“ zeptal se Hans a jeho nedůvěřivý a ohromený výraz vyvolal kolem stolu potutelné pochechtávání.

Andrew se na svého starého učitele usmál.

„Plukovníku, pane, nemohli bychom to nechat na vrchním seržantovi a zapomenout na tu oficírskou pitomost?“

„U Pětatřicátého budete pořád seržantem,“ prohlásil Andrew, „ale pro tuhle práci by nic menšího než generál prostě nestačilo.“

„Tak udělejte generála ze sebe,“ hádal se Hans.

„Já si ponechám svou hodnost,“ odvětil Andrew, „a stejně, nemohl bych sám sebe povýšit. Ale můžu to udělat pro jiné. Nicméně pořád se budete zodpovídat mně, jestli se tak budete cítit líp.“

Hanse to ale vůbec nepobavilo.

„No tak, seržante,“ ozval se vesele Mina, „povedete si zatraceně líp než někteří z těch panáků jako generál Pope nebo Burnside.“

„Nebo Grant,“ zavrčel Fletcher a ozval se sborový souhlas, protože pluk měl stále hořké vzpomínky na to, jak jim starý velitel nechal v marných čelních útocích při tažení Divočinou a na Petersburg pobít desítky tisíc kamarádů.

Hans si cosi temně vrčel pod fousy, dál se ale nevzpíral.

„Taky budete mít na starosti domobranu,“ pokračoval Andrew, „té bude ve válce velet Kal. Každý schopný muž, který nebude v moderním vojsku, bude stejně cvičit. Každý zbrojnoš, který přejde k nám, bude přidělen k domobraně jako instruktor a bojový velitel.

Zítra nechám vyvolavače ve městě vyhlásit, že se hledají dobrovolníci pro moderní pěchotní a dělostřelecké pluky. Ti muži z našeho oddílu, které Mina, Ferguson nebo Fletcher nepověří jinými úkoly, budou mít na starosti výcvik. Až konečně začne boj, hodně našich mužů bude přiděleno přímo k suzdalskému vojsku, ale jádro pluku zůstane pod mým velením jako nezávislá jednotka.

Někteří z vás budou povýšeni na polní velitele a do štábních hodností u suzdalských divizí, brigád, baterií a pluků,“

Muži se po sobě vzrušeně dívali, závist, již někteří cítili k Hansovi, s touhle novou vyhlídkou zmizela.

„Hlavně nezapomeňte na Napoleona,“ připomněl jim Andrew a usmíval se jejich vzrušení nad tak opojným povýšením, „když řekl, že i vojín může mít v tornistře maršálskou hůl.

A jak připravujeme polní vojsko, tak taky budeme pracovat na obraně. Máme rok, abychom tohle místo opevnili, a až to dokončíme, tak chci, aby opevnění rebelů kolem Petersburgu vedle toho vypadalo jako dětský hrad z písku. Tugaři hezky zaplatí krví, než s nimi skoncujeme.

Je každému jasné, co je třeba udělat?“ zeptal se Andrew.

Muži se po sobě dívali, stále byli dost zaražení ohromným úkolem, který je čekal, plukovník však viděl i naději, jež se objevovala tváří v tvář takové výzvě, a jak je jako vojáky taky pobídla vyhlídka na vyšší velení.

„No, pánové, zdá se, že tam venku probíhá slušná oslava,“ a poprvé od začátku schůzky si muži uvědomili vzdálenou veselící, probíhající na náměstí.

„Zítra veselí skončí a začne práce. Svolejte své muže na večer, ale zbytek dne máte na zábavu.“

Ustarané tvare se rozzářily úsměvy. O'Donald vstal a prohlásil, že zná tu správnou hospodu, kde se dá hezky strávit čas.

Skupinka zamířila ke dveřím, ale Kal se zdržel, spolu s Weissem, Hansem a Kasmarem.

Andrew Weisse ustaraně poplácal po rameni. „Doktore, potřebujete si odpočinout. Náš přítel Kasmar musí mít nějaký kutloch, kde byste se mohl trochu prospat.“

„To nemůžu,“ odmítl Weiss unaveně. „Kde vy přestanete bojovat, tam začínám já,“ a vstal.

„Jsou tam tisíce raněných,“ řekl smutně. „Musím něco udělat.“

Andrew věděl, že ho nedokáže zastavit, a shrbený doktor odešel.

„Porazíme je,“ vyhrkl s nadějí Kal. „Z toho, co jsi říkal, to vím.“

Andrew se na něj usmál.

„Hodně závisí na Tugarech. Kdybychom měli dva roky, cítil bych se mnohem líp. Každý den bude drahocenný. Možná ale máme naději.“

Kal a Kasmar si vyměnili pohledy, než se podívali na muže, jenž byl nyní jejich novým bojarem, a v očích toho druhého spatřili strach.

kapitola třináctá

Muzta si zvedl hlaveň pušky k nosu a zvědavě začichal, pak se ošklíbl nad sirným zápachem.

„A kolik takovýchto nástrojů ti Yankeeové mají?“ zeptal se zachmuřeně svého hlásného.

„Napočítal jsem jich sedm set na hradbách jejich pevnosti a kněz říkal, že to je skoro přesně, můj qarthe.“

Muzta, s ještě teplou puškou v ruce, vyrazil přes louku ajeho těžké boty křupaly na zmrzlém sněhu.

„A jejich velcí hromoví zabijáci?“

„Neviděl jsem je,“ odtušil hlásný klidně.

„Proč ne?“ vyštěkl Muzta a ohlédl se.

„Měli je schované.“

„Copak sis nevyžádal vstup do jejich vesnice, abys ty věci prohlédl?“

zeptal se Muzta tiše.

„Ne, můj qarthe,“ odpověděl hlásný celý nesvůj.

„A proč ne?“

„Jejich vůdce vzdoroval,“ vysvětloval hlásný. „Uhodil jsem ho, abych z něj udělal odstrašující příklad, a jeho stoupenci na mě namířily stovky hromotvůrců. Kněz už mi vykládal o jejich moci a já věděl, že bychom tam zemřeli, kdybych dál trval na svém.“

„Takže tehdy jsi odešel?“ ujišťoval se mírně Muzta.

Hlásný jen kývl v odpověď.

Muzta bez poznámky pokračoval dál, až dorazil k lidské mršině ležící ve sněhu. Zadíval se na tělo, člověk měl otevřené oči a z rány na hrudi mu vytékal proud krve. Muzta tělo kopnutím převrátil a poklekl u něj.

Užasle vyjekl, když uviděl díru zející v mužových zádech, a strčil do ní prst, aby otvor blíže prozkoumal.

„Kovová koule prošla čistě celým tělem,“ řekl Muzta, jako by mluvil sám se sebou.

„Jak jsem ti říkal ohledně mého jezdce,“ vysvětloval hlásný. „Byl zasažen víc než třicetkrát a zemřel dřív, než dopadl na zem. Jeho tělo to úplně roztrhalo.“

Muzta vstal a podíval se přes pole.

„Přes sto kroků, skoro tak daleko nesou naše válečné luky,“ poznamenal Kubata.

„Tenhle dobytek je mnohem nebezpečnější,“ ozval se Alem, klanový šaman, ostře a vrhl na hlásného obviňující pohled, jako by on byl za jejich příchod zodpovědný. „Měl jsi zůstat, dokud by je ruský lid pro tebe nezničil.“

„Považoval jsem za důležité vrátit se s hlášením, než napadne sníh. Kdybych byl zůstal, zdržel bych se o mnoho dní a ukázal slabost. Když dobytek dostane rozkaz, poslechne. Jsem si jistý, že Yankeeové jsou již mrtví.

A kromě toho,“ dodal chabě, „je to přece jenom dobytek.“

„Vulti odvedl svou práci hlásného dobře,“ prohlásil Tula na obranu svého synovce. „Pokud tam po našem příchodu ještě nějací Yankeeové budou, starý Kubata je určitě vyřídí.“

Kubata se podíval na Tulu a usmál se, čímž odhalil obroušené zažloutlé zuby.

„A ty určitě pojedeš se mnou," řekl.

„Já se dobytka nebojím," vyštěkl Tula, „a myslel jsem si, že se ho nebude bát ani náš válečný náčelník."

Kubata tiše zavrčel a sebral Muztovi pušku z rukou.

„Tahle zbraň dělá z dobytka zabijáky. Už viděli, jak na ni jeden z našich zemřel, a já říkám, že Vulti byl hlupák, když na tuhle zkoušku obětoval jezdce. Teď vědí, že nás dokážou zabít."

„Je jich ale jenom hrstka," namítal Tula.

Všichni chvíli mlčeli, ztraceni v myšlenkách.

Nakonec se Muzta obrátil na Alema.

„Dones tu druhou," nařídil mu.

Šaman se otočil a kývl na jednoho z pomocníků, který jim hlídal koně, zatímco pánové hovořili.

Pomocník přistoupil s dlouhým rancem zabaleným v kůži a podal ho šamanovi. Alem ho rychle rozbalil a podal nástroj Muztovi.

Skupinka se přiblížila, aby lépe viděla. Na první pohled to vypadalo podobně jako ručnice, kterou přinesl hlásný, ale tahle zbraň byla neohrabanější a těžší.

„Vidíte tady," ukázal Kubata nejdřív na zámek jedné a pak druhé pušky. „To od Yankeeů křísne o maličký kovový jehlan. Ta starší má prostě provázek, ohon. Yankeeský hromotvůrce je lehčí a líp vyrobený - tahle starší věc je hrubá."

„Jak je to staré?" zeptal se Kubata šamana.

„Podle tajné historie jsme to získali před patnácti okruhy," odpověděl šaman, „Když naši lidé tábořili u modrého moře. Z tunelu světla se vynořily dvě velké vodní lodě. Na jejich palubách byl dobytek s tmavou kůží a černou srstí na bradě. Jednu jsme chytili. Druhá unikla a od té doby ji nikdo neviděl. Než jsme se jimi nakrmili, pobili hodně Tugarů."

„Tenhle dobytek, co prošel bránou Starších, zřejmě přichází s ještě lepšími nástroji na zabíjení," poznamenal tiše Kubata.

Kdybychom tak jen ty brány, co vytvořili Starší, uměli zavřít, pomyslel si Muzta, dívaje se na arkebuzu a ručnici, které držel v rukou. Každý nový druh dobytka, který dorazil, bylo těžší zkrotit. Možná by měli zapátrat po tajemství brány a naučit se, jak ji zavřít, ale teď nebyla vhodná chvíle, aby si s tímhle lámal hlavu.

Muzta se podíval na své společníky a pak se zahleděl na rozlehlou step.

Sníh byl hluboký, sahal mu skoro k vršku po kolena vysokých holínek. Přesunout teď sto tisíc klanových jurt by bylo zhola nemožné. Vyslat válečníky napřed by bylo nebezpečné, protože by bylo velmi obtížné obstarat píci pro zvířata. Něco mu říkalo, že by se měl pokusit vyrazit hned, jenže to nešlo. Klany byly pořád neklidné kvůli tomu, že porušily tradici a urazily dvouletou cestu za rok.

Kdyby jen bylo Kolo výš, říkal si. Dny by se již prodlužovaly. Od nejkratšího dne uplynuly skoro dva tmavé měsíce. Ještě jedno zatmění a můžou vyrazit.

Muzta se podíval na své společníky.

„Až se začne ztrácet sníh, připravíme se na cestu."

„Nejspíš stejně budeme muset," poznamenal Kubata klidně a ukázal na mayské město.

„Už jsme tam snědli skoro všechny, co se k jídlu hodí," prohlásil Alem. „Za měsíc už nezbyde žádný dobytek kromě toho, co má mor a teď je k jídlu nečistý. Je to skoro škoda."

Muzta kývl na souhlas. V dětství kdysi měl jedno dobytče jako domácího mazlíčka. Dokonce ho začal mít rád a nechal ho jezdit po svém boku. Když zemřelo po pádu z koně, nezakrytě plakal a odmítal ho nechat sníst. To bylo naposledy, kdy dobytek litoval, až doteď.

Věděl, že až horda znovu vyjede na východ, z mesta Mayů bude město duchů, pokud tedy dobytek má na onom světe duchy.

Jedné noci se sám procházel městem a díval se, jak odnášejí mršiny, jejich telata a druhové vzlykali úzkostí. Na pláč byl zvyklý, protože nakonec skoro každé dobytče plakalo, když je vedli do jámy.

Tohle ale bylo jiné, protože jako by plakal, že brzy všichni zmizí navěky.

Polekalo ho však, když za ním přišlo několik kusů, dobytek, který nebyl vybrán do jam, a vztekle a nenávistně na něj křičel. K jeho ohromení a úžasu

jeden kus vytáhl dýku a vrhl se na něj. Útočníka samozřejmě zabil, stejně jako ty, kteří se stali svědky jeho vzdoru, ale když umírali, proklínali ho.

Byl zvyklý na to, že se dobytek občas vzpírá, když je veden do jam, tohle však bylo jiné, skoro jako zoufalý čin. Tomuhle dobytku zřejmě nezáleželo na nařízení, že za každý takový pokus zemře tisíc dalších dobytčat. Napadlo ho, zda zoufalství může učinit dobytek nebezpečným. Mohli nakonec mít ducha hodného úcty?

Smutně se zadíval na město. Zvláštní, jak podobné a přesto rozdílné jednotlivé druhy dobytka byly. Všechen dobytek vypadal přibližně stejně a přesto nějak, ve svých primitivních dušičkách, měl schopnost milovat jeden druhého. Každé plemeno mělo vlastní jazyk, zvyky a podivnou víru. A chuť masa, pomyslel si suše.

Někteří dokonce vyráběli hodnotné věci, překrásné zlaté a stříbrné předměty na ozdobu, koberce se složitými vzory, sedla, tkané látky, dokonce i luky a šípy válečníků. Tisíce takových dobytčat cestovalo s hordou, vyrábělo vysoce ceněné předměty a byli opatrováváni jako drahá domácí zvířata. Mnoho jich zemřelo na mor a Muzta si už povšiml, jak bez nich nelze některé věci nahradit.

Jsme příliš závislí na našem dobytku? přemítal Muzta. Dobytčata byla vždycky mírná a naučila se podvolit hordě. Mnohým se dokonce pod jejich vedením dařilo. Jsou snad tihle Yankeeové nějaké nové plemeno dobytka?

„Ty stroje, o kterých jsi mluvil," řekl Muzta, obraceje se na hlásného.

„Z jejich nástrojů jsem moc neviděl. Kněz říkal, že jejich velké vodní plavidlo se může pohybovat bez větru a vesel."

Několik nižších náčelníků se zasmálo.

„Nemožné," vyštěkl Tula. „Kromě toho, my jsme Tugarové. Voda je pro dobytek, ne pro takové, jako jsme my, tak proč bychom se měli zajímat o to, co dělají na vodě?"

„Taky jsem viděl místo, kde na zem nakladli pásy kovu. Kněz to neuměl vysvětlit a vypadalo to jako podivné plýtvání dobrým železem."

„To je zvláštní," ozval se Kubata. „Mohli to udělat, aby ukázali, že mají víc, než potřebují, aby nás oklamali?"

„Neboje to yankeeské kouzlo?" zeptal se Alem.

Tugaři se po sobě dívali, ale s odpovědí žádný nepošel.

„Můžou vyrobit víc takových, než přijdeme?“ zeptal se Muzta a zvedl pušku.

„Musí na to mít nějaké velké kouzlo nebo stroje,“ prohlásil Alem, přistoupil a vzal si pušku, aby si ji mohl lépe prohlédnout. „Prach, co se sype do hlavně, jsem ještě nikdy neviděl a myslím, že musí pocházet ze světa, kde ten dobytek žije. Dobytek sám tady na Valdennii nikdy nic takového neudělal.“

„Možná až doteď,“ podotkl suše Kubata.

Tula a několik dalších kmenových náčelníků se rozesmáli.

„Dobytek je dobytek,“ řval Magtu vu'qarth. „Hodí se do jam, nejsou to válečníci. Nebo se Kubata od té doby, co se mu obrousily zuby, bude schovávat v jurtě, když dobytek zabučí?“

Kubata se na Magtu obrátil a sáhl po meči.

Magtu začal s úsměvem vytahovat svůj.

„Tak pojď, dědku,“ prskl Magtu.

„Jestli některý z vás proleje krev,“ vyjel Muzta, „zemřete oba mojí rukou.“

Magtu se podíval na qar qartha. V očích se mu mihl vzdor, pak ale vrátil čepel do pochvy a opovržlivě se na Kubátu usmál, jako by říkal, že starce zachránil jiný.

Kubata, třesoucí se vzteky, se otočil na patě a odkráčel.

„Teď se s tím nedá nic dělat,“ prohlásil Muzta klidně a ukázal na pušku v Alemových rukou.

„Zimní krmení dokončíme tady. Kolo už na obloze zase vystupuje. My ale vytáhneme, než roztaje sníh. Pak vyšlu Kubatu s tisíci bojovníky, pojede před hordou.“

„Mohl by vyčistit i toulavý dobytek,“ poznamenal Alem.

Ostatní zabručeli na souhlas. Každých pár let vyslali výpravu, aby zničila tento dobytek, který se odmítal poddat a raději utíkal před hordou. Byl špatným příkladem a bylo třeba jej pravidelně vybíjet.

„Už jsem nějakou dobu utíkající dobytek nelovil,“ zasmál se Magtu. „Půjdu s nimi a pobavím se.“

Muzta klanovému náčelníkovi žádost neodmítl, věděl však, že z toho

vzejdou potíže.

„Jestli je vše rozhodnuto, tak se vraťme do města na hostinu nového měsíce.“

Ozvalo se hlasité vrčení na souhlas, při zmínce o nadcházejících hodech a vybraných pochoutkách, jež na ně čekaly, se objevily dokonce úsměvy. Skupinka se vydala zpátky ke koním.

Muzta zašel za Kubatou, který stál opodál sám.

„Neměl jsi zasahovat,“ řekl Kubata a hlas se mu třásl vzteky.

„Byl by tě zabil, příteli,“ namítl Muzta.

„Jestli je mě možné zabít, tak bych měl být mrtvý, protože jinak žiji beze cti.“

„Příteli,“ pravil Muzta a položil Kubatovi ruku na rameno, „musíš se smířit s faktem, že ti s věkem paže s mečem zeslábla. To potká každého.“

Kubata se na starého přítele díval s bolestí v očích.

„Bývaly doby, kdy by se Magtuovi ani nesnilo takhle promluvit. Kdysi bych rozťal jeho tělo jediným máchnutím. Teď nejsem nic pro sebe ani pro tebe, můj qarthe.“

Muzta se zasmál, jako by jeho přítel vyslovil hloupý žert.

„Když jsem byl mlád, jel jsem za tebou do velké bitvy u Onci a viděl, jak jsi osobně složil tucet Merkiů. Ne můj otec, ale ty jsi naplánoval porážku Merkiů na jihu. To ty a tvoje bystrost uchránily tugarskou hordu před zničením.

Můžu si najít deset tisíc rvavých pitomců jako Magtu, aby mávali mečem či napínali luk. Ale mysl, jako máš ty, jinde nenajdu.“

„Onci bylo před víc než deseti okruhy,“ podotkl Kubata.

„Merkiové by mohli přijít zas,“ odtušil Muzta, „protože tenhle mor je žene taky. Hlad by je mohl vyštvat na sever na naše krmiště. Sám bych se na ně vrhl, kdybych si myslel, že je nás dost, abychom je porazili a jejich území podrželi pro naše klany.“

„A za Merkii jsou jižní hordy,“ připojil Kubata. „Po Onci jsme rozdělili svět. Bylo by hloupé znovu začít válku, protože jižní klany by určitě zareagovaly.“

„Ale jestli k válce přece dojde, budu potřebovat tvou bystrost. Síla tvých paží pro mě nic neznamená - já si cením tvé mysli, starý příteli.“

Muzta položil prošedivělému válečníkovi obě ruce na ramena a láskyplně s ním zatřásl.

„Vraťme se na hostinu,“ navrhl Muzta. Oba nyní byli trochu na rozpacích z toho, že navenek projevili lásku, již k sobě chovali.

„Právě teď mi nedělají starosti Merkiové,“ prohlásil Kubata, když se spolu vraceli k čekajícím koním.

„To ti takové starosti dělá ten yankeeský dobytek?“

„S jejich hromotvůrci dokážou zabíjet stejně jako Merkiové šípy. Tulův synovec byl hlupák, když obětoval válečníka, jen aby zjistil, jak daleko jejich zbraně dostřelí. Celé Rusi to mohlo vnuknout nebezpečné myšlenky.“

„Ale postavit se celé hordě? To by bylo šílenství,“ namítl Muzta.

„Rozhodli jsme se zapomenout, můj qarthe, že dobytek cítí, možná stejně silně jako my. Naši pradědové to dobře naplánovali, když nařídili, že pouze dva z deseti kusů budou poraženy, protože všichni se potom upnou k naději, že nebudou vybráni. Tak ušetříme chovné stádo a vybereme slabé, zmrzačené a staré a nejlepší kusy bereme jen na měsíční hostiny. To bylo velmi moudré.

Jenomže mor je dohání k zoufalství a tihle Yankeeové by mohli zrušit časem prověřené uspořádání, které na Rusi udržovalo pořádek, a vlastně by se to mohlo rozšířit na dobytek po celém světě. To či ono, oboje mohlo znamenat velké nebezpečí.

Jediná chytrá věc, kterou Vulti udělal, bylo nařídit vládcům Rusi, aby Yankeeje okamžitě zničili. Doufejme, že to vykonali, protože to vypadá, že jsou vzdorovití. Mohli by být taky zoufalí, a to je pak dobytek nebezpečnější.“

Muzta se zamyslel nad tím, co se předešlé noci stalo ve městě. Kubata je možná příliš opatrný. Říkal si ale, že se stejně nedá moc dělat, než dorazí na Rus. Pokud měli nějaký problém, tak s tím divným morem. Mohl jenom doufat, že to nezničí krmení na příští zimu.

„Můj qarthe, musíme také zvážit možnost, že se nakazí všechen dobytek na celém světě, nebo že by se před námi mohl rozšířit způsob myšlení těchhle Yankeeů,“ poznamenal Kubata tiše.

Muzta se na přítele podíval. Tolikrát Kubata jeho myšlenku vyslovil nahlas vzápětí poté, co mu prolétla hlavou, jako by byli v duchu spojeni nějakým

zvláštním způsobem.

„V tom případě vymřeme," prohlásil sklíčeně.

„Můj pane, musíme se naučit přemýšlet," vyjel Kubata ostře. „Před příchodem dobytka jsme žili tak, že jsme si jídlo sbírali a lovili jsme. Teď jsme závislí na dobytku jako jediném zdroji potravy, a vůbec nás nenapadne, že by mohl ochořet, nebo se vzepřít. Ale dobytek nám přinesl koně, a bude-li to nutné, mohli bychom jim sebrat maso s paznehty, hnát ho spolu s naším a křížit tak, aby mohl nahradit maso dobytka."

„Jenže pro dobytek je takového jídla nedostatek. Jenom šlechtici jedí takové maso a my si bereme zbytek."

„Tak přišel čas, abychom se naučili chovat maso," opáčil Kubata.

„Ty myslíš, že situace je až tak zlá?" zeptal se mírně Muzta.

„Podle mě je dost zlá," odpověděl rázné Kubata, „myslím, že bychom se měli naučit jíst dokonce i naše koně."

„Nikdy!" zařval Muzta. „Není jich dost pomalu ani na to, aby nosili nás a tahali vozy s našimi rodinami. Ty bys chtěl, abychom po světě zase putovali pěšky? To je lepší umřít! Kůň je nad dobytkem, je špatné ho sníst, dokonce i když je starý a už nám nemůže sloužit."

„Můj pane, myslím, že než pomine tahle krize, možná budeme muset zvážit ještě drastičtější opatření,"

Muzta mlčel, nedokázal na to nic říct.

Došli ke koním, nasedli, od čekajících pomocníků si vzali otěže a vyjeli na kopec. Náhle Muzta koně zastavil a ohlédl se na společníky.

„Pošlete někoho, ať sebere to dobytče," křikl a ukázal na lidskou mršinu ležící na sněhu. „Neměli bychom plýtvat dobrým jídlem."

* * *

„V pořádku, Malady, přidej páru," křikl Ferguson.

Andrew by nejraději ustoupil, ale došlo mu, že by to bylo považováno za nedostatek víry ve Fergusonovy technické schopnosti.

Dav Suzdalců, jimž Kal zaručil hodinovou přestávku, aby se mohli podívat na obřad, vyčkávavě zmlkl.

Lokomotivu již vyzkoušeli včera v noci, aby se ujistili, že všechno funguje.

Nejhorší bylo, když Ferguson nechal stroj postavit na špalky, kotel byl naplněný k prasknutí, a pak se vyvalila pára.

Andrew Fergusonovi nařídil, aby odstoupil - jednomu z nejdůležitějších mužů na celé Rusi by se mohla přihodit smrtelná nehoda. Mladičký inženýr, jenž své práci důvěřoval, se vzpíral, dokud ho přísný pohled velitele nedonutil ustoupit.

Stroj prošel zátěžovou zkouškou vítězně, nicméně byl Andrew i tak nervózní, když Malady přidal páru.

Z komína se vyvalila oblaka kouře, pára se sykotem unikala a pak, velmi pomalu, se začala otáčet kola.

Lokomotiva sebou trhla a s bafáním se sunula kupředu, za sebou táhla dva násypné vozy a plošinový vagón. Andrew a ostatní hodnostáři se posunuli, aby na plošině udrželi rovnováhu. Ohromení Suzdalci, kteří tu stáli s otevřenými pusami, spolu s hloučkem Yankeeů, přidělených na vyměřování a stavbu železnice, začali bouřlivé jásat.

Malady zatáhl za parní píšťalu, která vesele zaječela, když lokomotiva nabrala rychlost, a stovky dělníků začaly bláznivě křičet nadšením.

„Vy Yankeeové!“ křičel Kal a pumpoval Andrewovi rukou.

„Je to začátek,“ řekl Andrew a tenhle velký krok vpřed ho nesmírně potěšil.

Lokomotiva vyjela od nástupiště a bafala kolem Fort Lincolnu, přičemž stále nabírala rychlost. Když dorazila k první výhybce, suzdalský Výhybkář odmávl volnou cestu. Lokomotiva minula výhybku k Suzdalu a vydala se do kopce nad náhonem.

„Patnáct mil za hodinu přinejmenším,“ křičel nadšeně Ferguson jako školáček, který dostal novou hračku. „Když teď máme lepší ocel na kotle a slušné soustruhy a řezací nástroje, abychom mohli vyrobit lepší válce, dostanu z další lokomotivy dvakrát víc koňských sil!“

„Jenom doufejme, že tahle bude držet pohromadě,“ podotkl nervózně Emil.

„No, Waterville je zatraceně nejlepší mašina na tyhle planetě!“ zařval Ferguson a Andrew se jeho vtipu nemohl než zasmát.

Celá ta věc vypadala asi jako trochu větší hračka, s dvě a půl stopy širokým rozchodem, maličkou lokomotivou a vagónky. Samotnou lokomotivu tvořil jen uzavřený kotel na podvozku, otáčející malými hnacími koly tři stopy v průměru, protože větší slévárna zatím dodat nedokázala.

Když dorazili k úpatí kopce, lokomotiva se pustila do pětistupňového stoupání a viditelně přitom zpomalila. Bafala a kouřila, pokračovala v cestě a Ferguson přeskočil na tendr se dřevem a pak na plošinu lokomotivy.

„Byla bych raději, kdyby se náš chlapec k té věci moc nepřibližoval," zašeptala znepokojeně Kathleen.

Malady a Ferguson se zřejmě chvíli dohadovali, nakonec Jim popadl klapku a pustil páru naplno.

Vyvalila se oblaka kouře a lokomotiva nabrala rychlost, zařvala a napřela se do stoupání i s nákladem. Vláček poskakoval po nahrubo položené trati a lidé shromáždění na plošině do sebe naráželi a zoufale se snažili udržet na nohou.

Když překonali první velké stoupání, Ferguson stále držel klapku otevřenou. Přehnali se kolem pily kapitána Houstona, kde suzdalští dřevaři při pohledu na nový yankeeský zázrak vykřikovali nadšením i strachem.

Přišlo další stoupání a lokomotiva se drala dál, kývala se a poskakovala na trati, a z dohledu se rychle vytratil i Fletcherův mlýn. Minuli Minovu první slévárnu a kovárnu, které pracovaly na plné obrátky, a pokračovali do kopce. Urazili ještě tři míle, projížděli přes mýtiny, kde již byly vykáceny stromy na výrobu dřevěného uhlí, takže tu teď po kdysi vznešených stromech zůstaly jen pařezy.

Zahnuli kolem kopce, v dohledu se objevilo nádraží stlučené z planěk a Ferguson zapískal. Vláček se zastavil.

Emil zalapal po dechu.

„Ten chlapec nás všechny skoro zabil," stěžoval si doktor při vystupování.

„Mohl by nás všechny zachránit," namítl Andrew, seskočil vedle Emila a podal ruku Kathleen.

„To tedy bylo vskutku vzrušující!" prohlásila nadšeně, když se k nim přihnal Ferguson, překypující bujností mládí.

„Na rovince to dělá skoro dvacet mil v hodině," oznamoval vítězoslavné.

„Hlavně klid, až pojedete zpátky dolů," varoval John Mina a oprašoval si saze z uniformy.

„Trať byla na kopci dobře vypočítaná," namítl Jim a v hlase se mu ozýval obranný tón.

„Jen Johna poslechněte,“ přisadil si Andrew jako otec uklidňující dva rozvaděné syny.

Malady, který byl zpátky u regulátoru, popojel pod nízký můstek, z něhož visel těžký skluzný žlab, sahající nahoru k velké krabicovité stavbě z klád. První násypný vůz se zastavil pod žlabem a jeden Suzdalec zamával na několik mužů stojících nahoře na velké dřevěné krabici. Muži otevřeli dvířka nad žlabem a dolů se s rachotem začala hrnout ruda. Násypný vůz byl ve chvilce plný. Muži dveře zabouchli a počkali, dokud nebyl na místě druhý vůz, načež spustili druhý náklad.

„Skoro dvacet tun,“ jásal Mina.

„A až bude hotová Bangor, budeme vozit padesáti možná i stotunové náklady,“ přisadil si Ferguson.

Andrew jim s úsměvem potřásl rukama a na toto malé pochvalné gesto se oba rozzářili uspokojením. „Za jak dlouho bude trať natažená k uhelné sloji a koksovacím pecím?“ chtěl vědět Andrew.

„Za dva měsíce,“ odpověděl Mina.

„Ale už jste položili čtyři míle kolejí - minulý týden jste říkal, že to bude hotovo do příštího úplňku,“ namítl Andrew.

„To kvůli tomu časnému tání,“ vysvětloval Ferguson, jenž šel na pomoc Minovi. „Pane, cestu jsme prohlíželi, když byla ještě půda pod sněhem. Jsou tam rozbahněná místa, která se budou muset vyplnit. Zjistili jsme to teprve minulý týden, jak tolik lilo a sníh sjel.“

„A jelikož jsme trať kladli v zimě, jakmile půda povolí, bude se muset udělat spousta oprav,“ vložil se do hovoru Mina.

Andrew se podíval na Kala.

„Jakmile přijde plné tání, chci mít na zasypávání děr a planýrování terénu pět tisíc dělníků kromě těch dvou tisíc, co na dráze pracují teď. Můj bratranec Grigorij už připravuje pracovní čety,“ hlásil Kal.

Andrewa Kal nikdy nepřestával udivovat. Byl to organizační génius. I když byl začátek drsný, zdálo se, že všichni Suzdalci jsou posedlí touhou udělat cokoliv, co je potřeba.

Andrew se díval, když Waterville, odpojená od vlaku, odjížděla stranou na vedlejší kolej a točnu.

Četa dělníků lokomotivu otočila. Ta se pak po vedlejší koleji vrátila před

vlak a zacouvala k vagónům připraveným k cestě z kopce.

„Nastupováát!“ křikl Malady, bez sebe nadšením, že je zpátky u své staré profese.

Skupina nastoupila a Weiss nervózně pohlížel na dva rudou těžce naložené vagóny, jež nyní byly před nimi.

Se zapískáním lokomotiva vyjela z nádraží a na prvním svahu rychle nabírala rychlost.

Maličký vlak rachotil a kymácel se na kolejích a Andrew polkl, když se vyklonil a uviděl dlouhý sešup dolů ke slévárně a mlýnu.

Šest suzdalských brzdařů se postavilo na svá místa, chopilo se těžkých dubových brzdových tyčí a vší silou se do nich napřelo.

Vzduch prořízlo pronikavé skřípění a vlak se v oblaku odletujících jisker řítil po trati. Andrew se ohlédl na Kathleen, která se, celá nesvá, držela u něj. Vzala ho za ruku a on si ji přitáhl blíž. Bylo to poprvé za celé týdny, co se dotýkali navzájem, a plukovník cítil, jak ho nádherně mrazí po celém těle.

V posledních dvou měsících si nenašli ani chvilku pro sebe - Andrew skoro všechen čas strávil na obchůzkách, zatímco Kathleen se vrhla do práce při zakládání školy pro ošetřovatelky, které budou potřeba v nadcházející bitvě.

Minuly týdny, aniž by se vůbec viděli, a Andrewa překvapilo, když tak dychtivě přijala jeho nabídku na dnešní výlet.

A dál se hnali z kopce, s duněním minuli slévárnu, mlýn i pilu. Celou dobu se Kathleen držela po Andrewově boku, přičemž dokonce i Ferguson se kvůli divoké, kodrcavé jízdě tvářil poněkud znepokojeně.

Když sjeli z kopce, objevil se v dohledu Fort Lincoln. Výhybkář přiskočil a opřel se do výhybky.

Lokomotiva duněla dál a do zatáčky vletěla takovou rychlostí, až si Andrew chvíli myslel, že vlak vykolejí, ale nestalo se tak. Vlak přejel most přes náhon a mířil k severu.

Řítili se dál zvlněnou krajinou a skupinka se uklidnila, když měli nejhorší část jízdy za sebou. Kathleen se přesto dál držela Andrewa jako klíště.

Dostali se na mírný svah sklánějící se pod vysokou klenbou borovic, jako v katedrále. Mluvilo se o tom, že bor vykácejí na otop, ale Andrew se k tomu nedokázal přimět, válka neválka, a nařídil, aby tenhle les zůstal stát.

Když nyní ucítil vůni borovic, byl svému rozhodnutí rád. Vzhlédl k nebi a těšil se z paprsků světla pronikajících mezi vysokánskými vrcholky stromů. Koutkem oka se podíval na Kathleen a viděl, že se z toho pohledu raduje též.

Vlak s rachocením překonal další most a les začal řídnout. Projeli kolem místa, kde se jim postavil Michail onoho dne, když se poprvé vydali do Suzdalu.

Ten muž pořád žije někde na východě, uvědomil si Andrew, sjednotil Vazimu a Pšov, kam uprchli všichni, kdo se chtěli poddat Tugarům, a uchvátil místo Ivana, jenž zemřel, stejně jako Boros, během nepokojů. Andrewovi bylo zřejmé, že takhle je to nejlepší. Takhle totiž Suzdalci, kteří zůstali, nemohli couvnout. Andrew mohl jenom doufat, už kvůli stovkám tisíc mužiků, kteří se rozhodli nevzdorovat, že na ně nedopadne hněv pomstychtivých Tugarů.

Vyjeli z dalšího údolí a v dohledu se ukázalo město Suzdal. Když se vlak objevil, ozval se z dálky jásot.

Vlak se řítil dál a městské hradby byly stále blíž. Malady zapískal, dal tak znamení výhybkáři, jenž přesunul výhybku a poslal tak vlak na sever kolem města, místo na jižní trať, která vedla k přístavišti, ale ještě nebyla dobudovaná.

Neslučitelnost toho všeho stále v Andrewovi vzbuzovala nadšení. Suzdal přese všechno pořád vypadal jako velké středověké kulisy pro pohádku, domy byly z klád, budovy měly cibulím podobné kupole a kostely vysoké věže, jasně se tyčící v mrazivém ranním vzdoušku. Vlak pokračoval v cestě a projel vraty mezi valy, kde nyní tisíce kopáčů budovaly vnější obranu města. Vypadalo to, jako by celé město ztuhlo, když se Suzdalci, naplněni buď strachem, či úžasem, dívali, jak Waterville bafá kolem. Malady vesele pískal a mával.

Kal se vyškrábal na násypný vůz s rudou, nadšeně zamával a začal tančit dupák. Andrewa a ostatní jeho skotačení rozesmálo, všichni věděli, že se ten mazaný lišák předvádí, aby uklidnil obavy, které jistě mnozí z téhle bizarní vymyšlenosti měli.

Vlak projel kolem východní hradby, dorazil na severní konec města a zahnul na východ, proti proudu řeky Viny, a zamířil k velké hrázi. V dohledu se objevil konec trati a lokomotiva zpomalila a nakonec zastavila.

Emil si oddechl úlevou a první seskočil na zem. Ostatní ho rychle následovali. Skupina se dívala, jak se na vozy s rudou vrhl roj Suzdalců. Dělníci ze strany připevnili provazy, dva hromotluci se pak postavili po

stranách vozu a zpod zásobníků vyrazili klíny. Muži tahali za provazy a zásobníky se překlopily, přičemž vozy zůstaly stát na kolejích. Na zem se vyhrnula ruda a ve chvilce se do ní pustil zástup dělníků, kteří ji lopatami vyhazovali na koňmi tažené povozy, čekající na náklad.

Malady se se širokým úsměvem vrátil k čekajícím, tvář i ruce měl umouněné od sazí.

„Běží jako hodinky, to jo. Trochu to prosakuje kolem válců a kola nejsou tak docela vyvážená, ale na první pokus to není špatné.“

Andrew se podíval na diváky a usmál se.

„Nepůjdeme se s nimi podívat, jak to pokračuje?“

„V to jsem doufal,“ řekl Mina. „Za minulý týden se toho hodně udělalo, pane.“

„V pořádku, majore, veďte nás.“

Skupinka došla k vozu a nastoupila. Kal vyskočil na kozlík, chopil se opratí a plácnutím pobídl dva mohutné tahouny do klusu.

Sledovali vyměřenou trať do mírného kopce a míjeli stovky mužů s krumpáči, kteří připravovali půdu pro koleje, kdežto další, s koši přivázanými na záda, nosili náklady kamení.

Kal na muže bujaře volal a několikrát se zastavil, seskočil z vozu a podal pomocnou ruku či radu, načež zase vyskočil na kozlík a vydal se na další cestu.

„Je jako politik před volbami, když chodí mezi obyčejné lidi, aby jim ukázal, že taky pochází z jejich prostředí,“ poznamenal Emil, když byl Kal dole, aby pomohl oddílu, který se snažil vypáčit balvan ze zamrzlé země.

„Další starej Abe,“ prohlásil Andrew a všichni se zasmáli (Pozn. překl.: Abraham Lincoln).

Projeli zatáčku a zastavili se před otevřenou plání čtvrt nule v průměru. Na pláni bylo několik tisíc mužů.

Andrew seskočil a vydal se přes louku.

„Hansi!“

Starý seržant se otočil. Tvářil se rozčileně, a když uviděl Andrewa, obrátil

se zpátky ke skupině pod svým velením.

„Setino, póóó-zor!“

Asi stovka mužů se ztuhle narovnala a zvedla dřevěné hole, které muži zatím měli místo mušket.

„To si říkáte vojáci?“ zařval Hans a jeho suzdalština byla téměř nesrozumitelná, pročež to vzdal a v láteření pokračoval raději anglicky.

Muži mu však zřejmě rozuměli i tak a celí nesví se po sobě ohlíželi.

Andrew došel k Hansovi a nechal seržanta, než si vyleje špatnou náladu. Tomu nakonec došel dech, takže se ohlédl na Andrewa a narovnal se do pozoru.

„Pane, setina A 1. suzdalského by se vám ráda předvedla, pane.“

„Děkuji, seržante.“

„Setino, k poctě zbraň!“

Muži rázně zvedli dřevěné hole a nervózně se dívali přímo před sebe.

Hans se uctivě držel za svým velitelem, když Andrew popošel dopředu a procházel podél řady.

Bude možné z nich někdy vytvořit armádu? říkal si Andrew ponuře. Muži stáli po kotníky ve sněhové břečce, většina měla na nohou jenom omotané onuce z pytloviny. Zatím tu nebylo vidět nic, co by připomínalo stejnokroje, protože na takové věci nemohli plýtvat silami. Sledoval, jak armáda Konfederace přechází ze šedé, kterou nosili ještě v roce 1862, na rozervané hadry konce roku 1864, ale ani rebelové v nejhorší situaci se zdaleka nerovnali šílené sbírce špinavých rubašek, košil a holých kolen, kterou teď viděl před sebou.

Zatím nemáme dokonce ani pušky, uvědomil si Andrew nešťastně. Potrvá měsíce, než je začneme vyrábět ve větším množství.

Procházel podél řady a zastavil se před rozložitým mužem na konci.

„Jste připravení zabíjet Tugary?“ zeptal se Andrew dívaje se mu do očí.

Muž nejistě přikývl.

„Budou z vás skvělí vojáci, vážně skvělí. Jenom musíte poslouchat Yankeeje, kteří vás učí. Až skončíme, mrtví Tugarové budou ležet na

hromadách jako sáhové dříví.“

Andrew muže poplácal po rameni, věda, že to, co řekl, si všichni povědí a do večera se o tom bude mluvit ve městě, načež se obrátil na Hanse.

„Pane, učí se dril - dokonce je za týden budeme mít na plukovním cvičáku. Ale žádnej z těchhle smradů nemá páru, oč se tu jedná.“

„Prostě pokračujte, Hansi, prostě pokračujte.“

Andrew se vydal přes pláň a seržant se jal znovu řvát na své svěřence. Plukovník se zastavil, aby se podíval na několik pořadových, zahlédl Hawthorna a zašel se podívat, co desátník, jenž seděl na zemi spolu s několika tucty Suzdalců, provádí.

Hawthorne si dokonce ani nevšiml jeho příchodu a dál cosi čmáral na vyčištěném plácku a mluvil k mužům, kteří mu dychtivě kladli otázky.

Když si jeden z mužů všiml, že je Andrew pozoruje, vyskočil na nohy a ostatní ho rychle následovali.

Hawthorne zahlédl plukovníka, postavil se do pozoru a zasalutoval.

„Dobré ráno, pane.“

„Dobré ráno, synku. Co to tu děláte?“

„Právě jsem mužům vysvětloval, že když vytvoří dvě řady, můžeme neustále střílet dopředu, a pak jsem jim ukazoval, co obchvatný manévr udělá s nepřátelskou linií,“

„Proč se ale neschovat, když budou Tugaři střílet?“ zeptal se jeden z mužů, neschopen udržet svou zvědavost na uzdě ani v Andrewově přítomnosti.

Andrew se podíval na Hawthorna, ať odpoví on.

„Protože, Dimitriji, kdybychom všichni utekli a schovali se, ty za támhletím keřem, já za jiným, Tugaři by zničili naši formaci. A jakmile by byla jednou zničená, nemohli bychom společně střílet a naši důstojníci by nás nemohli vést. Ne, naše linie musí být jako hradba, o kterou se nepřítel rozbije - to je naše největší naděje. A také, kdybychom se rozprchli, oni by nás snadno obešli, a já jsem vám ukázal, jak čtyři muži, které máte v boku, dokážou snadno porazit deset. Když se budeme držet pohromadě, dokážeme nepříteli zabránit, aby se nám dostal do boku.“

„Ale hodně nás umře,“ namítal Dimitrij zmateně.

„Ano, někteří z nás zemřou,“ řekl Hawthorne, „ale s muži jako vy nejdřív

umře spousta Tugarů.“

Dimitrij byl již spokojený, usmál se a kývl.

„Jste dobrý učitel, Hawthorne,“ řekl Andrew a odvedl si Vincenta stranou.

„Děkuji, pane.“

„Vy jste někdy četl Hardeeho příručku o výcviku a taktice?“

„Ne, pane, já o tomhle ještě nikdy nečetl.“

„No, synku, myslím, že byste si měl Hardeeho prostudovat. Právě Hardeeho příručka a seržant Schuder mě naučili válečnému umění. Přijďte večer ke mně a já vám dám nějaké knížky.“

„Děkuji, pane.“

„A jak se má Taňa?“

Hawthorne zrudl a muži, jelikož poznali jméno jeho manželky, se dobromyslně zasmáli.

Jeden z nich vstal a dal si ruku před břicho a ostatní zařvali smíchy.

„Tak velká ještě není, pane,“ namítl Hawthorne stydlivě.

„No, pokračujte v práci,“ řekl Andrew, odpověděl Hawthornovi na zasalutování a vrátil se k vozu, kde čekali ostatní.

Společnost pokračovala do kopce. Když se silnice stočila ke břehu Viny, uviděli vyschlé říční koryto, kudy již voda netekla celé týdny.

Stromy na břehu ustoupily a přímo před nimi se objevila strž. Z jednoho konce koryta na druhý se zvedal hliněný násep, na němž se jako mravenci hemžily desítky tisíc lidí, kteří na obou stranách podkopávali kopce a neustále si podávali vědra hlíny a kamení.

Skupinka ztichla, jako ostatně každý, kdo poprvé uviděl tu ohromnou stavbu.

„Vypadá to jako něco z bible nebo ze starověkého Egypta.“ šeptla Kathleen, když konečně pochopila, že tento obrovský projekt je skutečné mistrovské dílo.

„Stěny už sahají do výšky dvaceti stop,“ ozval se Mina. „Máme půlku hotovou.“

Kal se ohlédl na společnost, zářil pýchou, protože tenhle, ze všech projektů,

považoval nejvíc za svůj.

Když zastavili u přehrady, skupinka vystoupila a Kala vmžiku obklopilo tucet mužů s otázkami a všichni se halasně dožadovali pozornosti.

S Minou v čele se skupinka vydala k ohromné cihlové stavbě, která měla brzy zakrýt slévárnu.

Po jedné straně budovy stály cihlové komíny, třicet stop vysoké a stále ještě nedokončené. Na druhé straně již bylo umístěno první kolo třicet stop v průměru a výš po svahu byla tři menší, dvacetistopá, čekající jen na proud vody, aby mohla začít pracovat.

„Hladina vody bude za týden dost vysoká, aby se mohla roztočit menší kola, takže budeme moct začít tavit rudu, která se sem vozí," vysvětloval Mina. „Ale potrvá ještě pár měsíců, než se přehrada napustí dost vysoko, aby se rozběhla větší kola, která tu pak budeme mít tři."

Mina ukázal na obrovskou tavící pec, jež začínala nabírat tvar.

„Začneme tady. Tudy se bude nakládat tavící přísada a koks. Jakmile to rozjedeme na plný výkon, čekám, že zvládneme přes osm tun denně. Budeme potřebovat silný pohon pro buchary a válcovnu dole." Ukázal na místo, kde houf dělníků v budově zatím bez střechy stavěl mohutné kostry.

„S Fergusonem jsme spočítali, že pro výrobu hlavní mušket bude lepší použít starší způsob výroby kovových polotovarů a horší oceli. Přišel s tím jeden Angličan, jmenoval se Cort, před asi osmdesáti lety, později zkusíme vyrábět ocel tím novějším Bessemerovým způsobem."

Mina je vedl a ukazoval, jak se bude rozdělovat roztavené železo z pece. Litina, přicházející z pece. půjde rovnou do forem pro lití dělových hlavní a kulí. Zbytek projde pudlovací pecí, kde budou suzdalští dělníci těžkými ocelovými tyčemi míchat žhavou masou, aby se spálil uhlík. Hroudy doruda rozžhaveného železa, které takto vzniknou, pak budou dopravovány k bucharům a do válcovny, kde se budou zpracovávat pro hlavně mušket a rozmanitý sortiment kovových součástek, které armáda potřebuje.

Koule taveného kovu pak budou dopravovány do další výhně, kde bude kov znovu žíhán a pak se bude lít do forem pro lehká děla, zatímco zbytek projde přes válcovnu a buchary a konečným produktem budou hlavně mušket.

Nakonec jim Mina po straně ukázal na místo, kde se bude menší množství kovu uzavřené v tyglících znovu žíhat, čímž získají vysoce kvalitní kelímkovou ocel na výrobu nástrojů a pružiny závěrů pro muškety.

Tady se již tvrdě dřelo, energii vyráběly nepřetržitě pracující oddíly tuctů Suzdalců, kteří dnem i nocí šlapali měchy.

„Největší potíž je s vrtacími nástroji," vykládal Mina, když skupinku vyváděl z mohutné budovy, v níž stála slévárna, do další o kus dál na kopci.

„Hrubé hlavně děl můžeme odlívat do forem," vysvětloval Mina, „ale potřebujeme postavit těžký vrták, který do děla udělá hladkou a hlavně rovnou díru. Na břity vrtáku budu potřebovat víc vysoce kvalitní oceli.

To samé platí pro hlavně mušket. Můžeme hlavně stočit kolem formy a svařit je. Pořád ale musíme zajistit, aby byly rovné. Nebesa vědí, jak rád bych vyráběl pušky ve velkém, ale bude to ruční práce, protože potrvá měsíce, než budeme mít vhodné nástroje.

Díky Bohu máme v jednotce půl tuctu nástrojařů, jinak bychom byli ztraceni." Podíval se směrem k místu, kde se muži lopotili, kolem každého Yankeeho byla tlupa suzdalských učedníků a snažili se za pár týdnů naučit, co dobře zvládnout trvalo celá léta.

John ukázal z otevřeného okna na stavbu zvedající se o dvě stě yardů dál vedle prázdného říčního koryta.

„Prachárna by mela začít fungovat už za měsíc. Ale zase na to potřebujeme víc zásob, zvlášť ledek. Ta naše operace s vybíráním městských latrín a hnojišť na venkově pokračuje příliš pomalu. Potřebuju víc všeho," řekl Mina ostře, „stará slévárna pracuje naplno, vyrábějí koleje a stroje pro Hetcherovo hospodaření, ale ani tak to nestačí. Kdybychom nemuseli kov používat na pluhy, radlice a brány, mohla by být železnice už o tři míle delší. Potřebuju víc energie, zkušených řemeslníků, rudy, koksu nebo uhlí a především všechen kov, abychom mohli vyrobit stroje."

„Dělejte, co můžete," řekl Andrew klidně. Všiml si, že na Johnovi se začíná projevovat všechno to napětí a do hlasu mu proniká hysterický tón. Věděl, že svého zástupce využívá, vlastně využívá většinu svých mužů, kteří se dřeli dnem i nocí, nic s tím ale nemohl dělat.

„Vím, že děláte, co můžete, Johne," řekl jen.

„Myslím ale, že to nebude stačit," opáčil major unaveně.

Andrew, jenž svému zástupci nedokázal lhát, na něj mohl pouze upírat zrak.

„Já vím," zašeptal John, „před mužstvem žádné podlamování důvěry."

Andrew přikývl.

John se pokusil o nucený úsměv, pak se otočil a vrátil se na kopec k hlavní slévárně.

„Zdá se, že jsme ztratili Kala, je u pracovních čet, a Ferguson šel vyřešit nějakou hádku ve slévárně," poznamenal Emil. „Vracím se do města, ale dnes je tak krásný den na procházku, víte."

Andrew se ohlédl na Kathleen.

„Myslím, že se se slečnou O'Reillyovou potřebujeme trochu projít," řekl Andrew a doktor se na oba usmál a odešel.

„Jak se vám dařilo?" zeptal se Andrew a náhle se cítil nesvůj, když spolu odcházeli ze stavby. Vyhnuli se přeplněné silnici a místo toho se vydali přes otevřená pole.

„Andrewe, ženy by se velmi rády učily. Naučila jsem se trochu z jejich jazyka a Taňa mi ohromně pomáhá s tlumočením. Je to ale jako snažit se tyhle lidi lusknutím prstů přetáhnout přes tisíc let."

Andrew jí chtěl zvednout náladu, zvedl ruku a luskl prsty, ona se však neusmála.

„Můžete si to přát, Andrewe, jenže zvyky tady odumírají těžko. Oni vědí, že tomu, co udělali, nemůžou uniknout, ale řekla bych, že mnozí si přejí, aby se nebyli vzbouřili."

„Jenže to udělali, a teď musejí čelit zodpovědnosti."

„Kdybychom nebyli dorazili, nikdy by to nebyli udělali," poznamenala Kathleen tiše.

„Kathleen, zoufale si přeji, aby to byla pravda. Doma je časný podzim roku 1865. Válka už možná skončila, pro nás ale ne. A řekl bych, že vy se nedokážete podívat na Taňu nebo kohokoliv ze zdejších lidí a přát jim další návštěvu Tugarů s jejich popravčími jamami a hostinami."

„Ne, Andrewe, to nedokážu," zašeptala a přitiskla se k němu. „Ale přála bych si mír," dodala smutně.

„A já jsem pro vás jaksi symbolem války. Další důstojník, který tak dobře ovládá zabíjení a nejspíš se nechá zabít, než tohle skončí."

Polekaně k němu vzhlédla. Jak by to mohl pochopit, říkala si. Jak by mohl znát hoře ze ztráty někoho, koho kdysi milovala. Nebo hoře z toho, když se

dívala, jak tolik lidí umírá. Už přestala počítat, kolikrát držela za ruku nějakého raněného a nechala ho, aby věřil, že je jeho matka, žena či milovaná dcera, než uklouzl do zapomnění.

Pokaždé jí to sebralo kousíček duše, a když se dívala na Andrewa, věděla, že pokud by si dovolila k tomuto zvláštnímu muži něco cítit, nakonec by bolest byla příliš velká. Tento muž dokázal být tak chladný, v bitvě tak plný děsivé vášně, ona však přesto v srdci věděla, co leží vespod. Vycítila vnitřní hrůzu z toho, co mu válka udělala. Stále se pamatovala, jak ho poprvé viděla spát na palubě Ogunquit. V jeho něžným rysech byla téměř dětská nevinnost, jež se brzy změnila v muka způsobená noční můrou. To ji dohnalo k slzám. Je snad příliš poraněný, přemítala, jak válkou, tak tím, co, jak vycítila, se mu stalo již před ní?

Když spolu kráčeli přes pole, pozorné si ho prohlédla. Tolik toho od něj chtěla, a přesto si nemohla dovolit nechat se ranit, jako se to stalo předtím. Zamilovat se do tohoto muže, jen aby pro něj nakonec vykonala poslední službu, až jí přinesou jeho rozbité tělo.

Odvrátila zrak a dlouho kráčeli mlčky, z otevřeného pole se dostali do malého hájku vysokých borovic.

Andrew jí náhle položil ruku na rameno a otočil ji k sobě.

„Kathleen, myslím, že nemáme moc času," řekl tiše a do hlasu se mu vloudil strach.

„Myslíte kvůli tomu, co přichází?"

Kývl.

„Nikomu to nemůžu otevřeně říct," šeptal Andrew. „Všichni ke mne vzhlížejí, čerpají ode mne sílu a věří, že by tohle mohlo fungovat.

Víte, tu noc, kdy jsme vyplouvali ze City Point, jsem měl takovou předtuchu. Hluboký strach, že tahle cesta je odsouzená k pohromě. Zabili jsme tolik lidí a, Bůh mi pomoz, já myslel, že naše duše už jsou možná vybrané až do dna. Podívejte se, co se stalo mladému Hawthornovi. Miluji toho chlapce pro jeho morální sílu, v mnoha směrech je jako můj mladší bratr," a odmlčel se.

„Bůh mi pomoz," zašeptal Andrew, „změnil se v zabijáka, jako jsme my ostatní. Víte, někde hluboko ve mně byla část, která odsud chtěla odejít, utéct a schovat se. Ale pak začal Kal tuhle revoluci a já je prostě nemohl nechat jejich osudu."

„Nic jiného jste dělat nemohl,“ špitla Kathleen.

„Ale všechny ty řeči,“ pokračoval Andrew zajíkavě, „všechny ty řeči o svobodě a volnosti. Takovou cenu musíme zaplatit. Pokud existuje nějaká naděje, o čemž pochybuji, možná Hawthornovy děti poznají radost z takových věcí. Ale my dva a všichni ostatní, které vedu, ti budou platit a trpět a na můj povel umírat. Nevíte, jaké to je dívat se do jejich dychtivých tváří a vědět, že je nakonec všechny pošlete do ohně. Už to dělám přes tři roky. Kdysi jsem miloval tu moc a slávu, ale Kathleen, vyždímalo mě to a už mi moc nezbývá, nemám co dát.“

I přes to, jak se ho bála, natáhla Kathleen ruku a dotkla se jeho tváře.

Snažil se ovládnout.

„Snažím se vám, Kathleen, říct, že podle mě už nám nezbývá moc času. Až přijdou Tugaři, budeme bojovat, ale...“ a odmlčel se.

Její sebeovládání povolilo a ona se mu s pláčem vrhla do náručí.

„Už nemám sílu,“ zachraptěl Andrew.

„Já ti pomůžu, lásko. Pomůžu ti. Musíš mít sílu kvůli nim.“

„Bojím se být slabý,“ řekl Andrew a snažil se ovládnout.

„Jsi dost silný, abys se mnou mohl být slabý,“ šeptala skrze slzy.

V této chvíli věděla, že se odsuzuje k ještě většímu hoři, že i on, jako všichni ostatní, bez ohlédnutí vyklouzne do stínů. Tentokrát však půjde nejspíš do stínů s ním.

Jejich rty se dotkly v nejněžnějším z polibků a pak znovu, s větší vášní. Ani jeden si neuvědomoval, jak dlouho tu stojí a líbají se, každý se ztrácel v tom druhém, vypustil city, které tak dobře skrýval od chvíle, kdy se setkali poprvé.

Náhle si Kathleen uvědomila, že opodál si kdosi zdvořile odkašlal.

Oba polekaně vzhlédli.

Na kraji lesíka stál doktor Weiss a díval se nahoru.

„Ehm, plukovníku, pane,“ pronesl Weiss formálně a konečně sklonil zrak.

Oba se na starého doktora usmáli.

„V pořádku, Emile, co je tak zatraceně důležité?“

„Právě se vrátil Tobiáš s Ogunquit.“

„Čert ho vem,“ zabručel Andrew, „on vždycky ví, jak nás vyrušit.“

„Má dobré zprávy, Andrewe. Mají náklad kvalitního olova a, nebesa, našli dokonce i měď. Dorazil sem posel, hledal vás, ale já si řekl, že s tím raději přijdu sám.“

„No, tak půjdeme,“ řekl Andrew a podíval se na Kathleen, jež si otírala oči.

Emil se na oba chápavě usmíval. Odhadl je hned na začátku a, nebesa, jestli se ti dva navzájem někdy skutečně potřebovali, tak to bylo nyní.

Oba kolem něj prošli, nervózně se usmáli na sebe a pak na Emila, načež vylezli na vůz, který přivezl.

Emil si kvůli Minoví nedělal zdaleka takové starosti jako kvůli Andrewovi a blahopřál si, jak jeho plán vyšel, když navrhl, aby se s nimi na inspekci vydala i Kathleen.

„No, aspoň vy dva jste zřejmě měli pěkný den,“ prohlásil Emil, vyšplhal se na kozlík a chopil se opratí, „skutečně pěkný den,“ a všichni tři se zasmáli. Vůz se pak s trhnutím rozjel zpátky k městu.

* * *

„Byla to ta nejdivnější věc, co jsem kdy viděl,“ vykládal O'Donald vzrušeně. „Jako něco z časů starých Římanů. Jejich lodi jsou poháněné vesly a vepředu mají klouny. Jéžiši, měli jste ale vidět, jak ty nedochůdčata stahly ocas mezi nohy, když jsem jim nechal střelit před příď.“

O'Donald se rozzářeně podíval na ostatní a nalil si další pití,

„Dělostřelectvo majora O'Donalda odvedlo svou práci,“ odfrkl si Tobiáš, „ale nebýt toho, že Ogunquit přirazila k jejich městu, takhle by to nakonec jistě nedopadlo.“

Andrew zvedl ruku, aby zarazil případnou hádku. Ti dva se rozhodne neměli v lásce a plavba tyto city jenom posílila

Za celou plavbou byli skláři, Fletcher se totiž jednoho dne vrátil a hlásil, že používají kousky olova na zabarvení svých výrobků, a hned také dal hned dohromady kousky barevného skla.

Odpověď měli přímo před nosem při schůzce po povstání, protože všechna Rasnarova okna tvořily tabulky zalité do olova, jenomže nikoho nenapadlo se podívat. Od sklářů se pátrání přeneslo na lodního kapitána, jehož rodina tajemství žárlivě střežila. Nakonec muže uplatili značným množstvím zlata a ukázalo se, že zdroj žádaného kovu je právě u města, kolem něhož Tobiáš

minule proplul.

Tobiáš chtěl jet sám a rozhodně ho nepotěšilo, že ho má doprovázet O'Donald se dvěma polními děly a dvaceti střelci. Všichni věděli, že to má zajistit Tobiášův návrat, o téhle části plánu se však nikdo nahlas nezmínil.

„Takže jsme tam kotvili tři dny," pokračoval O'Donald, „dokud ti mizerové nakonec nepřišli k lodi.

Měl jste pravdu, plukovníku, zlato, byli to vážně tvrdí obchodníci. Smlouvání trvalo celý dny, nakonec jsme s nima ale vyměnili jednu pušku, jak jste říkal, trochu prachu a nějaký hodiny, co vyrobil Hawthorne. Dostali jsme všecko olovo, co měli, čtyřicet tun toho je."

„To zdaleka nestačí," poznamenal Andrew. „Potřebujeme pět set kulí na muže pro dvacet tisíc mušket. To znamená přes tři sta tun."

„Á, ale už jsme vypracovali pravidelnej obchodní plán. Slíbil jsem jim padesát mušket, jedno z těch čtyřiliberních děl a pět set hodin, jestli nám do konce léta dodají dalších dvě stě padesát tun."

„Tohle se mi vůbec nelíbí," prohlásil Tobiáš chladně. „Vyzbrojit tyhle pohany by nám nakonec mohlo uškodit."

„Já vím, já vím," řekl Andrew a potřásl hlavou. Podle toho, co mu již Tobiáš pověděl, lidé na jižním konci moře byli Féničané nebo Kartáginci a psané vzorky, které přivezli, to potvrdily. Byla tu možnost, že zbraně rozeberou, vyzkoušejí prach a na všechno přijdou.

„A Tugaři a oni?"

„Oni ty svoje nazývají Merkiové. Prý jsou ještě dva roky daleko."

„Kvůli nim doufám, že mají pravdu."

„Řekli jste jim, že jsme bojovali?"

„Oni tomu nevěřili, tvrdili, že jsme blázni."

„Takže na jih taky není kam utéct," prohlásil Andrew tiše a upřel pohled na Tobiáše, ale kapitán mlčel.

„A měď?"

O'Donald sáhl pod stůl a vytáhl měděnou nádobu.

„Na lodi mám pět set takových a taky pár set prutů, každej váží tak pět liber."

Andrew byl nadšený. Teď bylo na Mitchellovi, aby přišel s tím svým telegrafem, a Ferguson aby zařídil drátovnu.

„Slíbili jsme, že se za měsíc vrátíme pro další náklad.“

„Jenom doufejme, že ti lidé zatím nepřijdou na to, jak vyrobit pušku,“ prohlásil Andrew klidně, a i když se ostatní zasmáli, on neříkal nic. Mohl jenom doufat, že svým sousedům nevytvořili nový problém, nebo, pokud tohle všechno přežijí, nezpůsobili problémy sobě.

Když se ale podíval přes stůl a uviděl tam Kathleen, aspoň na chvíli byl jeho strach pryč.

kapitola čtrnáctá

Je to zase stejné, říkal si Muzta nevrle cestou po hlavní městské třídě. Ulice byly prázdné a ve vzduchu visel pach smrti.

„Můžeš mi sdělit nějaké odhady?“ zeptal se Muzta výběrčího pro mayské město Tultac.

„Můj pane qar qarthe, horečka tu propukla naplno, než jsme se vůbec přiblížili. Je to horší než kdy předtím. S trochou štěstí přežijí tak dva z deseti a většina z nich bude zjizvená, a tudíž nečistá. Dobytek tvrdí, že to začalo přede dvěma měsíci, než roztál sníh a my jsme vyrazili na cestu.“

„Tak budeme jíst nečisté maso,“ zařval Muzta.

Štáb po jeho výbuchu úplně oněměl. Muzta zaječel sprostou nadávku a pokračoval dál, po chvíli se však ohlédl na Alema.

„Jak, zatraceně, jak? Jedeme rychle - celý klan je tři dny cesty za mnou. Vyrazili jsme dřív, než zmizel sníh. Za tří měsíce jsme urazili sedmiměsíční cestu. Myslel jsem, že si tu odpočineme do podzimu a pak se před zimou přesuneme na Rus. Jak, řekni mi?“

„Je to kletba,“ prohlásil Alem a vzhlédl k obloze. Možná na nás věčná nebesa seslala kletbu.“

Muzta se na Alema díval s čirou nenávistí. Potřeboval už jen to, aby šaman

začal vykřikovat, že mor dobytka způsobila nepřízeň nebes. Zakrátko by si horda někde vybila svůj hněv a Muzta si byl jist, že by Tula ukázal prstem.

„Naši lidé zůstanou tady," prohlásil Muzta temně. „V případě nutnosti budeme jíst nečisté maso, ale zastavím se tady. Jenom na dva měsíce, pak vyrazíme dál. Pár zdravých kusů tady musíme ušetřit, jinak, až se sem zase vrátíme, východní i západní Mayové budou pryč a na osm set leguí tu nebude kde přezimovat."

„Ale můj pane," namítal Tula, „to je až za celý okruh daleko. Mně dělá starosti, co bude tady a teď."

„A mně dělá starosti přežití hordy nejen dnes, ale i v příštích pokoleních," zaječel Muzta.

„Když nás budeš takhle hnát, žádné příští pokolení nebude," procedil Tula naštvaně.

Po Tulově výbuchu se všichni odmlčeli. Ve vzduchu visela krvavá výzva. Nejeden Tugar by byl rád, aby se to vyřídilo, i když velmi dobře věděli, že jestli Muzta padne pod Tulovým mečem, nejspíš to bude znamenat začátek občanské války.

Muzta popošel k Tulovi, jenž necouvl.

„Vyzýváš mě otevřeně?" zasyčel Muzta.

Dívali se na sebe snad celou věčnost, nakonec se ale Tula se zavrčením odvrátil.

„Pošli jezdce zpátky k hordě," vyštěkl Muzta. „Řekni jim, ať sem rychle vyrazí."

Ohlédl se na Alema.

„A najdi nějaké náboženské zdůvodnění pro jezení nečistého masa, jinak skončíš pod mým mečem," prskl Muzta a odešel.

Skupina se rozešla a nechala Muztu jeho myšlenkám. Muzta došel přes prázdné náměstí ke stupňům pyramidy a vydal se do schodů. Když došel až nahoru, nahlédl do malé obětní komnaty. Zápach ho vyhnal ven, jen si nevrle bručel o nečistých praktikách dobytka.

Sedl si na schod a zadíval se k východu. Kubata, jedoucí rychle, by už měl překonat tři sta leguí k zemím Rusů. Muzta mohl jenom doufat, že strach z Yankeeů, který v něm hlodal, není opodstatněný, a také v to, že se tam nedostane mor.

* * *

„Co to, ksakru, je?“ zeptal se Andrew. Dalekohled měl zaostřený na podivnou tlupu, která od severozápadu přicházela po Poříčí.

„První zvěstovatelé zkázy,“ odpověděl Kasmar. „Říkáme jim tuláci.“

„Tuláci?“

„Ti se rozhodli spíš prchat, než se podvolit hordě. Začínají se objevovat několik měsíců před příchodem Tugarů. Tugaři určili přísná pravidla, podle kterých ten, kdo před nimi uprchne, se už nikdy nesmí vrátit domů poté, co oni odejdou. Kdyby zjistili, že jsme někomu takovému poskytli přístřeší, zemřelo by tisíc našich navíc. Takové nešťastné duše jsou odsouzené navěky vandrovat, žebrat a krást.“

„Cikáni,“ řekl Emil a vypůjčil si od Andrewa dalekohled, aby se mohl taky podívat.

„Jestli jsou tady...“ začal Andrew a ohlédl se na preláta.

„Tugaři nebudou daleko.“

„Sežeňte oddíl, Hansi. Půjdeme jim naproti.“

Andrew slezl z hradeb, nasedl na koně a stráž, tvořená unionistickými vojáky a skupinou Suzdalců s prvním mušketami, které tu vyrobili, se seřadila.

Andrew nechal koně jít po silnici krokem a muži se zařadili za něj.

„Ještě nikdy jsem o nich neslyšel,“ poznamenal Emil a navedl koně vedle Andrewa.

„Jednoduše o nich asi neradi mluví. Je to další upozornění po hlásným. Jenom doufám, že máme pořád těch šest měsíců, jak jsme plánovali původně.“

Věděl, že bez ohledu na to, jak všechno nakonec dopadne, nebudou mít dost času. Současným hlavním problémem byl fakt, že v Suzdalu prostě nemohlo přebývat půl milionu lidí, což byl současný odhad uprchlíků po zahájení války. Nyní se budovalo druhé město mezi původními hradbami a vnějšími valy o čtvrt míle dál. Emil neustále remcal a měl k tomu dobrý důvod. Udržet hygienu při tolika lidech, natěsnaných na malém prostoru, bude skoro nemožné. Nové lidi bude muset odmítnout - už tak jich bylo dost a tisíce dalších lidí by je ohrozily všechny.

V dálce zahlédl čelo blížícího se zástupu. Andrew zastavil koně a počkal, až přijdou blíž. Nebyl důvod k obavám, nicméně se muži rozestoupili do řady

přes cestu a vyčkávali s nasazenými bodáky. Andrew nechtěl, aby chodili blíž k Suzdalu, protože mezi nimi mohl být tugarský špeh.

Rozedraný zástup se nakonec zastavil deset yardů od něj.

Andrew měl pocit, jako by se díval na nějaký šílený historický příběh, v němž se popletly stránky. Několik lidí ve skupině vypadalo na Aztéky či nějaký podobný národ, jeden z nich měl dokonce ozdobnou péřovou čelenku. Další měli dlouhé skládané sukně, rozedrané věkem. Ostatní měli hedvábná roucha, jeden byl opásán samurajským mečem.

Andrew se neudržel a užasle si prohlížel ohnutého muže v matném a potlučeném kyrysu římského vojáka.

„Bože na nebesích," zašeptal Andrew, „to tady žijí všichni tihle lidé?"

Jeden člen skupiny s pláčem popošel a hluboko se poklonil po ruském způsobu, pak se sklonil a políbil zem.

„Sedmnáct sněhů jsem se modlil, abych se mohl vrátit a zemřít v zemi, kde jsem se narodil," řekl stařec, „protože jsem obešel celý svět a zjistil jsem, že mě cesta vede domů."

Muž se přiblížil. Emil, přemožen lítostí, sesedl a došel k němu. Stařec ho s pláčem objal.

Ostatní se také pohnuli, ale Andrew zvedl ruku a naznačil jim, ať zůstanou stát.

„Je to jenom banda neškodných ubožáků," namítl Emil. „Řekni těm lidem, ať se nepřibližují," nařídil Andrew starci. „Můžou se utábořit tady a dnes jim dáme najíst, ale nechci, aby se přibližovali k městu."

„Nezůstaneme tu," zašeptal stařík. „Víme, že jsme prokletí, ale doneslo se nám, že tu jsou nějací lidé, kteří jsou konečně odhodlaní bojovat, a my jsme je chtěli spatřit na vlastní oči."

„Jak o tom víte?" chtěl vědět Andrew.

„My obcházíme světem - taková zpráva se k nám donese a my ji šíříme dál. Ale nezůstaneme, protože necelý den za námi přichází předsunutá stráž tugarská hordy."

„Cože?"

Andrew seskočil z koně a přistoupil ke starci.

„Proto jsme vás sem také přišli varovat. Mohli jsme se držet víc na sever,

ale já své přátele přesvědčil, aby to neudělali.“

Andrew se na skupinku s lítostí podíval.

Z polí se k silnici scházely hloučky Suzdalců, aby se podívaly na zapovězené tuláky. Stařík si dychtivě prohlížel jejich obličeje.

„Nezná někdo z vás Helgu Petrovou z ulice obchodníků s vlnou?“ zachraptěl dědek.

„Já ji znám,“ zakřičel jeden z dělníků. „Je vdaná za mého bratrance!“

„Má se dobře?“ chtěl vědět stařec a z očí se mu fintily slzy.

„Ano, žije a má se dobře, má tři děti, jedno je už skoro dospělé.“

„Tak jsem žil, abych se dozvěděl, že jsem děda.“

Vzlykající stařec se sesul na zem a přes Andrewovy pokusy je zarazit se k němu rolníci seběhli.

Zbytek tuláků popošel blíž a zvědavě se dívali na drama před sebou.

Z polí přicházeli další a další rolníci, dav přihlížejících se stále zvětšoval a brzy se ozýval poplašený křik, když se starcovo varování rozšířilo.

„Zatraceně, Emile, kvůli tomuhle vznikne panika!“

Emil vstal a nechal starce na zemi v péči ostatních. Zvědavě procházel davem a užasle se díval na tyhle vandráky, kteří cestou kolem světa nasbírali útržky desítek civilizací v rozsahu tisíců let.

Vzadu vlekli několik nosítek, do nichž byla zapražená stará herka, která byla zřejmě u konce sil. K nosítkám přistoupilo množství Suzdalců, podívali se do nosítek a odešli.

Když se k nosítkům dostal Emil, uviděl v nich několik dětí zakrytých špinavými přikrývkami. Rozbušilo se mu srdce a nervózně odtáhl přikrývku.

Práskl výstřel z pistole a všichni kolem Emila se s jekem rozprchli.

„Andrewe, zastav je! Ať se nikdo ani nehne!“

Andrew v Emilově hlase slyšel hrůzu.

Někteří rolníci už o sto šest pelášili pryč a po Emilovi se ohlíželi, jako by se zbláznil.

„Zastavte je, zastavte je!“ vřískal Emil.

Andrew vytáhl revolver a ukázal na prchající Suzdalce.

Většina se zastavila a zvedla ruce, či padla na zem.

Další však v panice utíkali pryč před Yankeeji, kteří se očividně zbláznili.

Emil doběhl k Andrewovi, právě když plukovník několikrát varovně vystřelil, ale vyděšení muži a ženy už byli za kopcem.

Polekaný Andrew se podíval na Emila.

„Jsou to černé neštovice," zašeptal Emil s očima vytřeštěnýma hrůzou.

* * *

„Říkám vám, že by to mohlo zabít polovinu lidí ve městě," vysvětloval Emil zoufale.

„Ale tahle věc," začal Kasmar, očividně zmatený, „tahle věc, co jí říkáte vločkování..."

„Očkování. Po něm jsou lidé nemocní jen chviličku. Musím tě ale varovat, že někteří můžou i zemřít, možná dokonce pár set lidí, jestli to ale neuděláme, zemřou stovky tisíc a Tugaři vyřídí zbytek."

„Takže mě žádáš, abych lidem řekl, že tohle očkování je dobré, i když by je mohlo zabít?"

„Ano," přitakal Emil zoufale.

„Žijeme tu bezpočet pokolení i bez toho očkování," namítl kněz tiše.

„A taky jste žili pod tugarským jhem a já bych řekl, že i s pravidelnými epidemiemi moru, tyfu a bůhvíčeho ještě. Kdybych měl víc času, mohl bych se za očkování zaručit, jenže ho musíme vzít ze zaschlých puchýřů těch tuláků, kteří už neštovice mají."

„Říkáte mi, že chcete strčit ty zaschlé puchýře do našich lidí a že je to ochrání?"

Kasmar vstal na znamení, že audience skončila.

„Andrewe, ukaž mu ruku," vyhrkl Emil.

Andrew popošel a s doktorovou pomocí si vyhrnul rukáv.

„Já očkovaný byl," vykládal Andrew. „Doktor mě sám naočkoval, když jsem vstoupil do armády."

„A cítil ses pak lépe?" zeptal se Kasmar.

„Několik dní jsem byl nemocný, ale bylo to stejné, jako když dostaneš mírnou horečku. Doktor říká pravdu, Blahorodí. Tuláci, které máme v karanténě za městem, s sebou přinesli neštovice. Očividně je šíří před hordou. Několik lidí, kteří se s nimi dostali do styku, uteklo a my nevíme, kdo to byl.

Říkám, Blahorodí, že jestli nám nepomůžeš, za několik týdnů bude z tohohle město márnice, na to můžeš vzít jed.“

„Ale tahle věc - lidé by mohli říct, že je to ďábelský plán, jak zařídit, aby onemocněli.“

„Říká pravdu, Blahorodí,“ ozvala se Kathleen a popošla blíž. „Já jsem léčitelka stejně jako doktor Weiss. Víš, že jsme oba pracovali v nemocnicích, abychom zachránili stovky tvých lidé po boji za osvobození města. O něčem takovém bychom přece nemohli lhát.“

Kasmar zmateně potřásal hlavou.

„Věřím ti,“ řekl dívaje se upřeně na Kathleen, „protože jsem slyšel, jak o tobě jeptišky našeho řádu mluví jako o dobré a svaté ženě. Ale lidé, ti neuvěří.“

„Když jim to řekneš ty, tak uvěří,“ prohlásil Emil.

„Jenomže když někteří z nich zemřou, budou tvrdit, že je církev znovu oklamala. Zoufale se snažím napravit škody, které napáchal Rasnar a preláti před ním. Chci, aby naše církev lidem tohoto světa pomáhala a ne je jenom plnila sliby na svět příští.

Ale nezapomínejte taky, že ve Vazimě je zrovna teď jiný patriarcha a já se s tím musím spokojit. Ve chvíli, kdy jediný z našich lidí zemře na tu věc, kterou chcete udělat, Igor bude proti mně z kazatelny dštít oheň.“

„Ať si,“ křičel Emil, „ale jestli se jeho lidé nenechají taky naočkovat, za pár týdnů bude důkaz nad slunce jasný.“

„Vy chcete to samé udělat lidem ve Vazimě?“ zeptal se Kasmar.

„Já jsem rozhodnutý zachraňovat životy,“ prohlásil Emil tiše. „Doufal jsem, že bys mohl zařídit příměří a já bych mohl vyučit několik lidí z jejich města a zachránit i zbytek Rusi.“

Kasmar se na Emila díval s úžasem. Od velkého rozkolu tady došlo mezi pohraničními hlídkami obou stran k mnoha šarvátkám, ale jinak se protivníci nestýkali, jen na východ mířil nevysychající proud uprchlíků, kteří, jak ubíhal čas, věřili, že je lepší riskovat s tugarskými jámami, než zemřít pod jejich šípy

a meči.

„Promyslím si to," slíbil Kasmar.

Emil se vyčerpaně posadil.

„Je tu teď ještě jeden problém," ozval se Andrew. „Bojím se, že zpráva o příchodu předsunuté hlídky Tugarů se již rozšířila a město je na pokraji paniky. Co to podle tebe znamená, Blahorodí?"

„Obvykle rok před příchodem hordy pošlou nejdřív hlásného. Asi tři měsíce před příchodem hordy přijde výběrčí. To on počítá zásoby ve skladech a pod jeho vedením začíná selekce."

„Takže se ještě neblíží hlavní oddíl?" ujišťoval se Andrew.

„Myslím, že ne," odpověděl Kasmar opatrně.

„Nejspíš jsou nervózní kvůli nám," řekl Andrew a podíval se na Hanse. „Kdybych já byl jejich vůdcem, poslal bych s jejich výběrčím průzkumný oddíl, aby všechno zkontroloval."

Andrew se opřel v židli.

„Aspoň pět set, to bych se vsadil, spíš tisíc," a Hans kývl na souhlas.

„Proč to?" chtěl vědět Kasmar.

„Dobrá taktika," vysvětloval Hans. „Ten hlásný si mohl zjistit, kolik nás je, docela přesně. Řekne si, že jestli tu ještě budeme, přesila dva na jednoho by nás měla smést a zabránit všem potížím pro zbytek hordy. Já bych vzal tisíc."

„Je důležité, aby tady nic neviděli," řekl Andrew. „Čím dál odsud se s nimi střetneme, tím lépe.

Hansi, co máme připravené k akci?"

„Nic moc, plukovníku. Je tu samozřejmě Pětatřicátý a jeden pluk Suzdalců, plně vybavený, ale pořád jenom částečně vycvičený."

„Dělostřelectvo?"

„Pět děl pro suzdalskou první baterii," odpověděl Hans. „Prozatím."

„A O'Donald je pryč s Ogunquit," řekl Andrew jakoby pro sebe, „a nechal nám tu jenom dva napoleony."

„To je všechno, co máme, pane."

„V pořádku, Hansi. Pětatřicátý a 1. suzdalský za úsvitu nastoupí spolu s

oběma bateriemi.

Odkud obvykle přijdou nejdřív?“ zeptal se Andrew Kasmara.

„Po silnici Na poříčí.“

„O kus dál nahoře je pár průsmysků,“ řekl Andrew zamyšleně. „Sám jsem to kontroloval. Pěkné úzké soutěsky - dokonalé místo na past.

Ať muži nastoupí a Kal půjde se mnou. Chci, aby náš vůdce viděl, co tohle nové vojsko dokáže.“

* * *

Kubata přitáhl koně a podezíravě se zadíval na nízké kopce před sebou.

Všechno šlo špatně. V posledních dvou dnech prošli tucty ruských vesniček a na polích nebyl jediný kus dobytka. Těch pár, co zahlédli, při pohledu na jezdce uteklo.

Kde jsou šlechtici, aby své lidi nutili dřít na polích? A přesto byla pole vzorně obdělaná. V jedné prázdné vesnici vstoupil do stodoly. Byl tam podivný stroj, který vypadal jako dvě velká kola, posazená na délku dvou paží od sebe. Kola byla spojena šesti dlouhými čepelemi. Zvědavě do stroje strčil a čepele se otočily a skřípaly o další čepel zasazenou na spodku zařízení.

Vypadalo to jako nějaký sekací stroj, ale k čemu to mělo sloužit, to Kubata netušil. Byl kvůli tomu ještě nervóznější a od té chvíle mu to neustále dělalo starosti.

Ještě nikdy takový stroj neviděl. Mohlo to být zařízení těch Yankeeů?

Jeden z jeho zvědů přicválal zpátky po silnici k čekajícímu zástupu.

„Silnice vepředu je volná, můj veliteli,“ křičel posel a zastavil koně.

Kubata se ohlédl na dlouhý zástup za sebou. Věděl, že válečníci na jeho opatrnost pohlížejí s opovržením. Za včerejšek vyslechl nejednu poznámku, pronesenou za jeho zády, že je tak starý, že se mu už mozek mění na mozek vylekaného dítěte.

„Jsi si jistý, žes nic neviděl?“ zeptal se Kubata.

„Hlásil jsem všechno, co jsem viděl,“ prohlásil zvěd a válečník se na něj zachmuřeně podíval.

„Rozestoupili se tvoji muži po stranách cesty?“

„Jak jsi nařídil.“

Za ním se muži začali neukázněně vrtět.

Nemohl váhat, ne tady. Kdyby ještě otálel a vepředu opravdu nic nebylo, i poslední zbytky úcty, kterou ještě měl, by ztratil nadobro.

S opovržlivým zabručením pobídl koně do klusu a dal znamení ostatním, aby ho následovali.

Oddíl vyrazil po silnici kolem další opuštěné vesnice. Bylo to stejné jako předtím, obilí bylo zaseté a vlnilo se pod letním sluncem, ale v dohledu nebyl jediný kus dobytka. Na silnici si všiml dobytčích stop. Bylo by možné, že před nimi prostě prchali?

Zalesněné kopce nalevo se blížily k silnici a tlačily je stále blíž k širokému rozbahněnému břehu řeky napravo. Údolí bylo stále užší. Tuhle oblast neměl rád, víc se mu líbilo v rozlehlé stepi. Ale kvůli velkému vnitrozemnímu moři a řekám, které se do něj vlévaly, museli na několik dní uhnout hodný kus na sever a jít po kraji velkého hvozdu, dokud nedorazí k brodu, přes nějž by mohl přejít velký oddíl. Stromy se kolem nich stahovaly stále úžeji a Kubata z toho byl celý nesvůj.

Když projížděli první soutěskou, nervózně se kolem sebe rozhlížel. Od hlavní silnice zahýbala menší cesta vysekaná nahoru do kopců. Kubata zastavil koně a přivolal si zvěda. Zbytek zástupu procválal kolem.

„Poslal jsi někoho po téhle stezce?“

„Jak jsi mi nařídil,“ opáčil zvěd a jeho opovržení bylo znát stále víc.

Kubata se zadíval na zem, viděl stopy koně svého zvěda, ale cesta byla nedávno rozdupána dobytkem a projelo tu i několik vozů, zřejmě hodně těžkých.

„A jeho hlášení?“

„Ještě se nevrátil,“ odtušil zvěd chladně.

„Cože?“

„Je to jenom dobytek, můj velký generále,“ odsekl zvěd sarkasticky.

Něco tu bylo špatně. Cítil, jak se mu ježí chlupy na šíji. Kolem se neustále hnali další a další Tugaři, někteří vyřvávali vtipy, další vykřikovali, jaká je to radost vstoupit do chládku lesa. Kolem proklusal i Magtu, vedle něhož jel výběrčí, a tvářil se posměšně.

„Starče, pořád ještě hledáš démony, co se schovávají v lese?“ štěkl Magtu a

válečníci kolem něj se zasmáli.

Kubata si posměšků nevšímal a rozhlížel se kolem. Nejspíš to nic nebude, říkala mu jedna část jeho mysli, trýzněná sílícím nedostatkem úcty, jímž válečníci reagovali na jeho opatrnost.

Něco tu ale bylo špatně, rozhodně špatně. Musel se rozhodnout.

Postavil se ve třmenech a zvedl ruku.

„Zastavit," křikl.

Válečníci před ním začali zastavovat a ti vzadu uhýbali ze stezky na obě strany, aby nenarazili do řad před sebou.

Zároveň ti, co již projeli kolem, pokračovali v jízdě a na jeho křik nereagovali.

Kubata otočil koně, připraven vyrazit po cestě.

A pak z dálky zaslechl lidský výkřik, jasný a plný vzdoru, a svět kolem něj vybuchl.

* * *

„Pal!"

Z lesa vyletěla ohnivá stěna. Tucty Tugarů sletěly ze sedel, koně se vzpínali bolestí a děsem.

Andrew se od střelců rozběhl na sever.

Zatraceně. Ještě minuta nebo dvě a skoro všichni by uvízli mezi dvěma soutěskami. Teď měli v pasti přinejlepším čtvrtinu. Toho šedivce pozoroval posledních patnáct minut a téměř ihned si uvědomil, že to musí být velitel.

Tugar past nějak vycítil. Tak proč do ní ten hlupák nakráčel a pak se zase zastavil?

Další salva a Suzdalci kolem něj zařvali nadšením, když viděli, jak nenávidění Tugaři padají pod jejich kulkami jako klasy pod kosou.

Zaduněl výbuch následovaný vzápětí třemi dalšími, poslední dva zněly hlubokým basem napoleonů. Na silnici to dvakrát zadunělo a další Tugarové popadali z koní, jak jejich řadami proletěly kule ze čtyřliberek. Děla, zamaskovaná na kopci u vesnice, kde bojovali s Michailem, byla odhalena a nyní spustila pravidelnou palbu směrem k vesnici, kde se zmateně mlel konec tugarského zástupu.

Nicméně hlavní útok bude veden vepředu, kde čekal Pětatřicátý, schovaný za první řadou kopců.

Andrew se na chvíli zastavil a díval se, jak se bitva vyvíjí,

„Teď, Hansi!“ zařval. „Zaútočte!“

* * *

„Zpátky!“ ječel Kubata. „Zpátky!“

Všude kolem něj vládl zmatek. V lese znovu zadunělo a Kubata s ohromením a nevírou hleděl, jak tucty jeho nejlepších válečníků padají ze sedel. V šíleném zmatku si jich jen pár sundalo luky, aby palbu opětovalo.

Okolo cválali koně bez jezdců a Tugaři se na zemi potáceli a padali. Viděl, jak kůň vleče Magtua zachyceného nohou ve třmeni, jeho neživé tělo nadskakovalo, když se splašený oř řítil pryč.

Další zadunění a popadali další bojovníci.

Náhle se z lesa ozval šílený, pronikavý řev. Z šera se vynořila horda dobytka s hromovými holemi, na nichž viděl dlouhá kuželovitá ostří.

Co však bylo ještě děsivější, byl způsob, jakým většina z nich postupovala, pomalým krokem a v řadě. Když dorazili na kraj lesa, zastavili se, první řada poklekla a zvedla hromové hole.

Ozval se další řev, objevil se kouř a oheň a těch pár Tugarů, kteří se otočili, aby na nepřítele zaútočili, skončilo na zemi. Kubata stál jako přimražený a díval se. Řada se začala obracet a o kus dál po cestě se objevila další řada se skloněnými zbraněmi a hroty jejich divných oštěpů se leskly na slunci. Uprostřed řady zahlédl tři spřežení s kovovými rourami upevněnými mezi koly.

Bojují s disciplínou, uvědomil si užasle Kubata.

Znovu se zablesklo a Kubatovi cosi hvízdlo kolem uší.

Zezadu slyšel další zarachocení. Ohlédl se směrem, odkud před chviličkou přijel, a uviděl padat další své válečníky.

Kubata pobídl koně do cvalu. Přímo před sebou viděl, jak se z lesa vynořuje modře oděná postava a zvedá na něj zbraň. Kubata se sklonil v sedle a zase to kolem něj hvízdlo. S tasenou šavlí proletěl kolem muže a v paži ho zabrnělo, když čepel narazila na tělo. Dokonce se ani neohlédl, cválal pořád dál.

Lesy byly za ním a jeho kůň se hnal k vesnici. Za ním to zadunělo a před ním ve vesnici vyšlehly dva ohně.

Všude panoval zmatek a vřava. Pobízel koně a vynutil si cestu skrz oddíl, který se snažil znovu nastolit pořádek.

Někteří válečníci se konečně začali bránit, natahovali luky a stříleli do lesa.

Nový zášleh a další padlí.

Zvěd, který mu před chvilkou vzdoroval, nyní stál před ním na silnici a vedle ležel jeho mrtvý kůň.

„Ale je to jenom dobytek," vykřikl zvěd zoufale, když vedle něj Kubata zastavil.

Nejraději by toho pitomce praštil, namísto toho však natáhl ruku a vytáhl válečníka za sebe. Hnal se dál vesnicí, mezi budovami, které nyní hořely od těch divných ohnivých záblesků, co sem dobytek vrhal.

Konečně byla vesnice za nimi a Kubata otočil koně.

Zděšeně se zadíval na koberec mrtvých a umírajících a na své válečníky, kteří mizeli k severu.

„Jak je to možné, Kubato?" zeptal se chabě zvěd.

„Zdá se, že se dobytek konečně naučil bojovat," odpověděl starý válečník ponuře.

Díval se, jak se z lesa vynořuje modrá řada a nalevo od ní se hrnuli muži odění jako ruští mužici a vzrušeně pokřikovali.

Kubata si uvědomoval, že nemůže nic dělat. Kdyby se pustil do boje, snad by jich pár zabil, ale ničemu by to nakonec neposloužilo. Jak se ale díval a přemítal, co se vlastně stalo, učil se. Budou mít první vítězství, ale další už nebude tak laciné.

Z modré řady se vynořil muž na koni. Otočil se, zamával na své muže a pak se podíval na Kubátu.

Takže to musí být on, pomyslel si Kubata. Není tak dobrý jako tugarský nepřítel, ale aspoň je to nepřítel, který umí bojovat.

Kubata se postavil ve třmenech, zvedl ruku a divoce zařval.

Muž naproti zvedl ruku v odpověď.

„Jedeme domů, můj hloupý zvěde," řekl Kubata, „ale až se vrátíme,

budeme vědět, že už je nemůžeme brát jenom jako dobytek.“

* * *

Andrew se díval, jak se Tugar obrací, cválá zpátky po silnici a mizí z dohledu.

Kolem panovala divoká radost. Disciplína v suzdalských radách přišla vepsí, muži nadšeně pokřikovali,

máváli zbraněmi a vysmívali se osamělému jezdci, než zmizel.

Objevil se Hans s úsměvem od ucha k uchu a podíval se na Andrewa.

„Příliš snadný,“ prohlásil.

„To bylo naše poslední laciné vítězství,“ odsekl Andrew ostře. „Ten vůdce byl opatrný. Udělal chybu, ale myslím si, že příště už ji neudělá, krucinál.“

Takže tajemství teď už bylo venku. Byl by raději, kdyby Tugaři nevěděli, proti čemu stojí, dokud nedojde k hlavní bitvě. Překvapení by bylo vším a on musel vytáhnout svůj trumf už v prvním kole.

„Aspoň to našim pozvedne morálku,“ řekl Hans. „Třeba to stálo už za tohle.“

„Doufejme, že za to později nezaplatíme, příteli.“

* * *

Kasmar rozmáchlým gestem natáhl ruku a čekal, až mu dva jáhnové vyhrnou rukáv. Dav vyčkávavě zmlkl. Lidé, namačkaní na náměstí, stáli jako přimražení.

K patriarchovi přistoupil Emil a zvedl tenoučkou stříbrnou jehličku. Kasmar kývl, nejdřív požehnal starému doktorovi a pak přežehnal ruku držící jehlu.

Než měl kněz vůbec čas zareagovat, jehla ho píchla a bylo hotovo.

Diváci užasle vykřikovali.

„Bylo to prosté,“ zvolal Kasmar, „a tak morová nákaza nezasáhne nikoho, kdo bude takto ošetřen. Jako váš vůdce, mí věrní, vám nyní všem nařizuji vykonat to samé. Všechny kostely po celé říši budou otevřeny a tady doktor a jeho určení pomocníci pomohou všechny zachránit. Také nařizuji, aby desátého dne každý, kdo nebude mít na rameni takovéto posvátné znamení, byl vyhnán z města.“

Kasmar požehnal davu a ustoupil Kalovi, který se teď šplhal na vysoké pódium, postavené před katedrálou.

„Dokonce i myši můžou zabít draka, když jich do ohně naplive dost!“ zařval Kal a napětí opadlo, lidé začali bláznivě jásat.

Andrew, stojící vedle pódia, se zadíval na trosky paláce. Na zdech, které ještě stály, visely z oken mrtvoly Tugarů. Obracel se mu žaludek, když musel néco takového povolit, jenže lidem bylo třeba ukázat, že nepřítele je možné zabít. Největší starosti mu dělalo porušení suzdalské disciplíny. Muži se úplně vymkli kontrole a v záchvatu šíleného vraždění pobili všechny zraněné Tugary. Nicméně dobře věděl, jaká by byla jeho reakce, kdyby se role vyměnily.

Takže teď se jim konečně postavili, pomyslel si Andrew, zatímco Kal hovořil ke shromáždění a povzbuzoval je. Největší starosti mu dělal ten šedivec. Jestli není hloupý, budou teď Tugaři připravení na výzvu. Prvek překvapení byl pryč.

* * *

„Já se za tebe nestydím,“ řekl Muzta tiše a ukázal na polštář vedle sebe.

Kubata se unaveně posadil a vzal si pití, které mu jeho náčelník nabídl.

„Neměl jsi mě bránit před radou,“ opáčil Kubata ponuře. „Jenom to ještě víc oslabilo tvé postavení.“

„Můžu si to dovolit,“ uklidňoval ho Muzta, „zvlášť kvůli starému příteli. Teď mi pověz svůj názor.“

„Jak jsem řekl radě, už se nechovají jako dobytek. Ty jejich stroje jsou nebezpečné. Velké zbraně, které skryli na kopci, dokážou vrhnout blesky na tisíc kroků a menší železné koule stejně daleko.

Nejvíc mi ale dělá starosti jejich disciplína. Nepobíhali bezcílně kolem, jak to dobytek vždycky dělal. Ne, tihle šli v řadách. Rozdělali své zbraně, naplnili je, kus pochodovali a znovu vystřelili. Díval jsem se na ty modrokabátníky, ty Yankeeje - bojovali s takovou disciplínou jako naši válečníci.“

„A nebylo možné, abys bitvu zvrátil?“ zeptal se Muzta.

„Pozhodně ne, můj qarthe. Pýcha na mě křičela, abych své válečníky nějak seřadil a zaútočil. Ale mé staré smysly mi řekly, abych to nedělal. Hodně jsem zjistil pozorováním a cítil jsem, že je důležitější to prozkoumat a vrátit se jindy.“

Muzta si v duchu vydechl úlevou. Válečníci, kteří se vrátili, si na Kubátu hlasitě stěžovali, on ale chápal, že se starý přítel zachoval správné.

„A jaký máš plán?“

„Využít naši disciplínu. Je nás víc a jsme pohyblivější. Musíme postupovat v kumě, řadové formaci, a náš postup musí krýt salvy šípů. Nesmíme se na ně rozběhnout, spíš je přidržet na místě a pak je obklíčit. Při tom bude záležet na naší rychlosti.

Nakonec - a ty víš, jak to zraní pýchu našich válečníků - ti, kteří budou bojovat před řadami lidí, musí bojovat pěšky.“

„Pěšky?“ zeptal se Muzta očividně překvapen.

„Pěšky, můj qarthe. Na místě, které zabere jeden válečník na koni, můžou stát tři pěšáci. Taky jsem viděl, že když je bojovník na koni, tvoří mnohem větší terč. Mnozí popadali z koní, když je střelili, a kolem vznikl zmatek. Pěšky bychom si byli vedli lépe.“

„To bude těžké.“

„Tak to vidím já, můj qarthe.“

„Proto se stane, jak říkáš,“ prohlásil Muzta.

„Když jsme se stáhli, vyslal jsem zvědy po západním břehu řeky. Hlásili, že kolem města roste velké opevnění a v kopcích za ním jsou stavby, ze kterých stoupá kouř. A možná tomu nebudeš věřit - já o tom sám pochybuji - ale jeden zvěd tvrdil, že viděl kovového draka, který funí kouř. Za ním byly uvázané dlouhé krabice a drak je táhl přes pole.“

Kubata se tvářil tázavě, jako by ho takové hlášení uvedlo do rozpaků, ale Muzta poslouchal mlčky.

„Jak jsi řekl dřív, mnoho ruského dobytka nosilo zbraně jako ty, které přinesl hlásný.“

„Ano, můj qarthe.“

„Takže je vyrábějí ještě teď,“ poznamenal Muzta.

„Proto musíme vyrazit co nejrychleji, Muzto,“ vyhrkl Kubata vzrušeně. „Musíme tu nechat pár válečníků, aby chránili klany, ale ostatní je třeba rychle odvést na Rus. Mohli bychom proti nim poslat sto tisíc bojovníků a dalších sto tisíc nechat se ženami a dětmi. Bojím se, že oni budou s každým dnem silnější.“

„A my slabší,“ dodal Muzta a na souhlas kývl hlavou.

kapitola patnáctá

„Je to ta nejdivnější zatracená věc, co jsem kdy viděl,“ vyjekl Andrew a užasle vynález obcházel.

„Hodně podobných věcí jsme viděli při tažení na Poloostrov ve dvaašedesátým,“ řekl Hans a balon si prohlížel s viditelnou nedůvěrou.

Při posledním návratu Ogunquit ležely v podpalubí dva nové druhy zboží. První způsobil divokou radost. Kartáginci měli tabák a zpráva byla přivítána bláznivou oslavou. Přivezli také šest tun zinku, který Tobiáš nakoupil, i když pro něj neviděl žádné okamžité použití, nicméně ho stejně přivezl. Hank Petracci, vojín ze setiny A, přišel vzápětí s návrhem na využití zinku, který Andrew nemohl odmítnou i přes to, jak byl bizarní.

Hank utekl s cirkusem a před válkou s ním několik let cestoval. Tvrdil, že by uměl vyrobit balon a nafouknout ho s pomocí zinku a kyseliny sírové. Andrew nezaváhal, okamžitě pochopil nesmírnou cenu balonu pro výzvědnou činnost a svolení dal.

Zpráva o projektu se rozšířila po městě, když Andrew vydal rozkaz, aby byly zabaveny všechny hedvábné šaty. Aby se vyhnul dalším náboženským sporům, otevřel Kasmar obrovskou kostelní loď, takže se na podlaze mohlo šít, čímž zahnal další možnou krizi.

Hank vzal zinek přivezený od Kartáginců a nechal bloky rozřezat na malé kousíčky. Andrew mu přidělil něco drahocenné síry, kterou Hank zpracoval a nechal na slunci, kde se z ní stalo něco, co Ferguson nazýval kysličníkem sírovým.

Pak směs smíchali z vodou, čímž vznikla kyselina sírová. Dříve toho dne nechal Hank konečně přinést velkou látkovou kouli na náměstí a napojil ji na plátěnou hadici, která byla připojená k velké uzavřené krabici. Do krabice nasypali zinkové piliny a dovnitř nalili přes sedmdesát galonů kyseliny sírové, načež krabici pevně uzavřeli. O necelé dvě hodiny později se jim balon kýval nad hlavou, připravený k prvnímu letu.

O'Donald kolem něj obcházel s otevřenou pusou. Sáhl do kapsy, vytáhl doutník z kartaginského tabáku a pokoušel se ho zapálit.

Hank zaječel, skočil k němu a vyrazil mu zápalku z ruky.

Dělostřelec se na vzteklého mladého vojína naježil, ale Hawthorne se mezi ně okamžitě postavil.

„Majore, je v tom plynný vodík. Jedna jiskra a poletíme všichni.“

„Nejspíš rovnou do pekla,“ připojil se nervózně Kal a pozoroval kouřící krabici a hedvábný balon, který se vznášel nad nimi.

„Pořád nemůžu uvěřit, že jste to dal všechno dohromady,“ řekl Andrew Hankovi s otevřeným obdivem.

„Škoda že není větší, pane, ale hedvábí je tady vážně vzácnost,“ prohlásil Hank. „Podle mě unese tak dvě stě dvacet, možná dvě stě čtyřicet liber nejvýš. Myslím, že by mohl vzít tak mě a Hawthorna.“

Hawthorne se vzrušeně obrátil na Andrewa jako kluk, žádající rodiče, aby ho pustili za dobrodružstvím.

„Pane Hawthorne, jste titulárním kapitánem suzdalské pěchoty - a já vás potřebuji tady víc než někde v oblacích. A kromě toho, synku, proč nejste u své jednotky a necvičíte?“

Ostatní důstojníci se pochechtávali. K jejich úžasu se z maličkého Hawthorna stal jeden z nejlepších cvičitelů neustále rostoucího suzdalského vojska. Zdálo se, že jakýmsi zvláštním způsobem jeho mírný hlas, pověst, kterou získal útěkem z Novrodu, a svatba s Kalovou dcerou mu u vojska vysloužily hlubokou úctu.

Hodně mužů z jeho prvního oddílu nyní sloužilo jako seržanti a dokonce důstojníci u tří divizí, které byly zatím vycvičeny a vybaveny.

„Pane, moji muži mají strážní službu na hradbách o sto yardů dál,“ procedil Hawthorne škrobeně.

„No, řekl bych, že když uvidí svého mladého důstojníka létat, určitě to na ně udělá dojem,“ řekl Andrew chápavě, „tak do toho, zkuste to. Ale buďte opatrný - nechtěli bychom, aby se tátovi tak rozkošné holčičky něco stalo!“

Muži se smáli a Vincent při zmínce o své dcerušce přímo zářil. Skočil do koše pod balonem a spiklenecky mrkl na Hanka, svého přítele.

„Tak dobrá, uvolněte lana,“ nařídil Hank. Suzdalská pozemní osádka s

přehnanou důležitostí plnila rozkazy mladého Yankeeho, o němž místní zpola věřili, že je čaroděj.

Když byla lana odvázána, balon zůstal na startovací plošině uprostřed náměstí, Hank začal teatrálně odvazovat pytle s pískem, uvázané kolem koše. Když dva spadly, balon začal pomalu stoupat.

„A teď vám profesor Petracci předvede ukázku vzdušné odvahy na celé Valdennii doposud nevídané a netušené," křičel Hank svým nejlepším principálovským hlasem, když balon stoupal nahoru.

Po městě se rozléhal překvapený křik, jak kývající se koš stoupal výš a výš kolem velké věže katedrály.

„Dimitriji, Pjotre!" volal Hawthorne a mával na své muže, kteří stáli na hradbě u přístavu s otevřenou pusou. Když muži zahlédli svého mladého velitele, hopsali jako pominutí a vzrušeně ukazovali, a pak se začali naparovat, že slouží pod Yankeejem, který umí dokonce létat.

Stoupání se zpomalilo, jak váha poutacího provazu zpomalovala let balonu.

„Pozor!" zařval Hank, když odřízl další pytel, který dopadl na náměstí pod nimi.

Balon stoupal stále výš, až se nakonec v pěti stech stopách dostal na konec poutacího provazu, kde se pomalu pohupoval a obracel.

„Nemyslel jsem si, že mě starý Keane nechá letět," vykřikl Hawthorne vzrušeně.

„Ty máš lítání v očích, kamaráde. Viděl jsem to, hned když ses zatoulal do my laboratoře," prohlásil Hank velkoryse, „a tak jsem si řek: Tady toho by měl profesor Petracci radši vzít pod svá ochranná křídla," a oba přátelé se zasmáli.

Hawthorne se nadšeně rozhlížel. Na východě pracovala naplno velká slévárna i manufaktury a z komínů jim stoupala oblaka kouře. Na sever od slévárny stála prachárna a velké kolo se otáčelo a poháněl dřevěné buchary a mlýny. Pod tím stály dlouhé přístřešky, kde se skladoval prach. Sem se také nosily kartony na nábojnice a olovo, vyráběly se náboje a po tisíci kusech se dávaly do krabic. V oddělené budově tucty žen šily plátěné pytle a plnily je prachem pro dělostřelecké patrony, které pak skládaly na čekající vagón, jenž je vozil do zbrojnice ve městě.

Z jihu zaslechl hvízdnutí a zahlédl lokomotivu, táhnoucí tucet vagónů. Rachotila přes jižní výhybku a míjela starou Waterville se třemi prázdnými vozy.

Pod ním pokračovaly práce na opevnění, na vnější hradbě, která nyní sahala do výše dvaceti stop a obkružovala město kolem dokola.

Ozvalo se zarachocení mušket podtržené ranami z tuctu polních kusů pálících salvou. Když se Hawthorne podíval na cvičiště, zamrazilo ho, neboť spatřil celou brigádu suzdalských vojáků, šestnáct set mužů stojících v bitevní linii skoro tři sta yardů dlouhé. Ze cvičiště stoupal dým a nahoru se nesl vzdálený křik účastníků nad tou ukázkou síly, kterou právě převedli. Tisíce dalších stály po stranách, sledovaly ukázku a připojily se k jásotu.

Hawthorne se podíval k severovýchodu. Vzdálené pahorky jako by se zvedaly ještě výš, jeden nad druhým. Sedm mil vzdálené soutěsky byly dalekohledem jasně vidět, Vincent rozeznával řadu opevnění, která se tam budovala. Viděl, jak z kopců nad průsmyky stoupá kouř z hořících ohňů, jak se tam čistila síra potřebná do střelného prachu.

Ale válečné přípravy ho neuchvátily tolik jako nesmírná krása zvlněné krajiny s prvními náznaky barev podzimu. V dubových a javorových hájích se již objevovaly první červené a žluté odstíny a břízy se mihotaly v teplém odpoledním světle. Na polích zatím Fletcherovy žáci stroje a rolníci sklízeli úrodu.

Když se podíval dál k severu, málem rozeznával mýtinu, která byla vysekaná kolem třicet mil vzdáleného brodu. Viděl, jak se nad brodem zvedá strážní věž, kterou nedávno postavili, a dokonce i povlávající signalizační vlajky, nejspíš dávaly znamení řadě věží, které byly postavené na jihozápadě jako strážní stanice. Hawthorne otočil dalekohled na západ a v dáli uviděl, jak se před ním otevírá širá step, až nakonec země a nebe zdánlivě splývaly. Chvíli se tam díval a snažil se zjistit, zda je ta šmouha na obzoru mrak nebo prach.

Vyrušilo ho tiché zaúpění, takže se otočil k Hankovi, který seděl na patách na dně koše.

„Něco není v pořádku?“ zeptal se Hawthorne.

„Nic, vůbec nic,“ procedil Hank chabě.

„Vypadáš trochu sklesle, kamaráde.“

„To přejde,“ řekl Hank.

Napřel se do nich závan větru a koš rozhoupal. Hank zasténal.

„Hanku,“ řekl Hawthorne tiše, „mám otázku.“

Hank zaúpěl a chytil se za hlavu.

„Tys v něčem podobném ještě nikdy neletěl, viď?“

„Jenom jsem seděl na zemi a koukal se,“ zakvílel Hank, když se do koše znovu opřel vítr a roztočil ho.

* * *

„Čemu se tam ten Hawthorne sakra směje?“ zeptal se Andrew.

„Nemám ponětí, ale rozhodně tomu klukovi závidím,“ řekl Emil, dívaje se na oblohu.

„No, Emile, možná až tahle válka skončí, mohl by si Hank otevřít obchod a svézt vás.“ Andrew došel ke svému koni a vyhoupl se do sedla a jeho štáb se k němu připojil.

„Začněme,“ řekl Andrew a pobídl koně. Skupinka vyrazila cvalem k východní silnici a projela hlavní branou.

Pár set yardů za dřevěnou městskou hradbou se zvedalo vnější opevnění. Šest měsíců v petersburských zákopech Andrewa a jeho muže naučilo kopat a pod jejich dohledem byl kolem celého města vybudován mohutný hliněný val. V každém rohu byla vystavěna bašta zvedající se ještě deset stop nad valem. Kdyby byli odříznuti, mohli se muži stále udržet, v bunkrech byly zásoby munice a dávky potravin. Skupina projela silně opevněnou severní branou a přejela po mostě třicet stop široký suchý příkop. Za branou bylo pole pokryté řadami naostřených kůlů, zátarasy z křoví a nástražné jámy.

Andrew zastavil koně u železnice a kolem projel vlak. Malady, u píšťaly nejnovější lokomotivy Bangor, se zakřenil a zasalutoval, jak vlak duněl kolem a zahnul nahoru k manufakturám.

„Tady se to rozhodne, pánové,“ prohlásil Andrew a ukázal na obranné stavby. „U brodu a v soutěskách je hodlám zdržet jen tak na den dva. Ale tady je zlomíme.“

Andrew se na chvíli odmlčel a rozhlížel se, kolem zatím hrkotaly vozy s první úrodou na cestě do města.

„Jak si stojíme, Fletchere?“

Kulatý kapitán přišel a chvíli si prohlížel náklad jablek na voze, který je míjel. Sebral dvě jablka, jedno podal Andrewovi, z druhého si ukousl.

„Část pšenice už je ve mlýnech, ale pořád potrvá pár týdnů, než to sem všechno dostaneme z odlehlejších okresů. Na jih od města mám v ohradách několik tisíc kusů dobytka a dvakrát tolik prasat. Při první známce potíží je

naženeme do města a začneme porážet.“

„Ale kolik to zatím je?“ vyptával se Andrew.

„Dost jídla na šedesát dní,“ odpověděl klidně Fletcher. „Ještě dva měsíce potrvá, než budeme mít dost, abychom vydrželi do jara a do začátku příští sklizně. Vy musíte vybojovat válku, pane, já musím zajistit, že jestli vyhrajeme, bude tu ještě dost jídla, abychom se dožili příštího léta.“

„Rozumím, Bobe,“ řekl Andrew. „Pokračujte.“

„Mino?“

Po Andrewově boku se objevil major se zapadlýma očima.

„Vyrábíme až tři sta mušket denně, pane, zatím máme něco málo přes deset tisíc,“ začal důstojník nepřítomným, téměř mechanickým hlasem. „Taky každý den uděláme dvacet dlouhých ručnic, zatím pět stovek. Jestli budu mít ještě dva měsíce, mohl bych přejít na víc pušek místo mušket.“

„Ten čas vám slíbit nemůžu, Johne,“ řekl Andrew.

„A co dělostřelectvo?“ optal se O'Donald.

„Zatím tři čtyřliberní kusy denně. Jsou vyrobené formy na pár devítiliberních, ale ty budou nejdřív za dva týdny. Zatím devadesát kusů.“

„A ostatní zásoby?“ zeptal se trpělivě Andrew, který si uvědomil, že jeho hlavní zásobovatel už dávno překročil hranici nervového vyčerpání.

„No, ehm, pane, teď zrovna odlíváme ten poslední náklad olova. Mám na skladě skoro čtyři miliony nábojů do mušket, sto tisíc dalších pro naše vlastní ručnice a dvacet tisíc dělostřeleckých nábojů. Denně vyrábíme sto tisíc nábojů do pušek a pět set pro děla. Problém je, že prachárna pracuje na maximum - to je slabé místo. Abychom uspokojili poptávku, potřebujeme denně přes tunu síry, a tolik prostě nedostaneme. Jinak bychom zvládli víc.“

„Vedl jste si dobře, Johne. Jsem na vás hrdý - nikdo jiný by to nedokázal.“ Major chabě kývl v odpověď.

A nestačí to, pomyslel si zachmuřeně Andrew, ani z poloviny ne. Za čtyři hodiny u Gettysburgu vypálili přes sto ran na muže. Ve čtyřech řádných bitvách vypotřebují skoro všechno, co mají. Potřebovali čas, zoufale potřebovali víc času.

Andrew se nicméně dál tvářil klidně a sebejistě, podíval se na svého mladého telegrafistu a kývl.

„Natahujeme dráty, hned jak je dostaneme z drátovny,“ hlásil Mitchell. „K hlavním baštám mám od vašeho velitelského stanoviště v katedrále natažené čtyři dráty. Další vede od slévárny a prachárny do přípojky ve Fort Lincolnu. Taky mám jeden drát pro balon a zítra začnu natahovat linku k brodu. Za brodem máme signální věže každé dvě míle až na kraj stepi. Tak budeme varovaní hezky dopředu. Taky mám v zásobě pár mil drátu pro nutné případy, až začne obléhání. Máme vycvičených dvacet telegrafistů. Pár Suzdalců má vážně dobrá zápěstí — jeden už zvládne skoro dvacet slov za minutu.“

„Dobrá práce, synku. Pokračujte.“

Pobídl koně do klusu a vyjel na kopec, odkud se zadíval na cvičiště.

„Tak, generále Hansi, jak si vedou?“

Andrew se usmál na starého seržanta, který měl na uniformě hvězdičky suzdalského generálmajora, přičemž stále nosil staré prýmky vrchního seržanta.

„Nikdy mě nenapadlo, že ze mě bude zatracenej generál,“ zavrčel Hans.

„No, v poslední době jsme všichni povýšili,“ prohlásil Andrew dobromyslně.

Dobře si uměl představit, jak by mu staří kamarádi doma tohle rychlé povýšení záviděli. Hans byl velitelem sboru, a měl tak na povel tři pěší divize a dva prapory dělostřelectva. Důstojníkům Pětatřicátého, kteří nyní od Hanse přijímali rozkazy, a několika dalším seržantům to příliš nevadilo, ale O'Donald se s Hansem střetl kvůli rozhodování, Andrew zpola tušil, že se celá záležitost rozhodla „za stodolou“, protože oba se jednoho dne objevili s pěknými modřinami a najednou se chovali jako dobří přátelé.

Houston a seržant Kindred od setiny E povýšili na velitele první a druhé divize, seržant Barry teď velel třetí. Pod nimi další povýšili na velitele šesti brigád a čtyřiadvaceti pluků, kdy každý měl čtyři sta mužů. Čtvrtá divize byla právě ve výcviku a čekala jen na zbraně, zatímco se již vytvářely pátá a šestá. Skoro polovina pluku nyní získala velení, ale Andrew chtěl, aby jádro starého Pětatřicátého zůstalo jako sbor profesionálů pod jeho přímým velením. Na Kalův návrh souhlasil, že řady doplní veterány z boje v soutěsce, a dvě stovky Suzdalců teď pyšně nosily unionistickou modrou.

Sto padesát tisíc dalších, kteří budou bojovat, bylo rozděleno do oddílů domobrany, ovládané převážně Suzdalci. Těmto jednotkám nyní pod Kalem velelo několik šlechticů a hodně starých zbrojnošů.

Andrew se uhnízdil v sedle a díval se, jak brigáda, která před chvílí střílela salvami, nyní nacvičuje obrat brigády vpravo.

Pravý konec linie zůstal na místě, zatímco dvojřad čítající šestnáct set mužů, táhnoucí se dobře přes tři sta yardů, se začal otáčet jako obrovské křídlo vrat, a ve větru pleskaly plukovní modrý a národní bílý prapor. Levá část linie byla kostrbatá, muži utíkali naplno, a přes cvičiště se nesl vzdálený křik velitelů.

„To není špatné," poznamenal Andrew. „To vůbec není špatné, Hansi."

„Mohlo by to být zatraceně lepší," zavrčel seržant, ale Andrew viděl, jak pyšný je jeho starý učitel na své nové mužstvo.

„Akorát že to nikdy nedělali pod palbou," připojil Hans zadumaně. „Pak to teprve zjistíme."

Ze zamyšlení je vytrhlo volání z dálky. Andrew se ohlédl a viděl, jak z města cválá kurýr, míří přímo k nim a cestou prudce pobízí svého koně.

„Myslím," poznamenal tiše Andrew, „že to zjistíme velmi brzy."

* * *

Muzta zastavil koně a zadíval se na dřevěnou věž na kopci. Její osamělý obyvatel ležel mrtvý na zemi s několika šípy v hrudi.

Nad mrtvým stál Kubata a zadumaně si ho prohlížel.

„Co je to?" zeptal se Muzta.

Kubata ukázal na červené a zelené praporky, které ležely na zemi vedle mrtvoly.

„Vědí, že přicházíme," řekl generál tiše.

„Ten muž nás viděl na tisíc kroků, a přesto zůstal a dával znamení, dokud jsme ho nesrazili salvou. Vidět nás mu nestačilo - nejspíš nás i docela dobře spočítal."

Muzta si zastínil oči a zadíval se k severu. Roztroušené stromy se na výše položených svazích začínaly slévat v jednolitý porost a vzdálenější kopce byly zcela zalesněné. V zeleni se objevovaly vínové a zlaté pruhy.

Jeho předsunutí zvědové již byli mimo dohled, odcválali napřed.

„Tam, vidíš?" zeptal se Kubata a ukázal na červenou šmouhu, míhala se sem a tam.

„Tahle věž dala znamení té druhé a za kopcem musí být další, až k brodu, o osmdesát krát tisíc kroků dál. Byl bych ochotný se vsadit, že zpráva již dorazila do města.“

„Dva dny rychlé jízdy k brodu,“ řekl Muzta tiše.

„Budou tam na nás čekat,“ dodal klidně Kubata.

Muzta se otočil v sedle, jak se na kopci objevily zástavy Olktů. Deset tisíc bojovníků, první uměn tugarského voje. Koňské oriony na žerdích vlály a velitelé cválali kolem a zdravili Muztu zdviženou pěstí. Za nimi, v řadách po stu bojovnících, přijížděla elitní garda tugarská hordy.

Muztovi se vzedmula hruď pýchou. Víc než jeden okruh to byl pouze rituál. Od Onci Olktové nevyjeli do války. Tehdy to byli jejich otcové. Nyní jeli v řadách synové a Muzta viděl i tři svoje, které mu porodila první vyvolená, jak cválají kolem a vesele mu mávají. Muzta se na ně přísně podíval za takový projev neúcty.

„Jsou mladí a vzrušení štvanicí,“ prohodil Kubata, jako by se omlouval. „Jako jsi byl i ty.“

Muzta se na Kubátu podíval a usmál se.

„Vážně jsem byl tak hrozný?“

„Byl jsi orel,“ řekl Kubata s úsměvem.

„Tak se vyšplháme do toho orlího hnízda a porozhlédneme se,“ navrhl Muzta. Po žebříku vyšplhal na plošinu. Nahoře se zadíval k západu a ten pohled mu zvedl náladu.

Před sebou měl tucet uměnu, klikatící se kolony se táhly daleko za obzor. Sto dvacet tisíc Tugarů jelo v disciplinované formaci, oddíly sto krát sto jezdců tvořily kostky na širé, otevřené stepi.

„Úchvatné, prostě úchvatné!“ křičel Muzta na Kubátu, jenž tu stál se zkříženýma rukama a díval se, jak vojsko postupuje.

„Stejně krásné jako u Onci,“ přidal se starý generál zádumčivě. Ten pohled mu rozdmýchal krev.

Ohlédl se přes rameno na stoupající les.

„A to všechno,“ dodal a ukázal na bojovníky, „musíme procpat těmi kopci a nakonec dostat na jedinou silnici vedoucí přes jediný dostupný brod. Tam na nás budou čekat.“

„Olktové nám udělají cestu,“ odtušil klidně Muzta.

* * *

Andrew cválal podél dlouhých stěsnaných řad a pochvalně si prohlížel divizi, nastoupenou v časném ránu.

Deset tisíc pod jeho velením, říkal si. Vzpomínal si, když Reynolds, jeho starý velitel sboru, projížděl zhruba stejným způsobem před muži, s bojovými zástavami sboru, štábem a kurýry za sebou. Vzpomínal si na úžas, který cítil nad takovou mocí, i závist.

Teď dělal to samé a muži v řadách k němu vzhlíželi, jako on kdysi k Reynoldsovi.

Tři divize byly v plné polní - muškety na ramenou, sto nábojů v kapsách a tornách. Přes rameno měli pověšené stočené pokrývky, u boku hrubé brašny či pytle se sedmidenními příděly. Byla to ta nejstrašnější pěchota, jakou kdy viděl, skoro všichni suzdalští mužici ještě měli staré tradiční volné rubašky, křížem převázané kamaše a pytlovité onuce, přesto to byli vojáci, a když při jeho příchodu začali spontánně jásat, bylo vidět, jak jsou na sebe pyšní.

Andrew zasalutoval a projížděl kolem řady padesáti děl, která budou pod O'Donaldovým velením, zatímco ostatní zůstanou v záloze nebo na Tobiášově lodi.

Andrew konečně dorazil do čela zástupu, obrátil se a naposledy se ohlédl.

Cítili se Grant nebo Bobbie Lee stejně? napadlo ho mimoděk. Bylo v tom chladné vzrušení, srdce se mu rozbušilo, ale taky tu byla děsivá zodpovědnost. Předtím byl vždycky někdo nad ním, někdo, kdo mu mohl říct, aby držel to a to místo, aby pochodoval dál nebo aby ustoupil. Teď v tom byl sám. Jediná chyba a ve chvilce bude vše ztraceno. Ve staré válce je vždycky pobízelo volání po vítězství či smrti. Ale všichni věděli, že i když bitvu prohrají, stále se budou moci čestně vzdát. Tady byl starý dutý pokřik mrazivě skutečný. Jestli udělá chybu teď, nejen jeho vojsko, ale všichni, kdo do jeho rukou svěřili své životy, zemřou též.

Podíval se směrem k městským hradbám, na nichž stály tisíce lidí, kteří se dívali, jak vojáci odcházejí.

Andrew nechtěl začít válku takhle. Ale Tugaři ho přinutili jednat, přišli mnohem dříve, než si představoval i v těch nejčernějších chvílích.

Museli získat čas, zdržet Tugary ne jenom o den dva, ale o týden, o dva,

bude-li to možné. Každý den znamenal víc zbraní, víc prachu a, co bylo nejdůležitější, zoufale potřebovali potraviny, které se ještě přivážely.

Musel získat čas a na to měl jen svou smutně malou armádu.

Kolem něj se shromáždil jeho štáb, někteří se tvářili nevesele, kdežto jiní, zvlášť mladí divizní a brigádní velitelé, byli celí rozzáření a nadšení vyhlídkou na to, že povedou tak silné vojsko do boje.

Od řeky se ozvalo pískání Ogunquit, když loď vyrazila proti proudu k brodu. Na palubě byli muži Pětatřicátého jako předsunutý voj spolu se čtyřmi napoleony a tuctem čtyřliberek, které zůstávaly na palubě lodi a jako plující baterie měly krýt brod.

„V pořádku, pánové, dejme se do toho," řekl Andrew klidně. Důstojníci se vzrušeným výskáním odcválali ke svým mužům a na pomalých chladnokrevnících vypadali poněkud směšně.

Andrew se podíval na Minu, Kala a Fletchera, kteří mu zůstali po boku.

„Pánové, kupuji vám čas krví. Rozumíte? Čas krví. Tak toho plně využijte," a pobídl koně do kroku.

Přes pole doléhaly rozkazy, ozvalo se víření bubnů, rozbalovaly se prapory.

„Seberem se kolem vlajky, chlapci..."

Píseň začal první pluk v řadě a brzy se připojilo celé mužstvo.

V ruštině to znělo zvláštně, ale slova Andrewovi vehnala slzy do očí.

„Toť bojový křik svobody. Unie věčná zůstane, hurá, hoši, hurá, Svrhněme Tugary, ať vlajka naše vlá, ať žije svoboda..."

A za Andrewem, jenž jel osamocený v čele, vojsko prošlo hradbou Suzdalu na cestu mířící k severu.

* * *

Zachmuřené pluky pokračovaly ránem, kdy se oteplovalo, pak poledním žárem, až k mírnému chládku večera, a překročily dva průsmyky. Vojáci procházeli kolem otevřených polí, kde se rolníci zastavovali a chvíli se dívali, načež se spěšně vraceli k práci, aby co nejdřív sklidili úrodu. Dělníci ustupovali stranou, aby nechali projít vojsko, a pak se vraceli ke kopání další linie obrany.

Dvě míle v hodině, po padesáti minutách pochodu následovala desetiminutová přestávka, a pak, na ztuhlých nohou, dál, další dvě míle.

Andrew se zastavoval u každé signální věže, aby si poslechl poslední hlášení. Třicet věží padlo, pak jednatřicátá a dvaatřicátá. Andrew věděl, že s každým signálním postavením padl další muž, jenž zůstal až do posledka, aby předal tolik potřebné informace.

Tugaři postupovali rychle. Andrew si myslel, že osmdesátimílové varování jim poskytne dost času, ale museli pokračovat bez delších přestávek. Ogunquit a Pětatřicátý už byly na místě, ale to nebude stačit. Ušli dvacet mil a Kolo teď vyplňovalo večerní oblohu přímo nad nimi, on však hnal muže dál.

Kolem vesnice a přes křižovatky, Andrewovi to znovu připomnělo Gettysburg, tu zvláštní snovou noc. kdy pochodovali a všichni věděli, že na ně vepředu čeká osud národa. Tato noc byla dokonce stejná, chladná po horkém dni, ozýval se pravidelný dusot nohou a stejný monotónní zpěv.

„Držte se u sebe, chlapci, žádný courání, blíž k sobě, chlapci.“

Velké kolo stoupalo stále výš a pak se sklonilo k západnímu obzoru.

Dostali se k další signální pozici a Andrew vzhlédl a žádal hlášení. Muž nahoře neodpověděl, měl plné ruce práce, jak pochodní předával hlášení. Konečně zprávu dokončil a slezl dolů. Podle starého zvyku Suzdalce zapomněl zasalutovat a místo toho se uklonil.

„Všechny až na posledních pět signálních věží padly,“ hlásil stařík.

Deset mil pro ně, pomyslel si Andrew, a nám pořád zbývá pět. Musejí být stejně utahaní jako my. Ohlédl se na muže, kteří klopýtali kolem nich, jako by byli náměsíční. Nechal tam čekat jeden pluk Suzdalců a taky Pětatřicátý. Muži s ním si potřebovali odpočinout, jinak pro to, co přijde, nebudou k ničemu.

„Posel!“

Zastavil u nich vyčerpaný chlapec na koni a zasalutoval.

„Že zdravím generála Schudera, vyřiďte mu, ať předá dál, že se má zastavit. Ať se muži zbytek noci prospí a vstanou za svítání. Já pojedu k brodu.“

Kluk zasalutoval a zmizel zpátky na cestě.

Hansi, starý příteli, až uslyšíte zbraně, raději byste je měl přivést rychle, říkal si Andrew v duchu. Když se škrábal zpátky do sedla, zaúpěl námahou a se štábem za sebou odcválal tmou k severu.

kapitola šestnáctá

Přes brod projel cvalem osamělý jezdec a voda přitom vysoko stříkala. Muž stál ve třmenech a vzrušeně mával kloboukem.

„Přicházejí! Už přicházejí!“

Andrew, stojící na břehu řeky, kývl. Muž projel zpátky a hnal svého koně po břehu do lesa za řekou.

Bylo překrásné ráno. Na obzor za ním vycházelo tmavé rudé slunce a jeho paprsky krajině propůjčovaly načervenalý odstín. Měl v tom vidět špatné znamení, ale pro něj to teď znamenalo jen krásu. Lesy oživly zpěvem ptactva a švitořením veverek, které vyrušili muži na zemi pod nimi.

Andrew se podíval na linii. Postavení bylo dobře zamaskované, hlínu vyházenou ze zákopů zakrývalo křoví, suché větve a drny.

Už je slyšel, pravidelný dusot v dálce, jako blížící se vlna. Obrátil se, vyšel na val a sklouzl do zákopu, vytáhl polní dalekohled a čekal.

Dusot sílil. Už by měli být určitě na dohled, řekl si. V lese na druhém břehu se cosi hýbalo. Zvedl dalekohled.

Ne, nic.

Znovu pohyb, vzlétlo hejno ptáků. Pak další pohyb a konečně je uviděl. Osamělý Tugar, hodně skloněný, utíkal od stromu ke stromu, pak další a ještě jeden, zabírali les jako indiáni.

Takže se už poučili, pomyslel si. Po dvou po třech, teď po tuctech, viděl je, jak postupují k protějšímu břehu o dvě stě yardů dál.

„Tam,“ šeptl jeden z jeho mužů a zvedal se, aby se mohl podívat.

„Držte se dole,“ sykl Andrew.

Jeden z Tugarů na druhé straně stál chvíli nehybně a díval se přímo na něj, pak se otočil a zmizel.

Dusot kopyt byl stále hlasitější, a jeden Tugar, jako by náhle vyrostl ze země, přitáhl otěže na druhém břehu řeky.

Válečník tam stál sám a stínil si oči před sluncem. Pyšný, opovrhující

nebezpečím, dlouho dobu tam jen seděl na koni a díval se.

Napětí bylo nesnesitelné. Andrew cítil, jak jsou jeho muži i osamělý suzdalský pluk připravení, čekali jen na povel, ale on chtěl vyčkat, nechat nepřítele, aby se přiblížil až skoro k nim, než začne střílet.

Na kraji lesa se objevovali další a další Tugaři, ale dál nešli. Chvíle se táhla celou věčnost, obě strany o sobě věděly, ale nepostupovaly.

Ticho protrhlo prásknutí muškety, jako výkřik narušující mírumilovný klid v kostele.

Andrew vstal a hledal muže, který porušil jeho rozkaz. Ozvalo se další prásknutí a ještě jedno.

Jezdec už otáčel koně a tomu od kopyt odletovaly obláčky prachu.

„Zatraceně!“ zarval Andrew, ale bylo příliš pozdě, jak se celý suzdalský pluk utrhl ze řetězu a vypálil nerovnou salvu. Jezdec sletěl ze sedla. Noha se mu zachytila ve třmeni a kůň zmizel v lese.

Pro muškety s hladkou hlavní to bylo prostě příliš daleko, Andrew by se divil, kdyby Tugara vůbec zasáhli.

Z protějšího břehu se ozval hluboký hlas rohu.

A pak, na obloze nad řekou, se zatměl mrak, jak z lesa vyletěla salva šípů.

„K zemi!“ křikl Andrew.

S chřestěním kolem něj dopadly stovky šípů a v zákopu se hroutily první oběti.

„Pětatřicátý! Vyhlédnout cíl! Palte podle uvážení!“ zavelel Andrew.

Jednotlivě a pak ve zrychlujícím se staccatu se ozvala střelba z pušek. Andrew utíkal zákopem k místu, kde byla zakopána čtyři děla. Seržant Dunlevy mu zasalutoval.

„Začněte pálit kulemi do lesa po obou stranách brodu!“ nařídil Andrew. „Ať mají o čem přemýšlet!“

Ve chvilce čtyři kusy poskočily v salvě a keře a stromy za vodou se vzápětí začaly lámat.

Ze suzdalské linie severně od brodu práskla další salva a Andrew přeběhl otevřenou cestu k jejich řadám.

„Plukovníku Andersene!“ zaječel Andrew cestou přecpaným zákopem. Na

muže padala další sprška šípů a muž před Andrewem se sesul z valu a zhroutil se mu u nohou. Andrew ho přeskočil a pokračoval v cestě.

„Andersone!“

Mladý důstojník, jenž byl před pár týdny pouhým poručíkem, se vykuleně obrátil na očividně rozzuřeného velitele.

„Krucinálfagot Andersone, víte, že vaše zbraně na tuhle vzdálenost nezasáhnou ani vrata od stodoly!“

„Muži prostě začali střílet!“ překřikoval střelbu z mušket mladík.

„Tak je sakra zarazte. Plýtváme prachem. Ať se srazí blíž, hergot, ať jdou blíž!“

Andrew ohromeně přihlížel, když Anderson vyskočil na val.

„Zastavte palbu!“ zaječel Anderson. „Zasta...“ Mladý důstojník přepadl do zákopu, z hrdla mu trčel šíp.

Zatraceně, nadával v duchu Andrew.

„Majore Blacku!“ Andrew se protlačil zákopem a zahlédl korpulentního bývalého seržanta, jak sráží muškety stranou, řve a snaží se zavést do části linie pořádek.

„Anderson je mrtvý!“ zavolal Andrew. „Steve, teď jste plukovník vy. Uklidněte ty muže a přestaňte plýtvat střelivem!“

Black zasalutoval a bez dalšího slova se obrátil a začal řvát rozkazy. Ve chvilce byl pluk pod kontrolou, choulil se před bouří a čekal. Andrew se vrátil na jih, znovu přeběhl přes silnici a skočil do zákopu Pětatřicátého.

Muži bojovali jako zkušení veteráni. Nabili pušku, vylezli na val, pečlivě zamířili, vystřelili a sklouzli zase dolů. Noví suzdalští rekruti, očividně roztřesení, je pozorovali a učili se. Rutina již byla zaběhaná, dva tři muži nabíjeli a podávali ručnice zkušeným střelcům, kteří pálili ránu za ranou. Přes kouř Andrew viděl, že již dosáhli jistého účinku, neboť na břehu leželi padlí Tugaři.

* * *

Muzta se opíral o strom a pozoroval boj.

„Viděli jsme jich dvě formace, Yankeeové jsou na jih od brodu a ti, co musí být Rusové, na sever,“ řekl Muzta Kubatovi. „Proč střílí jenom polovina?“

„Možná čekají na náš útok nebo chtějí uchovat střelivo.

Třetím důvodem by mohlo být, že jako luky, které střílejí na různou vzdálenost, tak je tomu i s jejich zbraněmi.“

„Jestli je to pravda, naše luky dostřelí dál než jejich zbraně.“

„Na jihu ztrácíme tucty bojovníků,“ křikl Kubata přes hluk bitvy, „na severu jenom pár. Může to být schopnostmi nebo zbraněmi. Ještě jsme neviděli nikoho dalšího, ale naši zvědové napravo hlásí, že se po cestě blíží sloup prachu.“

„Takže se tu drží a čekají na posily. Musíme jednat rychle.“

V nepřátelské linii to čtyřikrát ostře prásklo a o chvilku později se mladý stromek kousek od Muzty rozštípl a spadl na zem.

Oba velitelé se na sebe překvapeně podívali.

„Strašný vynález,“ štěkl Muzta. „Jakou slávu lze získat bojem proti takovým věcem?“

„Nemyslím, že je zajímá sláva,“ odtušil Kubata.

„A jejich velká loď?“

„Je tisíc kroků po řece, těsně za ohybem, jako by čekala.“

„V pořádku,“ křikl Muzta, „naváděj víc bojovníků doleva.

Chci jich tam tisíce. Až bude čas, zaútočíme!“

* * *

Vypadalo to, že bouře šípů neustále sílí. Další a další muži padali na dno zákopu, někteří nehybní, jiní s křikem, další si jen tiše sedli a čekali na klidnou chvilku, aby mohli vyrazit do týlu.

„Plukovníku Keane!“

Andrew vzhlédl a uviděl malého suzdalského chlapce, sedícího na chladnokrevníkovi, jak se na něj dívá do zákopu.

„Ty pitomče, schovej se!“ křikl Andrew.

„Pane, generál Schuder hlásí, že tu bude do hodiny.“

„No, vyřiď mu, ať si pospíší,“ zařval Andrew a chlapec, stále beze strachu, jen zasalutoval, pobídl koně a vrátil se k jihu.

Dělostřelectvo dál pálilo a les okolo byl plný zápachu zkažených vajec z hořícího černého střelného prachu, z ohňů, kterých děla zapalovala stále víc.

„Držte se, chlapci!“ zavolal Andrew, otočil se a vrátil se k severu. Dunlevy se zatím dřel jako šílenec, jeho muži zkušeně obsluhovali děla, a když se plukovník prohnal kolem něj, jen se na něj zašklebil.

Andrew přeběhl za nízkou barikádou z klád přes silnici a znovu se dostal do suzdalského zákopu. Muži se po něm ponuře dívali.

Andrew věděl, že snad nejhorší věc pro morálku je ležet pod palbou, aniž by ji voják mohl opětovat, nedalo se však nic dělat.

Vstříc mu vyšel Black.

„Snášejí to špatně,“ křikl Black. „Několik jich už uteklo. Bůh mi pomoz, plukovníku, jednoho z nich jsem zastřelil. Musel jsem, abych zabránil panice!“

Tohle Andrew nikdy nemusel udělat, bylo to něco téměř neslýchaného i v nejprudší palbě, jenže tady to bylo něco jiného - museli tyto muže udržet na pozicích.

„Už přicházejí!“

Andrew vzhlédl.

Po silnici se řítil osaměly korouhevník s vlající zástavou z koňských žíní. Za ním jako by se otevřela pekelná brána. Tugarové útočili v řadě deset bojovníků vedle sebe. Stáli vysoko ve třmenech, vypadali jako démoni a řítili se s divokým, pronikavým skřekem, z něhož Andrewovi běhal mráz po zádech.

„Bože na nebesích, teď mi pomoz.“ zašeptal Andrew.

První řada dorazila k řece, pak další a ještě jedna, až pěna vysoko stříkala.

„První suzdalský,“ zařval Black, „připravit!“

Muži vstali, někteří při pohledu na to, co měli před sebou, křičeli strachy. Polovina pluku byli veteráni z prvního boje, ale tehdy byl nepřítel překvapen. Nyní čelili útoku, který mířil přímo na ně, jak nepřítel zahnul na sever, řady se rozestoupily a neúnavně pokračovaly v cestě.

Dunlevyho děla, se skloněnými hlavněmi, vyslala salvu kartáčů, jež srazila tucty jezdců, útok však pokračoval.

„Čekejte, chlapi, čekejte!“ křičel Black.

Sto padesát yardů, sto, pak přední řady zpomalily a nechaly ty za sebou přiblížit, aby měl nápor sílu. Za nimi vyšly z lesa na břeh řeky tisíce Tugarů, doběhly k vodě a se zdviženými luky vysílaly obloukem salvy šípů přes hlavy svých druhů.

Muži začali padat a naříkat.

Útok nabíral na síle a jezdci znovu vyrazili, nabírajíce plnou rychlost.

„Zamířit!“

Čtyři stovky mušket se sklonily a muži opírali hlavně o předprseň, jak je tomu naučili.

Pětasedmdesát yardů, padesát.

„Pal!“

První řada Tugarů šla k zemi.

„Dobít, palte podle uvážení!“

Čtyři sta nabijáků vtlačilo kule na místo, muži spěchali, co to jen šlo. Útok byl na chvíli zastaven, ale přes těla padlých se drali další Tugarové, jejich koně přeskakovali překážky. Z řeky se zvedaly roztroušené skupinky a spěchaly na břeh.

Začaly práskat muškety, nejdřív jedna, ve chvilce se přidaly tucty dalších.

Andrew vzhlédl od jatek a ke svému zklamání uviděl, jak se po silnici žene těsný zástup opěšalých Tugarů a míří do řeky.

„Steve, oni obětovali kavalerii, aby se dostali blíž - v minutě tu budou mít pěchotu. Musíte se udržet!“

Další a další jezdci se se vzdorovitým řevem brodili vodou a padali, aby je nahradili ještě další. Hlouček válečníků se dostal až na břeh a vyběhl nahoru k zákopům, než všichni popadali. Za nimi se po celé šířce brodu rozestoupili útočící pěšáci a některým již voda sahala po pás.

Pokračovali v cestě a před nimi se zoufale drali poslední z pěti set jezdců. Palba z ručnic Pětatřicátého, nyní přesměrovaná napravo, zasáhla bok postupujícího voje, zatímco jej Dunlevyho artilerie zasypávala kartáči s vražedným účinkem.

Nepřátelská řada zachmuřeně postupovala a zastavila se na necelých padesát yardů. Zapleskaly stovky tětiv, šípy létaly naplocho. I když byli Suzdalci po ramena chráněni valem, začali umírat, těžké válečné luky vysílaly

šípy, které tělem prošly skrz naskrz. Ačkoliv za každého Suzdalce padlo pět Tugarů, útočníci pokračovali přes řeku a cestou stříleli.

Ze zákopu vyskočil jeden muž a odhodil mušketu.

Andrew se vyškrábal ze zákopu a čepelí naplocho ho udeřil mezi ramena.

„Vrať se do řady!“ zařval Andrew.

Vyděšený voják s vykulenýma očima se na něj podíval.

„Vrať se, nebo tě odprásknu!“

Mnoho Suzdalců přestalo střílet a sledovalo drama.

Voják se snažil proběhnout kolem Andrewa, jenž před něj skočil a opřel mu šavli o prsa. Vzlykající voják se obrátil zpátky k zákopu.

Tlak narůstal. Andrew stál tak, aby ho obě strany jasně viděly, a v ruce držel šavli.

Tugaři se neúnavně blížili, jejich postup kryly salvy šípů. Nepra byla rudá krví, stovky těl se pomalu obracely ve vodě a klouzaly po proudu, živí však pokračovali dál.

A pak, s divokým řevem dosáhli břehu. Tugaři na břehu pustili luky a zaútočili meči a válečnými sekerami, divoce jimi mávali.

Zoufale se škrábali do bahnitého břehu.

„Ze zákopů!“ křikl Andrew. „Ven ze zákopů!“

Suzdalci vyskočili, někteří se zoufale snažili dobít a ještě naposledy vystřelit.

Řada se začala rozpadat.

„Keane!'„

Andrew se otočil. Cvalem se k němu blížil Hans a za ním běžel pluk.

„Vytvořit palebnou linii!“ zavolal Andrew.

Zatímco vojáci 1. suzdalského krváceli a umírali necelých třicet yardů daleko, Hans s kletbami a nadávkami rozestavil svůj pluk.

A pak, najednou, První utekl, muži se hnali dozadu, Tugaři běželi za nimi a řvali nadšením, nahrnuli se do zákopu a vyskakovali na druhé straně.

„1. suzdalský, stranou, stranou!“ křičel Andrew a Hans do toho zároveň

řval: „2. novrodský. první řada, pal!“

Ti z Prvního, kteří byli v cestě, se vrhli na zem, ale mnoho se jich připletlo do palby. Po salvě z téměř bezprostřední blízkosti se tugarský útok na místě rozpadl.

„Druhá řada, pal!“

Vyletěla další ohnivá stěna.

„První řada, pal!“

Andrew couvl a zahlédl další pluk a ještě jeden, přibíhaly po silnici a jejich bojové zástavy vlály ve větru.

A pak se z druhé strany řeky ozvalo zadunění a voda kolem brodu se zpěnila a šplýchala, jak se Ogunquit dostala kolem ohybu řeky na pozici a do boku útočícího voje narazila smrtící salva.

Andrew se ohlédl na 2. novrodský, který stál a pálil salvami, zaháněl Tugary z předpolí. Muži v řadě padali, jak do nich zasekávala podpůrná palba nepřítele.

4. suzdalský se postavil do formace napravo od Novrodského dvojřadu a také se připojil se svou troškou do mlýna.

Z protějšího břehu se však dopředu hrnula jedna vlna tugarská pěchoty za druhou.

Pobíjeli je, salvy si vybíraly krutou daň, ale Tugarů bylo přes sto tisíc a Andrew měl jen deset tisíc mužů. Ohlédl se na Blacka, který znovu řadil pozůstatky svého pluku.

Oni si mohou dovolit ztratit vojáky a já ne, pomyslel si Andrew nevesele.

Andrew se ohlédl na východ. Myslel si, že to byly hodiny, ale slunce bylo jen dvě dlaně nad vrcholky stromů. Bude to dlouhý a tvrdý den. Andrew si uvědomil, že již není důstojníkem v poli, nýbrž velitelem vojska, a tak se stáhl z palebné čáry a štáb ho následoval. Důstojníci si vydechli úlevou, že to jejich do boje zapálený velitel přežil.

„Bude to dlouhý den, pánové,“ řekl Andrew dívaje se na to, jak se tváří nervózně, „opravdu dlouhý den.“

* * *

„Odvolej je,“ radil klidné Kubata.

Muzta se na svého válečného náčelníka překvapeně podíval.

„Zatlačujeme je," namítl stroze.

„A přeléváme řeky krve. Polovina olktského uměnu je rozdrcená. Odvolej je."

„Možná máš pravdu," řekl Muzta a kývl trubačům s nargami, kteří zatroubili na dlouhé trumpety.

Hluk bitvy na druhém břehu řeky postupně utichal. Muzta byl na své válečníky pyšný, nemohl si pomoct.

Nikdo nevybočil z řady, nikdo neukázal záda, když válečníci ustupovali přes řeku a se zdviženými luky dál vysílali salvy šípů.

Nepřátelská palba ustávala, ozývalo se jen dunění děl, která rozervala říční břeh na kusy, polámala stromy a roztrhala těla.

Z druhé strany se ozval vzdorný výkřik, který brzy utichl.

„Už víme, že většina jejich zbraní, kromě těch, co mají Yankeeové v modrém odění, nedostřelí dál než na šedesát kroků, kdežto naše luky mají dostřel sto dvacet. Nemá smysl do tohohle stísněného místa hnát další válečníky."

„Ale taky jsme jim pustili žilou," prohlásil Muzta.

„Aspoň to bylo dobré. Ale tady je naše velká síla jako dlouhý oštěp, který může bojovat jen hrotem. Musíme je obejít."

Muzta se podíval přes řeku.

„Tohle je jediné místo, které známe, kde se dá řeka překročit," namítl.

„Tak musíme najít jiné. Dnes v noci vyšlu na sever tři Tulovy uměny a dva Zanovy. Budou se držet dál od řeky, pošlou k ní jen zvědy, kteří budou hledat, dokud nenajdou místo, kde se dá přejít."

Muzta se podíval na oblohu na západě, kde světlo věčných nebes viselo nízko nad obzorem. Skutečně to byl dlouhý den.

„Můj qarthe."

Muzta se otočil k Argunovi, veliteli Olktů, sedícího na zakrváceném koni.

„Udělali jsme, co šlo," hlásil Argun unaveně. „Tohle není dobytek, kterému čelíváme - jakoby byli posedlí démony z podsvětí."

„Stejně se jimi nakrmíme,“ řekl Muzta klidně.

Podíval se na Arguna, chtěl se zeptat, leč nemohl.

Nicméně velitel věděl své a s tváří zkřivenou bolestí zavrtěl hlavou. „Garth, tvůj nejmladší,“ zašeptal a otočil koně.

Muzta odešel stranou od svého štábu a dokonce i Kubata ho nechal být. Muzta pozoroval zapadající slunce a mohl se jenom modlit, aby jeho nejmilejší syn překročil oblohu beze strachu z démonů a spočinul ve světle. A qar qarth tugarské hordy o samotě zaplakal.

* * *

„Je to, jak ses bál, Andrewe,“ řekl Hans, vytřásl si z ponča dešťové kapky a posadil se k hrubě opracovanému stolu, který byl kromě skládacího lůžka a dvou židlí jediným nábytkem ve štábním stanu.

„Obešli nás zprava, asi třicet mil proti proudu. Ti parchanti našli ten horní brod. Naši zvědové zůstali schovaní a napočítali jich nejmíň deset tisíc, než se stáhli.“

„Kéž bychom ho měli krytý,“ povzdechl si Andrew, „ale kdyby ano, naše vojsko by bylo rozdělené. Kdyby se přes nás dostali tady, jednotky proti proudu by byly odříznuté.“

„No, než se sem dostanou, získáme skoro pět dní, a kvůli tomu jsme to taky dělali.“

„Za cenu tří set mrtvých a skoro sedmi stovek raněných. To je deset procent, Hansi.“ odtušil Andrew zasmušile. „Z l. suzdalského zůstala jen kostra.“

„Ale máme taky patnáct set dalších mušket a patnáct děl z výroby,“ poukázal klidně Hans. „To za to stojí.“

„Kolik je hodin?“ zeptal se Andrew.

„Skoro půlnoc.“

„Jestli se dneska dostanou na silnici, mohli bychom je mít v poledne v boku,“ prohlásil Andrew zadumaně, dívaje se na hrubou mapu rozloženou na stole.

„Tak dobrá, za dvě hodiny se odsud stáhneme. Přesuneme se o pět mil, sem,“ a ukázal na malé pole, které na severu přecházelo v rozlehlé lány, na západě ho ohraničovala řeka a na východě husté hvozdy.

„Můžeme se odvážit bojovat na otevřeném prostranství?“ zeptal se Hans opatrně.

„Ještě pár hodin se k nám nedostanou - zakopeme se ve vesnici a děla nastavíme jedno vedle druhého. Zadržíme je do noci a pak se stáhnem do další vesnice-“ chvíli si prohlížel mapu - „do Těm. Chci ke Kalovi poslat posla se vzkazem, aby přivedl několik tisíc kopáčů a vykopali nám tu zákopy.“

Hans vstal, a jakoby proti své vůli se ohlédl na Andrewa.

„Víte, že jestli nás obklíčí tady dole, ztratíme všechno?“

„Potřebujeme čas,“ řekl Andrew unaveně. „Znám riziko, ale proboha, potřebujeme víc času.“

* * *

„Prapory, pal!“

Padesát děl, spočívajících těsně vedle sebe a zabírajících sto padesát yardů, vypálilo naráz, čímž smetlo další tugarskou formaci dřív, než se od vzdáleného lesa dostala na padesát yardů. Útočníci se znovu seskupili a s řevem vyrazili do nového útoku.

„Nabít kartáči!“

„Rozdrťme je, to říkám já,“ zavolal O'Donald na Andrewa. „Rozdrťme je. Bože, od toho, co jsme rozbili Pickettův útok, jsem nic takovyho neviděl!“

Andrew to pozoroval ze sedla dalekohledem. Tugaři měli jedinou naději, že se dostanou dost blízko, aby mohli použít své luky. Od řeky se přidala i děla z Ogunquit a střílela šikmo přes pole, čímž ještě znásobila zabíjení.

V lesích napravo se válel hustý kouř, jak se Tugaři drali stále dál ve snaze dostat se jim v bok. Již tu byla jedna celá divize a další brigáda postupovala šikmo.

O'Donald vzrušeně sledoval linii a čekal, až velitelé jednotlivých děl a baterií zvednou ruce na znamení, že jsou připraveni.

O'Donald zvedl pěst.

„Prapory, pal!“

Přes pole přeletělo tisíc železných kulí. Andrew se s odporem odvrátil, když postupující řada prostě zmizela. Útok zakolísal a zastavil se, Tugaři se začali obracet a vracet do lesa.

„Nabít kulemi!“ křikl O'Donald.

„Nechte je utéct,“ zavolal Andrew.

„Jsou to lidožraví všiváci, mužem jich ještě pár zabít!“ zaječel O'Donald.

„Nicméně to jsou udatní bojovníci. Proboha, už jsme je zahnali. Kromě toho,“ dodal Andrew spěšně, „musíme šetřit municí.“

Když se Andrew podíval k západu, s úlevou viděl, že za hodinu se setmí. Tugaři se zatím netvářili, že by toužili po nočních akcích. Počkají pár hodin, stáhnou se do Téru, kde je zítra zase zpomalí.

* * *

Kubata, vzteky bez sebe, projížděl mrtvolami poseté pole. Pět dní zůstali trčet u brodu. Dalších pět dní se opakovalo totéž. Ráno budou lidé pryč. Tugaři se seřadí do formací, vyšlou zvědy, a pak se jim do cesty postaví další vesnice, pravé křídlo jim bude brzdit hustý les a nalevo bude řeka s tím zatraceným dělovým člunem. Aspoň jsme zjistili, co jejich zbraně na kolech dokážou, pomyslel si ponuře. Skoro ho to zabilo na čtyři sta kroků, válečníka vedle něj některá z jejich zbraní připravila o hlavu.

Odpoledne vyslal dvakrát Tulu, aby je obešel širokým obloukem. Počkal přes noc a ráno vyrazil, jen aby zjistil, že nepřítel je pryč.

Ať už je ten člověk kdokoliv, je dobrý, pomyslel si Kubata. Byl by rád, kdyby se ho podařilo chytit živého, protože by z něj byl určitě hodnotný mazlíček. Možná by se dal i vycvičit. Kdyby ho nechytli živého, doufal, že aspoň sní jeho mozek a srdce.

Kubata se obrátil v sedle a zachmuřeně se podíval na Alema.

„Šamane, je mi jedno, jestli to noční duchy potěší, nepotěší nebo rozzuří. Chci, aby se vojsko dneska v noci pohnulo.“

Alem ponuře zavrtěl hlavou.

„Tugaři v noci nejezdí ani nebojují. Přivolává to prokletí,“

„Tak řekni všem svým uzvaněným podřízeným, že jsi mluvil s nebesy a ona se ti zavázala, že nás neproklejí.“

Kněz zkřížil paže na prsou a neříkal nic.

„Poslouchej, šamane. Já vím i ty víš, že tvoje moc je podvod. Staré zvyky fungují, když se jimi řídí všichni, protože když Tugar bojuje s Merkii nebo s Uzby nebo s kterýmkoliv dalším kmenem, chce bojovat ve světle, aby všichni

viděli, jak je silný.

Ale tady bojujeme s lidmi, kterým nezáleží na slávě. Už nebudu takhle plýtvat svými válečníky," a ukázal na stovky těl, která ležela kolem, strašidelná v bledém světle dvou měsíců.

„Má pravdu," přidal se Muzta, jedoucí po Alemově boku. „Budu se řídit Kubatovou radou, s tvým souhlasem nebo bez něj, a měl bych ti připomenout," dodal qar qarth a přiblížil se, „že jsem raději, když mí válečníci bojují bez pověrčivé hrůzy z té naprosté hlouposti."

„Musím svému qar qarthovi připomínat, že není moudré pokoušet duchy?" opáčil Tula klidně a v měsíčním světle ho skoro nebylo vidět.

„Já vím, Tulo," odsekl Muzta, „a jestli prohrajeme, budeš mít další argument proti mně. Jako levý strážce povedeš dnes v noci křídlo při pochodu, ale u duchů mých otců, radši jeď rychle," procedil studeně Muzta.

„Když jsem tady bojoval naposledy," poznamenal k Tulovi Kubata, „vedla nahoru do kopců nad prvním brodem stezka, o které jsem vám říkal. Musí někam vést.

Tenhle útok povedu osobně, čistě pro jistotu," pokračoval Kubata a přitom opovržlivě sledoval Tulu. „Znám terén. Je to jenom otázka změny postavení a snad je v poli zničíme."

Tula hrdelně zavrčel a odkráčel, kdežto Alem se díval na skupinku kolem sebe. Tu poslední urážku si zapamatuje, a pokud by je měl dobytek nějak přece jen zastavit, věděl už docela jasně, na koho za to svalí vinu.

„Sdělím to svým lidem," prohlásil chladně.

„Vyrazíme hned," zařval Kubata, „než slunce zapadne, chci vidět hradby Suzdalu!"

kapitola sedmnáctá

Hawthorne se cítil napjatý, nervózní, jako by ho nějaký šestý smysl varoval před hrozícím nebezpečím. Nedokázal usnout ani na chvilku, a tak vstal.

Zatraceně, začínalo pršet. Takže teď se dal i na klení. Klení, zabíjení,

dokonce poznal svou ženu dřív, než byli slušně oddáni - co se to z něj stalo, pomyslel si Hawthorne smutně.

Táborový oheň dohasínal. a jak začalo do uhlíků mrholit, také syčel. Na spící tábor se snášela houstnoucí mlha. Na východě se objevilo světlo. Brzy začne svítat.

„Takže můj kapitán nemůže spát?“

Hawthorne došel k ohni a přidřepl si k Dimitrijovi, který očividně zalhal o svém věku, aby se mohl připojit. Stařík nalil horký čaj do hrnku a ten podal svému veliteli.

„Něco není v pořádku, Dimitriji,“ řekl Hawthorne tiše.

Dimitrij se na něj podíval, pohladil si šedý vous a na jeho vrásčité tváři se objevil úsměv.

„Proto tě mám tolik rád a budu tě poslouchat, můj kapitáne. Slyšel jsem mluvit ostatní. Jejich yankeeští kapitánové vždycky říkají, že všechno bude v pořádku. Ty s námi nehraješ hry, jako bychom byli malé děti.

A ano,“ dodal Dimitrij tiše, „něco není v pořádku. Já Tugary znám. Nejsou to žádní hlupáci. Pětkrát jsme jim v noci uklouzli. Dneska je noc šestá. Bojím se, že dnes v noci šli hned za námi.“

„Vzbuď zbytek setniny. Chci všechny muže nastoupené,“ nařídil tiše Hawthorne. „Půjdu se podívat za naším plukovníkem.“

Klopýtaje křovím Hawthorne konečně uviděl nízko hořící ohýnek a vstoupil do kruhu světla. O strom se tu opíral plukovník Rossignol, jenž byl ještě před několika málo krátkými měsíci seržantem, a popíjel čaj. Hawthorne přistoupil a zasalutoval.

„Pane, možná to bude znít legračně, ale něco tu není v pořádku. Nařídil jsem celé své setnině, aby se na zbytek noci postavila do zbraně.“

Vince Rossignol unaveně kývl a vstal.

„Právě přišla zpráva od Hanse. Má stejný dojem. Necháme muže spát do svítání a s prvním světlem se stáhneme zpátky do průsmyku.“

Rossignol vzhlédl k nebi, nyní zataženém tmavými, těžkými mraky.

„Zatracenej déšť - jestli zhoustne, ty křesadlovky nebudou k ničemu. Krucinál, kdybych tak měl-“

„Tugaři!“

Hawthorne se otočil. Ozvala se plná salva z mušket, práskla další a pak se všude kolem ozval nervydrásající pronikavý řev Tugarů, tak podobný jeku rebelů.

„Ježíši Kriste!“ vyhrkl Rossignol a vzápětí se s užaslým výrazem zapotácel. Rukama chabě sevřel dřík šípu, který mu trčel z prsou, pak se mu nohy změnily ve vodu a on se zhroutil a zůstal nehybně ležet.

„Kapitáne!“

Hawthorne se instinktivně sehnul. Zaslechl, jak mu nad hlavou zasvištěla ocel, a následovalo pronikavé zavytí bolestí.

Když vzhlédl, uviděl, jak Tugar, který se nad ním tyčil s mečem v ruce, udělal pár trhaných kroků a pak sebou praštil o zem. Nad mrtvolou stál Dimitrij a jeho bodák ještě vězel v Tugarových zádech.

Z lesa se vyřítil další útočník. Dimitrij se sklonil a prudce bodl, zasáhl tvora do žaludku a srazil ho na zem.

„Kapitáne, dělej něco!“ zaječel Dimitrij.

Zatraceně, Rossignol neměl zemřít! Johnson, druhý velitel, a May od setniny A byli oba raněni a posláni do špitálu. On byl jediný Yankee, co u pluku zůstal a mohl velet.

Dimitrij couvl a podíval se na Hawthorna.

Kolem se ozýval divoký řev, les jako by ožil potácejícími se postavami, válečný pokřik Tugarů se mísil s ustrašeným, panickým jekem, vyvolaným překvapivým útokem.

„Synku, dělej něco, cokoliv,“ řekl Dimitrij tiše, popadl Hawthorna a podíval se mu do očí.

Hawthorne, jako by se probíral ze sna, kývl. Viděl jen Dimitrijovy oči.

„Trubači!“

„Tady, pane!“ Po jeho boku se objevil vyděšený chlapec.

„Zatrub do zbraně! Trub, co to dá! Dimitriji, jak přijdou chlapi, ať začnou tvořit čtverec, a ať rozvinou prapory!“

* * *

Andrew vyšel ze stanu a pohlédl k lesům na východě, odkud se přes pole nesl sílící hluk bitvy.

Zepředu se cvalem přihnalo několik zvědů.

„Jsou na druhé straně pole," zařval zvěd. „Tisíce se jich vyrojily odnikud!"

Zatraceně! K plukovníkovi přiběhl pobočník a připjal mu šavli, zatímco další přiváděl Mercuryho a zároveň se snažil koně osedlat.

Přicválal Hans a zastavil.

„Zaútočili z boku. Vypadá to, že Houstonova divize začíná ustupovat! A v tomhle dešti, Andrewe -jestli se rozprší silněji, tak začnou muškety selhávat."

„Takže konečně zaútočili před rozbřeskem," řekl Andrew a díval se na mlhou zahalené pole. „Ten generál se konečně poučil a porušil jejich rutinu."

Andrew se vyhoupl do sedla. Polní kusy vepředu začaly štěkat, jak se z mlhy vynořily první stínové postavy.

Andrew otočil koně, aby se mohl podívat.

Tahle pozice byla sice dost silná, ale jestli se nepřítel dostal na křídlo, tak je do hodiny převálcuje.

Hluk bitvy napravo stále sílil.

„Hansi, jestli se na nás dostali zprava, ať se Houston stáhne. S Barryho divizí a artilerií udržíme předek tady. Kindredovu divizi chci v záloze. Postav je tak, aby kryli průsmyk o dvě míle dál. Jestli se nás dostali z boku, mohli by se pokusit přeskupit za námi. Tak pohyb!"

* * *

Muzta se spokojeně zubil a díval se, jak se jeho válečníci hrnou dopředu. Pravé křídlo nepřítele se hroutilo, a jak na mlhami zahalená pole svítilo vycházející slunce, cítil, že Kubátův plán funguje. Teď už bylo jen třeba, aby starý generál pokračoval v obchvatu a uzavřel past.

* * *

„Pohyb!" hulákal Hawthorne. „Udržte ten čtverec! Musíte se udržet!"

Tohle do úmoru nacvičovali na otevřené pláni pod příjemnou oblohou. Teď to dělali doopravdy v řídkém lese, v lijáku a ze všech stran na ně tlačili tugarští lučištníci a válečníci se sekerami.

Hawthorne měl na povel už dva pluky, 3. suzdalský byl

přiřazen k Jedenáctému. Ustupovali krok za krokem a udržovali pravé křídlo před zhroucením.

Nakonec les přešel v otevřené pole. O míli dál viděl nekonečný proud vojáků mířících po silnici k jihu.

A pak se za nimi ozval zvuk, který zasel děs do srdce každého vojáka. Zezadu, směrem od průsmyků, se ozvala střelba. Nepřítel se jim dostal do zad.

* * *

„Zaútočte na ně, zaútočte na ně!“ řval Kubata stojící ve třmenech.

Nezapomněl na to, co tu viděl, než před několika měsíci prošel průsmykem. Najít to potmě trvalo celé hodiny, ale usoudil, že boční stezka, která mířila kamsi do kopců, musí někam vést. Ve tmě uhnul hodně velkým obloukem a hnal své válečníky dopředu nocí, až nakonec zakopli o úzkou silničku. Rychle pokračovali ve světle časného rána, a když překonali vrcholek kopce a zahnuli na západ k vypálené vesnici a průsmyků za ní. Kubata věděl, že je na správné cestě.

Dojde k odporu - očekával ho, když se před ním objevila řada opevnění. Ale u duchů předků, jestli se dokáže dostat přes tyhle kopce, průsmyk padne a nepřítel bude mít odříznutou naději na ústup.

* * *

Andrew v duši cítil ledovou hrůzu. Díky Bohu, že poslal Kindredovu divizi zpátky, aby posílila jedinou brigádu, kterou nechal jako zálohu v průsmyků. Dokážou se ale udržet?

Za ním se ozvalo dunění, a dokonce i mlhou a mrholením viděl dvě míle napravo převalující se temná oblaka kouře z mušket.

Z lesů napravo se vynořily zbytky Houstonovy divize a za nimi se hnali tmavší Tugarové.

Zatím dostali ven většinu jednotek, ale jen díky tomu, že v nastalém zmatku nepřišel tugarský útok jako úder kladiva, ale spíš jako řada špatně načasovaných vln.

„Ztratili jsme tam přinejmenším dva celé pluky!“ zařval Hans, jenž přicválal zprava s O'Donaldem po boku.

Andrew zachmuřeně kývl.

Hans zastavil koně a podíval se k jihu, tiše zaklel, a Andrew viděl, že starý seržant zachmuřeně přehlíží situaci.

„Jestli se Kindred zlomí, jsme v pasti.“

„Sakra rychle se odsud stáhneme,“ prohlásil Andrew.

„Kindred musí průsmyk udržet. Tuhle pozici opouštím. Jestli se dostaneme skrz, stáhneme se rovnou zpátky do Suzdalu. Myslel jsem si, že bychom mohli průsmyk udržet ještě pár dní, ale na to už je moc pozdě. Pošli zprávu do města, že čas vypršel, ať opustí manufaktury. A teď pohyb.“

Hans zarval na štáb a ve chvilce vyrazili do všech stran poslové.

„O'Donalde, ať se baterie postupně stáhnou.“

Velitel dělostřelectva, s tváří propadlou únavou, zasalutoval a rozjel se podél řady, přičemž vyřvával rozkazy. O pár minut později už polovina kusů spěchala dozadu. Tugaři vepředu vycítili narušení pozice, a tak s jásotem vyrazili do útoku.

Andrew seděl nehybně na koni a snažil se aspoň navenek vypadat klidný. Dlouhá zkušenost mu říkala, že bojovat na ústupu je vždycky těžší, než bojovat na postupu. Ted“ bylo všechno skutečně jen a jen na něm. Ve vzduchu visela panika. Několik pluků procházejících kolem připomínalo spíše sběř, než bojové jednotky, ale Andrew je nechal být. Už neexistovala naděje, že se znovu seskupí.

Nepřítel se na ně tlačil jen asi ze dvou set yardů, a když se sám vracel přes pole, viděl poslední organizovanou formaci, pevný čtverec rychle běžících mužů. Náhle se zastavili, vypálili salvu a zase se rozběhli. Jako poslední se hrnula Houstonova divize a zbylá O'Donaldova děla.

O'Donald je nestahoval zapražená, místo toho je muži táhli na provazech a dělostřelci nabíjeli v pohybu. Děla se pak na chviličku zastavila, vypálila, a vzápětí se opět přesunula o třicet čtyřicet yardů, kdy vypálila opět.

Kolem děl létaly šípy a některé osádky značně prořídly, takže asi tucet kusů museli nakonec opustit, ale Tugary, kteří nebyli příliš ochotní zaútočit proti dělům, drželi v uctivé vzdálenosti.

Andrew ustupoval s děly a málem vykřikl úlevou, když v kouři bitvy uviděl, kam O'Donald umístil celý prapor šestatřicítek v záložních zákopech.

Když se dostali pod jejich ochranu, druhý prapor se postupné přesunul dozadu, kde vytvořil další obrannou linii na jižním konci soutěsky.

Připravený prapor vypálil dvojitou dávku kartáčů, která rozdrtila tugarský útok necelých sto yardů daleko.

Když znovu ustoupili, severní průsmyk byl necelé půl míle daleko. Bože,

Kindred se držel, poznal Andrew, když na kopci o pár set yardů výš uviděl kouř.

Ale budou muset vytáhnout ven i jeho - jinak, až by ustoupily poslední jednotky, dostali by se Tugaři z boku zase k němu.

Andrew se zachmuřeně rozhlížel a zastavil se u vesnice hned za severním ústím soutěsky a věděl, co budou muset udělat. Chvíli uvažoval, že to nechá na Pětatřicátém, který ho právě míjel. Snažil se, aby záležitost nerozhodovaly emoce. Chvíli zvažoval pro a proti a pak pluk poslal dál. Toto profesionální jádro bude potřebovat později. Zatím ještě nenadešel správný okamžik na to je obětovat.

„O'Donalde, jedna baterie zůstane tady! Potřebujeme čas!“ křikl Andrew a ukázal na valy, které dříve připravily Kalový pracovní čety.

0'Donald kývl na znamení, že slyšel. Budou teď muset získat čas pro Kindreda, aby se mohl stáhnout.

„Postarám se o to,“ křikl O'Donald.

„O'Donalde, pověřte někoho jiného - vy půjdete se mnou.“

„Ale plukovníku zlato, nemůžu-“

„Můžete,“ přerušil ho Andrew. „Potřebuji vás. Zůstal bych sám, ale nebe mi pomoz, to taky nemůžu. Teď někoho pověřte, ať tu zůstane! Budou se muset udržet, dokud neprojdeme soutěskou, všichni. Dáme znamení na Ogunquit, aby nás taky podpořili. Řekněte mužům, že jakmile bude zbytek vojska venku, ať zatlučou děla a vyrazí k řece. Tak pohyb!“

Kolem rachotila baterie a O'Donald k ní zajel a ukazoval na pozice.

Byla to Dunlevyho jednotka a Andrew se snažil potlačit veškeré pocity. Lepší, aby tady zemřelo pár lidí, než aby Kindredovy tři tisíce roztrhali na kusy.

Uvědomil si, že budou potřebovat podporu pěchoty, a z kouře a dýmu se vynořila jednotka, která stále držela čtvercovou formaci. Budou to muset být oni.

Andrew docválal k prořídlé jednotce.

„Kdo tu velí?“ křikl.

„Asi já, pane.“

Andrewa zamrazilo. Bože, proč to musí být takhle? pomyslel si a bylo mu

špatně z toho, co dělal. Ale nemohl změnit velitele kvůli osobním pocitům, byť by byly sebesilnější.

„Vedete si dobře, synku," řekl tedy klidně. „Odteď vás povyšuji na plukovníka."

Hawthornův výraz se nezměnil. Andrew měl dojem, že mládenec zestárl o dvacet let od chvíle, co ho viděl naposledy, jak se směje s chlapeckým potěšením, když balon začal stoupat do vzduchu.

„Hawthorne, připojte se k Dunlevymu. Máte rozkaz udržet tuhle pozici, dokud se zbytek vojska nestáhne ze soutěsky. Budou před vámi muset sejít dolů na tu úzkou cestu. Artilerie by je měla udržet dost daleko, dokud se nerozestoupí v lesích. Synku, jestli nevydržíte do té doby, Kindred bude ztracený - a pak nás úplně převálcují dřív, než se dostaneme do města. Rozumíte mi?"

„Ano, pane. Jinými slovy, vydržet do posledního muže."

Andrew neodpověděl.

„Ogunquit vás bude podporovat z boku. Na té lodi je spousta palebné síly. Nechávám rozhodnutí na vás. Až budete mít pocit, že vás přestali pronásledovat, zamiřte k řece. Ogunquit vás vyzvedne. Uvidíme se po setmění, Hawthorne."

Chlapec zasalutoval.

Andrew začal obracet koně, ale ještě se zastavil, předklonil se a natáhl ruku. Hawthorne mu jí potřásl.

„Bůh vám žehnej, synku. Kvůli ženě a dítěti si nedělejte starosti. Osobně se o ně postarám."

„Bůh s vámi," odpověděl vyrovnaně Hawthorne a jeho hlas zněl vzdáleně a odtažitě.

Andrew pustil chlapcovu ruku a odcválal. Mrkáním zaháněl slzy a v duši cítil mráz.

Hawthorne se obrátil zpátky k řadě a nucené se usmál na Dimitrije.

„Umíš plavat, Dimitriji?"

„Umím se učit hrozně rychle," řekl mužik. „Vážně hrozně rychle."

„Doufejme, že budeš mít čas se učit."

* * *

„Tak pohyb," křikl Mina. „Nástroje, proboha, nástroje!"

Sem a tam po budově a ven běhaly oddíly dělníků a sbíraly všechno, co se dalo odnést. Zapískala lokomotiva a Mina se ode dveří díval, jak od prachárny odjíždí Bangor. Dobytčáky byly nacpané sudy, násypné vozy plné uhlí, síry a sanytru, které se daly zpracovat ručně ve městě.

Mina vyšel ven a vylezl po žebříku na komín. Nahoře se pověsil za ruku a zadíval se k severu. Déšť ustal, jak se zvedl vítr od západu a hnal před sebou oblaka kouře, který stoupal z průsmyku. Od obzoru k obzoru viděl stovky ohňů, jak se stahovali Fletcherovi muži a spalovali všechno, s čím se nedalo hnout. Vypalování pokračovalo celé dny, nad Rusí se válel světlý kouř z odlehlejších krajů až po čtyřicet mil vzdálené vazimské pohraničí. Nepříteli neponechají nic. Do každé stodoly hodili pochodeň, pole, která ještě nesklidili, spálili, vozy, které nemohli odvézt, rozbili, zásoby z nich vyházeli na silnici. Tisíce tun tolik potřebných potravin takhle shořelo, protože jim prostě došel čas. Aspoň tu Tugaři nenajdou nic, co by jim pomohlo.

Cesta podél řeky byla plná vojáků vracejících se do města. Brány vnitřní hradby již byly zavřeny a ustupující jednotky se přesouvaly od silnice rovnou na předem připravené pozice za mohutnými valy.

Východní branou z města proudily tisíce mužů domobrany a také zaujímaly pozice. Johnu Minovi to připadalo, jako by svět sklouzával do naprostého šílenství.

Ze všech stran se sjížděly vozy naložené úrodou ze vzdálených polí a vozkové divoce pobízeli koně. Všechno to bylo šílené a matoucí. Bangor pod nimi znovu pronikavě zapískala a vyrazila k městu.

Mina se díval na všechno, co vytvořil, malou průmyslevou říši, kterou by mu doma všichni záviděli. Vše, co bylo vykonáno, mělo přijít vniveč a John, s očima plnýma hořkých slz, slezl dolů, aby pomohl s posledním nakládáním.

* * *

Když vyjel ze soutěsky, Andrew si vydechl úlevou. Začínal se objevovat aspoň náznak pořádku, jak Kindredovi muži, které dostali z jejich obtížného postavení, procházeli kolem a chvátali zpátky k městu.

Stáhnout je bylo obtížné. Jen díky tomu, jak O'Donald obratně využil děla, jichž se Tugaři zřejmě obávali, je udrželi dost daleko, zatímco zle tísněné pluky ustupovaly ze ztracených pozic v průsmyku.

Nepřítel bojoval převážně pěšky a děla, která se ještě teď stahovala přískoky, je držela z dostřelu. Díky Bohu, že už nemají v zádech jezdectvo, nyní uvízlé ve zúžení před soutěskou.

Andrew přejel kopec a uviděl město, jen pár mil daleko. Otočil se v sedle a uvědomil si, že vzdálené hřmění děl v průsmyku náhle utichlo. Chvíli počkal, pak otočil koně a zařadil se na konec armády.

Získal pro město jedenáct dní. Mohl se jen modlit, že to za tu cenu stálo.

* * *

„Teď! Běžte!“ zaječel Hawthorne.

Muži odhodili muškety a jako splašení se rozběhli k řece, vzdálené padesát yardů.

Hawthorne se zastavil před Dunlevym.

„Nemám naději, chlapče,“ řekl dělostřelec a držel se za bok. „Dám jim dárek na rozloučenou. Teď odsud vypadni!“

Hawthorne mu stiskl ruku, spolkl slzy a rozběhl se k řece. Dimitrij, který na něj čekal, utíkal vedle něj.

Ogunquit vypálila ze všech děl na boku a smetla řadu Tugarů, která se blížila od severu. Ale ti, kdo nyní útočili od jihu, s řevem vyrazili.

Hawthorne měl pocit, že utíká blátem, pohyboval nohama, ale vzdálenost se krátila příliš pomalu.

Za ním se ozvalo prásknutí. Hawthorne se ohlédl přes rameno a viděl, jak lehké dělo vyskočilo do vzduchu, když do hordy, která se dostala na jejich pozice, nasypalo trojitou dávku kartáčů. Dunlevy, mávající hůlkou, zmizel z dohledu.

Muži se cákali v řece a posádka Ogunquit šíleně ječela a házela jim lana. Vodu rozvířila sprška šípů. Dimitrij zakopl a spadl,

Hawthorne se zastavil, starce popadl a táhl ho na nohy.

„Nech mě!“ křičel Dimitrij a držel se za nohu. „Nech mě!“

„Ani náhodou,“ odsekl Hawthorne, přítele zvedl a skočil s ním do řeky.

Dimitrij se držel, začal hrabat končetinami a plaval k lodi. Zatímco Hawthorne jednou rukou přidržoval své břímě a divoce kopal nohama, aby se dostali co nejdál od břehu, kolem padaly šípy.

Z lodi vyletělo lano. Hawthorne ho zachytil, přidržoval Dimitrije a jeden z námořníků je táhl k boku.

Do Ogunquit se zarážely šípy, takže vypadala jako obří dikobraz plný ostnů.

Ve vodě kolem Hawthorna na lanech zoufale visela více než stovka chlapů.

„Zůstaňte ve vodě!“ křikl kdosi shora. Loď se otřásla, jak zabral šroub, a plavidlo se zádí sunulo zpátky doprostřed řeky. Hawthorna, který visel na laně, aniž by pustil Dimitrije, náhle napadlo, proč se dostane do potíží zřejmě pokaždé, když se ocitne poblíž vody.

Velká loď se otočila, obrátila příď po proudu a zároveň tak fungovala jako štít pro muže visící na pravoboku.

Přes bok se přehoupla další lana a byly spuštěny čluny.

Pár námořníků dokonce skočilo přes bok, jak se chtěli co nejdřív dostat k pomalu se topícím vojákům. Hawthorna se chopily silné ruce a hodily ho do záchranného člunu spolu s Dimitrijem. Hawthorne, nakloněný přes bort, plival a skytal a lapal po dechu. Člun zatím vyzvedli z vody. Když se Vincent dostal na palubu, zapotácel se, jak se mu podlamovaly nohy.

Dimitrij k němu vzhlédl.

„Takže jsem se konečně naučil plavat,“ prohodil mužik a snažil se nabrat dech.

Hawthorne potlačoval slzy a rozhlížel se kolem sebe. Byla tu jen necelá stovka přeživších. Osm set ze dvou pluků a stovka z baterie, a tohle byli všichni, co zůstali.

Musí si udržet kontrolu, pomyslel si temně. Obrátil se, došel na záď a vyšel na ubytovací palubu.

Tobiáš se na něj podíval se stisknutými rty.

Hawthorne zasalutoval. „Plukovník Hawthorne, velitel 5. a 11. suzdalského, se hlásí,“ řekl chabě.

„Tys tomu velel?“ zeptal se Tobiáš a ukázal proti proudu, kde se nyní hemžily tisíce Tugarů a mířily k jihu.

Když teď byla záchrana dokončena, baterie na palubě vypálila další salvu, která pročísla nepřátelské řady, jenomže Tugarové pokračovali dál bez ohledu na ztráty.

„Ano, pane, to já,“ přitakal Hawthorne tiše.

„Kolik je ti, synku?“ chtěl vědět Tobiáš.

„Osmnáct, pane.“

„Ať se propadnu, ale to byla ta nejblbější věc, co jsem kdy viděl,“ zavrčel Tobiáš.

Hawthorne ztuhl.

„A taky ta nejodvážnější,“ dodal zdráhavě kapitán.

„Děkuju za podporu a záchranu,“ prohlásil Hawthorne vyrovnaně. „Zmíním se o tom v hlášení.“

„Nepovídej. Hlášení od osmnáctiletýho utřinosa, no to se podívejme.“

„Pane, jsem teď plukovník Hawthorne. Za ten titul jsem tam zaplatil a Bůh ví, pane, že čekám, že se se mnou bude zacházet s ohledem na mou hodnost.“

Tobiáš dál potřásal hlavou a pohledem odhadoval sto dvacet liber těžkého mládence, jenž před ním stál promočený na kůži.

„Myslím, že by ses měl napít, synku.“

„Myslím, pane, že bych možná měl,“ opáčil Hawthorne a marně se snažil zadržet slzy.

* * *

„Tady jsou!“

Malady vyhlédl z kabiny lokomotivy a podíval se, kam ukazuje jeho topič.

V dohledu na protějším břehu reky Viny se objevila tmavá skupinka jezdců. Pobízeli koně a širokým obloukem se vyhnuli opevnění, aby mohli projet vyschlým říčním korytem, kde od začátku stavby hráze protékal jen čůrek vody.

„Kde je hergot ten Mina?“ zarval Malady.

„Pořád u prachárny, tam jsem ho viděl naposled,“ odpověděl topič.

„Čert ho vem.“

Malady otevřel škrticí klapku a kola Bangor se roztočila, až konečně s trhnutím zabrala a vlak, který zacouval pod ochranu hradby, poskočil kupředu, vyrazil do kopce a nabíral rychlost, přičemž Malady držel klapku otevřenou.

Aniž by zpomalil, nechal vlak proletět zatáčkami, až se dobytčáky za ním třásly a rachotily.

Z bočního údolí vycválal tucet Tugarů a u kolejí zastavili koně.

Zůstali užasle, s otevřenou pusou, zírat, ukazovali si na blížící se lokomotivu a divoce gestikulovali.

Jeden z nich sklonil luk a vystřelil přímo do stroje, až ocelová šipka vykřísla jiskry, když klouzala po povrchu.

Malady se smíchem zapískal a Tugaři ustrašeně řvali a viseli na svých vzpínajících se, vyhazujících koních.

„Pozor, vy všiváci," zaječel Malady, když se hnal kolem a udělal neslušný posunek. Když se dostal k další zatáčce, zahlédl, jak se přes pole žene několik tuctů mužiků ve snaze dostat se do města. Malady zpomalil a zapískal, načež se vyklonil z kabiny a prudce mával. Muži a ženy se obrátili a pak se rozběhli zpátky ke kolejím a vyšplhali na dobytčáky. Malady nechal páru puštěnou a pokračoval do kopce, kde se konečně objevila prachárna. Zpomalil, aby nabral výhybkáře z odbočky ke slévárně, a pak jel dál.

Stále držel píšťalu a vyklonil se z kabiny. Výhybkář u odbočky k prachárně stál pořád na místě. Malady zamával směrem k prachárně a muž se opřel do výhybky.

„Naberu tě cestou zpátky!" zařval, když vlak zamířil na poslední úsek tratě.

Výhybkář u točny ho odmávl a vlak zajel na kolej před prachárnou.

Malady vyskočil z kabiny a vrazil do budovy.

„Mino, kde hergot jste?"

„Tohle místo nemůžou dostat," křičel Mina, když tlačil sud pod dřevěnou drtičku.

„Musíme odsud vypadnout!"

„Za chviličku," opáčil Mina nepřítomně. Sáhl do kapsy a vytáhl zápalku.

„Zatraceně, člověče!" zaječel Malady a sebral mu zápalku z prstů. Pěstí Johna srazil jako při rvačce v hospodě, přehodil si ho přes rameno a utíkal ze dveří.

„Vezmi toho šílence," křikl Malady na svého topiče, obrátil se a vběhl zpátky do prachárny. Našel sud, kopnutím ho převrátil a vysypal ho na půl tuctu sudů, naskládaných pod zařízením, pak couval a sypal cestičku.

„Přidej,“ zavolal Malady.

Vlak poskočil a projel ostrou zatáčkou, kde se otočil. Malady se díval, jak se vlak obrací a blíží se k výhybce.

Škrtl zápalkou a upustil ji do prachu, který se okamžitě vzňal a plamen zamířil k budově.

Rozběhl se k lokomotivě. Vlak projížděl výhybkou a Výhybkář si naskočil do kolem projíždějícího dobytčáku, zatímco topič se nervózně obracel ke svému šéfovi.

Malady doběhl ke kabině, naskočil a otevřel klapku naplno. Vlak ujížděl.

Za nimi se ozvalo hromové zadunění. Malady řval ďábelským potěšením a díval se, jak se střecha budovy zvedá do vzduchu a z oken šlehají plameny.

Stovky Tugarů, kteří se přiblížili za vlakem, zatímco se hnal do kopce, vykřikovaly při pohledu na obrovský výbuch a pak na draka, co se na ně řítil.

Přihnali se z obou stran a zaútočili na vlak. Do bafajícího, páru vyvrhujícího obra narazila záplava šípů.

Malady otevřel klapku naplno a popadl Minův revolver. Vyklonil se z kabiny, pečlivě zamířil a začal střílet. Jeden po druhém padali Tugaři ze sedel.

Jeden z válečníků, mávající dlouhým kopím, se postavil vedle kolejí, předklonil se a zaútočil přímo na vlak.

„Tak pojď, ty parchante!“ zavyl Malady a zapískal.

Bangor nabírala rychlost, řítila se z kopce a Tugar, s divokým řevem, pokračoval ve svém šíleném útoku.

Vlakem projelo trhnutí a Maladyho to srazilo na zem.

„Zatracenej pitomče,“ vykřikl Malady, vyškrábal se na nohy a šel se podívat z kabiny na tu sekanou, co ležela vedle kolejí, „skoro jsi nás vykolejil, krucinálfagot!“

Jak vlak prosvištěl první zatáčkou a mířil k druhé, z obou stran se k němu hnaly hloučky Tugarů.

Z vrcholku severovýchodní bašty začalo pálit několik polních děl a kule některé válečníky rozehnaly.

Jeden z Tugarů otočil koně a vyskočil na tendr se dřevem.

Malady se otočil a jedinou kulkou válečníka složil.

Další se objevil vedle kabiny a inženýr s nadšeným řevem popadl topičův železný pohrabáč a jedinou ranou Tugara srazil na zem.

Lokomotiva projela poslední zatáčkou a mířila rovnou k valu, kde drželi bránu otevřenou pro tento pozdní příjezd. Lokomotiva se rychlostí asi třicet mil v hodině hnala k mostu přes příkop.

Malady zavřel klapku a opřel se o brzdu, až ho to zvedlo ze země.

Když lokomotiva prosvištěla opevněním a brána se za nimi zavírala, od kol létaly jiskry.

„Držte se!“ křikl Malady, když vlak mířil do ostré zatáčky těsně před hlavní městskou hradbou.

Lokomotiva s řevem a skřípěním sjela z kolejí, až všude kolem létala hlína, jak ryla v zemi, pak jemně drcla do suzdalské palisády a zastavila se.

Tisíce lidí, kteří zadržovali dech při pozorování dramatu na kolejích, nyní začaly bláznivě jásat.

Malady vystoupil z kabiny a svým obdivovatelům rozšafně zamával. Poplácal z boku Bangor, obešel ji dopředu, vylezl na smetadlo, vytáhl kopí, které bylo zaraženo do plechu, ustoupil a obhlížel škody.

„Nejlepší zatracená jízda vlakem, co jsem kdy podnikl,“

zašeptal užasle.

* * *

„Tady jsou.“

Vyčerpaný Andrew stál na severovýchodní baště a díval se, jak se pěšky blíží tugarský voj o síle několika tisíc bojovníků.

Dělostřelci začali střílet a kule v útočících řadách, které se dostaly k prvním zátarasům, vyrývaly krvavé brázdy. Tugaři vysekávali keře a kůly obrovskými obouručními sekerami, jednotlivci se dostávali dál, veškeré zdání spořádaného útoku zmizelo.

Andrew se obrátil a kývl na Hanse.

Od divize přes brigádu k pluku se rozběhly rozkazy. Zaduněla salva z tisíce mušket. Nepřítel se však tlačil dál, proplétal se mezi nástražnými jamami, kůly a zátarasy. Ve vzdálenosti dvou set yardů stála v mohutných formacích záloha dalších několika tisíc Tugarů. Salvy jejich šípů zatemnily oblohu, nicméně střely neměly většího účinku, protože dopadaly na ochranné klády pokryté

drny, tvořící stříšku nad hlavami obránců.

První útočníci se dostali na kraj suchého příkopu. Někteří skočili dolů, většina ale jenom stála s otevřenou pusou a hleděla na další překážku, kterou budou muset překonat, než dojde na boj Tugara proti muži.

Ze řad vyletěl k nebi šíp, za nímž vlál červený fábor. Ozvaly se hluboké rohy a Tugaři se jako jeden otočili a stáhli se, za sebou zanechali pole pokryté stovkami obětí. Palba na hradbách také utichla.

„Kvůli čemu to všechno bylo?“ zeptal se Kal.

„Zkoušeli naši obranu,“ odpověděl Hans. „Profesionálové - ti dole jsou zatraceně dobří profesionálové.“

Andrew si povzdechl, otočil se a podíval se na svůj štáb.

„Moc blízko,“ zašeptal. „Tam jsme skoro o všechno přišli,“ a kývl někam k severu.

„Dobrá, Hansi, jaké jsou ztráty?“

Hans vytáhl kus papíru a začal číst.

„Za dvanáct dní přes čtyři tisíce mrtvých a zraněných, ztratili jsme jedenáct polních kusů, přes tisíc mušket a další výstroj. Vydali jsme přes polovinu dělostřelecké a třetinu pěchotní munice. Tři pluky jsou pryč, o všechny jsme přišli dnes ráno, třetina zbylých, zvlášť v Houstonově divizi, má víc než padesátiprocentní ztráty. Houston je zraněný, Kindred je pryč a u Pětatřicátého a Čtyřiačtyřicátého jsme utrpěli třicetiprocentní ztráty.“

Hans se odmlčel a podíval se na Andrewa, jenž jeho pohled opětoval uštvanýma, zapadlýma očima.

„Na moje první vrchní velení to tedy byl vážně skvělý výkon, co říkáte, seržante Hansi?“

„Zastavil jste desetinásobnou přesilu na skoro dvanáct dní. To byl zatraceně dobrý výkon, pane,“ opáčil Hans ostře. „Máme dost mušket, abychom sestavili novou divizi, a dost děl na další prapor, a vyrobili jsme skoro polovinu munice, co jsme vypálili. Fletcher hlásí, že máme dost potravin na pět měsíců. To, pane, je podle mě vítězství.“

Andrew se pokusil o úsměv.

„A čtyřicet procent mých mužů padlo,“ pronesl chabě.

„Udělal jste, co se udělat muselo,“ řekl Hans a do hlasu se mu vloudil

káravý tón.

„Ovšem, to dělám vždycky," odtušil Andrew nepřítomně.

„No, kouknem se na to, co nám přitáhla kočka," vložil se do hovoru O'Donald, dívaje se přes rameno.

Skupinka se rozestoupila, když přišel Hawthorne, s kulhajícím Dimitrijem po boku, unaveně se postavil do pozoru a zasalutoval.

„Plukovník Hawthorne se hlásí, pane. Zbytky 5. a 11. suzdalského a třetina baterie jsou zpátky ve městě. Svítá, pane, a vy jste říkal, že mě chcete za úsvitu vidět."

Dneska toho bylo moc, vážně moc, pomyslel si Andrew, když se díval na to, co z mladého vojína udělal - dalšího zabijáka. Právě jako z Johna, napadlo ho smutně, právě jako z Johnnieho. Vzal jsem toho chlapce, nacpal ho do díry a nechal ho chcípnout.

„Tak už plukovník, co?" zařval O'Donald. „Je mokrej jako myš, ale je to plukovník."

Hans se na O'Donalda zachmuřeně podíval a ten pod jeho káravým pohledem zmlkl.

„Dunlevy?" zeptal se O'Donald a náhle hovořil vážně.

Hawthorne odvrátil zrak a zavrtěl hlavou.

O'Donald odešel stranou.

Andrew přistoupil, uchopil chlapce za ruku a pousmál se.

„Vedl jste si dobře, synku. Jsem na vás pyšný."

Pyšný na to, že z něj udělal zabijáka, pomyslel si, když se Hawthornovi díval do očí, které toho viděly příliš.

Andrew se pokoušel o úsměv, ale nakonec ho přemohla únava, šok a všechno to, co se stalo.

„Díky Bohu, že jste v pořádku, aspoň vy jste v pořádku."

Rozplakal se a objal třesoucího se chlapce, který se mu teď tolik podobal.

* * *

„Stojíme tu proti něčemu, o čem se nám nikdy ani nesnilo," řekl Kubata Muztovi.

Po tom zvláštním honu zůstal bez dechu a ke svému úžasu v duchu skutečně blahopřál muži, který s takovou odvahou ovládal toho kouřícího, funícího draka.

Co to jenom je za lidi, kteří změnili ruský dobytek v takové bojovníky? Na třiceti mílích plochy leželo šest tisíc mrtvých Tugarů a dalších dvacet tisíc bylo zraněných. Tři uměny byly úplně rozprášené.

„Nenecháme ze sebe dělat hlupáky," zavrčel Muzta, který se opět soustředil na mohutné hradby a zátarasy kolem města. Míjely je tisíce a tisíce tugarských válečníků, cválaly přes pole, aby obklíčily město.

„Při tom posledním útoku jsme zjistili, že tohle nebude snadné," pokračoval Muzta. „Kdyby se s námi nestřetli a nebojovali s námi, mohl jsem být tak hloupý a nařídit ti, abys do útoku poslal všechny uměny. Pak bychom zbytečně ztratili pětkrát tolik bojovníků.

Ne, tohle uděláme pomalu a pečlivě. I když bych měl svůj dobytek raději tlustý, necháme tyhle chvíli hubnout, než je vyřídíme.

Pojď, příteli, dnes jsme sklidili přes tisíc těl. Aspoň se dnes večer najíme."

„Přijdu hned," odvětil Kubata tiše.

Starý Tugar se díval, jak se na krajinu snáší temnota a halí čekající město do noci.

V duchu si říkal, že už mu dobytek nikdy nebude chutnat tak jako dřív.

kapitola osmnáctá

„Pane, zpráva ze severovýchodní bašty."

Andrew došel k Mitchellovi, přisedl si k němu a poslouchal cvakání telegrafního klíče. Mladý voják se hrbil nad přístrojem a psal špalíčkem tužky. Když dopsal, papír utrhl a podal Andrewovi.

„No teda," zamumlal Andrew. „Dobrá, Mitchelli, vzkažte jim, že už tam jdu.

Vojíne, doneste mi mou parádní uniformu a pospěšte si s tím. A pošlete pro Kalinku a Jeho Blahorodí."

Andrew z velitelské místnosti zašel přes chodbu do svého pokoje. Sluha už vytahoval jeho jedinou slušnou uniformu a Andrew se s pomocí mladého Suzdalce rychle oblékl.

Někdo zaklepal na dveře.

„Dále.“

Vstoupil Kal, těžkou rubašku měl celou od hlíny. Za ním přicházel Kasmar.

„Tugaři chtějí jednat o příměří,“ řekl Andrew mírně. „Co to znamená?“

Oba starší Suzdalci se na sebe překvapeně podívali.

„Je to past, Andrewe,“ vybreptl Kal. „Odmítni to.“

Andrew se podíval na Kasmara.

„Nesmíš zapomínat, Keane, že oni na nás pohlížejí jen jako na dobytek, kterým se krmí. Kdyby tě poranil býk, šel by sis s ním promluvit podle pravidel války? Ne, jakýmkoliv způsobem bys ho oklamal a pak ho zabil. Oni chtějí našeho vůdce a udělají, co bude třeba, aby ho dostali.“

„Jsem ochotný to riskovat,“ řekl Andrew tiše a připjal si šavli, „pokud budou podmínky v pořádku. Je to už víc než měsíc, přátelé. Třeba je už tohle obléhání unavilo.“

„My budeme první, komu dojde jídlo,“ poznamenal Kal.

„Ale to oni nevědí,“ opáčil Andrew, „a třeba se, přátelé, v tomhle mýlíte.“

Suzdalci mlčeli.

Andrew, již oblečený, vyšel z místnosti a vrátil se na velitelství.

„Mitchelli, pošlete zprávu Hansovi na severovýchodní baštu. Chci, aby se Pětatřicátý hlásil u východní brány spolu s 5. suzdalským. Řekněte Hansovi, že se s ním sejdu u bašty číslo tři.“

Telegrafista se sklonil nad přístrojem. Andrew si zavolal svůj štáb a kurýry a prošel hlavní lodí ven z katedrály na náměstí.

Panovalo tu ponuré ticho. Na náměstí sedělo v hloučcích šestnáct set mužů záložní brigády, choulili se u ohňů, aby zahnali chlad pozdního podzimu. Nahoře se na kotevním lanu vznášel Petracciho balon. Andrew Hanka litoval, chudák, nikdy nezvládl vynález, který sestrojil, a po prvním dni nahoře se naučil brát si s sebou kýbl, aby ušetřil ty, kteří měli smůlu, že se ocitli přímo pod balonem.

S bledou, ztrhanou tváří plnil den za dnem svůj úkol, každé ráno vystoupil nahoru, aby obhlédl případné změny v rozestavění Tugarů.

Andrew nasedl na koně a odklusal po východní silnici nahoru do kopce.

Vepředu panovalo zvláštní ticho. Jednání o příměří aspoň přineslo chvilku oddechu, řekl si Andrew. Když se přiblížil k východní bráně, začal si všímat prvních známek poškození. Pracovní čety se ještě probíraly kouřícími troskami toho, co kdysi býval celý blok skladišť. Tugaři o obléhání něco věděli a střely z jejich těžkých praků začínaly s každým dnem páchat větší a větší škody. Teď dnem i nocí pracovaly tisíce mužů v protipožárních hlídkách, aby uhasily zápalné střely, které do města napadaly. A skoro každý den se nějaký požár vymkl kontrole.

Andrew na chvíli zastavil a prohlížel si trosky. Tady přišli nejméně o padesát tun potravin. Jestli to bude pokračovat, Suzdal kolem nás pomalu shoří, pomyslel si smutně.

Kývl začouzeným dělníkům, kteří k němu vzhlíželi od práce, a pokračoval v cestě. Když vyjel východní branou, uviděl modré stejnokroje Pětatřicátého, muži pochodovali v zástupu od sužované severovýchodní bašty k vojenské silnici, kde se s ním měli setkat.

Pořád vypadají dobře, pomyslel si s úsměvem. Víc než třetina z těch, kdo sem s ním před rokem přišli, zemřela, ale copak to nebylo stále stejné? U Gettysburgu jich v jediném dni ztratil polovinu a znovu u Cold Harboru. Pluk ale přetrval. Minuly jej potrhané zástavy, pleskající ve svěžím větru. Na národních barvách byla vyšita dvě nová jména, Brod a Na poříční, jména, která přidali k seznamu začínajícímu Antietamem.

Muži k němu vzhlíželi, kývali s tou starou důvěrností, již veteráni chovají ke svému veliteli. Nové tváře k nyní legendárnímu Keanovi vzhlížely s prostou úctou.

Ke Keanovi se připojil Hans, jedoucí na koni vedle svého starého pluku, a zasalutoval.

„Mají tam vyslance. Mluví docela slušně suzdalský. Ptal se po vás přímo jménem a chce jednat o příměří.“

„Jaké záruky nám dají?“

„Nejdřív žádné, tak jsem mu řekl, ať táhne k čertu.“

Andrew se uchechtl.

„Asi pořád čekají, že k nim přilezeme.“

„No, vrátil se za čtvrt hodiny. Nabídka zněla deset válečníků jako rukojmí. Řekl jsem mu, že stojíte nejmíň za sto jejich nejlepších a ani pak to nebude dost. Na tohle ten všivák začal vrčet, ale ať se propadnu, jestli okamžitě nesouhlasil.“

„Musí se na mě hodně chtít podívat,“ podotkl Andrew.

„Taky říkal, že za vás dávají krevní pouto, ať už to znamená cokoliv.“

Andrew se ohlédl na Kasmara, který se tvářil nepokrytě udiveně.

„Krevním poutem se Tugaři zavazují k čestné hře. Ale já nikdy neslyšel, že by ho slíbili člověku. To je vážně výjimečné.“

„Dobrá práce, Hansi,“ řekl Andrew s úsměvem.

„Přiveďte rukojmí sem. Chci tu další oddíly a ať přinesou dávky navíc. Nabídněte jim chleba, jen aby začali přemýšlet.“

Hans se pokusil o úsměv.

„Buďte opatrný, ano?“

„Měla by to být zajímavá změna,“ opáčil Andrew, kývl, aby mu otevřeli bránu a vyklusal za opevnění, kde se Pětatřicátý rozestavěl po obou stranách cesty a postavil se do pozoru.

Andrew se cítil málem nahý, když tak jel sám po mostě přes příkop. Za mostem zastavil koně.

Vyslanec seděl sám na koni stranou u cesty, tyčil se nad Andrewem a tvářil se chladně a odtažitě.

„Ty jsi ten jednoruký člověk, co vede tenhle dobytek,“ pronesl vyslanec chladně.

„Jsem plukovník Keane, velitel suzdalské armády lidí,“ odsekl Keane. „Jestli ještě jednou uslyším výraz 'Dobytek', tak jednání o přiměří skončilo.“

Tugar si opovržlivě odfrkl a zvedl ruku.

Z řad obléhatelů vyrazil zástup válečníků a klusal po silnici.

Andrew se na chvíli polekal, když je viděl přicházet blíž. Pokud ho skutečně chtěli zabít, tak teď budou mít příležitost.

„Jen klid, chlapi, jen klid,“ řekl svému doprovodu.

Vojáci tu stáli celí nesví a pevně svírali zbraně.

Andrew navedl koně ke krajnici a s hranou statečností, o níž doufal, že nevypadá jako hraná, se prosté díval přímo před sebe a Tugarům, klusajícím kolem, už nevěnoval nejmenší pohled. Běžící Tugaři cestou přes most hlasitě dupali.

„Veď mě, vyslanče," vybídl Andrew čekajícího Tugara povýšeně, pobídl koně a vydal se za Tugarem k obléhatelům.

Když míjeli nástražné jámy a zátarasy, kde ještě ležela těla z první bitvy, ve vzduchu visel silný zápach smrti.

Konečné projeli skrz, přecválali území nikoho a dostali se mezi Tugary.

Andrew si hned všiml, že jejich postavení je pevné a v mnoha věcech nápodobou jeho vlastního opevnění. Byl tu nasypán hliněný val s plošinami pro metací stroje vrhající kameny a šípy, krytými těžkými kládami, které stroje chránily před nepřátelskou palbou.

Andrew se protáhl výpadovou brankou a na chvilku ho přepadl hrozný strach.

Cestu po obou stranách lemovaly stovky Tugarů v plné bojové zbroji. I když sám seděl na koni, většina válečníků, kteří stáli po stranách cesty, byla přesto vyšší než on.

Ostré hranaté přílby jim zakrývaly celý obličej kromě očí, které ho pozorovaly s nenávistí a opovržením.

Válečné luky měli bojovníci natažené a na zádech jim visely dvojité toulce se čtyři stopy dlouhými šípy. Od ramen ke kolenům je kryla těžká kroužková zbroj a na opascích měli zavěšené velké sekery či meče.

V bitvách u řeky takové bojovníky neviděl - musely to být oddíly těžkooděnců určené pro úkol, jaký jim předložil on. Tyhle přilby už viděl, díval se na ně polním dalekohledem, zatímco den co den pokračovalo neustálé ostřelování, při němž bylo zabito mnoho válečníků, aniž by to některé straně přineslo jiný výsledek, než bolest.

Když projeli uličkou, Andrew s úžasem spatřil oddělený kontingent Tugarů s mušketami. Uvědomil si, že je to kořist z poslední bitvy. Do každé zbraně měli nejspíš jen hrst nábojů, i tak ho ale ten pohled znepokojil.

Jeli dál a Andrew cítil, že hlavním důvodem jednání o příměří bylo nejspíš pouze to, aby ho Tugaři mohli ohromit svou silou. Podél cesty stály jednotky

jedna za druhou - pěší lučištníci, koňští lučištníci, těžcí kopiníci a pak řada dvojitých torzních katapult s hromadami deset stop dlouhých oštěpů, narovnaných do sáhů jako dříví.

Konečně se objevilo něco, co nemohl ignorovat.

Vyslanec neříkal nic, jen na kratičký okamžik se zdálo, že se přestane ovládat. Pak se otočil a pokynul Andrewovi, aby vstoupil do velkého stanu, zatáčku a tam uviděl dlouhou řadu zachmuřených lidských válečníků. Když nim Andrew dojel, zastavil koně před Michailem, jenž ho pozoroval s otevřenou nenávistí.

Tvář měl poznačenou hlubokými dolíčky. Takže chytil neštovice, uvědomil si Andrew. Příběhy, které před bojem pronikly z Vazimy, ho začínaly děsit. Skoro třetina obyvatel zemřela, další třetina byla po nemoci příšerně znětvořená. Igor, jejich patriarcha, to samozřejmě sváděl na suzdalskou církev.

Emil opakovaně vysílal posly, prosil, aby ho nechali nákazu léčit, ale Igor odmítal, což mělo za následek, že ho nakonec přihodili do hromadného hrobu.

Když se Andrew přiblížil, Michail se předklonil a odplivl si na zem. Několik Tugarů, kteří Andrewa doprovázeli, popojelo dopředu a postavilo se mezi ně.

„Skončeme to teď a tady," zavrčel Michail. „Meč proti meči."

Andrew se na zjizveného muže jen mlčky díval.

„To ty jsi na nás tohle přivolal!"

„Mohli jste bojovat s námi proti společnému nepříteli," prohodil Andrew mírně.

„A umřít, jako pochcípáte vy všichni."

„Bude-li to třeba, zemřeme jako muži," odsekl Andrew. „Radši to, než se plazit jako otroci před Tugary."

Michail hrábl po meči. Tugar nejblíž k bojarovi varovně štěkl a vytáhl meč z pochvy.

Michail dlouho jen nehybné seděl, pak nechal ruku klesnout. Andrew ho skoro litoval, když ho teď tolik zahanbili před jeho válečníky. Pobídl koně a jel dál.

Mimo dosah polních děl se před ním táhlo velké stanové město tugarských válečníků. Každý stan vypadal jako obrácená mísa, měl dvacet stop napříč a

deset na výšku. Před týdnem se na poříční cestě objevily první stany na kolech. Zvláštní průvody pokračovaly den po dni, až celou plochu nad přehradou pohltilo město žen a dětí, táhnoucí se až k dalekému obzoru. Spolu s nimi přišli další válečníci, desítky tisíc jich byly, a postupně Tugaři oblehli celé město.

Andrew cestou do kopce projel kolem několika plstěných stanů, které měly skoro sto stop v průměru, ale i ty vypadaly jako trpaslíci vedle obrovské stavby uprostřed.

Andrew ji mnohokrát pozoroval dalekohledem, ale když se dostal blíž, ohromila ho velkolepost tohoto přístřeší. Místo z obyčejné plsti, z níž byly stany válečníků, byl tento stan ze zlatohlavu, díky čemuž vypadal jako obrovská kupole, která měla ve slunečním světle narudlý lesk.

Vstup zakrývaly velké závěsy ze sametu protkávaného stříbrnou nití a baldachýn držely ozdobně vyřezávané tyče vyložené vzácnými drahokamy.

Vyslanec zastavil, sesedl a pokynul Andrewovi, aby udělal totéž. Když slézal z Mercuryho, zachytil Andrew ve větru jakýsi lehký pach. Podíval se za velký stan a uviděl, jak tam z jámy stoupá tenký proužek dýmu. Vypadalo to, jako by hlína kolem jámy byla čerstvě uhrabaná a vyčištěná, nedalo se však zakrýt, co to je.

Vyslanec sledoval, kam se dívá, a pak pohlédl na Andrewa a lehounce se pousmál.

S chladnou nenávistí v očích se Andrew na posla opovržlivě podíval.

„Před tvým příchodem jsme odklidili pozůstatky včerejší hostiny," prohodil posel s úsměvem. „Nechtěli jsme tě vyděsit."

„A až tahle válka skončí," procedil Andrew pomalu, „osobně se přijdu podívat, až budou zakopávat tvoje tělo."

Plukovník sám vstoupil do stanu a hebké šero uvnitř bylo úlevou po sluneční záři. Andrew počkal, než se mu přizpůsobí zrak, rozhlížel se a snažil se, aby nebylo vidět, jaký má strach. Říkal si, že kdyby ho chtěli zabít, už by to udělali. Nebo si ho snad schovávají pro něco horšího? Při tom pomyšlení se mu rozbušilo srdce.

„Ty, kdo se jmenuješ Keane, přistup blíž ke mně."

Andrewovi se oči konečně přizpůsobily šeru ve stanu, takže rozeznal ohřívadlo s řeřavými uhlíky uprostřed. Zhluboka se nadechl a vykročil. V celé té obrovské zakryté rozloze byli jen tři Tugaři a on se v tom velkém prázdném

prostoru cítil ještě menší a zranitelnější.

Usoudil, že by se sám snažil vytvořit stejný dojem. Tohle všechno bylo součástí hry uvnitř jiné hry, která měla za cíl oklamat, zastrašit a poučit. Tohle ho poněkud uklidnilo, a když se zastavil pár kroků od trojice Tugarů, už byl zase klidný.

Měl dojem, že toho, který stál napravo, už někde viděl, a pak mu došlo, že to je hlásný. Tugar nalevo vypadal starý, dlouhou huňatou srst se širokými bílými prameny měl silně prošedivělou.

Andrew v něm okamžitě poznal tugarského válečníka, kterého viděl před soutěskou a pak skoro každý den, když obhlížel řady obléhatelů.

Andrew mu lehce kývl a k jeho překvapení Tugar jeho pozdrav opětoval.

Starý si ho prohlížel s otevřenou zvědavostí, což bylo v ostrém protikladu k tomu, jakou ostražitost cítil ze silného, vysokého Tugara, jenž seděl uprostřed.

„To je on," řekl hlásný Muztovi. Qar qarth seděl nehybně a nedával najevo žádné emoce.

„Je tradicí," řekl hlásný Andrewovi rusky, „aby se dobytek pokořil před Muztou qar qarthem a přede všemi členy tugarské rasy, když je povolán do jejich přítomnosti."

„Pamatuju se na tebe," opáčil Andrew, „a ty si určitě vzpomeneš, že já se nepokořil tenkrát a neudělám to ani teď a nenechám se oslovovat jako ‚dobytek'."

Hlásný začal mluvit, ale Kubata natáhl ruku, aby ho zarazil, a rychle něco vykládal Muztovi.

„Znám trochu váš jazyk," řekl pak Kubata a ukázal hlásnému, že může jít. Ten beze slova vyrazil ze stanu.

„Jako malý jsem měl ruského mazlíčka a rozhodl jsem se naučit tomu jazyku znovu," vysvětloval Kubata, když se posadil vedle Muzty. „Ty si říkáš Keane a jsi Yankee?"

Andrew kývl v odpověď.

„Ty jsi ten, kdo vytvořil ruské vojsko?"

„S ostatními Yankeeji, kteří sem se mnou přišli, jsme je jenom vedli. Zbytek udělali Rusové sami."

„To, co jsi vytvořil, Keane, na mě udělalo dojem."

Andrew, poněkud překvapený, kývnutím poděkoval.

„Zeptej se ho, proč se on a ti s ním neklaní mé vládě," ozval se Muzta a Kubata otázku přeložil,

„Protože se nepodvolím vaším porážecím jámám," odpověděl mírně Andrew.

„Naše vláda byla spravedlivá," namítl Muzta. „Bereme si jen dva z deseti, i když je v naší moci porazit všechny."

„Není spravedlivé," namítl Andrew, „držet lidi jako stádo, abyste ho mohli probírat a sklízet, jak se vám zlíbí. To je pro nás horší než otroctví."

„A přesto velká většina pořád žije," podotkl Kubata. „Přesto by velká většina mohla žít, když se podvolíš."

„Takže tohle je důvod naší schůzky? Sdělit nám podmínky?" zeptal se Andrew.

„To je přání mého qar qartha," odpověděl Kubata. „Podvol se hned a my si vezmeme jen obvyklé dva z deseti. Svoje stroje musíte odevzdat a budete mít zakázáno dělat další. Udělej to a staneš se bojarem, budeš mít zaručeno právo dát výjimku komukoliv budeš chtít, v rozumných mezích ovšem."

„Ne."

Muzta se při té prosté, strohé odpovědi, která nepotřebovala překládat, naježil, ale Andrew cítil, že takovou odpověď očekával.

„Víš, že jestli budeš odporovat, zemřete všichni. Můžou zemřít jen někteří nebo všichni. Nevidím v tom smysl."

„Tahle nabídka mě překvapila," prohlásil Andrew. „Podvolili byste se vy nám, kdybychom porážecí jámy vlastnili my? Jste hrdá rasa a já myslím, že byste taky bojovali do posledního muže."

Kubata to přeložil a Muzta se na něj díval, jako by si nebyl jistý, jestli slyšel správně.

„Ale tohle je dobytek," namítl Muzta. „Něco takového je neslýchané."

„Dobytek, který známe, byl vždycky vycvičený, již ho podmanili naši otcové. Tihle Yankeeové jsou jiní. Vidíme, jak bojují a jak vycvičili Rusy. Když jsme si mysleli, že je máme v pasti, překvapilo mě, kolik jich obětovalo své životy, aby jejich druhové mohli uniknout. To je něco, co by udělal Tugar, aby zachránil svůj klan, a my to teď vidíme u nich."

„Jsem skoro rád, že tvou nabídku nepřijal," prohlásil Muzta s pohledem upřeným na Andrewa. „Jsou příliš nebezpeční. Musíme je všechny vyhladit."

„O to se tu pravě snažíme," podotkl Kubata suše.

„Zkus zjistit ty další věci, které chci znát."

Kubata se podíval na Andrewa, jenž během jejich tlumeného hovoru trpělivě čekal.

„Kdy jste prošli světelným tunelem?"

Nové téma Andrewa zastihlo nepřipraveného.

„Když jsem se setkal s vaším hlásným, taky o tom mluvil," řekl Andrew. „Takže vy o tom tunelu víte?"

„Tak se sem dostali všichni lidé," odpověděl Kubata.

„Už se někdy nějací lidé vrátili?" vyptával se Andrew neschopen ovládnout svou zvědavost.

Takže tenhle by rád odešel, uvědomil si Kubata. Odpověď na otázku neznal, jelikož však toužil být upřímný, zavrtěl hlavou.

„Vy byste se chtěli vrátit?"

„Někteří ano," odpověděl Andrew. „Někteří by mohli chtít zůstat."

Tohle by mohlo vyřešit problémy s těmihle obtížnými tvory, napadlo Kubátu.

„Můj hlásný hlásil, že jste dorazili vloni začátkem léta."

„Správně."

„Takže tohle všechno jste zvládli za tak krátkou dobu? Postavit stroje, vybudovat vojsko a svrhnout právoplatné vládce?"

„Na první dvě věci je odpověď ano," odpověděl Andrew, „ale lidé Suzdalu se vzbouřili sami a nás požádali, abychom je vedli."

Kubata se otočil k Muztovi a překládal.

„Takže bojar Michail lže, jak jsem ostatně čekal," prohodil Muzta. „Tohle je další poprvé - dobytek se vzbouří proti pánům, které jsme jim určili."

„Přítomnost těchhle Yankeeů naklonila vážky. Je to tak, jak říkalo těch pár zajatců, co jsme chytili."

„Co je zač ten tunel?“ vyptával se Andrew, když se Tugaři na chvíli odmlčeli a zase se podívali na něj.

„Ty to nevíš?“

Andrew neměl pocit, že by mu Tugaři lhali, a tak prostě zavrtěl hlavou.

„Jednou ti to možná řekneme, za jistou cenu,“ odpověděl Kubata klidně, a když v mužových očích uviděl zoufalství, pocítil uspokojení.

„Má tedy náš rozhovor ještě nějaký další smysl?“ odsekl Andrew. „Řekl jsem vám, že se nevzdáme. Ale navrhnu vám tyto podmínky. Jestli odejdete z našeho města, nebudéme vás pronásledovat ani na vás nezaútočíme. To je jediná dohoda, kterou vám navrhnu. Myslím si, že spíš než nám, dochází jídlo vám. Jinde najdete víc, ale vaše pýcha nebo možná zoufalství vám brání nechat nás bez trestu. Nedovolte, aby vás vaše pýcha zničila.“

Tenhle je tedy troufalý, pomyslel si mistr meče s obdivem.

„Víš, že vás porazíme,“ namítl Kubata tiše beze stopy hrozby v hlase.

„A až skončíte, kde bude vaše vítězství?“ opáčil Andrew. „Nenecháme vám žádná těla, kterými byste se mohli nakrmit, protože jak budeme umírat, mrtvé spálíme nebo zakopeme. Nakonec vám nezbyde nic.

Vím jedno,“ pokračoval Andrew v pokusu je popíchnout. „Přišli jste sem o dva roky dřív, což bylo doposud neslýchané. Nejdřív to s námi nemělo nic společného, ačkoliv váš příchod jen s válečníky byl očividně reakcí na nás. Nejprve vás ale popohnalo něco jiného. Slyšel jsem o vašich soupeřích Merkiích.“

„Jak o tom víš?“ zeptal se překvapeně Kubata.

„Naše velká loď vyplula do jižních vod a tam se setkala s lidmi, kteří své nepřátele čekají teprve za další dva roky. Ale nemyslím, že vás sem dřív dohnali Merkiové.“

„Tak mi to, prosím, řekni,“ opáčil Kubata chladně, jenž sice nechtěl dát najevo zájem, ale nedokázal smlčet.

„Hladovění,“ odpověděl Andrew. „Dopustili jste, že jste na nás závislí ve všem, co potřebujete. Kdy naposledy Tugaři našli či chovali vlastní potravu? Ne, žili jste z naší dřiny a našeho potu. A pak váš dobytek,“ a když to říkal, objevil se mu v očích hněv, „začal chcípat.“

Andrew čekal, než Kubata jeho slova přeloží.

„Nemoc byla pořád těsně před vámi, a proto jste tolik spěchali, chtěli jste ji předběhnout. A ať jste putovali seberychleji, nemoc se pořád šířila před vámi. Kdybyste věděli o tulácích, kteří před vámi prchají, věděli byste taky, že nemoc cestuje s nimi. Když zpomalíte, nemoc taky zpomalí. Půjdete rychleji a nemoc se bude šířit o to rychleji. Myslím, Kubato, že vy a vaši lidé visíte na konci provazu. To vy začínáte hladovět, ne my.

A měl bych dodat," dodal Andrew suše, „že my, Yankeeové, víme, jak nemoci zabránit, protože teď už byste měli vědět, že pouze ti v Suzdalu byli ušetřeni jejího řádění. Nabídli jsme pomoc vládcům z Vazimy a oni nás odmítli. Třetina jich zemřela a jen pár jich zůstalo dost zdravých pro vaše jámy, nebo aby přinesli ohromné množství potravy, kterou váš lid potřebuje."

Ohromený Kubata se obrátil k Muztovi s překladem.

„Může to být pravda?" zeptal se Muzta překvapeně.

„Žádné jiné vysvětlení nejspíš neexistuje," odpověděl Kubata. „Bylo to všechno tak prosté - měli jsme to poznat. Mohli bychom se pokusit pobít tuláky, ale my oba víme, že se vždycky najdou další."

„Tak to jsme skutečně odsouzeni k záhubě, i když tady zvítězíme," řekl Muzta. „Pošli ho pryč. O tomhle si musíme promluvit a já nechci, aby poznal, jaké máme starosti."

„Myslím, že to už vycítil," podotkl Kubata.

„Pošli ho pryč."

Kubata kývl a podíval se zase na Andrewa.

„Promluvíme si znovu," řekl mírně. „Smíš odejít, ty jménem Keane."

„A ty se jmenuješ?" chtěl vědět Andrew.

„Já jsem Kubata, mistr meče tugarská hordy," odpověděl generál a necítil se tou otázkou uražený.

„To tebe jsem viděl v první bitvě a čelil jsem ti v poli?"

Kubata přikývl.

„Před tou soutěskou to byl mistrovský tah," poznamenal Andrew obdivně.

„Byl bych vás dostal všechny, nebýt odvahy a oběti tvých mužů," prohlásil Kubata a překvapilo ho, že takhle mluví s člověkem, nedokázal však odpovědět jinak.

„Smíš odejít,“ řekl dál, „i když si možná promluvíme znovu.“

Andrew kývl a ke svému úžasu se postavil do pozoru a zasalutoval, než se otočil k odchodu.

„Keane.“

Andrew se ohlédl,

„Víš, že nakonec prohraješ.“

Andrew neodpověděl.

„Bude-li potřeba, obětujeme padesát tisíc bojovníků, abychom ztekli vaše hradby, protože my nemáme jinou možnost než vítězství,“ dodal Kubata mírně.

„Pro nás je to stejné,“ opáčil Andrew ponuře.

* * *

„Jsou jako mor a musíme je zničit,“ hulákal Tula a jeho výkřik přebrali další členové shromáždění klanových náčelníků.

„Jestli je necháme naživu,“ přidal se Zan a vyskočil na nohy, „tak to, co jsou, bude desetkrát horší než neštovice, které nám pobíjejí dobytek. Musíš být šílený, když uvažuješ o dohodě s takovými, jako jsou oni.“

Muzta seděl mlčky, zatímco kolem něj vládla vřava.

„Jejich město dokážeme dobýt hned teď!“ ječel Tula.

Vstal Kubata.

„Ano, dokážeme dobýt jejich město,“ řekl klidně, „a jsou tu dvě cesty. Můžeme sedět a čekat, až vyhladovějí, a to může trvat měsíce a my zatím budeme hladovět sami, nebo na ně můžeme zaútočit a zahynou tisíce, desítky tisíc našich bojovníků.“

„Stejně umíráme,“ vřískal Tula.

„Nebo se s nimi můžeme dohodnout,“ připojil Kubata tiše.

Rozhostilo se ohromené ticho a pak se ozval zuřivý řev.

Muzta, jenž seděl na boku, hleděl přímo před sebe, a když se Kubata podíval na svého qartha, Muzta sklopil oči.

Starý generál se chvíli díval na svého přítele, pak odvrátil zrak a došel doprostřed stanu.

„Jako strážce meče hory požaduji slyšení v kruhu promluvy,“ oznámil Kubata.

Ale vřava pokračovala, dokud nevstal Muzta, teprve pak se shromáždění konečně odmlčelo.

„Jako strážce meče hordy po půldruhého okruhu bude vyslyšen,“ prohlásil Muzta.

„Poslouchat jeho nehoráznosti?“ ječel Tula. „Poslouchat něco, čemu možná věříš ty sám?“

Muzta se obrátil k Tuloví a položil ruku na jílec meče.

„Jako qar qarth říkám, že bude vyslyšen,“ pronesl Muzta s temnou hrozbou v hlase.

Tula se s neskrývaným opovržením otočil na patě a odkráčel dozadu.

Kubata vzhlédl, jako by se probíral z hlubokého zamyšlení,

„Sloužil jsem tugarské hordě jako strážce meče po půldruhého okruhu,“ začal tiše. „Velel jsem u Onci, u Agu a u Isgaru. Předtím jsem sloužil jako velitel Olktů a předtím jsem byl povyšován od prostého bojovníka, neboť jsem se narodil v obyčejné rodině. Vždycky jsem kladl přežití hordy a čest svého qar qartha nad sebe. A to je také důvod, proč říkám, že se s Yankeeji a ruským lidem musíme dohodnout.“

Znovu se ozvalo hněvivé mručení, ale utichlo, když Kubata zůstal stát v kruhu promluv, který, pokud už byl jednou nějakému Tugarovi zaručen, mohl být držen, dokud ho osobně nerozpustil qar qarth.

„A díky svým zkušenostem myslím hovořím pro dobro hordy. Vyrostl jsem, žil a zestárl podle zvyků svého lidu. Bývaly doby, kdy naši svatí předkové, pokud se dá věřit bájím, putovali až ke hvězdám Kola a stavěli zvláštní a úžasné stroje. Stroje, z nichž tu vidíme jen zbytky, jako jsou brány, tunely světla, které nám občas přinášejí bytosti z jiných světů. Povídá se a v knihách šamanů je zapsáno, že tyto průchody kdysi bylo možné otevírat a zavírat podle libosti, a tak se naši otcové dostali daleko a tyto stroje umístili na mnoho vzdálených světů.

Také se povídá, že když procházíte branou, uběhne mnoho okruhů, a vám se to přesto zdá jako chvilička. Tyto vědomosti jsou ale ztraceny a brány se otevírají jen náhodně a pouze na naši Valdennii. V zemi Merkiů je prý dobytek jiný, pochází z dalších světů, ačkoliv já to neviděl. Ale ať je to jak chce, naši otcové bývali mocní.“

„A proč musíme poslouchat tohle žvanění?“ vyštěkl Tula. „To není náš problém. Naši otcové byli bohové, ale my jsme Tugarové z hordy, pánové světa, kolem kterého věčně kroužíme na nekonečné jízdě.“

„Právě proto to potřebujete slyšet,“ opáčil Kubata. „Proč jsme ztratili toto umění a znalosti? Co se stalo z tugarského lidu?“

„Jak jsem říkal, jsme pány světa,“ vrčel Tula.

„Možná před dávnými věky, ale jsme jimi opravdu ještě i nyní?“ zeptal se Kubata.

Shromáždění začínalo být znepokojené, bojovníci se po sobě dívali.

„Co se z nás stalo?“ řekl Kubata. „Jsme skutečně pány? Začínám si myslet, že ne.“

„Protože se nám postavil nějaký hloupý dobytek?“ vyštěkl Zan. „Měli bychom je pobít a jejich kosti zaorat do země.“

„Je to horší, mnohem horší,“ namítl Kubata. „Ať už to bylo řízeno jakkoliv, stalo se to, že před asi sto okruhy naši předkové nepobili cizince, kteří přišli na náš svět, a místo toho je využili. Ušetřili jsme je. Dali jsme jím vládce, aby je řídili, když tam nebudeme. Vzali jsme jim koně a křížili je, aby byli větší a mohli jsme je používat sami. Rozmístili jsme cizince po světě a dali jim bohatou půdu, kde se jim daří. Taky jsme začali jíst jejich maso.

A zároveň jsme se stali jejich otroky.“

Po jeho slovech se rozhostilo ohromené ticho a bojovníci se tvářili zmateně.

„Podívejte se kolem sebe,“ pokračoval Kubata rychle, aby ho nepřemohl vztek. „Co vyrábíme? Nic. Každý rok přijedeme do další země těch, co jim říkáme dobytek, pobijeme je a bereme si od nich a na jaře se přesuneme na další pastviště.

Nakonec jich tisíce bereme na okruh s sebou. Říkáme jim domácí zvířata, ale co jsou doopravdy? Pokud je třeba něco jemně vykovat, udělá to domácí zvíře. Když je třeba vyrobit něco důležitého, dokonce i naše luky a šípy, dělají to ti, u nichž zimujeme, nebo zase naše domácí zvířata. A tak už umíme jenom bojovat, plodit děti a brát si od těch, kterým říkáme dobytek. Protože který Tugar by se odvážil snížit se natolik, aby vlastníma rukama vytvořil něco, co může místo toho udělat dobytek nebo domácí zvířata?

A teď jsme my jejich otroky. Podívejte se na nás po příchodu neštovic.

Některé věci už není možné nahradit - dokonce nám docházejí i zásoby šípů. Zapomněli jsme všechno, co znali naši otcové, a žijeme jen z masa a dřiny ostatních.“

„Je to naše právo Tugarů!“ zařval Tula a ostatní vyskočili na nohy a vztekle ječeli na Kubatu, ale těch pár, kteří pozorně poslouchali, mlčelo.

„Věděl jsem, že nebudete poslouchat,“ řekl Kubata a svá slova musel několikrát opakovat, než se shromáždění konečně uklidnilo.

„Tak proč jsi teda plýtval naším časem?“ hulákal Zan.

„Jako varování,“ opáčil Kubata chladně, „a jako poslední výzvu.

Tihle lidé se mění. Nad těmi, kteří k nám přicházeli před tisíci lety, jsme měli převahu ve zbraních i síle. Slyšel jsem, jak Alem mluvil o černovousých, co přišli na velkém člunu, který se dost podobal lodi Yankeeů, a jak zabili víc než sto našich, než zemřeli. Viděl jsem jejich hromovou zbraň. Teď přišli Yankeeové a jejich hromové zbraně jsou ještě pokročilejší. Copak to nevidíte? Lidská rasa se vyvíjí, kdežto my jsme ustrnuli na místě.“

„Tak je pobijeme, jakmile se vynoří z tunelu,“ prohlásil Zan. „Tak je to prosté.“

„Snad bychom mohli a byla by to odpověď. Copak ale nedokážeme pochopit, co vlastně vidíme? Pomalu přestáváme být rasou, která kdysi dokázala kráčet po hvězdách. Teď neumí ani vyrobit zbraně, jež proti nám používají naši nepřátelé.

Prošel jsem si velké budovy, kde Yankeeové vyráběli své válečné stroje. Ani jediný Tugar v celé hordě by nedokázal vlastníma rukama něco takového vytvořit, a přesto to tihle lidé dokázali za necelý rok,“ křičel Kubata.

„Pořád nacházíme pozůstatky velkých měst, která kdysi vybudovali naši otcové, a stojíme před nimi jako děti. My nestavíme, ale lidé ano.“

„Má to nějaký konec?“ vyjel ledově Tula. „Nepotřebujeme blábolení někoho, kdo už je příliš starý, aby nás vedl, a bojí se.“

Kubata se pátravě ohlédl na Muztu. Qar qarth se nepohnul, Kubata mu však viděl na očích, že jeho čas se chýlí ke konci.

„Tak si poslechněte má poslední slova. Při jednání o přiměří před měsícem nám náčelník Yankeeů řekl, že znají tajemství neštovic a že my sami je ženeme před sebou.“

„To už jsme slyšeli. Je to jenom dobytčí lež,“ zařval zezadu jeden z velitelů

uměnu.

„Tak proč neštovice neudeřily i na ně, ačkoliv zničily Vazimu a všechna ostatní místa, kde jsme také byli?“

„Měli štěstí, to je všechno,“ odsekl náčelník.

A když se Kubata podíval na shromáždění, viděl, že nepřijmou ani prosté logické vysvětlení týkající se nemoci.

„Řeknu ještě tohle a pak vyslechnu vaše rozhodnutí, i když už teď vím, jaké bude.

Dohodněme se s těmihle lidmi. Nabídněme jim konec porážecích jam a téhle války výměnou za jídlo, které nám vydrží do dalšího období,“

„Jídlo dobytka tolerujeme,“ vyjel Tula, „ale je právem lidu jíst maso, a to mohou pouze Tugaři. Tak tomu bylo vždy. Bez lidského masa pomřeme hlady.“

„Tak musíme najít jiný způsob, protože copak naši otcové nejedli potraviny, které sami vytvořili, než přišli lidé? Dohodněme se. Výměnou za mír nám ukážou, jak zastavit neštovice před námi.

Neříkám, že zůstaneme bezbranní. Budeme dál jezdit kolem světa a vybírat poplatky, ale už ne v lidském mase, a pak od těchto tvorů vyzvíme jejich tajemství. To je naše jediná naděje na konečné spasení.“

Kubata se unaveně podíval na ostatní.

„Protože jestli naši předkové kdysi kráčeli po hvězdách, tak se od těchto lidé jednoho dne třeba dozvíme, jak znovu vyrábět stroje, a potom se nám vrátí to, co bylo před naším pádem naším pravým dědictvím.

Neboť co jsme teď jiného než jenom rasa, která upadá, otroci právě té rasy, kterou jsme považovali za své otroky?“

Kubata se smutně podíval na svého starého přítele, jenž nyní vstal a upřel na něj pohled.

„Vím, že tady jsme vstoupili na stezku, která nás rozdělí, příteli,“ řekl Kubata klidně a otočil se zpátky ke shromáždění.

„Hovořil jsem pouze za sebe, ne za qar qartha.“

„Dobytek musí být zničen,“ prohlásil Muzta, aniž se na Kubátu podíval, „Můj přítel je již starec, který nám dobře velel. Jestli ale dovolíme těmto Yankeeům zůstat naživu, až se vrátíme, budou jistě příliš silní, abychom je

dokázali zničit. Musí zemřít hned.“

„I tak ale budeme hladovět, jestli zůstaneme,“ podotkl Kubata, „protože jestli budeme pokračovat v jízdě, neštovice budou pořád před námi. Yankeeové k tomu mají klíč. Můžou nám ukázat, jak je zastavit.“

„Musí všichni zemřít a skončí v jámách,“ pronesl ostře Muzta. „Budeme útočit, dokud všichni nezemřou. Snažil ses tímto obléháním ušetřit životy našich válečníků,“ pokračoval. „V tom sis vedl dobře, ale teď s každým dnem slábneme. Ve vzduchu je již cítit sníh. V tom městě je půl milionu nenakažených kusů a my je dostaneme!“

Kubata smutně kývl, odepjal si opasek s mečem a nechal zbraň dopadnou na zem, pak se podíval na shromáždění.

„Mluvil jsem sám za sebe,“ prohlásil nešťastně. „Můj qar qarth potřebuje ve velení někoho, komu bude v žilách kolovat horká krev mládí. Odejdu nyní přemýšlet o svých posledních chvílích.“

Ve stanu panovalo ticho, když Kubata se zdviženou hlavou odcházel. Mnozí ze starších klanových náčelníků v úctě skláněli hlavy, když procházel kolem, ale většina přítomných byla vzrušená a plná očekávání.

Muzta se díval, jak jeho starý přítel odchází, a v duchu klel. Něco mu říkalo, že měl možná pravdu, ale změnit teď směr by znamenalo křičet na vítr a čekat, že se obrátí. Jeho vlastní postavení už bylo příliš vratké, protože krvavé ztráty při prvních útocích a nudné obléhání vyvolávaly podráždění. Mohl by padnout také, jestli se situace brzy nezmění. Celé týdny se snažil s Kubatou dohodnout, ale starý válečník byl stále odtažitější. Když klanoví náčelníci svolali shromáždění, Muzta věděl, že to bude znamenat jejich konečný rozchod.

Muzta se podíval na válečníky, kteří netrpělivě čekali.

Nakonec spočinul zrakem na Tulovi a kývl. Klanový náčelník vystoupil z řady a dychtivě zvedl meč do pochvalného řevu přítomných. Muzta svého soupeře bezvýrazně pozoroval. Jestli teď dojde k selhání, vina aspoň padne na jiného. Pokud zvítězí, vítězství bude Muzta stále moct připsat sobě.

„Je čas na hostinu,“ vyhlásil Muzta a shromáždění s potěšeným vrčením opouštělo stan. Pro dnešní noc byly vybrány dva čisté kusy. Byly chovné, mladé, dobře osvalené, jídlo, které hašteřivé šlechtice aspoň na chvíli zabaví.

Zítra budou moct plánovat a se štěstím tato válka brzy skončí, bez ohledu na ztráty, které samozřejmě také padnou na Tulovu hlavu.

* * *

„Nevypadá to dobře, že?“ zeptal se Andrew tiše při prohlížení nepřátelských pozic.

„Pečou tam něco velkýho,“ opáčil Hans. „Celej den jezdí sem a tam. Petracci hlásí, že stáhli hodně těch stanů na kolech, kde mají ženy a děti - v horních táborech není jedinej válečník.“

„K zemi!“

Oba si dřepli a po střeše krytu sklouzla těžká střela a dopadla za pozice.

„Poslové zřejmě pořád cválají nahoru a dolů,“ pokračoval Hans a opatrně vyhlédl nad předprseň.

„Doufal jsem, že budou dál pokračovat v tom zatraceném obléhání.“

„I když bychom je do jara vyhladověli?“

„Odsunuli nevyhnutelné, ale jenom to odsunuli,“ prohlásil Andrew. „Bůh ví, že jestli zaútočí, bude je to stát hodně.“

„Očividně změnili názor.“

„Kdy myslíte, že zaútočí?“ zeptal se Andrew.

„Dneska už je moc pozdě, ale hned zítra po ránu.“

„Kdybych já byl na jejich místě, tak bych zatlačil na celé čáře, všude na těch šesti mílích. Dřív nebo později budeme muset někde povolit.“

Hans jenom kývl na souhlas.

„Tak dobrá,“ řekl Andrew a schválně mluvil pomalu a odhodlaně. „Všechny jednotky mají pohotovost dvě hodiny před svítáním. Budeme se řídit plánem. Houston s Pětatřicátým a praporem dělostřelectva bude v záloze.

Ostatní tři divize budou na vnější hradbě, spojení s velitelstvím zajistí telegraf. Jestli někde prorazí, pokusíme se je zadržet, ale jestli se to začne šířit, tak stáhneme všechny za vnitřní hradbu.“

Andrew se podíval na Kala a Kasmare.

„Chci, aby po setmění evakuovali všechny nebojující z vnějšího okruhu.“

„Ztratíme skoro polovinu všech zásob,“ připomněl Kal.

„Město bude nacpané k prasknutí.“

„To jsme věděli od začátku,“ řekl smutně Andrew.

„Civilisti se budou muset držet z cesty vojákům a budou muset zůstat v klidu bez ohledu na cokoliv. Blahorodí, doufám, že můžeš nabídnout sbírku mocných modliteb.“

Kasmar se v odpověď jen nucené usmál.

„Stane se, co bude Parom chtít,“ prohlásil patriarcha mírně.

* * *

Hawthorne se naklonil nad Taňu a políbil ji na tvář tak, aby ji neprobudil. Lehce se zavrtěla a pak se stočila do klubíčka. Mladík přistoupil ke kolébce a s láskou pohlédl na Andreu, urovnal jí peřinku a pak odešel z místnosti.

Pro tohle tedy bojuji? napadlo Hawthorna. U tohohle nakonec všechno skončí? Mohl bych někdy zůstat stranou, dívat se, jak moje rodina mizí v jamách, a nebojovat?

Sáhl do rohu, vzal si šavli a připjal si ji. Nebo je toho víc? šeptal mu tichý hlásek. Stala se ze mě nakonec šelma, která okusila krev? Všechno začínalo být příliš snadné díky vzrušení, chladnokrevnému vzrušení z toho, když čelil smrti a vzdoroval jí.

Dokáže někdy zapomenout na chvíli, kdy vytvořil bojový čtverec a vyděšení muži se dívali na něj a něco si od něj brali? Nikdy se necítil tak živý jako v té chvíli, měl zjitřené nervy, radoval se ze života a moci, kterou mu mohl dát.

Pokusil se ten hlásek utišit, ale on odmítal zmlknout, a Hawthorne znovu zakoušel ten pocit.

Otevřel dveře, vyšel do noci a odpověděl na Dimitrijovo zasalutování.

„Tvůj pluk je připravený, pane,“ hlásil Dimitrij se širokým úsměvem.

Hawthorne si uvědomil, že i tohle miluje.

„Dobrá, majore, teď musíme jenom čekat.“

* * *

„Rád bych, aby ses vrátila do vnitřního města,“ řekl Andrew s náznakem prosby v hlase.

Kathleen si shrnula vlasy z očí, vzhlédla k Andrewovi a usmála se.

„Víš, že to nemůžu,“ odmítla tiše. „Moje místo je tady v předním špitálu.

Neboj se - kdyby se něco stalo, budu mít spoustu času dostat se dovnitř.“

Oba věděli, že lže, ale žádný si to nepřipouštěl.

Nejistě se na sebe dívali a každý se bál přiznat své obavy.

„Jdi,“ zašeptala zdušeným hlasem. „Prostě jdi. Nedokážu snést pomyšlení, že tohle může být rozloučení.“

„Uvidíme se večer,“ odpověděl Andrew a snažil se udržet na uzdě svůj strach. Zlehka ji políbil na čelo, obrátil se a odešel.

Nesmím se za ním dívat, nabádala se Kathleen, neboť se bála, že by to nějak přineslo smůlu. Ale když vyšel ze špitálu, hleděla za ním, než zmizel ve tmě.

„Prosím, Bože,“ zašeptala, „už ne, prosím, ne znovu.“

* * *

Když se podíval ke kopcům severně od města, viděl, že vršky již zabarvuje první rudá záře svítání, světlo dopadalo na holé stromy bez listí a sníh dostal barvu krve. Muzta qar qarth beze slova kývl na Tulu, jenž se s vítězoslavným řevem otočil a odcválal. Ozvala se jediná narga, pak další a další, až po celé bitevní linii duněly a hřměly tisíce rohů voláním po smrti.

kapitola devatenáctá

„Strašlivé jako vojsko pod praporci,“ poznamenal Andrew k Emilovi.

Stáli spolu na věži katedrály, fascinováni válečnou pompou, která se před nimi rozprostírala.

Nepřítel útočil od jednoho konce města na druhý, skoro dvě stě tisíc válečníků, bojové zástavy vlály, zbraně tasené, hluboký hlas trub dosahoval ohlušujícího vrcholu.

K nebi se zvedl tmavý mrak, stovky tisíc šípů spolu se zápalnými střelami, oštěpy a kameny z praků. V odpověď zaznělo hřmění, jak přes sto děl vyslalo svůj smrtící náklad, a vzápětí vyletěl další mrak šípů a další.

Ozval se zuřivý řev, jak Tugaři vyrazili k hradbám, hrnuli se do zákopů a

na vražedné pole mezi nepřátelskými stranami.

A pokračovali v cestě, bez ohledu na ztráty, mávali meči a sekerami ve vzduchu a za nimi do vzduchu vyletovala další mračna šípů.

Ve chvilce překonali prostor před hradbami a drali se přes zátarasy, přeskakovali jámy, rozbíjeli řady naostřených kůlů.

Na severní straně začal stoupat sloup dýmu a pak se, jako zápalná šňůra, rychle šířil podél celého opevnění.

Stovky Tugarů šly k zemi, ale další se tlačili na jejich místa a vyráželi svůj děsivý pokřik.

„Lepší než rebelská pěchota," poznamenal Andrew klidně.

„A taky děsivější," přisadil si Emil. Starý doktor se podíval na Andrewa a poplácal ho po rameni.

„Měl bych jít na své místo," prohlásil Emil. „Zdá se, že dneska budeme mít plné ruce práce."

Oba nějak vycítili, že se blíží loučení, a nervózně se po sobě podívali. Emil pak beze slova slezl po žebříku na zem.

Přes pole létala jedna salva za druhou, a jak rychle šla jedna řada Tugarů k zemi, tak rychle se na její místo nahrnula další, a nepřítel se stále blížil k valům. Mezi zátarasy se začali proplétat podpůrní lučištníci v sevřených formacích a skláněli luky stále níž, až nakonec stříleli rovnou do obránců. Andrew už viděl, jak jeho vojáci padají, jednotky domobrany pomáhaly odnášet raněné po krytých chodnících zpátky do města.

Prostor mezi vnějším valem a vnitřní hradbou se rychle měnil ve vražedné pole, protože každý, kdo nebyl v úkrytu, musel běžet uličkou mezi šípy pršícími z oblohy.

V novém městě mezi hradbami začínaly propukat požáry, hasiči se pak stávali obětmi podpůrné palby.

Dunivá bitevní vřava se přes město přelévala jakoby ve vlnách, děsivý křik obětí, neustálý řev nepřátel a nyní i neutuchající práskání mušket a děl, splývající do pekelného zvuku, jaký Andrew ještě nikdy nezažil.

Severně od východní bašty se na vrcholku valu objevily tmavé postavy a seskakovaly do řady palebných hnízd. Propukl divoký zmatek boje muže proti Tugarovi, k valu se hnaly zálohy domobrany vyzbrojené oštěpy a snažily se uzavřít náhlý průlom.

Vedle se rozklepal telegrafní klíč a Mitchell se sklonil a začal zuřivě zapisovat.

„Barry, pane,“ zavolal telegrafista, „žádá o další pluk mušketýrů,“

„Ještě ne, zatraceně,“ vyštěkl Andrew. „Je to teprve pár minut. Řekněte mu, ať vydrží s tím, co má.“

Průlom se začal rozšiřovat. Andrew ohroženou linii nervózně sledoval dalekohledem. Viděl, jak se dopředu hrne jednotka z Kalova oddílu, tisíce mužů, a v duchu se modlil, aby díru nějak ucpali. Dřív vždycky stával v přední linii, cítil děsivé vzrušení, ztrácel se v boji. Teď tu musel stát sám, čekat a pohybovat figurkami, musel té nezadržitelné vlně odolávat, jak nejdéle to půjde.

* * *

„První průlom, můj qarthe,“ hulákal Tula vítězoslavně. „Slunce ještě není dvě dlaně nad obzorem a my už vítězíme.“

Vzrušený Muzta se musel dobře ovládat, pozornost soustředil na postupně se rozšiřující díru.

„Pošli další lučištníky na křídlo, aby je podpořili,“ křikl Muzta. „Musíme jim zabránit, aby průlom uzavřeli. Tlačte na ně po celé linii.“

* * *

Zachmuřený Kal byl na otevřeném prostranství a mužů, kteří stáli kolem svého vůdce a drželi štíty nahoře, aby ho chránili před všudypřítomným smrtonosným deštěm, si nevšímal.

Tisíce mužů domobrany postupovaly se vzdorovitým křikem a tisíce jich umíraly dřív, než se vůbec dostaly k průlomu.

Tugaři se dál prodírali mezerou, nyní padesát kroků širokou, a někteří už byli na druhé straně valu a s děsivou lehkostí se rozháněli meči, přičemž jedinou ranou zabíjeli dva tři muže.

Všude vládl šílený zmatek a napětí. Na vysoké baště napravo otáčeli střelci polní děla a mířili do rozbouřeného moře dole, přičemž při každém výstřelu kosili vlastní muže i nepřátele.

A přesto se Tugaři dál tlačili do průlomu. Domobrana začínala váhat, muži se nervózně ohlíželi přes rameno k východní bráně, kde se hemžili vojáci, přicházející uzavřít průlom.

„Dobrá, myško,“ křikl Kal a neohrabaně zvedl meč, „uvidíme, co jim dokážeme uhryznout,“ a přes námitky svého štábu vyrazil do toho šílenství.

* * *

„Jdeme!“ zařval O'Donald a vyběhl ze severovýchodní bašty. Skočil do kabiny Bangor a nadšeně vykřikl, když Malady zapískal na píšťalu. Lokomotiva zápasila s nákladem, kola se otáčela, a pak se vlak s trhnutím rozjel a klapal po kolejích. Píšťala pískala a lokomotiva nabírala rychlost. Muži z domobrany, kteří běželi uzavřít průlom, před vlakem, ženoucím se po trati, se dvěma kovem obitými vozy před a za lokomotivou, uskakovali na obě strany.

Tlačenice kolem trati houstla, ozýval se křik a řev, jak do řad mužů padaly vlny šípů, přičemž budovy po obou stranách začínaly hořet. Když zahnuli mezi dvěma požáry, pohlcujícími nyní prázdná skladiště, uviděl O'Donald čtvrt míle daleko jejich cíl.

„Bože na nebi, Malady, dostaň nás tam,“ vykřikl O'Donald.

O'Donald vylezl z kabiny, přelezl podél lokomotivy, a když se lokomotiva zhoupla a zakymácela, visel na zabradlí. Do lokomotivy narážely střely s ocelovými hroty a vykřesávaly jiskry. O'Donald se dostal k přednímu spřáhlu, přeskočil na vagón a vyšplhal nahoru.

Trať vepředu byla plná lidí, kteří se snažili uhnout z cesty. Vlak se již jen plížil a píšťala neutichala.

„Uhněte, krucinál!“ ječel O'Donald. „Uhněte z cesty!“

Postupně se propracovávali dopředu, zároveň to ale vypadalo, že se bitva žene přímo k nim.

Jednotky domobrany začínaly ustupovat, marně se snažily dostat z cesty temné hordy. Přes val teď Tugaři přeskakovali po stovkách a na ztráty nehleděli.

Vlak dorazil k nízkému mostku přes širokou mělkou rozsedlinu a znovu začal nabírat rychlost. Když se dostal na druhou stranu, tlak těl začínal povolovat, jak domobrana, nyní na hranici paniky, mířila opačným směrem.

Na trati stál Tugar a s vykulenýma očima zíral na vlak. Zvedl oštěp a mrštil jím po O'Donaldovi, který uhnul a vystřelil. Válečník přepadl na bok.

„Zastav tady, Malady!“

Vepředu zoufale bojovala domobrana, ale O'Donald nemohl čekat.

„K zemi!“ zaječel. „K zemi!“

Ti poblíž, kteří slyšeli či viděli, co se bude dít, se vrhali na zem a zakrývali si hlavy, ne všichni si však uvědomovali, co se odehrává za jejich zády.

„Bůh mi odpusť,“ zašeptal O'Donald, pokřižoval se, pak sáhl dolů a otevřel poklop, který měl mezi nohama.

„Otevřete a nakrmte ty parchanty!“

Bočnice vagónu se sklopily a objevily se hlavně čtyř napoleonů.

Ozval se ohlušující rámus, děla vypálila postupně, a při zákluzu to O'Donalda srazilo na zem. Lekl se, že celý vagón spadne z kolejí. Do průlomu dopadlo přes tisíc železných kuliček spolu s kusy řetězů, střepy skla a kusy kovu.

Salva nepřátelský útok zarazila.

O'Donald oběhl vagón, skočil zpátky na lokomotivu a spálil si ruce, když sáhl na horký kov. Kolem proletěl šíp a roztrhl mu rukáv a ruku měl náhle jako kus ledu. Když po hlavě skákal do kabiny a skulil se vedle Maladyho, snesl se na vlak oblak šípů.

„Jeď pomalu dál,“ křikl O'Donald.

Vlak se znovu zakolébal, jak svůj výstup zopakovala další čtyři těžká děla vepředu i šest kusů vzadu.

Za vlakem domobrana znovu získala odvahu a začala se hrnout zpátky do průlomu. O'Donald přelezl tendr se dřevem a prolezl průchodem do zadního vozu.

Suzdalské posádka tu jásala nadšením, nabíjela děla, strkala je do střílen a pálila do nepřítele téměř z bezprostřední blízkosti.

Střílnami dovnitř létaly šípy a nacházely cíle, avšak ve chvíli, kdy jeden muž padl, druhý přiskočil, aby dokončil úkol a znovu vystřelil.

„Zvedněte náměr na hradby!“ zvolal O'Donald. „Smeťte ty zatracený lučištníky!“

Došel k prvnímu dělu, podíval se přes mířídla, otočil kolečkem a pomalu zdvihl hlaveň. Když byl spokojený, ustoupil, popadl odpalovací šňůru a prudce jí trhl.

Zátravkou šlehla vykřísnutá jiskra. Dělo vyplivlo rotující kusy řetězu a hřeby, které val vyčistily v délce půl tuctu kroků.

Vlak se postupně dostával kupředu a cestou uzavíral průlom, až nakonec, když se dostal na kraj předprsně chránící východní hradbu, začali Tugaři ustupovat, couvali před tím smrtonosným drakem.

Domobraně to dodalo odvahu, takže se začala vracet k hradbě. Bojovníci si nevšímali ztrát způsobených šípy, stále pršícími z oblohy. Ze strážnice u bašty se na val vyhrnul nový pluk mušketýrů a průlom ucpal. Ve chvilce začali střílet přes hradbu a zahnali poslední útočníky zpátky do příkopu.

O'Donald, celý zpocený a s tváří začouzenou od kouře ze střelného prachu, vylezl z obrněného vozu a došel k Maladymu, který se na něj zubil.

„Nebyla to moje nejlepší jízda, ale skoro," křičel Malady z plných plic, jako by byl po tom hromobití málem hluchý.

„Počkej tady!" zavolal na něj O'Donald, seskočil z vlaku a krytým chodníkem zaběhl do strážnice. Vzápětí byl zpátky a ukazoval k jihu.

„Další průlom u cesty do Fort Lincolnu! Jedem!"

Když vlak vyjel, O'Donald se ohlédl na jatka, která tu způsobili. Na sto yardech se skoro nedalo najít místo, kde by byla pod těly vidět hlína vespod. Budovy mezi tratí a valem hořely a oheň na ten masakr vrhal zlověstné rudé světlo.

Mrtvých a zraněných bylo tolik, že si O'Donald ani nevšiml osamělého mužika, který tu ležel s rozhozenými údy na zemi. Vedle něj ležel prapor, na němž byla vyobrazena

myš.

* * *

„Pokračujte!" ječel Tula lámajícím se hlasem. „Teď se nemůžeme zastavit - nemůžeme se zastavit, slyšíte mě?"

Štáb ho pozoroval se strachem v očích.

Tula se ohlédl po Muztovi, jenž s bezvýraznou tváří seděl na koni opodál.

„Je to otázka toho, kdo se zlomí první, můj qarthe. Tenhle tlak už moc dlouho nevydrží!"

Muzta se na svého válečného náčelníka ani nepodíval.

Slunce se překlonilo k západu, ale vnější hradby dobytka se stále držely. Několikrát se jim podařilo dostat přes val, jen aby je zatlačili zpátky soustředěným funěním draka nebo hromovými zbraněmi a puškami mužů,

kteří stáli za hradbami. Tohle musí skončit, musí to skončit, pomyslel si Muzta ponuře.

„Připrav Olkty," nařídil Muzta Tuloví, „a pošli je tam."

Za řeči ukázal na kouřem zahalenou severovýchodní baštu.

„Dostaň tam tolik praků, kolik jen můžeš. Vyrazíme pozdě odpoledne, než zmizí slunce."

Tula kývl na souhlas, vydal rozkazy a poslové odcválali.

Teď uvidí naše překvapení, pomyslel si Muzta temně. I když nenáviděl představu, že své lidi zkazí nástroji dobytka, které jim seberou veškeré hrdinství, nic jiného se nedalo dělat.

* * *

„Přineste ho sem!" zvolala Kathleen zděšená tím, co vidí.

Pomocník vychrstl na prostý stůl vědro vody a zraněného položili na stolní desku.

Kal pootevřel oči a podíval se na dívku.

„Tahle myš se zapomněla sehnout. Musím si promluvit s O'Donaldem o jeho míření," řekl mužik a chabě se usmál,

„Ach Kale, Kale," šeptala Kathleen a polykala slzy.

Celé měsíce studovala u Emila a připravovala se na tento den. Proč tu sakra doktor není? Zranění od šípů, sečné a bodné rány zašít dokázala, ale tohle? Pomáhala Emilovi po prvních bojích, tentokrát to však bude muset poprvé udělat sama.

Ke Kalovi přistoupila mladá suzdalská dívka a jemně se mu snažila rozřezat rubašku, aby mu ji mohla sundat. Kal se snažil potlačit sténání, když mu z ran stahovala krví nasáklou látku. Dívka pracovala rychle a otřela mu krev z rozdrcené paže.

Kathleen se odvrátila, namočila si ruce do mísy s čistým vápenným roztokem a rychle se utírala.

Kolikátý to dnes je, padesátý, stý zraněný?

Místností se rozlehlo zadunění a ranění se nervózně vrtěli a vystrašeně se rozhlíželi. Kathleen dveřmi viděla, jak se v plamenech hroutí dům.

Nemysli na to, říkala si. Neboj se.

Ukázala na kotlík, v němž vřela voda. Pomocnice z ohně vytáhla rozpálené kleště a sáhla do kotlíku, odkud vylovila nástroje a naskládala je na čerstvě vyvařené plátno.

Kathleen se zatvrdila a přistoupila ke Kalovi.

„Bude to bolet," zašeptala.

Kal se zašklebil a zavřel oči. Kathleen věděla, co se bude muset udělat, od chvíle, kdy uviděla rozdrcenou paži, prese všechno však doufala v zázrak a vsunula prst do rány. Kal se na stole vzepjal a tlumeně zaskučel, jak ošetřovatelka pátrala prstem, i když našla jen úlomky rozdrcené kosti.

Jemně ruku odtáhla.

„Víš, co musím udělat?" zeptala se tiše.

Mužik, s vytřeštěnýma očima, jen kývl.

„Ještě máme něco na uspání, než to dokončím," řekla Kathleen a kývla pomocnici.

„Máte dost pro všechny?" zeptal se Kal.

„Ovšem," zalhala.

„Myslím, že pro jednou využiju svého postavení a přijmu zvláštní zacházení," vydechl mužik.

„Tak teď usneš," řekla Kathleen zastřeným hlasem.

Pomocnice přistoupila s papírovým kornoutem a chystala se ho položit Kalovi na obličej.

„Teď si můžeme s vaším plukovníkem kupovat rukavice dohromady," zašeptal Kal, snaže se o smích, i když již upadal do požehnaného zapomnění.

„Dobrý Bože, prosím, dovol mi tohoto muže zachránit," řekla Kathleen a otevřeně se poprvé po mnoha letech pokřižovala.

Sklonila se a začala řezat.

* * *

Andrew se unaveně opřel o parapet a snažil se do sebe dostat hrnek vlažného čaje, který mu přinesl mladý jáhen. Vypadalo to, že celý vnější okruh hradeb je v plamenech, vše jako deka zakrýval převalující se kouř, jímž neustále prorážely výbuchy, a požáry teď zuřily ve většině toho, co zbylo z nového města.

„Dokážeme je zastavit?“ zeptal se Kasmar nervózně, když viděl to šílenství.

„Aspoň je donutíme za večeři zaplatit,“ prohlásil Andrew ponuře.

Mitchell, celý zpocený i přes okolní chlad, utrhl další kus papíru a podal jej Andrewovi.

Andrew se obrátil a podíval se na balon, visící několik set stop nad ním. Vzal si dalekohled a snažil se prohlédnout kouřem směrem, kterým Petracci ukazoval.

Od západu přišel závan větru a kouř se na chvíli rozdělil, jako by se rozhrnula opona.

Andrew odložil dalekohled a podíval se na Mitchella.

„Pošlete zprávu Houstonovi, ať se připraví na můj povel přesunout zbytek záloh k severovýchodní baště. Spojte se s jižní baštou a řekněte jim, ať přesunou obrněný vlak na sever a ať si s tím pospíší. A vyřiďte Hansovi, že přivedeme všechno, co máme.“

Andrew podal polní dalekohled Kasmarovi, jenž ohromeně vyjekl.

„Tohle je zkouška,“ pravil Andrew chladné, když si bral dalekohled zpátky.

Od úsvitu útok zuřil po celé linii. Půl tuctu průlomů bylo odříznuto, k poslednímu a nejhoršímu došlo na jižní hradbě, kam musel nakonec poslat polovinu záloh, které právě teď průlom uzavíraly.

A nyní, když slunce viselo nízko nad západním obzorem, nepřítel podnikl hlavní úder, těsný oddíl padesáti tisíc válečníků, kteří celý den stáli nehybně, se blížil jako klín přímo k severovýchodní baště.

* * *

Muzta qar qarth odvedl koně stranou a nechal kolem projít první šiky útočícího voje. Kolem něj stovka narg vydávala své hluboké hrdelní volání a stovka bubeníků ohlašujících zkázu se oháněla paličkami a z dunivého víření bubnů se mu ježila srst po těle.

„Muzta, Muzta, Muzta!“ řvali Olktové, když šplhali přes zátarasy. Za zátarasy se pak rozběhli naplno, s Tulou v čele. Tisíce lučištníků na koních uhnuly na bok, napjaly luky k obloze a vypustily své smrtonosné střely, pak další a další.

„Smím dál jezdit s tebou, můj qarthe?“

Muzta se otočil ke Kubatovi, jenž k němu došel v prosté zbroji obyčejného válečníka, a u boku mu visela otlučená pochva.

Muzta chvíli mlčel.

„Měl bys být se starci," poznamenal Muzta tiše.

Kubata se pokusil o úsměv.

„Nedbal jsi mého varování," prohlásil Kubata klidně, „a tak ti dal Tula tohle." Ukázal na zkrvavené bitevní pole. „Ale stále jsi mým qar qarthem, horda je stále můj lid, bitevní pole je stále místo, kde bych chtěl zemřít. Kromě toho jsem slyšel, že hodláte použít můj malý pokus, a chtěl jsem to vidět."

„Vrať se," řekl Muzta.

Kubata zavrtěl hlavou.

Muzta se kratičce pousmál.

„Pojďme zjistit, z čeho jsou stvořeni ti tvorové, které teď nazýváš lidmi," navrhl qar qarth, otočil koně a zařadil se podle postupujících řad.

„Zastavte palbu!" zarval Hans a vyskočil na hradební ochoz, aniž by věnoval pozornost dešti šípů dopadajících všude kolem.

Zálohy už téměř žádné nezbývaly. Skoro deset hodin neutuchajících bojů vyčerpávalo munici děsivým tempem.

Do útoku se chystaly první řady. Hans, přikrčený hodně nízko, zvedl vysoko karabinu a ukázal přímo dolů.

Tisíc mušket a tucet děl vypálily.

Výhled jim okamžitě zastřela oblaka vlnícího se kouře. Ve stínech bylo vidět, jak se nepřítel žene do útoku.

Tugarové skákali do příkopu a na druhé straně se škrábali nahoru.

Hans uskočil zpátky pod ochranu bašty a podíval se na své utahané muže. Byli přetažení. Tenhle útok budou muset rychle odrazit, nebo se zlomí sami.

Soustředěná vlna udeřila v délce čtyř set yardů a neúnavně se dralа dál. Ve chvilce bylo na valech vidět nejasné postavy, které vzápětí přepadávaly dolů, jak do nich obránci divoce pálili, nicméně do mezer skákali další.

Za celý svůj život Hans tak zuřivý útok neviděl. Dokonce ani u Antietamu, když rebelové šestkrát zaútočili přes pole a všude ležely hromady obětí ničivých salv, které je přivítaly.

„Jsme skoro bez munice!“ křikl pobočník a ukázal na sklad, odkud muži spěšně vytahovali krabice s náboji do pušek i děl.

Když se podíval zpátky přes hradbu, uviděl něco, co mu vzalo dech.

Od nepřátelské linie vybíhal dvojřad Tugarů, díky dlouhým nohám každým krokem překonávali deset stop. Skočili do příkopu a vylezli nahoru jižně od bašty a cestou odstrkávali válečníky před sebou. V rukou nesli muškety.

Takže přišli na to, jak je používat, uvědomil si Hans a hrůzou z toho, co se tu odehrávalo, se mu udělalo špatně.

Nepřátelé se jako jeden dostali na val. Stovky mušket se sklonily a zamířily na obránce, kteří se stále zachmuřeně drželi ve dvojřadu.

Tugaři vystřelili. Z ochozu se svalila stovka či víc zasažených. Pluk držící val se ve chvilce rozpadl a muži prchali při pohledu na Tugary, neboť ti nyní měli stejné zbraně jako oni.

Přes val se nahrnul roj válečníků se sekerami a zaútočil mezi tugarským! mušketýry, kteří neohrabaně nabíjeli zbraně.

Několik děl z bašty je zasypalo kartáčovými střelami a pár tuctů jich srazilo, ostatní však vydrželi. Práskla další salva, letěla nad hlavami válečníků se sekerami a nadělala díry do novrodského pluku, který se snažil znovu seskupit. Po tom úderu se linie rozpadla a vyděšení vojáci zamířili dozadu.

Domobrana, která spěchala ucpat díru, zůstala nad tím výjevem stát jako opařená, načež se zděšeným křikem uprchlá.

Hans zachmuřeně sledoval, jak mu ve chvilce udělali dvě stě yardů širokou díru do jeho postavení.

„Na druhé straně taky,“ zavolal kdosi. Hans se rozběhl po baště na severozápadní roh. Na pořící uviděl další průlom, ještě větší než ten první, kde se tugarští mušketýři hnali přes hradbu a palbou zatlačovali obránce.

Od řeky střílela zboku do útočících Ogunquit jednu za druhou salvy ze všech děl na jedné straně, ale nepřítel nepolevoval a na ztráty nehleděl.

Hans zašel k telegrafistovi.

„Pošli zprávu na velitelství,“ řekl tiše. „Dochází munice, opouštím severovýchodní baštu, radím evakuovat celé vnější opevnění,“

Hans se otočil od vykuleného telegrafisty a podíval se na svůj štáb.

„Zatlučte děla a padáme odsud, než bude pozdě.“

* * *

O'Donald zděšeně vyskočil na obrněný vůz, aby měl lepší výhled, zatímco vlak, couvající po kolejích, zastavil.

Od vnějšího opevnění k vnitřní hradbě se hrnuly tisíce Tugarů. Na postup dopředu nebyla naděje, jak tisíce zpanikařených vojáků prchaly zpátky, a kypící masa se snažila procpat východní branou vedle vlaku, aby se dostala do pochybného bezpeční vnitřního města.

O'Donald otevřel poklop a strčil hlavu do vozu.

„Otevřete postranice a vytáhněte děla," zaječel.

Pak O'Donald seskočil, rozběhl se podél vozu a vytahoval závlačky, které držely sklopnou stěnu na místě. Muži zevnitř zatlačili a postranice spadla a vytvořila tak rampu.

Dělostřelci popadli provazy, vyskákali ven a vytahovali napoleony z vozu.

Muži se snažili zvládnout tunové obludy, které s rachocením klouzaly po rampě do lidí, běžících kolem, a pochroumaly značný počet uprchlíků. V šíleném úprku se nikdo nezastavil, aby padlým pomohl.

O'Donald proběhl kolem Bangor a chystal se vylézt na druhý obrněný vůz, pak si ale uvědomil, že to nemá smysl zkoušet - dav se kolem vlaku příliš tlačil.

„Zatlučte děla a zmizte odsud!" zařval O'Donald na suzdalskou osádku, jež opustila své zbraně a pomáhala mužům u napoleonů, kteří se snažili dostat děla do bezpečí na druhé straně východní brány.

„Malady, padej odsud!" zavolal O'Donald, když vylezl do kabiny.

„Já ji jenom odpojím," odpověděl Malady. „Přijdu za minutku."

O'Donald ho popadl za ruku.

„Nedělej žádný hlouposti," řekl dělostřelec s pohledem upřeným do očí rozložitého inženýra.

„Kdo, já? Vypadněte odsud, vy pitomý Ire."

O'Donald pochopil, vytáhl revolver z pouzdra, hodil ho Maladymu a zmizel ve víru ustupujících.

Malady popadl těžký klíč, vyskočil z kabiny a oběhl vlak. Vylezl na spřáhlo a odpojil lokomotivu od předního vagónu, na němž byly těžké

napoleony. Pak vyšplhal nahoru na lokomotivu a klíčem rozmlátil bezpečnostní ventil, až zůstala jen hromada pokrouceného kovu.

Vlezl do kabiny, popadl za límec suzdalského topiče a doslova ho vyhodil z vlaku.

„Na tuhle jízdu tě vzít nemůžu, synku," křikl Malady.

Pustil naplno páru, nechal narůstat tlak a čekal, až zděšený dav proběhne za něj. Konečně se objevili první Tugaři, ještě mezi lidmi, a pak další a nakonec hotová záplava.

Malady odbrzdil a pootevřel klapku. Bangor se s trhnutím rozjela a nabírala rychlost, přičemž tlak v kotlích neustále narůstal.

Malady se vyklonil z kabiny a podíval se za tendr se dřevem a obrněný vůz.

Rychle se blížila pevná linie Tugarů v disciplinovaných řadách.

„Jdu s tebou, Bangor!" zařval Malady, když vlak projel řadami nepřátel jako horký nůž máslem.

S revolvery v obou rukou začal inženýr pálit a křičel přitom nadšením.

„Tak pojďte, parchanti!"

Lokomotiva se hnala po trati a narazila do oddílu bojovníků na koních, obrněný vůz přitom vykolejil.

Na ochromeného draka se sesypaly stovky Tugarů. Bojovníci do něj sekali meči a sekerami a lezli i do kabiny, odkud se ještě ozývala střelba.

Ve chvilce všechno zmizelo v oblaku páry, ohně a vybuchujícího kovu.

* * *

Muzta cválal s Kubatou po boku a zamířil nahoru na val, koně jankovatěli, jak šlapali přes těla padlých. Když se dostal nahoru, na chvíli se zastavil, aby se potěšil výhledem.

Na stovkách yardů po obou stranách jeho vojáci postupovali.

Zaslechl hluboké, duté zahřmění, a když se podíval nalevo, uviděl rozšiřující se oblak páry a ohně. Se zachmuřenou tváří přihlížel, jak bílý stín smrti ustupuje a v řadách bojovníků po sobě zanechává obrovskou díru.

Boj na chvíli ustal, pak se jeho válečníci znovu pohnuli směrem k východní bráně.

„Úžasné!“ zaječel Muzta při pohledu na stovky lučištníků, kteří teď přestali střílet přímo na nepřítele a místo toho rozfoukali hořící větve a vypouštěli nekonečný proud ohně na dřevěné hradby vnitřního města.

„Ať přitáhnou katapulty,“ křikl Muzta. „Postavte je tady na hradbách a na támhletom rohu pevnosti.“ Ukázal na severovýchodní baštu, kde teď ve večerním větru vlála zástava z koňských žíní.

„Je to úžasné, Kubato, úžasné.“

Ale starý válečník mlčel a smutně se díval na tisíce těl ležících na poli, na cenu za tohle šílenství.

„Pojeďme, prolijeme nějakou krev,“ zvolal Muzta a ukázal na houf domobrany, která se zoufale snažila dostat úzkou severovýchodní bránou.

* * *

„Hned ho odsud dostaňte!“ křičela Kathleen na svou pomocnici, stojící vedle nosítek, která drželi čtyři nosiči.

„Zaneste ho k doktoru Weissovi - je ve velké katedrále.“

„Pojď s námi,“ prosila dívka.

„Za chviličku,“ odpověděla Kathleen hlasité, aby ji bylo aspoň trochu slyšet nad neuvěřitelnou vřavou před špitálem. „Nemůžu ho tu nechat, dokud to nedodělám,“ vysvětlovala, ukazujíc na mladého Suzdalce, který se držel za prostřelenou nohu. „Jestli nezastavím krvácení, tak to nezvládne. Zaneste Kala do bezpečí!“

Kal se pokoušel něco říct a zvedl hlavu z nosítek.

Kathleen si k němu rychle přiklekla a políbila ho na čelo.

„Vyřiď Andrewovi, že jsem ho vždycky milovala,“ šeptla.

Pak se vrátila ke stolu, s tichými slovy zraněného vojáka uspala a pustila se do práce.

* * *

„Udělejte cestu,“ křičel Andrew a snažil se prodrat vyděšeným davem.

V čele zástupu se cítil bezmocný, neschopný se pohnout, když kolem něj spěchaly tisíce lidí. Pětatřicátý před ním vytvořil nerovnou linii, vybíral příslušníky zničených pluků a posílal je na dřevěné hradby vnitřního města, které již byly celé v plamenech.

„Andrewe!“

V bráně se objevil Hans se zakrvácenou tváří.

Andrew sesedl a protlačil se ke starému příteli.

„Tady to nedokážeš zastavit,“ řekl Hans, naklánějící se v sedle a lapající po dechu.

„Napadlo mě, že bychom snad mohli zachránit muže, co jsou ještě venku.“

„Jestli pošleš zbylé zálohy, tak je spolknou. Budeme je potřebovat tady.“

Andrew se podíval na Hanse a uvědomil si hlavní rozdíl mezi nimi dvěma. On byl stále ochotný riskovat vše, aby se pokusil své muže zachránit. Stále ho pronásledovalo to, co udělal Hawthornovi. Ale Hans dokázal stát v případě potřeby stranou a učinit oběť.

„Pro ně už nic udělat nemůžete. Ti, kteří se můžou dostat k bráně, to budou muset zvládnout sami.“

„Tak se podíváme,“ prohlásil Andrew a snažil se potlačit zoufalství.

Spolu vylezli po žebříku na dřevěný ochoz, přičemž kolem neustále hvízdaly zápalné šípy.

Na sto yardů kolem brány se vytvořil děsivý shluk vojáků a domobrany, hledajících bezpečí, a ze všech stran na ně tlačili Tugaři.

„Pošlete Pětatřicátý sem,“ zavolal Andrew. O chvíli později se na dřevěné ochozy škrábali muži v modrém, kteří stříleli do kruhu válečníků, tlačících se na kruh vyděšených lidí.

Z ochozu začali padat muži, ale ostatní bojovali dál, aby ulehčili svým ustupujícím kamarádům.

Hlouček kolem brány byl stále menší a Tugaři kolem nakonec ve smrtícím dešti kulí ze zbraní zkušených veteránů, kteří nemohli minout, jak byli válečníci dole namačkaní, zaváhali.

Vzadu Andrew zahlédl nosítka a okamžitě poznal, koho na nich nesou. Nosítka ještě málem neprošla bránou, když byl průchod konečně uzavřen. Na hradbách nyní zuřily požáry a staré klády chytaly plamenem pod neutuchající záplavou zápalných šípů, které se do nich zabodávaly. Někteří muži už couvali před žárem a kouřem, jenž je obklopoval,

Andrew zděšeně přihlížel, jak hloučky mužů, kteří se nedostali do bezpečí, zoufale bojují z posledních sil a Tugaři je pobíjejí.

Andrew seběhl z ochozu na ulici a viděl, jak kolem v tlačenici nesou nosítka.

Protlačil se k nim a naklonil se nad muže se zapadlýma očima, který v nich ležel.

„Kale, příteli," zavolal na něj Andrew, podíval se na pokrývku a všiml si prázdnoty tam, kde by měl Kal mít pravou paži.

„Kale," klekl si a zlehka přítele pohladil.

Kal se pohnul, otevřel oči a pokusil se o úsměv.

„Ta rána udělá zázrak s mou kariérou yankeeského politika," vydechl tiše. „Teď budou mít naši lidé dva jednoruké kandidáty na prezidenta."

Andrew se nemohl než usmát, uvědomil si, že Kal dokáže žertovat, i když se kolem nich zřejmě hroutil svět.

„Tvoje Kathleen mi zachránila život," zašeptal Kal. „Je dobrá doktorka."

„Kathleen? Dostala se odtamtud?" zeptal se Andrew hlasem zdušeným strachy.

„Určitě," odpověděl Kal a oči se mu zamlžily, jak začal upadat do bezvědomí. „Říkala, že půjde hned za mnou."

Mužik se snažil povědět ještě něco, ale přemohly ho požehnané mrákoty.

„Zaneste ho za doktorem Weissem do katedrály," nařídil Andrew.

Nosiči pokračovali v cestě. Plukovník se otupěle zvedl a podíval se na nyní zavřenou bránu.

„Musíte se vrátit na svý místo, synku," ozval se Hans a položil ruku Andrewovi na rameno.

„Čert je všechny vem," zachraptěl Andrew.

* * *

Kathleen se ustrašeně podívala na mohutnou postavu ve dveřích.

Jeden zraněný Suzdalce se s námahou zvedl na nohy a zdvihl mušketu.

Tugar mu s nadšeným řevem usekl hlavu.

Dovnitř se hrnuli další, smáli se, hulákali a bez ustání sekali do všeho, co se hýbalo.

Kathleen se podívala na svého pacienta se zpola ustřelenou nohou, jemuž z rány stále stříkala krev, kterou spěchala zastavit.

Aspoň se to nikdy nedozví, pomyslela si a odtáhla ruku, kterou se prve snažila zavázat uzel.

Mlčky čekala na konec. Tugaři ji viděli, ale nevěnovali jí pozornost a dál radostně pokračovali ve své řezničině.

Právě když se jeden Tugar, s potměšilým úsměvem, vydal směrem k ní, místností se rozlehl řev. Kathleen polekaně nadskočila. Ve dveřích stál Tugar ve zlaté zbroji.

Válečníci v místnosti se mu jako jeden hluboko poklonili a v očích měli strach.

Ve zlatě oděný válečník prošel celým špitálem a díval se na ubité i ještě živé muže na kavalcích, odevzdaně čekající na svůj konec.

Tugar došel ke Kathleen, zastavil se a podíval se na ni. Ve světle ohně se mu zaleskly zuby. Ohlédl se přes rameno a rychle promluvil. Přistoupil k němu shrbený válečník s prošedivělou srstí na pažích a hlavě.

„Ty jsi léčitelka?“ zeptal se Kubata.

Kathleen překvapilo, že nějaký Tugar mluví rusky, a tak jenom kývla.

Kubata ukázal na muže ležícího na stole.

„Snažíš se ho zachránit?“ vyptával se tiše.

„Aby ho mohli vaši lidé zabít?“ opáčila Kathleen chladné. „To ho radši nechám vykrvácet. Je to milosrdnější.“

„Slibuji mu život,“ řekl Kubata. „Dávám mu svou výjimku. Teď ho vyléč.“

Kathleen se snažila uklidnit roztřesené ruce a pustila se zase do práce, přes přerušenou tepnu přetáhla smyčku z nití a rychle ji zavázala, kousek odřízla a znovu zavázala.

Nakonec odřezala většinu nohy. Uchopila pilku, přepilovala kost, znovu si vzala skalpel a odřízla zbytek svalů.

Odstrčila amputovanou končetinu, sklonila se, popadla volné svaly, přitáhla je k sobě a ránu zašila.

Když skončila, vzhlédla a roztřásla se.

„Ty jsi žena toho Yankeeje,“ prohlásil Kubata. „Neznám na tomto světě nikoho, kdo by dokázal to co ty, dokonce ani mezí našimi lidmi.“

„Protože máte místo toho plno práce s vražděním,“ odsekla podrážděně Kathleen.

„Slyšel jsem mnoho zpráv od lidí z Vazimy, kteří uprchli před vaším yankeeským velitelem Keanem. Říkají, že má yankeeskou ženu. Jsi to ty?“

Kathleen mlčela.

Kubata pomalu pokýval hlavou a promluvil s Muztou.

Muzta se rozhlédl po místnosti, cosi Kubatovi odpověděl a otočil se k odchodu. Zastavil se u dveří, ukázal na Kathleen, vydal krátký rozkaz a odešel zpátky do bitvy.

„Co říkal?“ zeptala se Kathleen znepokojeně.

„Jenom že je tu spousta dobrého masa,“ odpověděl klidně Kubata.

„A já?

„Ty taky,“ odtušil Tugar.

* * *

Při západu slunce hluk bitvy postupně utichl, takže Andrew, sedící se svým štábem na nacpaném náměstí, měl zprvu dojem, že ohluchl, protože jak by jinak mohlo být takové ticho?

K smrti utahaný vstal a rozhlédl se. Muži se vyčkávavě odmlčeli a nejistě se po sobě dívali.

Z katedrály vyšel Mitchell se zprávou v ruce.

Andrew si papír vzal, přelétl obsah a podal ho Hansovi.

„Tak si poslechneme, co nám chtějí říct. Hansi, Blahorodí, pojďte, prosím, taky se mnou. A vyřiďte Emilovi, ať se k nám připojí též,“ dodal cestou ke koni.

Trojice se vydala přecpanou ulicí osvětlenou jen požáry požírajícími vnější hradby. Kolem se rozhostilo ticho, muži otupěle vzhlíželi ke svým vůdcům. Ulice byly nyní plné žen, dětí, starých a nemocných. Mnozí plakali a hledali své blízké. Jiní, když zjistili, že jejich milovaný je stále ještě naživu, se mu zoufale drželi po boku.

„Co nám zbývá?“ zeptal se Andrew.

„Tři přední divize jsou skoro rozprášené. V mnoha jednotkách ztratili šedesát, dokonce i sedmdesát procent,“ odpověděl Hans. „Většina děl na vnější hradbě je ztracená. Máme v záloze jednu divizi a prapor děl. To je tak asi všechno.“

„Domobrana?“

„Zničená, Andrewe. Většina chlapů teď hledá svý rodiny. Až přijde čas, budou bojovat, ale ne organizovaně. Pro ně to bude boj v ulicích, nic víc.“

„Takže nám zbývají tři tisíce mužů v jedné nedotčené divizi a možná další čtyři tisíce dezorganizovaných mužů na hradbách.“

„Tak asi. Pokud vím, zničili jsme nejmíň deset jejich velkých formací, ale pořád ještě mají v záloze pět, možná deset dalších.“

„No, aspoň jsme jim dali pořádně zabrat,“ prohlásil Andrew suše. „Jenomže to nestačí, nestačí to.“

Došli k hradbě a Andrewa ohromilo úděsné peklo pohlcující jejich poslední linii obrany podél celé severní části města. Některé části se již prohýbaly dovnitř v gejzíru jisker, který stoupal vzhůru na západním větru. V dolní části města na severu již hořely i celé bloky domů, což hnalo další tisíce lidí do bezpečí horního města.

Malý kus hradby, kam se plameny zatím nedostaly, byl tmavý a východní brána pod hradbou zavřená.

U brány stál hlouček O'Donaldových mužů se svými čtyřliberkami. Když se Andrew přiblížil, přikulhal k němu sám O'Donald.

„Stáhli se a pak jsme uviděli, jak přichází ten hlouček Tugarů a mává bílou vlajkou,“ vysvětloval O'Donald.

„Párkrát jsme po nich vystřelili, ale oni tam prostě jen stojí. Nakonec nám došlo, že si chtějí promluvit, tak jsem zastavil palbu a poslal vám zprávu.“

„Dobře,“ řekl Andrew unaveně, „půjdeme a zjistíme, o co jim jde.“

Andrew vyšplhal nad bránu a vyhlédl na plameny osvětlené pole. Na severu viděl, jak hoří celé nové město, požáry už začínaly dohasínat. Dřevěné hradby byly celé obklopené plameny. Dlouhé kusy již popadaly, zůstaly po nich jen díry.

Za novým městem stály oddíly Tugarů, desítky tisíc jich byly, připravené

ke konečnému útoku.

Andrew si nechal přinést pochodeň a držel ji nahoře, když se k němu připojili Hans a Kasmar a po chvíli i Emil, který měl stejnokroj až po ramena nasáklý krví.

„Ten zvaný Keane - už je přítomen se svatým vůdcem Suzdalu a léčitelem Yankeeů?“ křikl hlásný a vystoupil z hloučku.

„Jsme tady.“

„Já jsem hlásný. Kdysi jsem přijel do tvého města a ty jsi mě urazil. Teď přicházím, jak jsem slíbil, pod vládou svého pána Muzty qar qartha, pána všech Tugarů a dobytka.“

„A čeho si žádáš?“ zeptal se Andrew chladně.

„Aby se všechen dobytek Suzdalu a všichni Yankeeové vzdali. Pohleď, vaši vojáci byli zahnáni z pole, jejich mrtvoly plní břicha našich válečníků. Vaše ubohé hradby ze dřeva na severu shořely na popel. Váš vzdor skončil a my vám milosrdně nabízíme podmínky kapitulace.“

„Tak mluv,“ vybídl ho Andrew a toužil po tom, aby pořád existovala nějaká naděje, i když věděl, že je to marné přání.

„Teď mluvím ke svatému a ne k Yankeeovi, který způsobil tuto tragédii. Lid Suzdalu se okamžitě vzdá hordě. Vaše město bude zničeno za to, že jste se nám postavili, vás však ušetříme a daň bude za trest pět z deseti. Ale zbytek vašich lidí odvedeme na jiná místa a tam jim dovolíme znovu stavět.

Vám Yankeeům také nabízíme život. Ale stanete se domácími zvířaty hordy. Těm, kteří něco umějí, určíme práci podle jejich schopností. Ale požadujeme, jak je naším právem, znalost, jak zastavit neštovičnou nemoc.

Jestli odmítnete, nebude ušetřen nikdo, všichni půjdou do porážecích jam. Také vězte, že váš vzdor způsobí smrt dalších milionů na neštovice. Toto jsou naše podmínky. Jestli odmítnete, vězte, že město bude naše. Nebuďte hloupí, protože určitě víte sami, že jste prohráli.“

Andrew se, s bolestí v srdci, podíval na své společníky.

„Došlo to tam, kam jsme se vždycky báli, že to dojde,“ pronesl tiše. „Snažili jsme se, jak nejlíp to šlo, ale jich je prostě moc.“

Kasmar položil mladému důstojníkovi ruku na rameno.

„Přesto jsi nám ukázal, jak být muži,“ opáčil patriarcha s úsměvem.

„Jestli se, Blahorodí, chcete vzdát, přijmu to.“

Kněz chvíli mlčel, jako by byl ztracen v modlitbách.

„Ne,“ řekl nakonec do ticha. „Myslím, že to neuděláme.“

„Stovky tisíc by mohly přežít,“ poukázal Andrew chabě.

„Žít a být zase dobytkem. Žít, aby bojaři a církev zase mohli růst ve své špatnosti, v hádkách, aby mohli vlastní lidi posílat do jam. To budu radši, když tuhle poslední noc těm potvorám venku ukážeme, že lidé nejsou zrozeni k otroctví. Ať naše lidi oheň pohltí společně, nakonec je očistí, už z nich nebudou zvířata. To bude něco, nač Tugaři nikdy nezapomenou. Třeba se zpráva o tom, co jsme tu vykonali, roznese spolu s tuláky a dodá naději ostatním. Tady jsme je ošklivě zranili. Musí vědět, že představujeme změnu v řádu tohoto světa, a podvolit se by jenom znamenalo, že jsme nakonec slabí, dobytek, jak to od nás očekávají.

Ne, já nenařídím svým lidem jít do jam bez boje. Bůh ti žehnej, synu,“ prohlásil patriarcha a Andrewovi požehnal.

„Jestli s sebou chceš vzít své lidi a odplout na vaší lodi, pochopím to. Snad byste mohli v boji pokračovat někde jinde.“

Bůh mi pomáhej, pomyslel si Andrew. Takže tohle je konec, ta dávná mrazivá předtucha se naplnila. Jak bojoval, aby to oddálil, a v duchu se bál, že s touhle marnou nadějí na svobodu vede ke konečné zkáze nejen svůj pluk, ale i lid celého Suzdalu.

„Budeme při vás stát až do konce,“ prohlásil.

„Kdybychom jim prozradili tajemství očkování, využili by hojen aby chovali víc dobytka,“ ozval se Emil ve snaze nějak se srovnat s kodexem, jenž mu velel zachraňovat životy.

Kasmar Andrewovi pokynul, aby odpověděl, Sám se cítil otupělý lítostí, ačkoliv v něm začínal hořet oheň nenávisti, a tak raději ustoupil.

„Dostanete nás, až budeme mrtví,“ vzkřikl Andrew. „Navršíme naše mrtvoly do ohně, abyste se k nim nedostali. Jestli chcete město, pojďte si ho vzít přes těla svých válečníků.“

Hlásný zavrtěl hlavou, odpověď ho ohromila.

„Tedy je na duši nebes psáno, že tak tomu musí být,“ prohlásil, „a až tohle skončí, najdu si tvoje játra.

A můj pán si přeje, ty zvaný Keane, abys věděl, že až bitva skončí, před jeho stůl bude předvedeno yankeeské dobytče jménem Kathleen!“

„Bůh vás zatrať do pekel!“ zaječel Andrew a sáhl pro revolver. Vytáhl zbraň a vzteky bez sebe na hlásného vříškal, Tugar však odcválal z dostřelu dřív, než mohl Andrew vystřelit.

Jeho společníci stáli zděšeně opodál. Když se k nim Andrew nakonec otočil, vypadal jako z kamene, úplně bez života.

„Připravte muže,“ prohlásil Andrew studeně. „Ať Pětatřicátý a naše dělostřelectvo nastoupí na náměstí. Tam to skončíme.“

* * *

„Říkal jsem, že odpovědí takhle,“ poznamenal klidně Kubata a díval se přitom na Muztu, jenž zachmuřeně čekal, až se k nim hlásný připojí.

„Chci, aby bylo město do rána srovnáno se zemí. Bude-li to možné, vezměte zajatce, abychom měli později co do hrnce - už tak přišlo příliš mnoho masa nazmar,“ prohlásil Muzta chladně. „Skončeme to s nimi, protože oni jsou zkázou tohoto světa.“

„V srdci víš, že mám pravdu,“ řekl Kubata laskavě. „K tomuhle nikdy nemělo dojít.“

„To nemělo,“ zařval Muzta. „Ztratil jsem tři krát deset tisíc bojovníků a dvakrát tolik je raněných. Chci, aby zaplatili.“

„A my vykrváceli na pokraj vyhubení?“ opáčil Kubata.

„Už je skoro konec,“ křičel Tula. „Teď mě nech to dokončit!“

Muzta unaveně kývl, a když Tula odcválal k severu, nargy daly znamení, aby byla vypuštěna bouře.

„V srdci víš, že mám pravdu,“ zopakoval Kubata šeptem.

Muzta, se strhanými rysy, se na svého starého druha jen díval s nuceným úsměvem.

„Možná se tu dnes stalo příliš mnoho, aby bylo možné vrátit se k tomu, co bych si přál, aby bylo. Tvůj čas pominul, příteli. Ale zůstaň se mnou v tuto noc.“

„A ta žena?“ zeptal se Kubata, jako by ho to právě napadlo.

„Co je s ní? Aspoň budu mít nějaké potěšení, až budu jíst její mozek.“

„Hořce se pomstít důstojnému soupeři, který bojoval jen proto, aby zachránil svůj lid? Když si vyliješ vztek na někom, kdo je nevinný - změní se něco?“

„Ano!“

„Mohla by nás hodně naučit o léčení, možná dokonce vyjevit, jak zastavit neštovice. Ale víc než to, je hodná úcty, stejně jako Keane. Můj qarthe, pokud si to skutečně přeješ, tak je mi tě líto. Dnes v noci ti posloužím, ale Muzto, už tě nemůžu nazývat přítelem.“

Muzta chtěl něco říct, ale jeho slova utopil sílící hřmot bitvy.

Severní polovina voje vytáhla do útoku a ve chvilce udeřila na ohořelé hradby. Z města se ozval křik z tisíců hrdel, jak se Tugaři, s vítězoslavným řevem, tlačili přes hradby.

„Udržujte obklíčení na jihu,“ velel Muzta, „chci, aby se všichni ostatní pustili do průlomu. Už nechci promarnit žádné další životy na hradbách, co ještě stojí.

Teď tam půjdeme a dokončíme tahle jatka,“ řekl Muzta a Kubata v jeho hlase zaslechl hluboký smutek.

kapitola dvacátá

Hawthorne se zděšeně podíval do jámy pekelné. Celou severní oblohu ozařoval požár, a oni pořád útočili, až Tugaři, oheň a nekonečný proud uprchlíků splynuli do noční můry, která ho dohánělа k šílenství.

Už se vzdal veškerých nadějí, že své muže v tom děsivém běsnění udrží pohromadě. Pořádek byl vepsí, jak se vyděšené masy mačkaly v ulicích na jihu, až v nich nebylo k hnutí. Tugaři, nepolevující ve své zuřivosti, je stále zatlačovali dál a cestou zabíjeli každého, kdo jim přišel pod ruku.

Když se dostali na náměstí, Hawthorne se omámeně rozhlédl. Na velkém náměstí se stáhly poslední zbývající formace, uprostřed pak byli muži z Pětatřicátého a O'Donaldovi chlapi se čtyřmi napoleony.

Hawthorne se zapotácel a hrnoucí se masy lidí ho tlačily dál. Třeba by se

ještě dokázal dostat k Taně a dítěti. Andrew jim aspoň dovolil, aby se na konec přesunuli do katedrály. Mladý velitel se proplétal davem, a když se dostal k mužům z Pětatřicátého a zhroutil se vyčerpáním, Dimitrij, s ohořelou plukovní zástavou, byl jediný, kdo mu zůstal.

„Co tvůj pluk, chlapče?“ zeptal se Hans, jenž přistoupil a zvedl Hawthorna na nohy.

„Je pryč. Ztratil jsem se jim dole u přístavu,“

„Dělal jsi, cos mohl, synku,“ prohlásil Hans klidné. „Najdi si pušku a postav se do řady.“

„Takže to je konec?“ řekl Hawthorne otupěle.

Hans místo odpovědi jenom přikývl a protlačil se mezi lidmi, přičemž na ně řval, aby vyklidili náměstí.

Hawthorne nechal Dimitrije s hloučkem Suzdalců z tuctu různých pluků, došel ke katedrále a zoufale se rozhlížel. Probíhala zrovna bohoslužba, u oltáře stál Kasmar, ale jeho slova nebyla přes divoký jekot vůbec slyšet.

Hawthorne se tlačil dopředu a volal Taňu. Přistoupil k němu mladý jáhen, popadl ho za rukáv a táhl ho nacpanou chodbou ke dveřím, které otevřel a strčil Vincenta dovnitř.

V úzké místnosti uviděl Kala, měl u sebe Taňu s dítětem a Ljudmilu a vzhlédl k Hawthornovi s otázkou v očích.

Hawthorne smutně zavrtěl hlavou a posadil se na kavalec ke starému mužikovi.

„Na tenhle boj do smrti smrťoucí nezapomenou,“ řekl Kal a vzal Hawthorna za ruku. Taňa si k němu klekla, neříkala nic a snažila se zakrýt strach.

„Bojím se jenom toho zatraceného ohně,“ pokračoval Kal. „Vždycky jsem se bál ohně. Musí to být z toho, jak jsem jako malý viděl jejich pečící jámy.“

„Celá dolní část města je v plamenech,“ poznamenal tiše Hawthorne.

„Pořád jsem Ivorovi říkal, že by se s těmi požáry mělo něco dělat. Vypadalo to, že každých dvacet let město skoro celé vyhoří. Ten hloupý tlusťoch nikdy neviděl smysl v tom stavět cisterny. No dobrá, tak teď shoří nadobro,“

„Vítr od západu to rozdmýchává,“ podotkl Hawthorne, jako by mluvení

mohlo odplavit strach. „Plameny aspoň nemíří tímhle směrem - vítr je žene přímo na tugarský tábor.

Slyšel jsem, že už pár jejich stanů chytilo.“

„Můžou brát vodu z přehrady,“ zamumlal Kal. „Sakra, aspoň něco z toho, co jsem postavil, po mně zůstane.“

Náhle se Hawthorne postavil a podíval se na všechny v místnosti. Popadl Taňu a dlouze ji políbil.

Neřekli si nic, oba však pochopili, co to znamená.

„Bůh vás všechny ochraňuj,“ zašeptal a vyšel ze dveří.

Protlačil se chodbou, našel úzké boční dveře, otevřel je a schody bral po dvou, až úplně bez dechu dorazil nahoru.

„Plukovník Keane?“ vykřikl a rozhlížel se kolem.

Pár členů štábů vrtělo hlavami a ukazovalo dolů na náměstí.

Hawthorne přešel na východní stranu věže a podíval se. Plameny z města se hnaly přímo k východu a ozařovaly oblohu. Celá spodní část města až k suchému korytu Viny byla plná Tugarů, desítky tisíc jich byly a hrnuly se do děr v obranné linii.

Hawthorne se podíval nahoru. Nahoře stále visel Petracciho balon. Jeho osamělý pasažér se vykláněl a jeho zděšený křik se ztrácel v okolní vřavě.

Hawthorne seběhl po schodech a prodral se davem zpátky na náměstí. Zahlédl několik členů Andrewova štábu a zavolal na ně, ptal se po plukovníkovi. Muži, stejně jako jejich kolegové, ukazovali na náměstí.

„Najděte ho!“ křičel Hawthorne. „Ať se se mnou sejde tam, kde je ukotvený balon!“ Muži se na něj dívali, jako kdyby zešílel, ale několik se jich vydalo velitele hledat.

Hawthorne vyrazil ke středu náměstí. Cesta, která by mu předtím zabrala pár minut, mu teď připadala jako několik hodin. Konečně dorazil k balonové plošině, obstoupené muži z Pětatřicátého, s napoleony po obou stranách.

„Pomozte mi dostat Hanka dolů,“ volal Hawthorne a ukazoval nahoru.

„Ježíši, my na toho troubu úplně zapomněli,“ vyhrkl jeden z vojáků. Několik mužů se chopilo rumpálu a začalo navíjet lano. Balon se při návratu zpátky na zem otáčel a kýval, jak se do něj opíral vítr, takže téměř zasáhl nejvyšší věž kostela. Nakonec se dostal dolů, ale davy na náměstí si ho téměř

nevšímaly, tak napjatě čekaly na zkázu, co se na ně řítila od severu.

Konečně byl balon na dosah. Hank vylezl přes bok, seskočil a vzápětí se zhroutil na plošinu.

„Byl jsem tam nahoře šestnáct hodin," funěl. „Vy všiváci jste na mě zapomněli. Myslel jsem si, že balon určitě zasáhne hořící šíp a mě to roztrhá na kusy!"

„Už jsi někdy viděl, jak balon letí volně?" chtěl vědět Hawthorne.

„Copak jsi zešílel?" zeptal se slabým hlasem Hank. „Už do toho nikdy nevlezu. Mohlo by tě to zabít."

„Tak mi, krucinál, uhni z cesty," zařval Hawthorne. Když se podíval kolem sebe, neviděl ani Andrewa, ani Hanse. Tak tedy k čertu se vším - udělá to na rozkaz nebo bez něj.

Seskočil z plošiny, zahlédl O'Donalda a prodral se k němu.

„O'Donalde, máte u svých děl nějaké soudky prachu?"

„Na jedné kolesně je pár set liber."

„Potřebuju hned sto liber."

„Na co sakra? Hodlám ho nacpat do děl a vyhodit je do vzduchu, až nám dojdou kule."

„Prostě mi ten prach dejte," křičel zoufale Vincent. „Všechno vám vysvětlím, až budeme nakládat."

* * *

„Kapitáne, nemůžeme je opustit," prosil Bullfinch, mladý první důstojník.

„Všechno je ztracený, zatraceně," zařval Tobiáš. „Všechno je ztracený. Tak k čemu je sakra dobrý tady zůstávat? Řekl jsem Keanovi už před rokem, že je hlupák, když tu zůstává. S touhle lodí jsme si mohli vytvořit říši beze strachu z těch mizernejch Tugarů. Ale ne, ten zatracenej hlupák chtěl jít osvobodit tyhle Suzdalce, jako další Lincoln osvobozující negry. K čertu s ním. Teď uvolněte lana. Odrazíme, dokud to ještě jde."

Bullfinch se podíval na muže na palubě. Tobiáš mazaně dovolil suzdalským dělostřelcům, aby si předešlé noci vzali na palubu své rodiny, a mladík cítil, že všichni, když teď uviděli cestu ven, půjdou za kapitánem.

„S touhle lodí se vrátíme k těm parchantům na jihu a uděláme ze sebe krále.

Tak jedem.“

„Můžete jít do háje,“ vyštěkl Bullfinch a zamířil k lávce. „Já zůstanu tady. Radši umřu tady a teď, než abych žil s hanbou, kterou ponesete.“

Bullfinch sešel dolů na molo. K lávce na loď přiběhl jakýsi mladý vojín z Pětatřicátého.

„Já jedu s vámi,“ zaječel vojín.

„Kdo to sakra je?“ zařval Tobiáš, stojící vedle polního děla namířeného na lávku, s jehož pomocí udržoval dav v uctivé vzdálenosti.

„Vojín Hinsen, pane!“

Tobiáš se usmál.

„Pojďte na palubu, vojíne. Muže jako vy potřebuju!“

Hinsen se na Bullfinche cynicky usmál, odstrčil ho stranou a skočil na palubu.

Lana byla přeseknuta a osamělý důstojník stál a díval se, jak Ogunquit nabírá rychlost a obrací se do plavebního kanálu. Pod přídí se parníku začaly dělat vlny, jak vyrazil k jihu a pomalu zmizel z dohledu mezi tucty lodí plných uprchlíků, které mířily k vnitrozemskému moři.

* * *

„Jsi šílenec, Bůh ti pomáhej,“ zařval O'Donald, když nahoru podával krumpáč a lopatu.

„Jenom to vyřiďte Keanovi, jestli ho najdete.“

„Zkusím to, ale zatím jsem s tím neměl moc štěstí. Je to tvoje a moje rozhodnutí, a já říkám, udělej to!“

„Máte nějaké zápalky?“

„V tyhle chvíli je to pěkně pitomá otázka,“ zabručel O'Donald a ukázal na požár. Chvíli se hrabal v kapsách a pak vytáhl krabičku se sirkami.

„Jenom chviličku,“ a z druhé kapsy vytáhl doutník, ukousl konec a začal si ho zapalovat.

„Ne!“ vyjekl Hawthorne.

„Už se stalo, mládenče.“ Doutník chytil. O'Donald spokojeně zabafal a rozhlédl okolo.

„Měl bych si ho vychutnat, dokud ještě můžu," prohlásil zastřeným hlasem. „Sbohem, mládenče, a hodně štěstí. Pošli je k čertu."

Vytáhl nůž, přeřízl jím poutači lano a podal ho mladému vzduchoplavci. Když začal balon stoupat, O'Donald ještě vytáhl z pouzdra revolver a podal ho Hawthornovi do natažených rukou.

Balon, zatížený až na hranicí únosnosti, visel nehybně.

Na boku zůstal jediný pytel s pískem a Hawthorne ho odřízl.

Balon sebou trhl a začal stoupat. Když se dostal přes trosky paláce na západě, zmocnil se vzduchem naplněného vaku vítr a hnal ho přímo proti katedrále. Nedalo se nic dělat, jen vydržet. Hawthornovi celý výhled zastírala špička věže a balon do ní narazil a sklouzl po straně.

Vystrašený Vincent se držel zuby nehty a modlil se, aby balon neuvízl na vrcholku, ten se však líně překulil kolem věže a uvolnil se. Koš se pod ním pomalu pohupoval.

Pod Hawthornem se rozprostíralo celé panorama bitvy. Na severu ve stříbřitém měsíčním světle rozeznal těsný dvojřad Tugarů kolem severního konce města. Už nepostupovali. Ulice byly ucpané uprchlíky tak, že v nich nebylo k hnutí. Přímo pod balonem se před konečným masakrem tvořila poslední linie obrany - rozehnané zbytky vojska se šikovaly na náměstí a dolů na hlavní silnici na východ až ke kamenné bráně.

Na severu byla celá dolní část města v plamenech a ulicemi a širokými třídami postupovali Tugaři, kteří se právě dostali k ústřednímu náměstí. Za nimi viděl, jak se do města hrne jedna formace za druhou, jejich volání po krvi a kořisti pochmurně stoupaly nočním vzduchem.

Balon plul přímo na východ, nabíral výšku a stoupal do tmy, jeho spodek ozařovaly jen plameny zespod.

A před sebou Hawthorne jasně viděl svůj cíl.

* * *

„Co to bylo?" zeptal se Kubata a ukázal k východu.

„Jen nějaké žhavé uhlíky," prohlásil opovržlivě jeden ze členů Muztova štábu, jenž cítil, že se ponížil, když mluvil s někým, kdo před qar qarthem ukázal takovou slabost.

„Ne, myslím, že to byla ta jejich létající bublina," vyhrkl rychle Kubata.

„A co když ano?“ opáčil Muzta.

„Pošli někoho za ní,“ radil Kubata. „Mohli by s ní mít nějaké úmysly.“

„Tak si za ní jeď sám, starče,“ řekl Muzta nepřítomně. „Myslím, že to, co je ve městě, není pro tebe.“

V jeho hlase nebylo ani stopy po zapuzení, jen hluboký smutek.

„Tedy s tvým dovolením, můj qar qarthe,“ Kubata se v sedle uklonil, otočil koně a odcválal k východu.

Několik členů štábu se začalo smát, ale Muzta se otočil a pohledem je umlčel.

„Dávej na sebe pozor, příteli,“ zašeptal Muzta. „Možná jsi měl nakonec pravdu.“

Pak ukázal před sebe, pobídl koně do klusu a vyrazil do města.

* * *

Tady bude nejlepší to všechno ukončit, pomyslel si Andrew, když se vrátil od linie vytvořené na východní silnici. Zastavil koně, seskočil, plácl Mercuryho po zadku a nechal ho jít.

Zastavil se před mainskou a unionistickou vlajkou a s láskou na ně pohlédl, jako by to bylo nějaké poslední spojení s domovem.

Domov, pomyslel si a vzpomínal na zlaté podzimní dny plné kouře a tepla, na tmavé zimní mraky, příboj bušící do skalisek, vířící sníh umrtvující svět pod bílou pokrývkou.

Kdyby jen ještě jednou mohl spatřit Maine, s Kathleen po boku se procházet po lese, mít u sebe svou starou border kolii, která by skákala ve vysoké trávě před nimi.

Vytrhl se ze vzpomínek a ohlédl se na vlajky pleskající ve větru. Nemohl by si vybrat lepší symbol, pod nímž by zemřel. Jako mnoho z těch, kdo bojovali v bezpočtu válek před ním, pomalu uvěřil, že duše všech, kdož padli pod těmito zástavami, se u nich nějak zdržují a pozorují své druhy na poli posledního zápasu.

Poprvé za nimi šel u Antietamu, tehdy byly nové a leskly se na slunci. Pak od Fredricksburgu přes Chancellorsville k těm čtyřem hodinám u Gettysburgu, kde poprvé velel, A pak do Divočiny, ke Cold Harboru, Petersburgu a nakonec sem.

Johnnie tu určitě byl nějak přítomen. Aspoň už nebude mít ty sny. Třeba teď bude Johnnie odpočívat v pokoji, bude mít u sebe bratra, aby mu řekl, že se už nemusí bát.

Poslední civilní uprchlíci prošli a v dálce se horda chystala k útoku.

Andrew vytáhl šavli.

„Dobrá, ukážeme jim, jak umírají muži z Maine!“

„První řada, připravit, pal!“

* * *

Hawthorne popadl houpající se lano a zatáhl, bylo to snadné. Koš jako by pod ním upadl. Okamžitě si uvědomil, že uchází příliš mnoho plynu, ale otvor se už nedal znovu zavřít. Jak plyn ucházel víc a víc, koš padal stále rychleji.

Už viděl, že ke svému cíli nedoletí. Balon, stále se otáčející ve větru, padal jako kámen. Hawthorne vylezl po provazech, pevně se chytil a zavřel oči.

Koš prudce dopadl a balon, jenž byl stále ještě trochu nafouknutý, ho vlekl přes skály a pařezy, až se konečně zastavil.

Vincent vylezl a rozhlédl se kolem sebe.

Nikdo tu nebyl. Ale museli ho vidět, jak letí kolem.

Natáhl se ke koši, vyndal padesátiliberní soudek prachu a rozběhl se kolem splasklého balonu. Došel ke kopci, vyškrábal se do tří čtvrtin a krátce se rozhlédl. Usoudil, že tohle místo je stejně dobré jako každé jiné.

Obrátil se, slezl dolů, sebral druhý soudek, krumpáč a lopatu a s funěním se vydal zpátky do kopce.

Hodil soudek na zem, zvedl krumpáč a začal zuřivě kopat. Ve chvilce byl z té námahy celý propocený. Strhl si sako a hodil ho na zem. Zastavil se, ohlédl se k západu a pohled na město v plamenech ho zase popohnal. Odměřil si díru a pokračoval v kopání, vyrýval kusy zeminy a kamení. Nakonec musel na všechny čtyři a holýma rukama vytahoval kamení, až mu tekla krev.

Doufal, že vykopal dost hlubokou jámu, popadl první soudek a udělal do něj díru. Sklonil se, nacpal soudek do jámy, nabral hrst prachu a rozsypal ho okolo. Zvedl druhý soudek, udělal do něj díru a tentokrát nasypal několik hrstí prachu do svého saka. Pak začal sbírat kameny, přičemž některé vážily skoro tolik co on, a skládal je kolem nádob s prachem.

Nabral prach ze svého saka a udělal od jámy stezičku několik stop dlouhou.

Náhle si uvědomil, že to nebude stačit. Zatraceně, měl vyndat víc prachu, ale na to už bylo pozdě.

Došel k saku, sehnul se a vyndal krabičku zápalek.

Na svahu za sebou zaslechl spadnout kámen a prudce se otočil. Opodál uviděl Tugara, který se odkryl, když se k němu snažil proklouznout zezadu.

Hawthorne popadl revolver a upustil zápalky.

Tugar se nehýbal.

„Vím, co tu děláš," řekl prošedivělý válečník klidné.

„Tak se dívej, jak to dodělám," vykřikl Vincent. Otočil se, strčil revolver přímo do prachu a stiskl spoušť.

Prach se vzňal. Tugar vykřikl a přiskočil, zatímco Hawthorne se škrábal pryč. Kubata se dostal k ohnivé stezce a vrhl se na břicho, jak se snažil tělem uhasit plameny. Vzápětí to vypadalo, jako by se půda zvedla kolmo do vzduchu, a starého válečníka to odhodilo jako hadrovou panenku. Hawthorna výbuch srazil na zem, tak si jen zakryl hlavu rukama a stočil se do klubíčka. K obloze létala hlína a kamení až do výšky sta stop a padala všude kolem něj. Zcela ohlušený Hawthorne se vyškrábal na nohy.

Nic, krucinál. Nic se nestalo!

O kus dál na svahu se ozvalo tiché zasténání. Chlapec, krvácející ze škrábanců a ran způsobených ostrým kamením, zpola šel, zpola lezl k rozervanému tělu nepřítele a převrátil ho.

„Já bych tě nezabil," šeptal Kubata. „Kdysi bych tě dokázal zabít, ale teď už ne. Jenom jsem tě chtěl zastavit, chytit tě a zabránit ti zabít moje lidi."

Ohromený Hawthorne se ztěžka posadil a zadíval se starému Tugarovi do očí.

„Takhle to nemělo být," vykládal šeptem Kubata. „Mýlili jsme se. Možná bychom to spolu dokázali změnit.

Mrzí mě to, mladý muži, mrzí mě, že..." Začal mluvit nezřetelně a pak se odmlčel docela.

Půdou projelo zadunění.

Hawthorne vzhlédl k místu, kde byla v čele přehrady odpálena výbušnina. Kus hráze přes třicet stop v průměru náhle povolil. Vyvalila se voda.

Puklina se zvětšovala jako trhlina v zetlelé látce, šířila se stále víc a víc, jak si sypanou hrází z hlíny a kamení razily jako ostrý nůž cestu tisíce tun vody. Trhlina se šířila i směrem dolů a zdánlivě v několika vteřinách prorazila až na skalní podloží. Třicet stop vysoká stěna vody, miliardy galonů, vletěla do koryta. Hawthorne se vyškrábal na nohy a snažil se odtáhnout Tugara stranou.

Ale proud byl stále blíž.

„Mrzí mě to," zamumlal Hawthorne otupěle, obrátil se a šplhal přes čelo přehrady nahoru do kopce, o nějž se opíral severní konec hráze. Hliněný násep za ním povolil. Když se Vincent dostal pod ochranu kopce, vrhl se na zem.

Napadlo ho, že mu voda vždycky přináší jenom potíže. Snažil se tyhle myšlenky zahnat, jenže to nešlo.

Takže oni se možná změnili podle něj a nakonec se on podobá jim. Tyhle myšlenky ho trápily.

Vodní stěna nabírala cestou dolů rychlost, teď byla dvě stě yardů široká a sahala až do výše padesáti stop, řítila se směrem k větší řece, narážela do kopců, vybuchovala vzteky a před sebou hnala vyjící vichr.

Proud se v korytě stočil, namířil si to přímo na západ, roztáhl se a hnal se rovnou na dolní město.

Teď mi Bůh nikdy neodpustí, pomyslel si Hawthorne otupěle. Právě jsem vlastní rukou zabil desítky tisíc bytostí.

* * *

„Zbývá nám už jen pět nábojů na muže, plukovníku!"

Napoleony vypálily naposledy, O'Donald a jeho muži se stahovali s tím, jak se zmenšovaly řady Pětatřicátého.

Dopadaly na ně salvy šípů, muži se hroutili s každou vteřinou, až to vypadalo, že brzy žádný nezbyde. Tugaři se konečně naučili neútočit proti puškám, jejich sevřené šiky stály na druhé straně náměstí, lučištníci v troj i čtyřřadu. Palebná linie, která se držela tak dlouho, se pomalu rozplývala pod smrtícím krupobitím.

Když oheň pohasl, ozval se z řad hlas.

„ Nastoupíme pod praporem. Ano, znovu nastoupíme, hoši, a volat po svobodě budem... „

Ve chvilce se píseň rozšířila, muži zvedali hlasy, vykřičeli svůj vzdor na

nepřítele, jak se shlukli kolem vlajky.

Andrewa při tom zvuku zamrazilo. Jednou předtím, u Fredricksburgu, je slyšel zpívat při boji, ale pak už nikdy ne.

Z toho zpěvu ho mrazilo a do očí mu vhrkly slzy, jak ho v poslední chvíli naplnila pýcha na pluk.

Ještě nikdy neviděl vojáky držet se tak dobře, neustoupili ani o píď, a jak jich ubývalo, stahovali se kolem praporů. Šik držel jako skála, muži byli odhodláni zemřít tam, kde stáli.

Andrew se podíval za ně. Namačkaní lidé už neměli kam uprchnout. Většinou klečeli, modlili se a čekali na konec.

Vedle Andrewa se objevil Hans.

„Už nemůžem nic moc dělat," prohodil Hans ponuře. Sáhl do kapsy, vytáhl špalíček žvýkacího tabáku, půlku ukousl a zbyteček nabídl Andrewovi. Andrew tabák přijal a Hans se pohnutě usmál.

„Pamatujete na Joshuu Chamberlaina?" zeptal se Andrew.

„Kdo z Maine by na něj zapomněl?"

„Učil jsem s ním v Bowdoinu. Jednou se u Gettysburgu dostal do stejné šlamastyky, když mužům došla munice. Asi udělám totéž. Horší už to být nemůže."

Hans zvedl karabinu, nacpal do komory náboj, podíval se na Andrewa a usmál se.

„Synku, jste ten nejlepší zatracenej oficír, pod kterým jsem kdy sloužil."

Andrew se postavil do čela svých mužů a namířil šavli.

Muži se po sobě vytřeštěně dívali.

„35. mainský! Útok, chlapci, útok!"

Ze řad se ozval divoký, vzrušený řev, ostrý hněv, jemuž dali průchod těsně před smrtí v boji.

Mladý praporečník začal prudce mávat vlajkou Maine a rozběhl se k linii Tugarů.

Do prsou ho zasáhl šíp a srazil ho na zem. Při pohledu na to, jak padá, se muži rozběhli přes náměstí, Webster, bankéř, jenž přišel o své brýle, popadl prapor, vysoko ho zvedl a utíkal v čele. Když Suzdalci viděli, co se děje,

propukli v nevázaný řev, protože nevěděli, jestli se ženou k vysněnému vítězství, nebo na smrt.

A tak se 35. mainský a 44. newyorský hnaly se zpěvem přes náměstí bez ohledu na ztráty. Tugaři, kteří do nich tak sebevědomě stříleli, se zarazili, zmatení tímto posledním vzdorným činem, a pak zezadu zaslechli sílící hřmění.

* * *

Muzta nevěřil vlastním očím. Vylezl si na střechu budovy na severní straně náměstí, aby se podíval na poslední bitvu, a teď tu stál s otevřenou tlamou a zíral.

Ve světle měsíců viděl, jak se přes vnější val žene tmavá stěna. Hradba se pod tou tíhou zbortila. Jeho drahocenné uměny, které ještě před okamžikem s vítězoslavným řevem spěchaly do města, nyní v panice prchaly na všechny strany. Ale tomu, co se na ně z údolí řítilo, utéct nemohly. Se zděšeným křikem celé vojsko zmizelo.

Vodní stěna, jako obří ruka, narazila do města se zaduněním, které jako by ohlašovalo konec světa, a při tom nárazu se budova pod Muztovýma nohama rozkývala.

Voda proletěla rozbitými hradbami, a jako by se přes bojiště zatáhla opona, všechny ohně prostě zmizely. Celou dolní část města zakryl plášť mlhy a syčící páry, takže byl svět ve chvilce uvržen do temnoty.

„Nakonec jsi měl pravdu, příteli," pronesl ohromený Muzta, „a já v srdci taky věděl, jak to dopadne."

Slezl ze střechy, seskočil na ulici a zamířil k východu, ven z města. Zděšený štáb se trousil za ním.

* * *

Útočící řada se zastavila. Ohně, které před nimi ještě před chviličkou zuřily, zmizely, jako když se sfoukne lampa.

Vzduchem se neslo hřmění a z bočních ulic se na náměstí vyvalila vlna horkého vlhkého vzduchu, jenž byl cítit ohořelým dřevem, zkázou a smrtí.

„Milostivé nebe, co to je?" zašeptal Andrew ohromeně.

„Ten kluk to dokázal!" zavýskl O'Donakl, jenž skočil před nyní ztichlé bojovníky. S nadšeným pokřikem přiběhl k Andrewovi.

„Vyhodil tu zatracenou přehradu! Hawthorne vyhodil do luftu přehradu! Já vám dočista zapomněl říci, že to chce zkusit!“

Andrew se s vykulenýma očima rozhlížel po náměstí, z něhož nyní stoupala oblaka páry a země se jim ještě třásla pod nohama, jak řeka dole ve městě dál vypouštěla nahromaděný vztek a ničila vše, co jí stálo v cestě.

Obrátil se ke svým mužům, kteří tu stáli jako opaření.

„Teď, chlapi, teď, dokončíme to! Útok!“

Vojáci se s divokým jásotem rozběhli a jejich křik se nesl přes náměstí až k východní bráně. Za nimi vstávali zděšení Suzdalci, ukazovali a křičeli. Nejdřív jeden, pak další a ve chvilce se k útoku přidaly tisíce mužů, mávajících palicemi, oštěpy i holýma rukama. Volali, že Parom odpověděl na jejich modlitby a seslal jim zázrak.

V čele útoku, s Maiňany a státní vlajkou po boku, se Andrew dostal k nepřátelské linii.

Spadl první luk, pak na dláždění zarachotily stovky zbraní, a Tugaři prchali, drali se zpátky do ulic směřujících k severovýchodu, kamkoliv, jen aby unikli pomstychtivým lidem.

Tugaři, kteří před chvílí věřili, že vítězství a kořist jsou na dosah ruky, teď ohromeně klopýtali, když se jednoruký Yankee dostal mezi ně a jeho muži s chraptivým řevem sekali bajonety a hnali nyní hrůzou zachvácený dav do temnoty.

Nebylo však kam uprchnout.

Tugarům, běžícím ztemnělými ulicemi, podrážel nohy hřmící proud a s divokým jekem je odnášel do noci.

Andrew se dral dopředu, sekal a bodal, úplné ztracený v čistém šoku bojového šílenství. A pak už před ním nic nebylo, jen tudy tmou protékaly zpěněné vířící vody.

Z proudu se ozýval hrozný křik a ve styžských stínech bylo vidět zoufalé postavy, plující kolem a držící se klád, prken, jedna druhé, a vyjící protože věděly, že jsou odsouzeni k zatracení.

Stranou zahlédl Andrew hlouček Tugarů, kteří se se stejnou hrůzou dívali na Andrewa a na tmavou smrt, valící se kolem.

Všude kolem utichaly zvuky bojů, naopak se rozezněly kostelní zvony a k nebi stoupal nadšený pokřik plný radosti.

Andrew se podíval na vyděšené nepřátele.

„Na jednu noc toho už bylo dost," prohlásil. „Zajměte je."

Muži kolem něj obstoupili Tugary a odváděli je pryč.

Po boku mu zůstal Webster, funící vyčerpáním, a mainská vlajka povlávala ve vlhkém větru. Tlačenicí se k němu prodrali Hans a O'Donald. Ze tmy se dál ozýval řev z tisíců hrdel.

Andrew se obrátil na Hanse, jenž tu klidně stál a žvýkal.

Andrew si s překvapením uvědomil, že někde cestou přes náměstí svůj žvanec spolkl, ale jeho tělo se nijak zvlášť nevzpíralo.

Společně tu stáli a dívali se, jak tugarská vojsko mizí do noci.

„Doufám, pánové," pronesl Andrew tiše, „že jsme vybojovali poslední bitvu."

kapitola dvacátá první

„Odcházejí, pane."

Andrew se otupěle zvedl z kavalce.

„Jak dlouho jsem spal?" zeptal se.

„Doktor mi řekl, abych vás nechal spát celou noc," hlásil mladý sluha. „Už skoro svítá."

Andrew si třel krk a nechal si od mladého muže natáhnout holínky.

Ve dveřích se objevil Emil.

„Je to pravda - jejich stanové vozy odjíždějí na jihovýchod. Slyšeli jsme, jak se hýbou, asi od půlnoci."

Andrew zamrkal a rozhlédl se kolem sebe.

Přemýšlel, co se stalo včera, vzpomínky se mu pomalu vracely.

Vlastně jenom čekali na další útok. Tugaři na jih od města zmizeli nahoru do kopců. On sám byl celý den na nohou a pozoroval je. Napadlo ho, že po

bitvě vždycky prší. Za rozbřesku jako by se v nebi otevřela stavidla, studený lijavec ještě přidal k temným chmurám.

Když obloha zesvětlela, temná záplava začala pomalu ustupovat a po ní zůstala nepředstavitelná hrůza.

V ohořelých troskách ležela propletená těla tisíců a tisíců Tugarů, rozervaná a pokroucená, uvízlá vysoko na stromech bez listí, roztroušená mezi zčernalými trámy, po stovkách se vznášela na vodě a plula s proudem rozvodněné Něpry.

Až nahoru k ošklivé zející puklině zničené přehradní hráze bylo celé údolí zničené, tábořiště nepřátelského vojska, velký stan náčelníka, všechno prostě zmizelo, jako by to smetla ruka rozzlobeného děcka, kterého rozzuřily vlastní hračky.

Ubohá skupinka Tugarů klopýtala po pláni. Jakkoliv byl Andrew rozhořčený kvůli všemu, co se stalo, pohled na tisíce tugarských žen a dětí, které procházely rozbahněné pole, obracely těla a hledaly a hledaly, ho přese všechno dojal. Jejich pronikavé kvílení bylo slyšet až za hradby města.

Andrew čekal celý den, organizoval své šiky, ale v srdci věděl, že už je po všem. Pak se musel zhroutit, protože si nevzpomínal, že by opouštěl své místo, ani na to, jak se dostal do téhle místnosti.

Sluha skončil a Andrew vstal.

„Jak je Kalovi?“ zeptal se Andrew.

„Vede se mu docela dobře, nikde ani stopy po infekci. Naučil jsem to děvče řemeslu dobře,“ a už když ta slova vypouštěl z úst, litoval jich.

Andrew se na doktora nepřítomně podíval a nezmohl se na odpověď.

„Zavolejme si doprovod a pojďme se podívat,“ vybídl Andrew doktora tiše.

Vyšel do chodby, kde postával Kasmar, jako by na něj čekal.

„Vím, že nosíš těžké břímě,“ prohodil kněz. „Nejen kvůli ní, ale kvůli všemu. Nedávej si za to vinu, Andrewe Keane. Nezapomínej, že nakonec jsi naše lidi zachránil.“

Andrew věděl, že patriarcha má pravdu, jak mu ale mohl vysvětlit, co teď cítí? Teď už se nikdy neuzdraví. Plně si uvědomoval, co Kathleen drželo tak dlouho zpátky a co varovalo i jej.

Kývnutím poděkoval a zašel přes chodbu do Kalová pokoje.

Mužik seděl na kavalci a polykal vývar, kterým ho krmila Taňa.

„Stahují se," hlásil Andrew a Kal se zazubil.

„Takže nakonec měli myši dost."

Andrew přikývl a pokusil se přitom o úsměv.

„Sdílíme tvůj žal, příteli," řekl Kal, „Ona mi svýma rukama vrátila život."

„Hawthorne?" zeptal se Andrew tiše, aby ho Taňa neslyšela.

Kal zavrtěl hlavou.

Vstoupil Emil a podíval se na pacienta.

„Nechtěl by ses jít podívat ven? Myslím, že ti čerstvý vzduch jenom prospěje," navrhl doktor.

Kal vesele shodil nohy z postele.

„Ne, to ne. Mám před pokojem nosítka."

Dovnitř vešla čtveřice mužů od Pětatřicátého, jemně Kala zvedli z postele a položili ho na kožešinami pokrytá nosítka.

„Pojďme se podívat," řekl Andrew. Taňa, se zarudlýma očima, vstala a šla za svým otcem.

Připojil se k nim i Kasmar a skupinka prošla velkou lodí katedrály, stále plnou raněných. Velkými vraty vyšli do slunce.

Ozvaly se hromové ovace. Náměstí bylo plné lidí.

Andrew se podíval na Kasmara, který jen pokrčil rameny.

„Malá oslava, co jsem naplánoval na tvou počest," prohlásil patriarcha a usmál se.

Andrewa bláznivá přehlídka uvedla do rozpaků, a tak sešel po schodech dolů. K jeho radosti někdo našel Mercuryho, jenž frkal a přešlapoval, když se k němu pán přiblížil,

Andrew koně s láskou poplácal po boku a vyhoupl se do sedla.

Když dolů snesli nosítka s Kalem, mužik se s námahou posadil a levou rukou zamával davu. Lidé křičeli nadšením a vyvolávali jeho jméno.

Muži Pětatřicátého a Čtyřiačtyřicátého byli nastoupení ve čtyřstupu. Andrew je rychle přeletěl pohledem. Jak jejich řady prořídly. Víc než polovina

vojáků byla pryč, zbývající veteráni vypadali po bitvě dost strhaní, ale pyšní, Andrew dojel k pluku a překypoval pýchou na své muže.

Obrátil se k oběma vlajkám, zasalutoval jim, pak se podíval na své vojáky a zasalutoval jim taky. Yankeeové se připojili k jásajícímu davu.

Když dojel k čelu zástupu, uviděl po straně sedět na koni Hanse, za nímž povlával prapor sboru a čtyři divizní zástavy suzdalského vojska.

„No, Hansi, chcete tentokrát jet jako generál nebo vrchní seržant?“

„Myslím, synku, že si dneska vyberu hodnost vrchního seržanta.“

Zařadil se k Andrewovi a spolu čekali, dokud k nim nedorazí Emil na koni a Kalová nosítka. Opěšalý Kasmar se ujal vedení.

Zástup vyrazil k východní bráně. Silnici po obou stranách lemovaly prořídlé pluky Suzdalců a Novrodských.

„Bože, kolik jsme jich ztratili,“ vydechl Andrew s pohledem upřeným na řady vojáků.

Když projížděl kolem praporů, zasalutoval každé zástavě.

Muži tu stáli v pozoru a hrdí.

Cestou kolem 5. suzdalského uviděl stát pod ohořelou plukovní standartou Dimitrije. Kolem praporu byla jen necelá stovka mužů. Prapor povlával ve větru a Andrew na něm uviděl vyšitá dvě anglická slova:

„Hawthornova garda.“

Andrew zastavil koně a zasalutoval a suzdalský major se na něj pyšně díval se slzami v očích.

„Vytvořili jsme tu armádu,“ poznamenal Andrew a pobídl koně do kroku.

„Stejně dobrou, jako je Potomacká,“ opáčil ostře Hans.

Když se přiblížili k bráně, minuli O'Donaldovy baterie.

Major na ně čekal na koni a připojil se k nim.

Za nimi začali muži z Pětatřicátého zpívat a ruské pluky rychle chytaly slova a přidávaly se ve svém jazyce.

„Nastoupíme pod praporem...“

Oddíl projel východní bránou.

Za bránou se k nim rychle vrátila drsná realita války. Všude byly trosky. Na poli ležely tisíce těl. Andrew se podíval k severu a poznal, kde povodeň dosáhla maxima, místy se naplaveniny zvedaly až do výšky deseti stop a roztříštěné pozůstatky Bangor byly kolmo naražené na hradbu.

O'Donald mu o tom řekl. Kdyby mohl dávat medaile Kongresu, věděl by, kam by připíchl jednu z prvních.

„Jediná věc stejně hrozná, jako bitva prohraná," poznamenal Andrew tiše, „je bitva vyhraná."

Na kopcích v dálce bylo vidět, jak odjíždějí stanové vozy, jako by země byla pokryta množstvím hrbatých tvorů, mířících na kraj světa.

„Propustili jste vězně?" zeptal se Andrew Hanse.

„Spousta lidí je chtěla zabít. Včera v noci to bylo trochu napjatý, ale dostali jsme je z města."

Takže aspoň nějaká civilizovanost zůstala. Co se jeho týkalo, válka skončila. Nemělo smysl tu držet tři tisíce Tugarů, jež by museli krmit ze ztenčených zásob, co jim ještě zbývaly. Někteří sice namítali, že by je mohli využít na otrocké práce, ale síla jeho námitky, a k jeho hrdosti, i protesty jeho pluku, tento spor rychle ukončily.

Skupinka projela výpadovou brankou a za můstkem se zastavila. Stáli tu dlouho a dívali se za odcházejícími nepřáteli. Na hradbách města stály davy lidí a jásaly.

Z lesa nad Tugary se vynořil osamělý válečník.

Andrew zvedl polní dalekohled a zaostřil.

„Muzta," poznamenal tiše.

Beze slova pak pobídl koně do klusu.

Hans, Emil a O'Donald nacválali za ním.

„Mohl by to být poslední pokus, jak vás dostat," varoval Hans.

„Myslím, že ne," odtušil Andrew.

Když dorazili k místu, kde stáli při obléhání Tugaři, projel Andrew výpadovou brankou. Muzta přiklusal blíž a po jeho boku běžel nějaký člověk.

„Počkejte na mě," nařídil Andrew a přes protesty ostatních pokračoval k místu, kde Muzta zastavil svého koně.

Tugar ho pohledem ohodnotil a pak kývl na muže, kterého si přivedl.

„Můj pán Muzta qar qarth si s tebou chce promluvit," řekl muž suzdalský.

„A kdo jsi ty?" zeptal se Andrew tiše.

„Mě odsud odvedli při minulém okruhu. Jsem Muztovův mazlíček jako zlatotepec."

Andrew se podíval na Muztu a čekal. Tugar začal pomalu hovořit.

„Můj pán ti chce poděkovat za propuštění zajatců, i když sis nejspíš neuvědomil, že mezi nimi byl jeho jediný přeživší syn."

Andrew se tázavé podíval na tlumočníka.

„Druzí dva zemřeli v boji s vámi," dodal muž.

„Oba jsme ztratili ty, které jsme milovali," upozornil Andrew.

„Chce ti sdělit, že tugarská horda odchází na jihovýchod. Jeho lidé a tvoji jsou stále nepřáteli."

„Tahle válka byla zbytečná," poznamenal Andrew.

„Pro můj lid to bylo stejné, jako chtít zastavit vítr a déšť," opáčil Muzta. „Teď možná budeme hladovět, ale to je moje starost a již ne tvoje."

Andrew jenom kývl v odpověď.

Muzta sklonil hlavu a tiše mluvil.

„Někteří z mých bojovníků teď tvrdí, že všichni lidé musí zemřít. Pro dobro mé rasy mají možná pravdu. Možná bychom vám pořád ještě mohli vládnout a možná ne, a možná to bude jiné, jak si kdysi přál jeden můj přítel. Potřebuji daň od těch, k nimž jedeme. A ano, možná si vezmeme i jejich maso."

„Myslím, že to už nebude platit," podotkl Andrew. „Tuláci nepochybně rozšířili zprávu před vámi. Tví válečníci jsou pryč - už nemůžete vládnout jako kdysi."

Muzta na chvíli odmlčel a pak kývl v odpověď.

„Ale než se znovu vydáme na okruh, třeba bychom mohli něco vyměnit."

„A to?"

„Konec neštovic," řekl Muzta. „Máš u sebe léčitele. Kdybych tu na pár dní nechal několik svých léčitelů, naučil by je svému kouzlu? Pak bych je vyslal

před hordou a nabídl to výměnou za jídlo.“

„Emile, pojďte sem.“

Přišel doktor a Andrew mu rychle vysvětlil Tugarův požadavek.

Doktor s úsměvem přikývl na souhlas.

„Dejte mi pár týdnů a naučím je i aseptickou chirurgii a taky anestezii. Bůh ví, že se všemi těmi raněnými to budou potřebovat. Pokud souhlasíte, Andrewe,“

Andrew přikývl a sledoval, jak doktor vysvětluje, co udělá, aby pomohl, a tlumočník jeho slova překládá.

Muzta to s překvapeným výrazem chvíli zvažoval.

„Co jste to za lidi?“ zašeptal.

„Jenom lidé, kteří chtějí být volní a jsou ochotní za to zaplatit.“

Muzta vážně pokýval hlavou.

„Teď vás opustím. Třeba se setkáme znovu, až pomine dvacet období. Snad si podržím svou vládu a možná si zapamatuji a využiji slova jednoho starého přítele, který tu zahynul. Možná přijdu ozbrojený, možná ne. Než odejdu, dám ti dva dary, na památku toho přítele, neboť vím, že by si to přál, a za to, že jsi mi dobrovolně daroval mého syna, když jsi měl právo jej okamžitě skolit.

Hodně štěstí, člověče zvaný Keane.“

Muzta otočil koně, ale ještě se zastavil. Rychle něco vychrlil na tlumočníka a pak odcválal. Muž tu zůstal stát, ohromen náhlou svobodou.

Tugarský velitel se zastavil na kopci a zamával. Objevili se dva jeho válečníci, seskočili z koní a rozvázali provazy, poutající ruce dvěma lidem. Muzta se ohlédl, postavil se ve třmenech, zvrátil hlavu dozadu a dlouze, pronikavě zakřičel. Byl to zvuk plný hoře a bolesti. Pak postavil koně na zadní a vzápětí zmizel za kopcem, dva strážní cválali za ním.

Andrewovi se oči zalily slzami, když ji uviděl, jak běží z kopce.

Seskočil z koně a rozběhl se jí vstříc. Když se mu Kathleen vrhla do náručí, vykřikl radostí. Ani jeden si nevšímal tisíců diváků, vzlykali si v objetí, šeptali, smáli se a zase plakali.

„Už jsem si myslel, že té nikdy neuvidím,“ řekl Andrew a utíral si slzy.

„Už jsem si myslela, že tě nikdy neuvidím,“ řekla ona a pevně se k němu

přitiskla.

„Chci, aby nás otec Kasmar hned oddal," řekl Andrew a srdce mu přetékalo radostí. „Už se od tebe nechci nikdy odloučit."

Kathleen ho znovu políbila. Vedle nich se ozval další radostný výkřik, jak kolem proletěla Taňa a vrhla se Hawthornovi do napřažených rukou.

Andrew se podíval na mladíka, jehož oči teď vypadaly strašně staré.

„Jak je vám, synku?"

„Myslím, že budu v pořádku, pane," zašeptal Vincent.

„Všechny jste nás zachránil," řekl Andrew.

„Ale za jakou cenu, pane?"

„Vždycky musíte zaplatit," opáčil Andrew. „Kéž by byl svět, kterýkoliv svět, jiný. Ale tady a teď byla určena tato cena za to, čím jsme, a vy jste ji zaplatil. Nezapomínejte na to, až se budete dívat, jak rostou vaše děti - doufejme, že v míru. Někdo musí snášet noční můry, aby ostatní mohli v klidu spát."

„Když mě chytili, Muzta nařídil, aby mě ušetřili," vykládal Vincent. „Bylo to zvláštní, pane. Včera v noci mi pověděl hodně věcí o Tugarech, o jejich předcích, dokonce i o tom světelném tunelu, který nás sem ze Země přenesl. Až bude čas, pane, rád bych vám to zopakoval."

„Nejdřív si musíme pořádně odpočinout a strávit nějakou dobu s našimi drahými," prohlásil Andrew. „Pak bude na vyprávění spousta času."

Andrew se znovu podíval na Kathleen a usmál se. Teď s její láskou snad noční můry konečně pominou.

Oba páry se společně vydaly zpátky a jejich přátelé je obklopili.

Kal dychtivě uchopil za ruku Hawthorna a kolem se s radostným křikem seběhl celý prapor.

„Tak kdy dostaneme naši ústavu?" zeptal se Kal a mazaně mrkl na Andrewa.

„Já řekl, že to povedu jenom do konce války," opáčil Andrew.

„Výtečně. Tak mi pověz, Andrewe Keane, napadlo tě kandidovat na prezidenta?"

Muži začali nadšeně křičet.

„Poctivec Keane!“ výskali. „Republikáni volí Keana!“

Andrew se na ně díval a kroutil hlavou.

„No, tak nebo tak, prezidentem bude jednoruký válečný hrdina,“ smál se Kal a úplně zářil. „Dneska zakládám demokratickou stranu a budu se ucházet o funkci prezidenta Ruské republiky.“

Andrew se od srdce smál a vůbec si neuvědomil, že se směje poprvé za mnoho měsíců.

„Věděl jsem, že je v tobě kus politika, hned jak jsem tě poprvé uviděl,“ vyprskl Andrew šťastně.

„A ten manifest o sebeurčení,“ řekl Kal. „No, napadlo mě, že s parní lokomotivou bychom mohli roznést demokracii a svobodu po celém světě spolu s transkontinentální železnicí.“

Andrew se ohromeně podíval na Hawthorna, který jenom krčil rameny a snažil se předstírat, že s tímhle únikem informací nemá pranic společného.

„Nejdřív bychom měli vybudovat novou republiku přímo tady,“ podotkl Andrew a ukázal na město. „A je čas začít.“

Společně se vydali do kopce, kde lid Rusi a ti, kdo se k nim připojili, dychtivě a nadšeně vítali první den míru a nově nalezenou svobodu.

Malá knižní řada Poutník č. 19

William R. Forstchen: Rally Cry William R. Forstchen: Unie ve zbrani

Překlad: Dana Krejčová Ilustrace na obálce a frontispis: Milan Fibiger

Grafická úprava obálky: Mirek Dvořák Vydal Klub Julese Vernea Praha v roce 2001

Odpovědný redaktor: Egon Čierny Adresa redakce: Matěchova 14,140 00 Praha 4

Sazba: SF SOFT, Praha

Tisk: DaTaPrint, Nopova 13, 615 00 Brno

Cena: 238 Kč